

JOURNAL OF MCU BUDDHAPANYA REVIEW

E-ISSN : 2630-0524

JMBR

Approved by TCI during 2020-2024

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1
มกราคม - มีนาคม 2565
VOLUME 7 NUMBER 1
JANUARY - MARCH 2022

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2565)

Vol. 7 No. 1 (January-March 2022)

P-ISSN : 2465-5503 , E-ISSN : 2630-0524

❖ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า เผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้าน พระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นไป วารสารทำการปรับปรุงรูปแบบการเขียนและรูปแบบการเผยแพร่เป็นราย 3 เดือน รวมปีละ 4 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม), ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน), ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน), ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม)

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต้องมีค่าเปอร์เซ็นต์ความคล้าย (ทั้งเอกสาร) ด้วยระบบ CopyCatch ไม่เกิน 20 % และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้พิมพ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบการเขียนของวารสาร ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้พิมพ์ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

The Journal of MCU Buddhapanya Review has the objective is to promote education and dissemination research articles and academic articles for researchers, academician, lecturer and graduate students. Inside dimensions of Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration, Jurisprudence, Interdisciplinary humanities and social sciences, Interdisciplinary in Social and Community Development and Interdisciplinary education. Accepting articles in both Thai and English since 2022. The journal adjusts the writing style and publishing format and issue a journal every 3 months. Total 4 issues per year as follows: issue 1 (January-March), Issue 2 (April-June), Issue 3 (July-September), Issue 4 (October-December).

Journals have a quality assessment process from experts before publication. The articles published in the journal must have a percentage of similarity (whole document) with "Copy Catch" system not more than 20% and must be considered by at least 3 qualified persons in a way that conceals the list (double blind peer-reviewed). The articles request to be published in a journal must have never been published or under consideration for publication in any other journal. The authors must follow the journal's writing style, strictly the procedures and guidelines of the journal. Comments appearing in the body of the article, it is the responsibility of the author and is not the responsibility of the editorial department.

❖ **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ **Owner**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ **Officer**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College

❖ **บรรณาธิการ (Executive Editor)**

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ดร.

Ven. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)**

นางสาวปิยวรรณ หอมจันทร์

Miss Piyawan Homchan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนใส

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกิร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้วล คัชขิมา

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Mahidol University International College

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Review)

✿ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ผศ.ดร.

พระมหาภาษา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ดร.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.

พระมหาสาทร ธมมาทโร, ดร.

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข, ดร.

พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

ดร.นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์

ดร.กฤติยา ถ้ำทอง

ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

ดร.พัชรพล ศุภภา

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

หลักสูตรสันติศึกษา

คณะสังคมศาสตร์

คณะครุศาสตร์

คณะพุทธศาสตร์

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาเขตเชียงใหม่

คณะมนุษยศาสตร์

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยาเขตขอนแก่น

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

☸ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิเชียรสร, รศ.ดร.

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนมโน

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจริญจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนมโน

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัตดาว โฉมลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณวดี คัชชีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา รุจิโชค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชสร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร ไท้ประยูร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

ดร.ฟ้าใส สามารถ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสยาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันรัชต์ภาคย์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

❖ กำหนดการออกเผยแพร่ (Chief Editor)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

V.1 (January - March)

V.2 (April - June)

V.3 (July - September)

V.4 (October - December)

บทบรรณาธิการ

การที่วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 นั้น มีการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย [Thai-Journal Citation Index (TCI)] มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 พ.ศ. 2563-2567 ครั้งที่ 2 นั้น ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับรองคุณภาพวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 นั้นย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของวารสารประการหนึ่ง

สำหรับฉบับนี้ เป็นการเผยแพร่ในปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2565) มีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ เป็นประเภทบทความวิจัย จำนวน 22 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง โดยเป็นบทความภาษาอังกฤษ 1 เรื่อง และเป็นบทความภาษาไทย 24 เรื่อง รวมผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับนี้ จำนวน 25 เรื่อง ประกอบด้วย (1) SOCIAL NETWORK, EXPLORATORY AND EXPLOITATIVE LEARNING IN ETHNIC MINORITY ENTERPRISES : CASE STUDIES OF LOCAL CULTURAL PRODUCT, NORTHERN THAILAND (2) การพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี (3) การบริการภาครัฐแนวใหม่ กรณีศึกษา : การให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล (4) การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี (5) งานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ : โครงสร้างการบริหารงานในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง (6) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี (7) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี (8) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 (9) ระบบจัดตารางกิจกรรมสำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง (10) กลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 (11) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (12) ศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโดยฐานทางวัฒนธรรม : ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (13) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรม การเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร (14) ปัจจัยการบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา (15) ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร (16) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนว ตามหลักพาหุสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี (17) การเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana ๔ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง (18) การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี โดยใช้กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ ๔ (19) การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (20) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย (21) การสร้างความร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในจังหวัดนครราชสีมา (22) รูปแบบกลไกการ

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย (23) ดนตรี : ปี พุทธศักราช 2563 (24) การตีความเหตุผลวิสัยของผู้ใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ใน สถานการณ์วิกฤตจากโคโรนาไวรัส (COVID-19) และ (25) การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal

ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ได้ทำหน้าที่ เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ ผู้อ่านตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการ ปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดี

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศ.ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
สารบัญ	(8)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. SOCIAL NETWORK, EXPLORATORY AND EXPLOITATIVE LEARNING IN ETHNIC MINORITY ENTERPRISES : CASE STUDIES OF LOCAL CULTURAL PRODUCT, NORTHERN THAILAND โดย Nattira Horpibulsuk	1-15
2. การพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน อาชีวศึกษาทวิภาคี โดย วสพร บุญสุข, โกศล มีคุณ, ชารินทร์ รสานนท์ และ นรา สมประสงค์	16-30
3. การบริการภาครัฐแนวใหม่ กรณีศึกษา : การให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล โดย สุตาภรณ์ อรุณดี, วรณวิภา ไตลังคะ, มนสิชา โพธิสุข, ณัฐพันธ์ คู่ซึ้ง และ วิยะดา วรรณท้วนิช	31-42
4. การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบาง ขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดย อรุณี เจริญทรัพย์	43-56
5. งานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ : โครงสร้างการบริหารงานใน ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดย จักร์ พันธุ์ชูเพชร และ พลดา เดชพลมาตย์	57-67
6. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดย สราวุธ นิ่มนวล, สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง และ ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ	68-77
7. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดย กขพร มั่งประเสริฐ, สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง และ ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ	78-88
8. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดย รมย์นลิน ศรีสายหยุด, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และ ปัญญา อีระวิทย์เลิศ	89-104
9. ระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โดย พระไพรินทร์ อ่อนโพธิ์แก้ว และ วรัญญา ปุณณวัฒน์	105-119
10. กลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 โดย ศราวุธ ทองชะโชค และ ดิฐภัทร บวรชัย	120-128

เรื่อง	หน้า
11. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โดย อนิรุต ทองชีว	129-140
12. ศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโดยฐานทางวัฒนธรรม : ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย ชมพู โกติรัมย์ และ สุปัญญา จันทร์เพ็ญศรี	141-153
13. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรม การเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร โดย พระพงษ์พันธ์ ปัญญางาม และ ชารินทร์ รสานนท์	154-165
14. การบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา โดย สมร โกวิทชัย, ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง	166-176
15. ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร โดย อูมา ประเสริฐศรี, ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม และลำพอง กลมกุล	177-187
16. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนว ตามหลักพาหุสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี โดย พระมหาผ่านภพ อภินันโท, ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม และลำพอง กลมกุล	188-199
17. การเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง โดย พระสรารุช อีรปญโญ, พระปลัดสรวิชัย อภิปญโญ และ พระครูปลัดมารุต วรมงคล	200-209
18. การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี โดยใช้กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดย พระอธิการปติเวศ ธมฺมวโร, พระปลัดสรวิชัย อภิปญโญ และ พระครูปลัดมารุต วรมงคล	210-220
19. การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย พระอาทิตย์ อีรปญโญ, ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม และ ดร.ลำพอง กลมกุล	221-231
20. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดย สุทธญาณ โอบอ้อม และสัญญา สดประเสริฐ	232-240

เรื่อง	หน้า
21. การสร้างความร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วย ซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในจังหวัด นครราชสีมา โดย พิชิต ปุริมาตร	241-253
22. รูปแบบกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทาง ทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย โดย พระครูใบฎีกาธีรยุทธ ภูโคกหวาย และ พระเทพศาสนาภิบาล	254-269
23. ดนตรี : ปี่พาทย์มอญ โดย ไตรตรึงษ์ พอยม่วง	270-282
24. การตีความเหตุผลวิสัยของผู้ใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ในสถานการณ์วิกฤตจากโคโรนาไวรัส (COVID-19) โดย ชดาทิพย์ ศุภสุวรรณ	283-297
25. การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal โดย พระครูวิธานประติษฐ์ , พระมหาจักรพันธ์ นวะแก้ว และ วีระ จุฑาคุป	298-306

SOCIAL NETWORK, EXPLORATORY AND EXPLOITATIVE LEARNING IN ETHNIC MINORITY ENTERPRISES : CASE STUDIES OF LOCAL CULTURAL PRODUCT, NORTHERN THAILAND

Nattira Horpibulsuk

Faculty of Business and Industrial Development,
King Mongkut's University of Technology, North Bangkok.

Email : nattira.h@bid.kmutnb.ac.th

Received 10 December 2021; **Revised** 12 February 2022; **Accepted** 12 March 2022.

Abstract

The network of Micro and Small Enterprises Development Policy in Thailand was formally launched in 2003 with the government supports, though, during the 20 years of development, some of them were no longer sustained especially during the Covid-19 pandemic. This study explored the elements of sustainable Ethnic Minority's Micro and Small Enterprises Network (MSEs) and mapped out of the networking model by using the network analysis tool to explain the learning outcomes of the firm: the exploration or exploitation that will help them sustained until now. The research used a mixed-method. The data were collected by an in-depth interview, two MSEs networks in northern Thailand were selected as case studies. 30 people were interviewed; 15 members per network. Data were analyzed by using content analysis, constant comparison and confirmed by descriptive statistic for analyzing Social Network by using the number of network relationships from UCINET (2022). The research findings found that these two MSEs networks represented the characters of the Industrial Districts (IDs) Model; the geographical location, the coordination & competition, the network alliance, and new inventions. For the network development, each network had an external relationship with other institutes. However, internally, each network had different types of ties, levels of strength of strong/weak ties. One case was the business network the other one was social embeddedness. It confirmed by a number of network relationship for 0.4 and 0.7 of 1. These reflected the type of learning outcomes of networks as explorative and exploitative of knowledge respectively. This research results demonstrated that the sustainability of MSEs in this context came from the relationships in the networks and the innovative development of their products both exploration and application of the traditional knowledge.

Keywords: Micro and Small Enterprises, Social Network, Learning Outcome of Firm, Ethnic Minority, Local Cultural Product

Introduction

One of the important elements of the sustainable competitive advantage of firms whether it large or small is the managing of knowledge (Porter 1990 and Carbonara, 2002). The knowledge management is understood to be the transfer of knowledge and successful of learning outcomes of the knowledge. New knowledge means the creation of new product or methods of carrying out the firms' activities. The characteristics of knowledge transfer and learning in large and small firm are different. For, micro and small enterprises tend to focus on using their own tacit knowledge because it characterized as informal, marginal for economic development (Woolcock & Narayan, 2000).

Micro and Small Enterprises (MSEs) are considered as broadly leading economic development approaches in many countries (Ibid.). The small enterprises turned out to be the leading economic strategy for example the Industrial Districts Model (IDs) in Italy which is an economic model that Italy used to entering to G8 summit. The growth of small firms can be seen in some countries that have a cultural heritage of producing craft products (Piore & Sabel, 1984). Small enterprises occupied the largest portion of economic activities and it provides a chance for job creation. Thailand is one among the country that is well known for MSEs development as one of the prototypes of government involvement in MSEs development (Pasaribu, 2007). MSEs in Thailand are prevalent in the agricultural sector where the agricultural product is converted to craftwork. The Local people run home-based enterprises in rural areas by employing family members and distant relatives (Allal, 1999). The production used the local knowledge and resources. There is no single definition of the MSEs and the defined number of employees in Thailand until the One Tambon (Subdistrict) One Product (OTOP) Policy was launched in 2003. Then, the number of employees to join the MSEs and MSEs network was defined and it turned into the identifying category for receiving the loan, the fund, and assistance from the government (Community Development Department, 2019). Recently, the existing of MSEs in Thailand has the following characteristics; 1. The similarity of product identity and 2. The number of employees and type of business, whether single owner or networking (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2019) Even, the government provides support for network development, though, the successful one turns to be the single owner rather than the network group (Community Development Department, 2019). This is because they can easily make a decision and rapidly decide for allocating of resources. In addition, it is always the case that the small firm network is exploited by the large firm for sub-contracting activities (Scase and Goffee, 1980). Finally, the recent Covid-19 affected the small enterprises' network in the world. Major victims of the COVID-19 outbreak are MSEs (Shafi et al., 2020), For Thailand, the GDP growth was only 1.3 percent and the country lost 2.5 billion baht in tourist revenue or approximately 0.09-0.13% of GDP where the tourists are the main target for purchasing local cultural products (BBC News, 2021). Unfortunately. some of MSEs networks are no longer

sustained. From the above, it reaches to the research question that “What elements help sustaining the MSEs network”

The understanding of the elements of sustainable competitive MSEs network will be beneficial for the government organizations, the network itself and the stakeholders to be able to develop and improve those successful elements as a leading economic paradigm for the country like the Industrial Districts Model.

Research Objectives

The research objectives were (1) To understand the elements of sustainable Ethnic Minority's MSEs and (2) To map out of the networking model by using the network analysis tool to explain the learning outcomes of a firm that reflected the exploration or exploitation.

Research conceptual Frameworks

It came from the assumption that the way of forming the network based on history and ethnicity background corresponded with the relationships within each network (Piore and Sebal, 1984). It helped govern the network's management and relationships (Granovetter, M., 1985; Marouf, N. L., 2007). It also led on to the view that the learning outcomes to product the explorative or exploitative of knowledge is different among different types of networks formed (March, 1994) as the following figure 1.

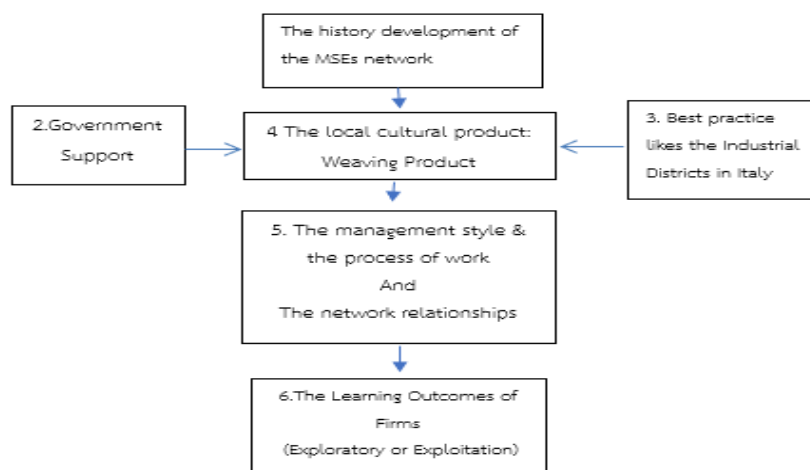

Figure 1 shows Research conceptual Frameworks

Research Methodology

Step 1. The selected cases study

The case of the networks which still performing their businesses up until now is used in this research because it aims to compare how the network sustain. Anyhow, the well-known producer of northern Thailand, which is considered to be a unique product is a cotton woven fabric. Each province in northern Thailand possesses a different weaving style.

Chiang Rai and Chaing Mai are the two big provinces that had the highest number of weaving production to be registered with the Department of Agriculture (Community Development Department, 2019). These two provinces are considered to be the no. 5th and 6th of the country where the 1st to 4th come from northeastern provinces; Khonkhen, Buriram, Udon Thani, and Kalasin respectively (Community Development Department, 2019). Two selected cases are the weaving networks that still perform their businesses from Chaing Rai and Chaing Mai. Their weaving is considered to be the local cultural product that reflects the best-known product of the province. Also, their products represent the indigenous knowledge of that area. Distinctively, these two networks have no relationship to one another which is a good point for comparison. Also, each case is different in terms of ethnicity, social, historical, economic settings, and geographical proximity.

After reviewing the literature and survey for the MSEs network in northern Thai to find case studies, the networks which still performing their businesses and have the characteristics mentioned above are:

1. The Sridonchai Women Weaving Network, at Sridonchai subdistrict, Chiang Khong district, Chaing Rai province.
2. The Anonymous Network in Mae Jam district, Chaing Mai province.

Step 2. Population and Samling

After indicated the cases to be studied, the researcher used the purposive sampling to selected the key informants. This first network had 280 members in 2021. However, the indigenous members were 12 people plus with the key stakeholders. So that 15 key informants were identified. The second network had around 30 people, purposive sampling of 15 key informants was conducted by using snowball sampling.

Step 3. The data collection

The research used the in-depth interview by using semi-structured interview questions. The context of the interview questions was extracted from the objectives of the research and the literature review. The interview context will be related to the activities and perceptions of the members before and after joining the network, the relationship with the network, other members, and their perception towards the relations of its network with other external networks.

Step 4. The data analysis

The data analysis processes in this study were as follows;

1. To analyze based on objective 1 and 2, the content analysis by using manual coding were employed. The text from interviews with similar meanings will group together based on research question, objective and literatures reviews. In order to represent the themes that can be used to describe the history, development the formation and the structural of work of the ethnicity network. Also, the constant comparisons, the repetition of

the behaviors will be counted to extract pattern of working process both before and after joining the network. The repetition of the name of member also helped identified the 'Node' and 'ties' in the social relations.

2. To analyze based on objective 2, a quantitative analysis which used the fundamental binary value of affiliation (1) and non-affiliation (0) among group members in the relationship adjacency matrix. (UCINET, 2022) was used to confirmed level of relationships in the networks.

The validity & reliability

For the validity, 1. The validity review from the variety of answers gained from the 30 people with the consent form provided, 2. Visualization helps explain the social network, network visualization is used as a way of analyzing data. This study will construct network models of the two cases to clarify the relationship of the social relations in the network.

For reliability, the accuracy of transcription (grammar and spelling) should be reviewed. This research was carried out across cultures; ethnic minorities, local in a different region. The script will be translated from northern Thai dialect into central Thai and from Thai to English.

Research Results

Objective 1. The results showed the finding of the background of the case study both in terms of socio-cultural context and the operating system that made them survive until now as follows;

1.1.Sridonchai Women Weaving Network, Sridonchai subdistrict, Chiangkhong district, Chiang Rai province.

Sridonchai Women Weaving Network is situated at Srimongkol Village (Village no.14), Sridonchai subdistrict, Chiangkhong district, Chiang Rai province. The Tai Lue ethnic minority group in Sridonchai Subdistrict migrated from Sibsongpanna territory in south China to Thailand in 1912 after China turned into a republic. They moved to Sridonchai Subdistrict in Chiang Rai Province. Tai Lue of Sridonchai came from Oui town that is quite different from other Tai Lue groups in other provinces. They possess different Tai Lue's weaving styles called the Num Lai weaving (a tapestry weaving technique). From the interview the Tai Lue at Sridonchai claimed that they inherited the complicated Num Lai weaving technique with verities of motifs which also can be seen in Huay Xai in Lao PDR rather than in Thailand.

The establishment of the weaving in 1989 came from the demand of the weaving among government officers from an initiative of Queen Sirikit (the Queen Mother) which local people grouped together to produce the weaving product. 12 members, a group of friends; the alumna in the same primary school, grouped together. At that time, the management style tended to be loose. All members rotated to work in every production process. After the self-establishment, the MSEs gained support for a loan with low interests rate from the

government to build the group center. Then, many Tai Lue women from 4 Tai Lue villages joined the group. The structural working style was formed and the controlling the quality was strengthening. Grouping as a network provides more chances to see and seek comments. In addition, gathering as a network enhances the social relationships among the villagers because they prefer to come to network to talk with other members rather than keep working at home.

The external network forming started later since the OTOP policy has launched. The other Thai Lue villages in Sridonchai subdistrict; village nos.12 & 15, then agreed to establish their own weaving group. However, they got a hard time finding their market. Then, the two weaving villages found the way out by serving as a sub-contractor for weaving for the Sridonchai Women Weaving Network. At this time, the structure of the group had changed to a division of labor based on the specialization of each member as the main product can be divided into 2 types; 1) the Tai Lue tapestry weaving which imitated the ancient style as one network members did the cloth by researching from the ancient sources and then the other members also helped comments and did additional research for the product, and 2) Tai Lue cloth which this network claimed itself as the first network who launched the traditional Tai Lue cloth by using the western pattern to the market.

Furthermore, the group changed its strategy from “to make”; the utilization of natural yarn and natural dye to “to buy” strategy by order of cotton yarn from others as it was easy to control the quality and the customer’s preferences. Recently, Sridonchai Women Weaving Network still functioning by focusing on the local market and international markets by both direct contacts with Laos PDR and Online marketing with China. The external network relations with other institutes are as follows; for traditional sarong weaving, other self-own shops are ordered from the network, and for the Tai Lue cloth, some Tai Lue weaving groups in other places are also ordered regarding the quality. Moreover, Sridonchai Women Weaving Network has the good connection with the government. The network attends exhibitions for promoting OTOP activities in many places. Sridonchai Women Weaving Network takes the products of other weaving shops along with. This is the collaborative strategy because they can succeed together. It is not considered to be a competition as the products are different. Actually, it provides more opportunities for selling the products of every network or shop. From this, other networks or shops are willing to cooperate with Sridonchai Women Weaving Network as they gain reciprocal relations. Finally, the recent activity, which generates income for the members, is totally different from many self-own businesses in the same area. That is, helping the local temples to weave for Chula Krathin ceremony. The reputation for its skillful and benevolent mind helps to get a job of weaving demonstration at the ceremony in many temples. As the more demands for the demonstrations, Sridonchai Women Weaving Network calls for help from other weaving networks or shops. The network gains well

support because everyone would love to help with the Buddhism activity. This activity helps strengthen the relationship with other external networks and weaving shops.

1.2. Anonymous Network at Mae Jam District, Chaing Mai Province.

From the research found that this network is different from the first one. It is not a network of only one subdistrict like the first case study. This anonymous network focused on the usage of natural resources. This network comprises of villagers from many subdistricts who join together. There are nine subdistricts in Mae Jam, but the interview indicated that only villagers from three subdistricts that considered to be a skilled weaver for producing 'Jok: the picking up technique of Tai Yuan or local Lanna people. In addition, Mae Jam district is situated near Mae Hong Sorn province in which many hill tribes with skillful in embroidering traditional motifs live here.

The network was set up by the villagers in 2003 after receiving the information of OTOP Policy. This network has joined the program. However, apart from seeking help from the government like many networks, the network tried to find assistance in terms of product development and training for the dyeing from the NGOs because the network would like to find the organization, that may suit the network's view. The network preferred to work with an organization that concerned with copyright, ethics protecting ancient knowledge, preserving the natural environment, maintaining local wisdom, helping the senior villagers and the villagers who are the descendant of the hill tribe to have jobs. This idea goes along well with the green enterprise which is the model of almost of non-profit organizations. However, accepting help from other organizations does not mean that the network had to depend on that organization. It likes exchanging knowledge.

After joining the network, each family works as a sub-contractor for the network rather than the co-op style. The network leader takes all action and decisions for the members as the network members, in a common geographical boundary, have a heterogeneous society and each village of this network works in different production units and is comprised of the most skillful production units. So that they knew their duties well and focused mainly on their responsibility. The main members came from two subdistricts; Chang Kheng and Tha Pha. In fact, Tha Pha subdistrict gained support from the government to build the OTOP centre as this subdistrict is well-known for Jok weaving by using the artificial yarn assorted with gold and silver yarn which provide the different style of the sarong. However, it had a marketing problem. Then, Tha Pha network turned to work as a weaving cluster of this network. It is possible to say that their relationship is the sub-contractor as the weaving use different material and Tha Pha Network is still functioning.

For the production unit, the research found that the headquarter of the network and the main production units are in Changkheng subdistrict. The production units can be separated into the cotton plantation, the dyeing leaves plantation, the dyeing unit, the plain

cotton woven fabric unit, the style's motifs woven fabric unit, the hill tribes' embroidering unit, and the sewing unit. These production units can be called clusters.

The network's product can be divided into 2 main types, firstly, the applied style top which applied all motifs of each hill tribe together by distributing the finishing plain cotton cloth to embroidering by each hill tribe group. More than four motifs have to be embroidered onto the shirt. This is the explorative learning outcome of the network. The new products are invented by applying four traditional embroidering styles together. The network leader and the head of the four clusters together design it. The cluster leaders have to explain clearly to the people in their cluster. For one shirt may comprise of different embroidering styles which will distribute to the different clusters that embroider for each style. This is because this embroidering skill is inherited from ancestors who were a hill tribe of each cluster. Therefore, the one top will be circulated to many sub-clans for embroidering their own styles. Each group has a cluster leader who takes the responsibility for distributing, collecting, and controlling the quality of the products before sending them to the network headquarter. The cluster leader will responsible for checking the quality and discussing with the network leader. Secondly, the Jok weaving. Mae Jam district is well known for Jok or picking up weaving technique. The main production area of this product is situated in Tha pha subdistrict. Also, the control system is based on the cluster leader before submitting to the network leader at Chaingkeng subdistrict.

For network relations with government organizations, from interviewing the external network in San Kum Pang District that served as the marketer of this Network found that the network prefers to work with NGO rather than the government. This is because once the San Kum Pang's Municipality received the fund for building the OTOP centre in the district, which is considered to be a famous tourist destination. The municipal invited many handicraft networks including this network to send the product to sell and work as a committee for taking care of the OTOP centre. Unfortunately, the new main road alters the direction away from the OTOP centre, the networks which work as a committee have to survive by themselves by rotating to work in the OTOP centre without any salary. The government offers only the building, while, all infrastructures, maintenances, and marketing are provided by the committee.

Objective 2. The results of the mapping out the network models, the research uses the framework from the network's literatures on as a background to draw on an understanding. Then, the visual picture presents the 'Node' (the actors in the network) which the location of nodes (core and periphery) helps analyze the possibility of effectively making contact with other networks and people outside a network (Contractor et. al., 2006).

The illustration presents the type of 'Ties' in the network which helps understand the effectiveness of the networks by reviewing the density of a network. There are 2 dimensions of ties to review; 1. The strength of ties and 2. The type of tie. The ties provide

different kind of knowledge that is being transferred (Atsan, 2016). The strength of ties can be divided into two types; the strength of strong tie which corresponds to less new knowledge and product development, on the other hand, the strength of weak tie produces more new knowledge and product development (Granovetter, 1985). For this strength of ties, the illustration assigns the following colour codes as the representative of them.

The strength of strong ties: —————

The strength of weak ties: — — — — —

The two dimensions of strength of ties as mentioned above help understand the type of tie. Type of ties has important implications for action in a network (Contractor et. al., 2006). The type of tie differs according to whether it is one of friendship or profit's matter. The study can be done for an inside firm which called: arm's-length ties vs. embedded ties (Marouf, 2007) and at an inter-firm levels entitled : business ties vs. social ties (Uzzi & Lancaster, 2003).

For this type of ties, the illustration assigns the following colour codes as the representative of them. The inside firm level is indicated by using green colour. At the same time. the inter-firm levels, red colour is used as an indicator.

Arm's-length ties: — — — — —

Embedded ties: —————

Business ties: — — — — —

Social ties: —————

1.The mapping out of the model of Sridonchai Women Weaving Network.

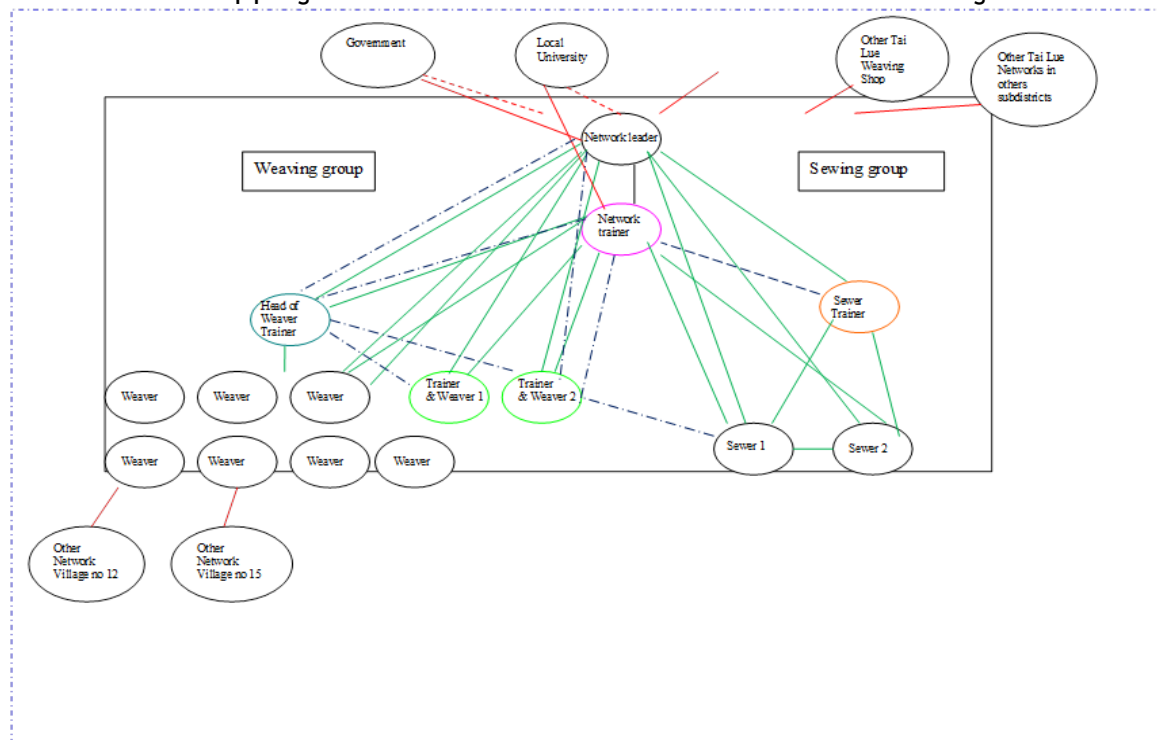

Fig. 1 shows the mapping out of the model of Sridonchai Women Weaving Network.

It is possible to say that the networking style of Sridonchai Women Weaving Network is the network with social ties with strength of strong tie or the high trust. For the connection with the external network, the network has the embedded tie which, considering the social ration rather than benefits. It confirmed by a number of network relationship a quantitative analysis which uses the fundamental binary value of affiliation (1) and non-affiliation (0) among group members in the relationship adjacency matrix. (UCINET, 2022) For this case the result found the number of network relationship for 0.7 of 1 which shows on table 1.

Table 1. Result of network relationship of Sridonchai Women Weaving Network

	leader	Network trainer	Hd of Weave tr	Wv Tr 1	Wv Tr 2	Saw tr	Sawer 1	Sawer 2 laundry& Dye	Monk	Gov	network 12	network 15	other net	local shop	Uni	sum	total density
leader	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14	
Network trainer	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	13	
Hd of Weave tr	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	11	
Wv tr 1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	11	
Wv tr 2	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	11	
Saw Tr	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	0	11	
Sawer 1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	11	
Sawer 2 laundry& Dye	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0	11	
Monk	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	12	
Gov	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	8	
network 12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	12	
network 15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	12	
other net	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	
local shop	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	12	
Uni	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	
sum	14	13	11	11	11	11	11	11	12	8	12	12	2	12	3		
Density	1	0.9286	0.785714	0.785714	0.785714	0.785714	0.785714	0.785714	0.8571	0.57	0.8571	0.85714	0.142857	0.857143	0.21	11	0.78571429

2. The mapping out of the model of the anonymous network in Mae Jam.

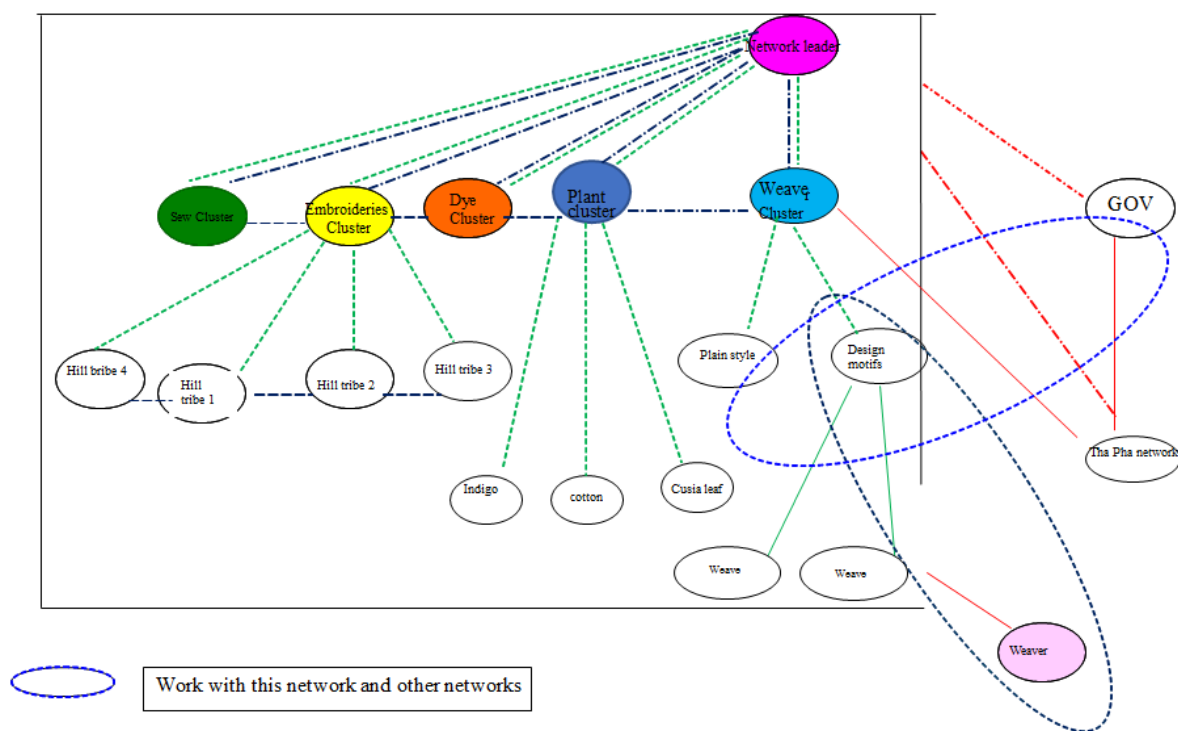

Fig. 2 shows the mapping out of the model of the anonymous network in Mae Jam.

The networking style of the anonymous network tends to be the clustering with vertical integration rather than the network with alliance style. Each micro family business serves as a subcontractor with the network headquarter. There relations are business tie with the dimension of strength of weak tie which the members connect to other to sharing the information of quality control, comment on the product development by relying the same share value rather than the social connection regarding the same ethnicity likes the first network. It confirmed by the number of network relationship for 0.4 of 1 which shows on table 2

Table 2. Result of network relationship Total of degree of network's density of an Anonymous Network

	leader	saw clus	em clus	tribe 1	tribe 2	tribe 3	tribe 4	dye clus	plant clus	weave no mof	weave mof	network thapha	network sankumpang	Gov	NGO	Sum	Total density
leader	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14	
saw clus	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	
em clus	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	7	
tribe 1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	
tribe 2	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	
tribe 3	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	
tribe 4	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	
dye clus	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	13	
plant clus	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	0	5	
Weave no mof	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	5	
Weave mof	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	5	
network thapha	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	7	
network sankumpang	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	
Gov	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	4	
NGO	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	4	
Sum	14	3	7	3	3	3	3	13	5	5	5	7	3	4	4		
Density	1	0.2143	0.5	0.214	0.214	0.214	0.214	0.93	0.357	0.3571	0.357	0.5	0.21428571	0.3	0.29	5.86	0.418367347

Discussions and Conclusion

1. The discussion on the research objective 1

The elements in that networks' models help those MSEs network sustain can be clarified by the description of the activities of the two network members. After joining the network, the members had controlled the quality of product better. The members join the network that suit to their value, i.e., the benevolent mind, and Buddhism oriented of the Sridonchai Women Weaving Network. Also, the anonymous network at Mae Jam has the green enterprise ideology as the use of natural resources, prolong the ethnical local knowledge and accepting the help of only the institute that suits to the network value. Based on the literature, there is an example of the small firm networks that corresponded with the findings entitled; the Italian industrial (IDs) model. The IDs are an area where the business structure might include almost all small locally owned companies (Marshall, 1922; Piore and Sabel, 1984; Weiss, 1988). Therefore, decision making is made collectively and locally. Italy is organizational model and its socio-economic development (Alberti & Pizzurno, 2015). This research illustrates some parallel development of these two case studies with the IDs. IDs have some main character that corresponded with the case studies as follows;

The two case studies correspond with this context of IDs in which the coordination between micro and small firms is governed by trust and co-operation. Because of this, the meaning of the industrial districts is interconnected closely to clustering and networking (Danson and Whittam, 1999). In addition, the characters of IDs are defined as dense networks of social relation where competition and cooperation between firm existed. It produces innovation for producing products. Our case studies have all of the elements mentioned about. Firstly, the geographical area, as the internal networks (micro family business) and external networks (other networks) of the case studies situated in the same geographical area. Secondly, the idea of being competitive with other networks in the same area is existed, but none of concession or fighting. On the other hand, the case studies tried to turn all the rivals to alliances. In the case of Sridonchai Women Weaving Network, it uses the connection with government that other external network did not have as a way of producing alliance. At the same time, this network employs the Buddhism value as a way of strengthening relation with other networks. For the anonymous network at Mae Jam, the network uses the idea of different style of product with Tha Pha subdistrict OTOP network to gain the trust as the Tha Pha subdistrict is an expert in weaving Jok more than our case study. Unfortunately, only the case of the social happens only Sridonchai Women Weaving Network. It is comprehensible with the IDs. Sridonchai Women Weaving Network bounded by the ethnicity, while, the heterogeneity of ethnicity found in the anonymous network at Mae Jam. Anyhow, both of the case studies can produce the new inventions which similar to IDs model.

2. The discussion on the objective 2

The discussion was written by focusing on the network theory's literatures found that the Sridonchai Women Weaving Network had strong social ties with the network members which help adapting the new product (Tai Lue Cloth) and research on the traditional Lue motifs from the ancient sources. It confirmed the hypothesis that dimension of strength of strong tie has a tendency to repeated the product development or produced the exploitative learning outcomes. In addition, Sridonchai Women Weaving Network is a bounded network with a high degree of embedded ties with external networks. It is easy for the government to help form the network. However, the network contacts only the government as a source of information from outside. Alao, the relationship with the government is the dependent form rather than co-ordination. This is because the micro firms agreed to group under the government support regarding resource allocation. The social relations between network and the external network are high because the external networks that Sridonchai Women Weaving Network contacts with are also Tai Lue ethnicity. The network employed the traditional beliefs as an idea for creating trust by inviting them to join the weaving demonstration at Chula Khratin ceremony.

For the anonymous network at Mae Jam District, Chiang Mai Province, this network focuses on business ties rather than the social ties. This is because of the heterogeneity of the local community. The network members are from many subdistricts and with different ethnicity and background. Also, each family joins the network because it generates income and seek opportunity from the tax reduction of OTOP Policy. This network works differently from the concept of other networks as the micro enterprises inside the network are considered as sub-contractors of the leader firm. Also, the control system is clear by using the cluster leader. The network members have less chance to contact directly with the network leader. As the network leader stated clearly that we work like a firm rather than the co-op in the text. However, this network is considered as a strength of weak ties because even the network members came from different backgrounds, though, the members' passion of weaving and their pride in its own cultural heritage of each ethnicity influence the network to focus only on exploring of lost knowledge from a local area i.e., the applied style top that comprised of many hill tribes embroidering motifs. With the new product is developed, it confirms the hypothesis that strong ties in business ties' network provide opportunities for product development (Atsan, 2016). The finding of the latter network is comprehended with the literature. As such, it is confirmed that the strength of weak ties producing new innovation or explorative learning outcomes. For the external network relations, the anonymous network at Mae Jam tends to use arm-length ties. As such, other parties have less influence on the network development; for example, the network negotiates with NGOs rather than simply following the NGOs' advice. For the relation with the government, both government and network have reciprocal relations as the network intends to seek opportunity from OTOP Policy and the same time the government treats the network similarly as an example of less help the network at the OTOP centre case.

Knowledge from Research

The map out of knowledge from research can be seen as a figure 2 The diagram of the ethnical MSEs network in Northern Thailand's context as follows;

Categories	Chang Rai Network	Chaing Mai Network
The integration Vertical / horizontal	Vertical (One network as Node that governed other two different production group)	Vertical in the clustering form with different production units
Categories	Chang Rai Network	Chaing Mai Network
Strong tie	/	/
Weak tie		/
Strength of strong tie	/	
Strength of weak tie		/
Bounded (Embeddedness)	/	
Bridge network (Business)		/

Exploitative Learning	/	
Explorative Learning		/
Sustainable Development	1989- Now 2022	2003- Now 2022

figure 2 The diagram of the ethnical MSEs network in Northern Thailand's context

It is possible to say that the strength of weak ties that has the tendency for creating the explorative learning outcomes of the new inventing product does not consider to be the factor of the successful network of the Thai local cultural product networks for the reason that each country background and the types of knowledge transferring in the network of each context is quite unique. In addition, both of the two networks are still active and can compete in the market even during the COVID-19 situation.

Suggestions and Recommendations

Firstly, the recommendation for further research is the copyright. As these two networks claimed that they innovated new products which are Tai Lue cloths of Sridonchai Women Weaving network and the applied style top with hill tribes embroidering. From the interview the stakeholders and the external networks also confirmed this. Unfortunately, recently, the products of the two networks are copied and sell with cheaper price and has no copyright to protect. The researcher had contact with some experts for copyright protection once. The experts stated that as this is the ancient style, the network just took it to apply, there is no right to claim it. As such, the best way that they do is designing a new product and keep the high quality as a strategy. This is an area of business ethic and the value of customers to be studied further.

Secondly, the policy recommendation, from the research found that the government organisations should take care of the MSEs Network, which grouped based on the OTOP Policy more. The government helps the villagers only one time and gone. This is because once the new policy is launched, sometimes it affected directly to the networks, i.e. the logistic policy which builds new main road without concerning to the survival of the network that the government had supported. Also, in the case of Sridonchai area, an expanding of Asia Routh No. 2 also affected the MSEs network in the area. As such, the logistic and the economic policy that affect the local business should be studied further as well.

References

- Alberti, F G. and Pizzurno, E. (2015). Knowledge Exchanges in Innovation Networks: Evidences from an Italian Cluster. *Competitiveness Review*, 25 (3), 258–287.
- Allal, M. (1999). *Business Development Services for Micro and Small Enterprise in Thailand*. Bangkok: International Labour Organisation.
- Atsan, N. (2016). Failure Experiences of Entrepreneurs: Causes and Learning Outcomes. *International Strategic Management*, 12, 28-30.

- BBC News (2021). Corona Virus and Thai Economy. Retrieved March 13, 2022, from : <https://www.bbc.com/thai/thailand51500412>
- Carbonara, N. (2002). New Models of Inter-firm Network within Industrial Districts. *Entrepreneurship and Regional Development*, 14, 229–246.
- Community Development Department. (2019). OTOP Registration. Retrieved August 15, 2019, from: <http://www.CDD.go.th/th/>
- Contractor, Noshir. et. al. (2006). Testing Multi-Theoretical, Multilevel Hypotheses about Organizational Networks: an Analytic Framework and Empirical Example. *Academy of Management Review*, 31(3), 681-703.
- Danson, M. and Whittam, G. (1999). SMEs, Networking and Learning. *Bristol Business School Teaching and Research Review*, 3, 1-10.
- Granovetter, M. (1985). Economic Action and Social Structure. *American Journal of Sociology*, 91, 481–510.
- Marouf, N. L. (2007). Networks and Knowledge Sharing in Organisation: a Case Study. *Journal of Knowledge Management*, 11(6), 110-125.
- Marshall, A. (1922). *Principle of Economic* (19th ed.). Retrieved August 15, 2019, from: <https://archive.org/details/principlesofecon01marsuoft>. (Original work published 1922)
- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2019). OTOP Plus. Retrieved August 15, 2019, from: <http://www.sme.go.th/th/>
- Pasaribu, S. M. (2007). Developing of Small and Medium Enterprises for Poverty Alleviation in Indonesia: Lesson Learn from OTOP Program in Thailand. *Analisis Kebijakan Pertanian*. Vol. 5 No. 10, 53-64.
- Porter, M. (1990). *The competitive Advantage of Nations*, New York: Free Press.
- Piore, M. J. and Sabel, C.F. (1984). *The Second Industrial Divide*. New York: Basic Books.
- Scase, R. and Goffee, R. (1987) *The Real World of the Small Business Owner*. London: Croom Helm.
- Shafi, M. et al. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on micro, small, and medium-sized Enterprises operating in Pakistan. *Research in Globalization* (Online). Retrieved March 13, 2022, from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7390797/>
- UCINET (2022). *UCINET Software*. Retrieved March 5, 2022, from: Ucinet Software-downloads (google.com)
- Uzzi, B. And Lancaster R. (2004). Embeddedness and Price Formation in the Corporate Law Market. *American Sociological Review*, 69 (3), 319-344.
- Weiss, L. (1988). *Creating Capitalism: The State and Small Business Since 1945*. Oxford: Blackwell.
- Woolcock, M. and Narayan, D. (2000). Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy. *World Bank Research Observer*, 30 (2), 193-198.

การพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี
DEVELOPMENT FOR RESPONSIBILITY AND RESPECTFULNESS CHARACTERISTICS
OF DUAL VOCATIONAL STUDENTS

วสพร บุญสุข¹, โกศล มีคุณ, ธาริน รasanond, นรา สมประสงค์
Wasaporn Boonsuk¹, Kosol Meekun, Tharin Rasanond, Nara Somprasonk
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
College of Management, University of Phayao
Email: boonsuk.w@hotmail.com¹

Received 29 June 2021; Revised 19 September 2021; Accepted 10 December 2021.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ 2) เพื่อศึกษากลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนา ก่อน และปัจจัยส่งเสริมของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ และ 3) เพื่อตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี ระดับ ปวช. จำนวน 594 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบโควตา เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบวัดตัวแปร 13 แบบวัด เป็นแบบวัดมาตราส่วนรวมค่า มีความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม .411-.862 ความเที่ยง ซึ่งหาโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) .848 ถึง .940 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การทดสอบที และการวิเคราะห์เส้นทาง อิทธิพล

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 กลุ่ม ร่วมกันอธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนได้ ร้อยละ 54.0 และร่วมกันอธิบายพฤติกรรมได้ร้อยละ 57.1 2) กลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนา ก่อนในพฤติกรรม รับผิดชอบและเคารพนับถือ มีกลุ่มเดียว คือ นักเรียนอายุน้อย (15-17 ปี) ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญมี 5 ประการ คือ ความเชื่ออำนาจในตนในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด ทักษะติดต่อ พฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว และเหตุผลเชิงจริยธรรม และ 3) รูปแบบ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน ได้ร้อยละ 95.2 ผลการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ ของนักเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณลักษณะ, ความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ, นักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the causal factors of responsible and respect behavior development; 2) to study the group that should be developed first were students and promoting factors; and 3) to establish and examine a causal relationship model of students' responsibility and respectfulness. This research uses a quantitative research

method. The sample group was dual vocational students. The sample size was 594, selected using quota sampling. The research instruments were 13 variable measurements. They resemble a total assessment measure. The item total correlation were .411 to .862, coefficient alpha reliability (α) of .848 to .940. The statistics used to analyze the data to test the hypothesis were multiple regression analysis, t-test and path analysis.

The results of the research showed that:

1) Three groups of causal factors together explained 54.0% variance of the students responsibility and the respectfulness, all of the variable groups could explain students behavior by 57.1%. 2) Only one the group that should be developed first with regard to responsible behavior was identified, namely young students (15-17 years old), and the five key important promoting factors for the group that should be developed first, namely, internal locus of control on responsibility and respectfulness, close people role model, attitudes towards responsibility and respectfulness behavior, family rearing practice, and Moral reasoning and 3) a causal relationship model of responsibility and respectfulness consistent with empirical data which explains 95.2% of the variance. The results of this research are beneficial to administrators and those involved in the development of the attributes on responsibility and respectfulness in students.

Keyword: Characteristic Development, Responsibility and Respectfulness, Dual Vocational Students

บทนำ

การพัฒนาประเทศชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคมโลก ปัจจัยสำคัญอันดับแรก คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพราะ คน คือ ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ประเทศไทยจึงตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 มีสาระสำคัญว่า “การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21” ในขณะที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข” ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2562 กำหนดเป้าหมายของการศึกษาระดับพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) และเป้าหมายของการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557) ล้วนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ คือ ด้านความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของผู้สำเร็จการศึกษาไว้ สอดคล้องกับนักวิชาการคือ Thomas Lickona (1991) ที่ได้ศึกษาและสรุปคุณลักษณะสำคัญที่จะต้องส่งเสริมให้กับเยาวชนใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย คือ ความรับผิดชอบ และ ความเคารพนับถือ (Responsibility and Respect)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะความรับผิดชอบ และ ความเคารพนับถือ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมของผู้เรียน ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญที่ต้องพัฒนาส่งเสริมให้กับเยาวชน ซึ่งที่ผ่านมาในการจัดการศึกษาของไทยมีการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวอยู่บ้างแต่ยังมีน้อย โดยที่กลุ่มนักเรียน

อาชีวศึกษาทวิภาคี เป็นเยาวชนที่มีความสำคัญด้านกำลังแรงงานในกลุ่มทักษะฝีมือในอนาคต การพัฒนา นักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคีให้มีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือ จึงควรอยู่ใน กระบวนการของสถานศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ การพัฒนาคุณลักษณะสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ดังกล่าว จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ที่เพียงพอ กล่าวคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยอันเป็นสาเหตุของ การพัฒนารูปแบบการพัฒนา กลุ่มที่ควรพัฒนาเร่งด่วนและรูปแบบของการบริหารการพัฒนา ซึ่งเมื่อได้ ตรวจสอบวรรณกรรมยังไม่พบข้อมูลความรู้ดังกล่าว

บทความวิจัยนี้นำเสนอปัจจัยเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ ศึกษากลุ่มที่ควร ได้รับการพัฒนาก่อน และปัจจัยส่งเสริมของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ รวมทั้งศึกษารูปแบบ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี เพื่อเป็น ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย หรือแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน
2. เพื่อศึกษากลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อนและปัจจัยส่งเสริมของนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนา ก่อน ในความรับผิดชอบและความเคารพนับถือของนักเรียน
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและความเคารพ นับถือของนักเรียน

สมมติฐานการวิจัย

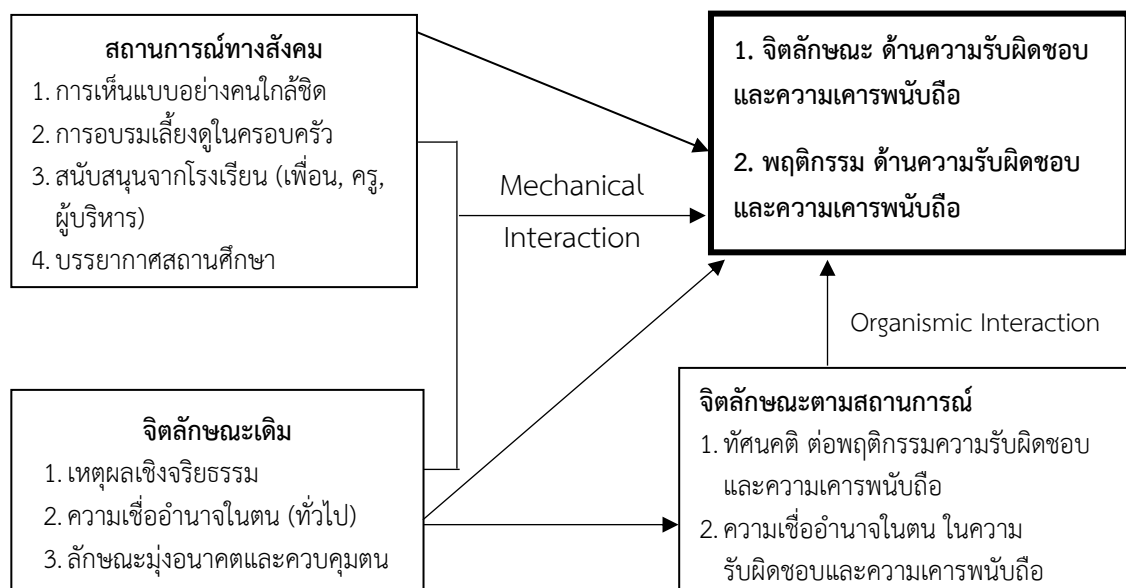
1. ปัจจัยเชิงสาเหตุกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม สามารถร่วมกันอธิบายจิตลักษณะและพฤติกรรม รับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25
2. เมื่อเพิ่มกลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ สามารถอธิบายจิตลักษณะและพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพ นับถือของนักเรียน ได้เพิ่มขึ้นจากการอธิบายโดยกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5
3. มีนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน ด้านคุณลักษณะความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ และ แต่ละกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน มีปัจจัยส่งเสริมที่ร่วมอธิบายจิตลักษณะและพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25
4. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของจิตลักษณะ และพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของ นักเรียน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน อาชีวศึกษาทวิภาคี ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือ ประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ และประเภท โกศล มีคุณ (2557) ได้สรุปทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมของโคล เบอร์ก เป็นทฤษฎีสำคัญที่อธิบายการพัฒนาจริยธรรมทำได้ด้วยการส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา และ ความก้าวหน้าในประสบการณ์ทางสังคม จริยธรรม หมายถึง การตัดสินใจโดยใช้หลักการที่เหมาะสมหรือเหตุผล เชิงจริยธรรม ซึ่งสามารถพัฒนาได้โดยตรง เมื่อใช้ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก เป็นพื้นฐานการศึกษาความ รับผิดชอบ และความเคารพนับถือ

ในงานวิจัยนี้จึงใช้แนวทางเดียวกับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเน้นที่เหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหาทางจริยธรรมหรือเหตุผลเชิงจริยธรรม มีพัฒนาการมากกว่า 60 ปี โดยในระยะแรก Piaget (1932) และ Kohlberg (1964) ใช้วิธีการวัดแบบให้ตอบโดยอิสระจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก มีการพัฒนาต่อมา Yussen (1976) รายงานผลการวิจัยที่ใช้วิธีการวัดแบบให้เลือกตอบชนิด 12 ตัวเลือกว่าใช้ได้ดีเป็นที่น่าพอใจ พบงานวิจัยในประเทศไทยของ ดวงเดือน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520) ได้สร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ชนิดเลือกตอบแบบที่มี 6 ตัวเลือก เพื่อใช้ในการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) ได้นำแนวคิดแบบมาตรประมาณรวมค่า มาใช้กับการพัฒนาเครื่องมือวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับผู้ใหญ่ วิธีสร้างเครื่องมือวัดลักษณะจริยธรรมแบบมาตรประมาณรวมค่า (Summated rating) ลักษณะเครื่องมือประกอบด้วยเรื่องหรือสถานการณ์ ประโยคข้อความประกอบมาตร (4-6 ระดับ) ให้ประเมินจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” งานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดแบบมาตรประมาณรวมค่า (the summated rating method) ในการสร้างเครื่องมือ และผู้วิจัยนำรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เป็นกรอบแนวคิดที่จะบอกสาเหตุพฤติกรรมของบุคคลอย่างน้อย 4 สายหลัก (ดวงเดือน พันธุนาวัน, 2541) ที่ว่าพฤติกรรมใดๆ ของมนุษย์ย่อมเกิดจากสาเหตุหลายด้านทั้งสถานการณ์ภายนอก จิตลักษณะดั้งเดิมที่ติดตัวบุคคลมา และจิตลักษณะตามสถานการณ์ร่วมกัน

จากการประมวลเอกสารปัจจัยเชิงเหตุสำคัญของการเกิดคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน พบว่า มีตัวแปรสำคัญในกลุ่มลักษณะสถานการณ์ทางสังคม มี 4 ตัวแปร (การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว สนับสนุนจากโรงเรียน และ บรรยากาศสถานศึกษา) จิตลักษณะเดิม มี 3 ตัวแปร (เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน และลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ มี 2 ตัวแปร (ทัศนคติต่อความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือ และ ความเชื่ออำนาจในตน) ผู้วิจัยอาศัยหลักฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ จึงตั้งสมมติฐานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อตัวแปรตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ออกมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ 1 ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีการศึกษา 2561 จำนวน 51,823 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี การกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G*Power version 3.1 (Faul, F. Endfelder, E. Buchner, A., Lang A.G. (2009) กำหนดค่า Effect Size เท่ากับ 0.10 (Medium) ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) เท่ากับ 0.001 และ Power of test เท่ากับ 0.10 กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 99% แทนค่าในโปรแกรมได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 322 คน เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลอาจมีอาจพิจารณากลุ่มย่อยต่างๆ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 540 คน

การเลือกตัวอย่าง ใช้วิธีการแบบโควตา (Quota Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 สุ่มภาค 3 จาก 5 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ขั้นที่ 2 สุ่มสถานศึกษาจากแต่ละภาค ภาคละ 2 สถานศึกษา ได้ทั้งหมด 6 สถานศึกษา ขั้นที่ 3 เลือกตามเกณฑ์ นักเรียนชั้นปี 1-2-3 ที่ออกฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และ ยังไม่ออกฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และเพศ ชายและหญิง จำนวนเท่าๆ กัน รวม สถานศึกษาละ ประมาณ 100 คน รวมทั้งหมดไม่น้อยกว่า 540 คนที่ใช้ได้

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ จำนวน 13 แบบวัด เป็นแบบวัดผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 10 แบบวัด และแบบวัดที่มีผู้วิจัยอื่นสร้างไว้ 3 แบบวัด โดยมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้ และตรวจสอบคุณภาพ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ รายข้อกับคะแนนรวมทั้ง แบบวัดที่ไม่มีข้อนั้น (item-total correlation : r) แบบวัดที่เป็นฉบับใช้จริง ข้อความมีค่า r ตั้งแต่ .411 ถึง .862 และแบบวัดมีค่าความเที่ยง (α) .848 ถึง .940

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับแต่ละสถานศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่สุ่มได้ด้วยตนเอง เพื่อความมั่นใจผู้วิจัยได้เก็บมากกว่าจำนวนขั้นต่ำ เก็บได้จำนวน 600 ฉบับ หลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ปรากฏว่าแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์จำนวน 594 ฉบับ จึงถือเป็นข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของนักเรียน

4. วิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe's Method) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) แบบ Enter และ Stepwise รวมทั้งการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ด้วยโปรแกรม IBM SPSS และ AMOS version 23

ผลการวิจัย

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ

1.1 การวิเคราะห์เพื่ออธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน ด้วยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) แบบ Enter และ Stepwise ตัวแปรตาม คือ จิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน ตัวแปรอิสระ คือ กลุ่ม

สถานการณ์ทางสังคม มี 4 ตัวแปร (การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว สนับสนุนจากโรงเรียน และ บรรยากาศสถานศึกษา) กลุ่มจิตลักษณะเดิม มี 3 ตัวแปร (เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน และลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ มี 2 ตัวแปร (ทัศนคติต่อความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือ และ ความเชื่ออำนาจในตน) คือ ด้านสถานการณ์ทางสังคม (SIT) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 1) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) 2) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) 3) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) 4) บรรยากาศสถานศึกษา (ATM) ผลวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ร่วมกันอธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนได้ร้อยละ 39.4 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.413$) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) ($\beta=.184$) และบรรยากาศสถานศึกษา (ATM) ($\beta=.130$) กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ร่วมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม สามารถอธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือได้ร้อยละ 47.2 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ($\beta=.367$) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.300$) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) ($\beta=.170$) และการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) ($\beta=.073$) กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมร่วมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ สามารถอธิบายได้ร้อยละ 52.0 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) ($\beta=.306$) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.287$) และความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC) ($\beta=-.277$) และกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมอธิบาย ร่วมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และ/หรือกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้ร้อยละ 54.0 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) ($\beta=.267$) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.244$) ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC) ($\beta=-.200$) และเหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ($\beta=.203$) โดยมีผลความแตกต่างค่าร้อยละของการทำนายอยู่ระหว่าง 7.8 ถึง 14.6 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเพิ่มกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และ/หรือกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ สามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นจากการอธิบายด้วยกลุ่มตัวแปรสถานการณ์สังคมมากกว่า ร้อยละ 5 ตัวแปรที่สำคัญ คือ ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC) ดังตาราง 1

ตาราง 1 การอธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ ของนักเรียนด้วยกลุ่มตัวแปรต่างๆ

สถานการณ์ทางสังคม		สถานการณ์และจิตลักษณะเดิม		สถานการณ์และจิตตามสถานการณ์		สถานการณ์ จิตลักษณะเดิมและจิตตามสถานการณ์	
ตัวแปรทำนาย	ค่า β	ตัวแปรทำนาย	ค่า β	ตัวแปรทำนาย	ค่า β	ตัวแปรทำนาย	ค่า β
MOD	.413	MR	.367	ATT	.306	ATT	.267
SS	.184	MOD	.300	MOD	.287	MOD	.244
ATM	.130	SS	.170	IC	.277	IC	.200
		CR	.073			MR	.203
						CR	.067
$R^2 = .394$		$R^2 = .472$		$R^2 = .520$		$R^2 = .540$	
การอธิบายเพิ่มขึ้น (%)		7.8		12.6		14.6	

หมายเหตุ ตัวแปรและค่า β ที่เสนอในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) ในการอธิบายทั้งสิ้น

1.2 การวิเคราะห์เพื่ออธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน ด้วยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) แบบ Enter และ

Stepwise ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียน ตัวแปรอิสระ คือ สถานการณ์ทางสังคม มี 4 ตัวแปร (การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว สนับสนุนจากโรงเรียน และ บรรยากาศสถานศึกษา) กลุ่มจิตลักษณะเดิม มี 3 ตัวแปร (เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน และลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ มี 2 ตัวแปร (ทัศนคติต่อความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือ และ ความเชื่ออำนาจในตน) คือ ด้านสถานการณ์ทางสังคม (SIT) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 1) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) 2) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) 3) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) 4) บรรยากาศสถานศึกษา (ATM) ผลวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนได้ร้อยละ 44.6 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.411$) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) ($\beta=.338$) และการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) ($\beta=-.082$) กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ร่วมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม สามารถอธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือได้ร้อยละ 49.9 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.311$) เหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ($\beta=.299$) และ สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) ($\beta=.247$) กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมร่วมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ สามารถอธิบายได้ร้อยละ 55.4 ตัวแปรที่ร่วมอธิบาย คือ ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) ($\beta=.295$) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.270$) ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC) ($\beta=.218$) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) ($\beta=.131$) และกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมอธิบาย ร่วมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และ/หรือกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้ร้อยละ 57.1 ตัวแปรที่ร่วมอธิบายได้ดี 3 อันดับ คือ ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) ($\beta=.270$) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.247$) และ เหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ($\beta=.132$) โดยมีผลความแตกต่างค่าร้อยละของการทำนายอยู่ระหว่าง 5.3 ถึง 12.5 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเพิ่มกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และ/หรือกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ สามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นจากการอธิบายด้วยกลุ่มตัวแปรสถานการณ์สังคมมากกว่า ร้อยละ 5 ตัวแปรที่สำคัญ คือ ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) ($\beta=.270$) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) ($\beta=.247$) และเหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ($\beta=.132$) ดังตาราง 2

ตาราง 2 การอธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ ของนักเรียนด้วยกลุ่มตัวแปรต่างๆ

สถานการณ์ทางสังคม		สถานการณ์และจิตลักษณะเดิม		สถานการณ์และจิตตามสถานการณ์		สถานการณ์ จิตลักษณะเดิมและจิตตามสถานการณ์	
ตัวแปรทำนาย	ค่า β	ตัวแปรทำนาย	ค่า β	ตัวแปรทำนาย	ค่า β	ตัวแปรทำนาย	ค่า β
MOD	.411	MOD	.311	ATT	.295	ATT	.270
SS	.338	SS	.299	MOD	.270	MOD	.247
CR	-.082	CR	.247	IC	.218	MR	.132
				SS	.131	IC	.171
						SS	.085
						ICT	-.098
						FOSC	.064
$R^2 = .446$		$R^2 = .499$		$R^2 = .554$		$R^2 = .571$	
การอธิบายเพิ่มขึ้น (%)		-		5.3		10.8	
						12.5	

หมายเหตุ ตัวแปรและค่า β ที่เสนอในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<.05$) ในการอธิบายทั้งสิ้น

2. การศึกษากลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน และปัจจัยส่งเสริมของนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน ในความรับผิดชอบและความเคารพนับถือของนักเรียน

การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามว่า นักเรียนกลุ่มใดบ้างที่มีความด้อยกว่ากลุ่มอื่นในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ และถ้าต้องการพัฒนานักเรียนกลุ่มดังกล่าว จะต้องพัฒนาอะไรบ้าง อย่างไร โดยการเปรียบเทียบความรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนเมื่อแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามลักษณะของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ การได้ออกฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และจังหวัดที่เกิด ใช้สถิติทดสอบที่แบบสองกลุ่มอิสระ (t-Independent) ระดับชั้นเรียน ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนนี้ไม่พบนัยสำคัญในความแตกต่างและแปรปรวนในจิตลักษณะ รับผิดชอบและเคารพนับถือ เมื่อพิจารณาจำแนกตามอายุ พบนัยสำคัญในความแตกต่างของพฤติกรรม รับผิดชอบและเคารพนับถือ ที่ระดับ .05 เพียงกลุ่มเดียวค่าเฉลี่ยของกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อย (ระหว่าง 15-17 ปี) มีพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ ($\bar{X}$ = 97.5354) ต่ำกว่านักเรียนที่มีอายุมาก (ระหว่าง 18-22 ปี) ($\bar{X}$ = 99.5354) คือ นักเรียนอายุน้อย (15-17 ปี) อธิบายได้ร้อยละ 57.9 ดังตาราง 3 และ 4

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจิตลักษณะ พฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือ ของนักเรียน เมื่อจำแนกตามอายุ

	t-test for Equality of Means				
	t	df	Sig. (2-tailed)	95% Conf. Interval Lower	Upper
RNT	-1.126	331.400	.261	-2.87115	.78024
BNT	-2.040	354.570	.042	-3.65539	-.06683

ตาราง 4 ค่าสถิติจิตลักษณะและพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ ของนักเรียน จำแนกอายุ

	Age	n	$\bar{X}$	SD
RNT	15 - 17 ปี	396	99.4444	9.22295
	18 - 22 ปี	198	100.4899	11.31449
BNT	15 - 17 ปี	396	97.6742	9.63498
	18 - 22 ปี	198	99.5354	10.88082

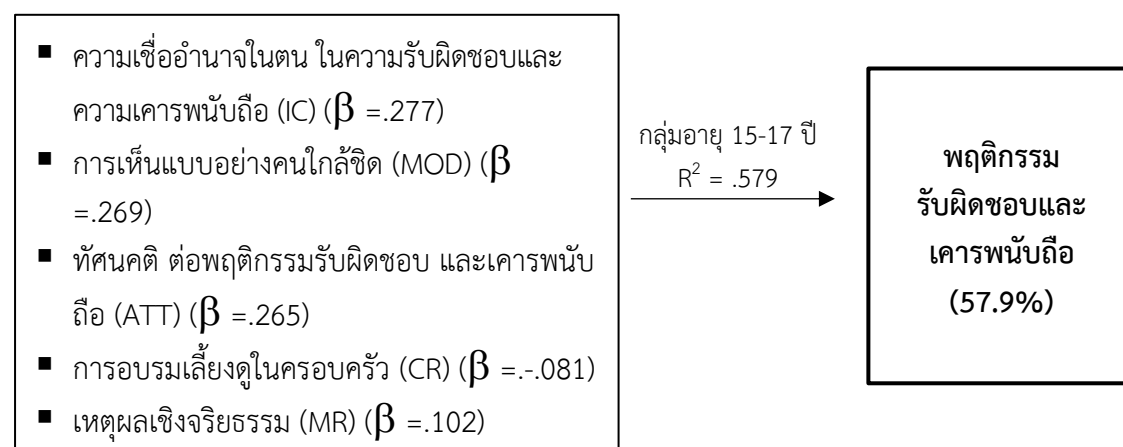
ผลวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยส่งเสริมของกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน (อายุ 15-17 ปี) วิเคราะห์ด้วยสถิติ Multiple regression แบบ Stepwise ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ เพื่ออธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ ด้วยตัวแปรปัจจัยด้าน จิตลักษณะ(เดิม) สถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ รวม 9 ตัวแปร ผลวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยดังกล่าวอธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนอายุ 15-17 ปี ได้ร้อยละ 57.9 คือ ความเชื่ออำนาจในตนใน ความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC) (β =.277) การเห็นแบบอย่าง

คนใกล้ชิด (MOD) ($\beta = .269$) ทศนคติต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) ($\beta = .265$) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) ($\beta = -.081$) และเหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ($\beta = .102$) ดังตาราง 5 และภาพ 2

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นของพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือของนักเรียนอายุน้อย (15-17 ปี) โดยตัวแปรอธิบายเป็น ปัจจัย 9 ประการ

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
5	(Constant)	18.006	3.848		4.679	.000
	IC	.540	.100	.277	5.408	.000
	MOD	.492	.073	.269	6.724	.000
	ATT	.548	.099	.265	5.532	.000
	CR	-.126	.054	-.081	-2.316	.021
	MR	.128	.058	.102	2.207	.028

a. Dependent Variable: BNT $R^2 = .579$

ภาพ 2 กลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนามาก่อน และปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือของนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนามาก่อน (อายุ 15-17 ปี)

3. การตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน

ทำวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ด้วยวิธี SEM โดยใช้โปรแกรม AMOS ตัวแปรในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous latent variables) มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1. ตัวแปรจิตลักษณะเดิม (PSy) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายจิตลักษณะเดิม จำนวน 3 ตัวแปร คือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) 2) ความเชื่ออำนาจในตน (ICT) และ 3) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน (FOSC) และ 2. ตัวแปรด้านสถานการณ์ทางสังคม (SIT) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายสถานการณ์ทางสังคม จำนวน 4 ตัวแปร คือ 1) การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) 2) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) 3) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) 4) บรรยากาศสถานศึกษา (ATM) ส่วนตัวแปรแฝงภายใน

(Endogenous Latent Variables) มี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1. จิตลักษณะตามสถานการณ์ (SIT_Psy) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายจิตลักษณะตามสถานการณ์ จำนวน 2 ตัวแปร คือ 1) ทักษะคิดต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) และ 2) ความเชื่ออำนาจในตนในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC) 2. ตัวแปรจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ (RNT) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ จำนวน 2 ตัว ได้แก่ 1) จิตลักษณะรับผิดชอบ (RN) และ 2) จิตลักษณะเคารพนับถือ (RT) และ 3) ตัวแปรพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (BNT) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) พฤติกรรมรับผิดชอบ (BN) และ 2) พฤติกรรมเคารพนับถือ (BT) ผลที่ได้ คือ รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผ่านเกณฑ์ค่าสถิติต่างๆ ที่ยอมรับได้ คือ มีค่า $\chi^2 = 35.062$, df. = 27, p-value = .137, χ^2 /df. = 1.299, ค่า GFI = .991, ค่า AGFI = .970, ค่า CFI = .998, ค่า RMSEA = .022, และค่า RMR = .007 ภาพ 3 ตาราง 5 พบว่ารูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุฯ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี และปัจจัยเชิงสาเหตุในกรอบแนวคิดทั้งหมดสามารถใช้อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี ได้ร้อยละ 95.2 [(R² of Model (BNT) = 0.952)] เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลเชิงสาเหตุ พบประเด็นสำคัญดังนี้

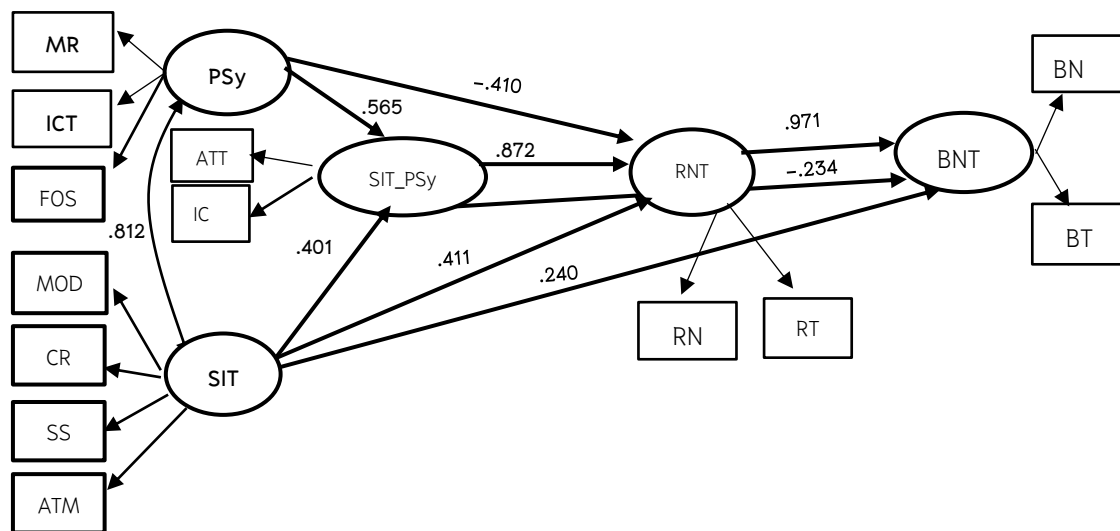
(1) ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกโดยรวมสูงสุดคือ (TE) ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและความเคารพนับถือ (BNT) ของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี คือ จิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ (TE = .971) รองลงมา คือ กลุ่มสถานการณ์ทางสังคม [การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (MOD) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว (CR) สนับสนุนจากโรงเรียน (เพื่อน, ครู, ผู้บริหาร) (SS) และบรรยากาศสถานศึกษา (ATM)] (TE = .885) กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ [ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) และ ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC)] (TE = .612) และจิตลักษณะเดิม [เหตุผลเชิงจริยธรรม (MR) ความเชื่ออำนาจใจตน (ICT) 3) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน (FOSC)] (TE = -.052) ตามลำดับตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงสูงสุดต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ ของนักเรียน คือ จิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ (DE = .971)

(2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกโดยรวมสูงสุดต่อจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ (RNT) คือ กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ [ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) และ ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC)] (TE = .872) ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงสูงสุดต่อจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ (RNT) คือ กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ [ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) และ ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC)] (DE = .872)

(3) ในด้านอิทธิพลโดยอ้อมที่เด่นชัด คือ กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ [ทัศนคติ ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ (ATT) และ ความเชื่ออำนาจในตน ในความรับผิดชอบและเคารพนับถือ (IC)] (IE = .846)

ตาราง 5 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง (DE) และอิทธิพลทางอ้อม (IE) อิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปรปัจจัย
เชิงสาเหตุข้อรับผิดชอบและความเคารพนับถือของนักเรียนฯ กลุ่มรวม

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล								
	จิตลักษณะตาม			จิตลักษณะรับผิดชอบ			พฤติกรรมรับผิดชอบ และ		
	สถานการณ์ (SIT_PSy)			และเคารพนับถือ (RNT)			เคารพนับถือ (BNT)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
สถานการณ์ทางสังคม (SIT)	.401	-	.401	.411	.350	.761	.240	.645	.885
จิตลักษณะเดิม (PSy)	.565	-	.565	-.410	.492	.082	-	-.052	-.052
จิตลักษณะตามสถานการณ์ (SIT_PSy)	-	-	-	.872	-	.872	-.234	.846	.612
จิตลักษณะรับผิดชอบต่อและเคารพนับถือ (RNT)	-	-	-	-	-	-	.971	-	.971

ภาพ 3 รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมรับผิดชอบต่อและเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี
กลุ่มรวม (ผลการวิเคราะห์ตัวแปร)

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $\chi^2 = 35.062$, df. = 27, p-value = .137, χ^2 /df. = 1.299,
ค่า GFI = .991, ค่า AGFI = .970, ค่า CFI = .998, ค่า RMSEA = .022, และค่า RMR = .007
ผ่านเกณฑ์ Model อธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อและเคารพนับถือได้ร้อยละ 95.2

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายตามประเด็นที่พบจากการวิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมอธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบ และเคารพนับถือ และพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือได้ร้อยละ 39.4 ถึง 44.6 ผลดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม สามารถร่วมกันอธิบายคุณลักษณะด้านรับผิดชอบ และเคารพนับถือของนักเรียน ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ผลวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนีออน พินประดิษฐ์ (2557) พบว่า กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมอธิบายความไว้วางใจสังคมอย่างฉลาดของนักศึกษาได้ร้อยละ 32.2 และ จิราพร เช่นหอม (2562) พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวและโรงเรียนร่วมอธิบายพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษาได้ร้อยละ 35.5

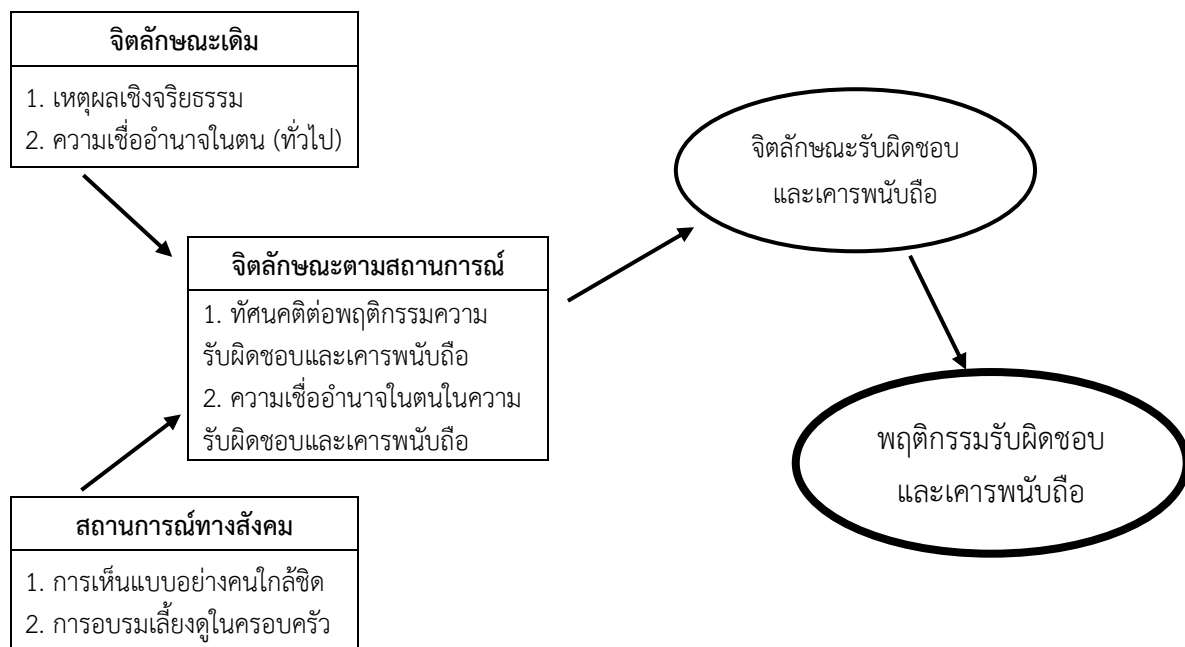
ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เมื่อเพิ่มกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะ (เดิม) หรือจิตตามสถานการณ์ ร่วมกับกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม อธิบายจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือได้ร้อยละ 54.0 กลุ่มตัวแปรดังกล่าวอธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือได้ร้อยละ 57.1 โดยเพิ่มจากการอธิบายกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมได้สูงกว่าร้อยละ 5 ทุกกลุ่มตัวแปร เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวว่า เมื่อเพิ่มกลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ สามารถทำนายคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน ได้เพิ่มจากที่ทำนายโดยกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม สรุปสาระสำคัญว่า การใช้ตัวแปรเชิงเหตุหลายประเภทหลายตัวแปร สามารถอธิบายพฤติกรรม (จิตลักษณะสำคัญ) ของบุคคลได้มากกว่าการใช้ตัวแปรน้อยประเภทและตัวแปร และสอดคล้องกับเกณฑ์แตกต่างเปอร์เซ็นต์ทำนาย 5% (Cohen, 1977)

ประเด็นที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน เพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มนักเรียนอายุ 15-17 ปี เป็นกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน ในพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือของนักเรียน โดยกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน มีปัจจัยส่งเสริม 5 ประการ โดยปัจจัยส่งเสริมอธิบายพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี ได้ร้อยละ 57.9 ผลดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 กล่าวว่า มีนักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน ในจิตลักษณะและพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือ และ แต่ละกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน มีปัจจัยส่งเสริม ที่ร่วมอธิบายจิตลักษณะและพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 แสดงให้เห็นว่านักเรียนอายุน้อย (15-17 ปี) มีพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือน้อย และจึงมีข้อเสนอแนะว่าการพัฒนาความรับผิดชอบ และเคารพนับถือให้กับนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคี ควรจะพัฒนานักเรียนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายเร่งด่วน

ประเด็นที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือของนักเรียน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 4 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร เช่นหอม (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารรูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของนักเรียน การศึกษานอกโรงเรียน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี และสิริพร บุญพา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารรูปแบบการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความพอเพียงของนักเรียน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ผลการวิจัยได้สนับสนุนแนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม และสอดคล้องกับงานวิจัยของดุจเดือน พันธุมาวิน (2556) และผลงานวิจัยของนีออน พินประดิษฐ์ (2557) พบว่า งานวิจัยนี้และที่นำมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกรอบแนวคิดที่มีพื้นฐานจากรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ของ Magnusson and Endler (1977)

สรุปองค์ความรู้

งานวิจัยนี้เป็นการบูรณาการผลจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise multiple regression) และ Path analysis ของกลุ่มรวมทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางการพัฒนาความรับผิดชอบและความเคารพนับถือที่ต้องเริ่มที่พัฒนาจิตลักษณะเดิม 2 ประการ คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม และความเชื่ออำนาจในตน (ทั่วไป) และ ส่งเสริมให้มีสถานการณ์ 2 ประการ คือ การเห็นแบบอย่างคนใกล้ชิด (ให้มีแบบอย่าง) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว ขั้นต่อไปพัฒนาจิตตามสถานการณ์ 2 ประการ คือ ทักษะติดต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ และ ความเชื่ออำนาจในตนในความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ จากนั้นพัฒนาจิตลักษณะรับผิดชอบและเคารพนับถือ ทั้งหมดจะส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบและเคารพนับถือ ดังภาพ 4 ทั้งนี้การพัฒนาปัจจัยที่เป็นจิตลักษณะ และสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ ของพฤติกรรม ยังต้องอาศัยองค์ความรู้ในการศึกษา ทางจิตวิทยา และทางการบริหาร ที่จะทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้ผลตามคาดหวัง

ภาพ 4 แนวทางการพัฒนาความรับผิดชอบและความเคารพนับถือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. เครื่องมือที่สร้างขึ้นในการวิจัยนี้ ได้สร้างตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัด ทำให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพดี ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือนักวิจัยสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่ใกล้เคียงกันได้
2. ครู หรือฝ่ายพัฒนานักเรียน สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาจิตลักษณะ และพฤติกรรมรับผิดชอบ และเคารพนับถือของนักเรียนอาชีวศึกษาทวิภาคีได้
3. ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานประกอบการ สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบาย ส่งเสริมและพัฒนา รับผิดชอบ และเคารพนับถือนักเรียนในสถานศึกษา และสถานประกอบการของตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผู้สนใจได้ทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. การวิจัยนี้ได้พบปัจจัยเชิงสาเหตุ กลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน และปัจจัยส่งเสริม ของการพัฒนาความรับผิดชอบ และความเคารพนับถือ เป็นการวิจัยเพียงระดับความสัมพันธ์ ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบนี้ในขั้นตอนต่อไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือสถานประกอบการ อาจใช้รูปแบบการพัฒนาความรับผิดชอบและความเคารพนับถือนี้ทำเป็นโครงการวิจัยนำร่อง และประเมินผลโครงการพัฒนาดังกล่าวร่วมกันได้

References

- Bhanthumnavin, D. (1998). Interactionism model for research study of antecedents of behaviors and development. *Thai Dental Nurse Journal*, 10(2), 105-108.
- Bhanthumanvin, D. & Prachonpachanuk, P. (1977). *Morality of Thai Youth*. (2nd ed). Bangkok: Behavioral Science Research Institute Srinakharinwirot University.
- Boonpha, S. (2020). Administrative model for the Development of sufficiency for junior high school students under Bangkok metropolitan administration. *Thesis Dissertation Ph.D (Education Administration)*. University of Phayao. Phayao.
- Cohen, J. (1977). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New York: Academic Press.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A. and Lang, A.G. (2009). *Statistical Power Analyses Using G*Power 3.1: Tests for Correlation and Regression Analyses*. *Behavior Research Methods*, 41, 1149-1160.
- Magnusson, D. & Endler, N.S. (1977). *Personality at the crossroads: Current Issues in Interactionism psychology*. New Jersey: LEA Publishers.
- Meekum, K. (2014). Research for scale development and validation of state-trait moral reasoning scores. *Journal of Psycho-behavioral Science*, The Thai Behavioral System, 11(1), 56-65.
- Meekhun, K., & Thiammek, N. (2002). Effects of moral reasoning training on moral characteristics and moral behaviors of teachers] (*Research report*). National Research Council of Thailand.
- Office of the Education Council. (2017). National Education Plan 2017-2036. Bangkok: Prekwan Graphic.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2018). *National Strategy 2018-2037*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the Vocational Education Commission. (2014). *Document "Integrity, Ethics, Values and Desirable Characters of Graduates according to Vocational Qualifications"*. Bangkok: Office of the Vocational Education Commission.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. London Harcourt, Brace.
- Ruamtham, P. Chueasathuchon, C. & Chueasathuchon C. (2016). Factors Related to Behaviors Illustrating the Love of Being Thai of Prathom Suksa 6 Students at School under the

- Jurisdiction of Yasothon Primary Educational Service Area Office 1. *Ubon Ratchathani Journal of Research and Evaluation*. Vol. 5 No.2, 38-47.
- Senhom, J. (2019). Administrative Model for the Development of Self-Reliance of non-formal Education Students in Bangkok. *Thesis Dissertation Ph.D (Education Administration)* University of Phayao. Phayao.
- Thomas Lickona. (1991). *Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*. New York: Bantam.
- Yussen, S. R. (1976). *Moral reasoning from the perspective of others*. Child Development.

การบริการภาครัฐแนวใหม่
กรณีศึกษา : การให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล
NEW PUBLIC SERVICES
A CASE STUDY : ONE STOP SERVICE AT THE METROPOLITAN POLICE STATION

สุดาภรณ์ อรุณดี¹, วรณวิภา ไตลังคะ,
มนสิชา โพธิสุข, ณัฐพันธ์ ตู้ซึ่ง และวิยะดา วรานนท์วนิช
Sudabhorn Arundee¹, Wanwipa Tilungka,
Monsicha Phothisuk, Nattaphan Dukhueng, and Wiyada Waranonwanich
คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Faculty of Political Science, North Bangkok University
E-mail: sudabhorn.ar@northbkk.ac.th¹

Received 17 August 2021; Revised 11 November 2021; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน 3) เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจนครบาล ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ มีจำนวนตัวอย่าง 400 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน T-test และ One - Way ANOVA ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ คำนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมประชาชนพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68, S.D.=0.396$) โดยด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการประชาชนพึงพอใจสูงสุด ($\bar{x} = 3.75, S.D.= 0.486$) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจ พบว่า ความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน พบว่า ประเด็นปัญหาที่ประชาชนไม่พึงพอใจมากที่สุดคือการจ่ายค่าปรับไม่ทันสมัย ควรมีการจ่ายปรับผ่านเทคโนโลยี เช่น การจ่ายค่าปรับผ่าน Application กรมตำรวจ ประชาชนมีความต้องการจ่ายค่าปรับมีความสะดวก รวดเร็ว ผ่านเทคโนโลยี ส่วนในการแจ้งความร้องทุกข์หรือเหตุฉุกเฉิน ตำรวจควรมาถึงจุดเกิดเหตุภายในเวลาไม่เกิน 15 นาที โดยแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจ ควรมีช่องทางติดต่อสถานีในการแจ้งความตำรวจโดยไม่ต้องเดินทางไปสถานีตำรวจในบางกรณี เช่น การแจ้งความบัตรประชาชนหาย เอกสารสำคัญหาย โดยตำรวจสามารถตอบกลับเป็นหลักฐานผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น SMS ระบบ Application การแจ้งความลงบันทึกประจำวัน เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริการภาครัฐแนวใหม่, การให้บริการประชาชน, การบริการเบ็ดเสร็จจุดเดียว

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the level of service satisfaction of the citizens 2) To compare levels of service satisfaction 3) To find ways to improve and develop the public service system of the Metropolitan Police Station. The sample size was 400 people. Simple sampling was used. The tool was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean and standard deviation. The statistic used to test the hypothesis T-test and the One-Way ANOVA comparative test of the mean of independent variables. The statistical significance was at the 0.05 level.

The results showed the following: 1) regarding the public service at the police station in Bangkok the overall satisfaction was at a high level ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.396). In terms of the process/procedures of providing services, the citizens were most satisfied ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.486). 2) The results of the comparison of the satisfaction level found no difference regarding the difference between sample variance classified by personal factors. 3) Approaches regarding improving and developing the public service system found that the problems that people were most unsatisfied with were paying outdated fines. Fines should be paid via mobile applications, such as paying fines through the police department application. Citizens prefer to pay fines with convenience and speed through technology. As for reporting complaints or emergencies, the police should arrive at the scene within 15 minutes. According the guidelines for improving and developing the police station's public service system there should be a means to contact the police station to report the police without having to travel to the police station. Examples include such as reporting a lost ID card, or other lost important documents. The police can respond as evidence through modern technology such as SMS, application systems, daily record reports, etc.

Keywords: New Government Services, Public Services, One Stop Service,

บทนำ

กองบัญชาการตำรวจนครบาล เป็นหน่วยงานอยู่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานคร มีกองบังคับการทั้งหมด 14 กองบังคับการ และ 2 หน่วยขึ้นตรงผู้บัญชาการ (เทียบเท่า กองกำกับ) โดยมีภารกิจหลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีพันธกิจหลักที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการให้บริการที่ดีโดยยึดประชาชนและชุมชน เป็นศูนย์กลางการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม โดยส่งเสริมใช้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การอำนวยความสะดวกโดยยึดหลักนิติธรรม ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติด้วยบริการจัดการที่ดีโดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อความสงบสุขของชุมชนและสังคมความมั่นคงของชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติคืองานด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งถือเป็นการบริการสาธารณะของรัฐ (ฝ่ายปกครอง) ที่ต้องจัดให้แก่ประชาชนทั่วไป ดังนั้นเป้าหมายสูงสุด ของตำรวจ คือการปฏิบัติงานการให้บริการที่มีคุณภาพสูงเป็นที่พึงพอใจ

ของประชาชน และประชาชน รู้สึกอบอุ่นใจในการดำรงชีวิตประจำวันในปัจจุบัน โดยเฉพาะการให้บริการของสถานีตำรวจที่ถือเป็นหน่วยปฏิบัติมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (Chakthip, 2019)

ภาคใต้แนวคิดการบริการสาธารณะใหม่ (New Public Services) หรือ NPS ของ เดนฮาร์ด และเดนฮาร์ด (Denhardt & Denhardt, 2000) ที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญต่อการบริการเพื่อรับใช้พลเมือง โดยมีหลักการที่ประกอบด้วย 1) การปรับเปลี่ยน โครงสร้างอำนาจและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคม 2) การปรับเปลี่ยนบทบาทของข้าราชการ 3) สร้าง และจัดการเครือข่ายอย่างเป็นระบบ 4) สร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะใหม่ และ 5) สร้างแรงงาน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง จากแนวคิดนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานให้บริการภาครัฐในด้านความปลอดภัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นภารกิจสำคัญของกองบัญชาการตำรวจนครบาลส่วนหนึ่งคือ การมุ่งส่งมอบบริการสาธารณะที่ดีให้แก่พลเมืองโดยมองเห็นพลเมืองเป็นผู้ใช้บริการหน่วยงานภาครัฐตามแนวนโยบายการบริหารราชการ ภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล และกรอบแนวทางในการปฏิบัติงาน ตามยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2564 ซึ่งคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) มีมติเห็นชอบในการประชุมเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2554 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้กำหนดเป็นนโยบายการบริหารราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยให้ถือเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วน ที่จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนให้ปรากฏผลชัดเจน เป็นรูปธรรม ดังนี้ การพิทักษ์ ปกป้อง และเทิดพระเกียรติเพื่อความจงรักภักดี ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยในสังคม การป้องกันปราบปรามและลดระดับอาชญากรรม การแก้ไขปัญหาเสพติดในทุกมิติ การเร่งรัดขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปองค์กรตำรวจในยุคประชาคมอาเซียน และ การเสริมสร้างความสามัคคี การบำรุงขวัญข้าราชการตำรวจ และการมุ่งบริการประชาชนในฐานะพลเมืองให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด (Royal Thai Police, 2019)

ในปัจจุบันสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วประเทศอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งส่งผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการก่ออาชญากรรม ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์ทำร้ายร่างกาย มั่วสุมเสพยาเสพติดให้โทษ การกระทำผิดกฎหมายของเหล่าอาชญากรมีมากขึ้นมีรูปแบบการก่ออาชญากรรมที่หลากหลายซับซ้อนยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์กรตำรวจให้มีประสิทธิภาพ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจะต้อง พบปะกับประชาชน ทั้งที่เป็นผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ต้องหาและญาติของผู้เสียหายหรือ ผู้ต้องหาที่ตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ศูนย์บริการ ONE STOP SERVICE หรือ โรงพักเพื่อประชาชน นี้ ทางสถานีตำรวจจัดขึ้นเพื่อให้บริการประชาชนที่มาติดต่อราชการโดยมีกระบวนการขั้นตอนที่สะดวกรวดเร็วบริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกสบายเกิดความพึงพอใจสูงสุด มีประสิทธิภาพภายในเวลาและสถานที่ที่กำหนดในจุดเดียวบนสถานีตำรวจนครบาลตามแนวคิดการบริการภาครัฐแนวใหม่ (NPS) โดยคาดหวังว่าจะทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว มีสถานที่ที่สะอาดสวยงาม และพร้อมให้บริการครอบคลุมทุกด้าน ตั้งแต่การรับแจ้งความเปรียบเทียบปรับ ให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย ประกันตัวผู้ต้องหา ถอนประกัน แจ้งเอกสารหาย ตลอดจนการขออนุญาตใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อกิจการต่างๆ เช่น กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้ยังมีห้องสอบสวนเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจให้บริการที่ดีโดยยึดประชาชนและชุมชน เป็นศูนย์กลางการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม โดยส่งเสริมใช้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเน้นการบริการให้สะดวกรวดเร็วแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (National Police Office, 2019)

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการการบริการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อรับใช้ประชาชนของตำรวจนครบาล และมีความสนใจที่จะศึกษาระดับและเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจ

การให้บริการประชาชนบนโรงพักทุกแห่งที่เน้นการบริการให้สะดวก รวดเร็วแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Service ในเขตกรุงเทพมหานคร ว่ามีระดับการ ให้บริการเพียงไร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการ ของสถานีตำรวจนครบาลเพื่อให้สมกับคำว่า โรงพักเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง โดยจำแนกประเด็นที่ประชาชนไม่พึงพอใจเรื่องใดมากที่สุด คุณภาพการให้บริการของ สถานีตำรวจ (Front Office) และข้อเสนอแนะในการให้บริการของสถานีตำรวจ (Front Office) ปรับปรุงการดำเนินงานของข้าราชการตำรวจ ให้ตรงตามความต้องการของประชาชนมากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล
3. เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน (One Stop Service) ของ สถานีตำรวจนครบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 10,820,921 คน (Central Registration Office, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, B.E. 2562)

2. กลุ่มเป้าหมาย

ในปี 2562 ประชากร กรุงเทพมหานครมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 10,820,921 คน (ที่มา: สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2562) คำนวณหากลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Taro Yamane) คำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

แทนค่าได้ดังนี้ $398 = 10,820,921 / 1 + 10,820,921 (0.05)^2$

เมื่อ N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95%, (e = 0.05)

โดยคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 398 ตัวอย่าง แต่การทำวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเก็บตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (sample random sampling) โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครที่มาใช้บริการบนสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานครในทุกเขต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นข้อคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มาใช้บริการบนสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ เรื่องที่มาติดต่อ รายได้ อาชีพ

2) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ 2. ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการ 3. ด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก 4. ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน

3) ข้อเสนอแนะในการให้บริการของสถานีตำรวจ (Front Office)

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามและข้อคำถาม

2) สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มาใช้บริการบนสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ เรื่องที่มาติดต่อ รายได้ อาชีพ มากำหนดเป็นตัวแปรต้น และความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ (2) ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการ (3) ด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก (4) ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน เป็นตัวแปรตาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินค่าตามความพึงพอใจ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่าแบบ ลิเคิร์ตสเกล (Likert, Rensis A., 1961) โดยกำหนด ตามมาตรลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้ตอบดังนี้

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	แปลความว่า	พอใจมากที่สุด (Very satisfied)
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	แปลความว่า	พอใจมาก (Satisfied)
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	แปลความว่า	พอใจปานกลาง (Neutral)
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	แปลความว่า	พอใจน้อย (Dissatisfied)
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	แปลความว่า	พอใจน้อยที่สุด (Very dissatisfied)

ความกว้างของอันตรภาคชั้น (interval) ค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.5 โดยใช้ค่ามาจากการคำนวณโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ ดังนี้ (Chatchawan, 1996 : 15)

ความกว้างของอันตรภาคชั้น = (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด) / จำนวนชั้น

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามโดยใช้การหาค่า IOC (Item Objective

Congruence) ตามวิธีของ Rovinelli & Hambleton (Somnuk, 2003: 125-139) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ได้ โดยใช้ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 ผลปรากฏว่าแบบสอบถามอยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ .69-1.00

4) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน และนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายฉบับ (Reliability) และเป็นรายข้อ (r) จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป คัดเลือกแบบสอบถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.75 เก็บไว้จำนวน 30 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามของ การหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Boonchom, 2002: 159-162) ได้ค่าความเชื่อมั่นจากการวิเคราะห์เท่ากับ .78

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มาใช้บริการบนสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามเรื่อง ความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล จำนวน 400 คน และได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple random Sampling) โดยมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ล่วงหน้า คือ ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มาใช้บริการบนสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากตำราเอกสาร และค้นคว้าจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

(1) เพื่อบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentages)

(2) เพื่อวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยเพื่อแสดงลักษณะการกระจายข้อมูล

2) สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics)

(1) T-test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ

(2) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป เช่น อายุ เรื่องที่มาติดต่อ รายได้ อาชีพ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (Least Significant Different : LSD)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล

1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลการให้ บริการ one – stop service บนสถานีตำรวจนครบาล จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 รองลงมา เพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3

อายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 รองลงมาอายุ 0- 20 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 รองลงมาอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.0 และอายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็น 8.5 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมา สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 ตามลำดับ

อาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 รองลงมาอาชีพรับจ้าง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 รองลงมาอาชีพค้าขาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และอาชีพรับราชการ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

รายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาอยู่ในช่วง 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 และอยู่ในช่วง 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจนครบาลโดยภาพรวม

ความพึงพอใจของประชาชน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ	3.66	0.490	มาก
2. ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการ	3.75	0.486	มาก
3. ด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก	3.67	0.491	มาก
4. ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน	3.65	0.469	มาก
ภาพรวม	3.68	0.396	มาก

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์พึงพอใจของผารให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจนครบาล โดยภาพรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.396) หากพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.486) รองลงมา ด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.491) และด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.490) ตามลำดับ ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.469)

2. เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถิติที่ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์คือค่า t สำหรับการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งหากผลการทดสอบพบว่าค่าความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า p-value มากกว่า .05) ซึ่งผลการทดสอบตามตารางที่ 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจนครบาล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความพึงพอใจของประชาชน	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	T	p-value
1. ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ	ชาย	3.54	0.624	-4.610	.053
	หญิง	3.77	0.289		
2. ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการ	ชาย	3.77	0.636	.878	.153
	หญิง	3.73	0.294		
3. ด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก	ชาย	3.73	0.488	2.487	.063
	หญิง	3.61	0.489		
4. ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน	ชาย	3.59	0.482	-2.283	.975
	หญิง	3.70	0.453		
ภาพรวม	ชาย	3.66	0.506	-1.036	.097
	หญิง	3.70	0.259		

จากตาราง 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจนครบาล ที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจโดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้บริการ ด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชน ไม่แตกต่างกัน

และสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนแรกผู้วิจัยทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ค่าความแปรปรวนของทุกกลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า p-value มากกว่า .05) จะใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในการทดสอบพึงพอใจการให้บริการ

ประชาชนบนสถานีตำรวจนครบาล จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกันและเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน (One Stop Service) ของสถานีตำรวจนครบาล

แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการของสถานีตำรวจนครบาลเพื่อให้สมกับ คำว่าโรงพักเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง พบว่า ประเด็นปัญหาที่ประชาชนไม่พึงพอใจมากที่สุด คือ การจ่ายค่าปรับไม่ทันสมัยควรมีการจ่ายปรับผ่านเทคโนโลยี เช่น การจ่ายค่าปรับผ่าน Application ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประชาชนอยากให้มีความสะดวกผ่านเทคโนโลยีในแจ้งความร้องทุกข์หรือเหตุฉุกเฉิน ตำรวจควรมาถึงจุดเกิดเหตุภายในเวลาไม่เกิน 15 นาที

และแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการของสถานีตำรวจนครบาล ประชาชนให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงและพัฒนาระบบให้บริการของสถานีตำรวจ (Front Office) คือ การให้บริการของสถานีตำรวจควรมีช่องทางทางติดต่อสถานีในการแจ้งความตำรวจโดยไม่ต้องเดินทางไปสถานีตำรวจในบางกรณี เช่น การแจ้งความบัตรประชาชนหาย เอกสารสำคัญหาย โดยตำรวจสามารถตอบกลับเป็นหลักฐานผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น SMS ระบบ Application การแจ้งความลงบันทึกประจำวัน เป็นต้น

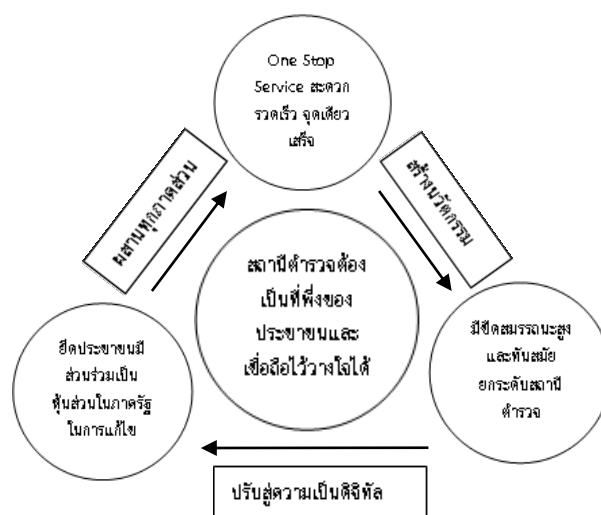
อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 โดยภาพรวมประชาชนพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการดำเนินการ/ขั้นตอนการให้บริการ ที่ประชาชนพึงพอใจสูงสุด ($\bar{x} = 3.75$, S.D.= 0.486) วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลไม่แตกต่างกันนั้นและวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ประเด็นที่ประชาชนไม่พึงพอใจเรื่องใดมากที่สุดคือ การจ่ายค่าปรับไม่ทันสมัยควรมีการจ่ายปรับผ่านเทคโนโลยี เช่น การจ่ายค่าปรับผ่าน Application กรมตำรวจคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจประชาชนอยากให้มีความสะดวกผ่านเทคโนโลยีในแจ้งความร้องทุกข์หรือเหตุฉุกเฉิน ตำรวจควรมาถึงจุดเกิดเหตุภายในเวลาไม่เกิน 15 นาที และข้อเสนอแนะในการให้บริการของสถานีตำรวจควรมีช่องทางทางติดต่อสถานีในการแจ้งความตำรวจโดยไม่ต้องเดินทางไปสถานีตำรวจในบางกรณี เช่น การแจ้งความบัตรประชาชนหาย เอกสารสำคัญหาย โดยตำรวจสามารถตอบกลับเป็นหลักฐานผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น SMS ระบบ Application การแจ้งความลงบันทึกประจำวัน อธิบายได้ตามแนวคิด “การให้บริการสาธารณะแนวใหม่” ของ Robert B. Denhardt and Janet Vinzant Denhardt (2007) ที่กล่าวถึงมุ่งเน้นการสร้าง “จิต วิญญาณสาธารณะ” (Public Spirit) ของประชาชน ซึ่งคำนึงถึง ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของ ประชาชน และเน้นความเข้าใจของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาของ สังคมร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกเพศ อายุ รายได้ อาชีพ ยอมรับความสำคัญของประชาชนเสมือนเป็น หุ่นส่วนกับหน่วยงานภาครัฐ ประชาชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและ รับรู้การทำงานของหน่วยงาน ภาครัฐ เป็นการยกระดับประชาชนเทียบเท่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการ ดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ไม่ใช่การมองประชาชนเป็นเพียงลูกค้าที่รับบริการจากภาครัฐ ดังที่แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มีที่มีหลักการเช่นนั้น (Woradet, 2009) และนโยบายของรัฐบาล และกรอบ แนวทางในการปฏิบัติงาน ตามยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2564 การยกระดับให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจ

ทุกแห่ง ตามนโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์การให้บริการประชาชนบนโรงพัก เน้นการบริการให้สะดวก รวดเร็ว แบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และงานวิจัยของ (Nattaya, 2019). ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการให้บริการประชาชนของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ พบว่า ประชาชนพึงพอใจในระดับมากจากการให้บริการประชาชนของข้าราชการตำรวจ จึงมองได้ว่านโยบายยุทธศาสตร์การให้บริการประชาชนบนโรงพัก (One Stop Service) เน้นการบริการให้สะดวก รวดเร็วแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การให้บริการสาธารณะแนวใหม่” มุ่งเน้นการสร้าง “จิต วิญญาณสาธารณะ” ของประชาชน ซึ่งคำนึงถึง ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน และเน้นความเข้าใจของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาของ สังคมร่วมกัน นับว่า แนวคิด “การให้บริการสาธารณะแนวใหม่” เป็นเรื่องที่ยอมรับความสำคัญของ ประชาชนเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานภาครัฐ ประชาชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและ รับรู้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการยกระดับประชาชนเทียบเท่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ไม่ใช่การมองประชาชนเป็นเพียงลูกค้าที่รับบริการจากภาครัฐ ดังที่แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มี และนโยบายของรัฐบาล และกรอบ แนวทางในการปฏิบัติงาน ตามยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2564 สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การให้บริการประชาชน (One Stop Service) บนสถานีตำรวจนครบาล

ดังนั้น การยกระดับให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจนครบาลทุกแห่ง ตามนโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์การให้บริการประชาชนบนโรงพัก เน้นการบริการให้สะดวก รวดเร็วแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Service จึงถือว่า ประสบความสำเร็จและสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเร่งดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพ อำนาจความสะดวกต่อประชาชนมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการหน่วยงานของรัฐสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สถานีตำรวจนครบาลทุกแห่งควรพัฒนาการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชนบริการประชาชนว่ามีการบริการอย่างไรบ้างโดยควรเผยแพร่ผ่านสื่อเทคโนโลยีสื่อสารใหม่ๆ เช่น LINE TWITER PAGEFB เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สถานีตำรวจนครบาลทุกแห่งควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และเน้นความเข้าใจของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมร่วมกันเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. ข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจทุกแห่งในด้าน เช่น การจ่ายค่าปรับต่างๆการแจ้งความลงบันทึกประจำวัน การแจ้งเอกสารหาย ผ่านระบบ Applications ใน Smart Phone ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อลดภาระของประชาชนในการเดินทางทำให้สะดวกรวดเร็วและไม่เสียเวลาเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะใหม่เพื่อประชาชนอย่างแท้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ช่องทางการให้ข้อมูลความรู้กับประชาชนในด้านบริการประชาชนของสถานีตำรวจนครบาลผ่านสื่อเทคโนโลยีสื่อสารใหม่

2. ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชน และเน้นความเข้าใจของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมร่วมกันเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิผลของนโยบายการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจทุกแห่งในด้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายค่าปรับต่างๆการแจ้งความลงบันทึกประจำวัน การแจ้งเอกสารหาย ผ่านระบบ Applications ใน Smart Phone ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

References

- Ministry of Interior. (2019). *Population data in Bangkok*. Civil Registration Office. Retrieved from <https://www.etda.or.th/content/1469.html>
- Chatchawan, R . (1996). *Basic statistics*. Khon Kaen : Klang Nana Wittaya Printing House.
- Chatchawan, R . (2000). *Basic statistics with sample analysis by Minitab SPSS and SAS program*. Khon Kaen : Khon Kaen University.
- Chakthip, C . (2019). *Police Administration Policy*. Retrieved from <http://lumphun.police.go.th/images/nayoby-pt1>
- Central Registration Office, *Department of Provincial Administration*, Ministry of Interior, B.E. 2562
- Chomphonuch, H. (2017). New Public Service to Serve Citizens. *Journal of Human Society Review* Year 19 No. 1 January – June 2017. 125-140.
- Janet, D.& Robert, D. (2000). *The New Public Service: Serving Rather Than Steering*. November 2000. *Public Administration Review* 60(6):549 – 559.DOI:10.1111/0033- 3352.00117

- Jittikom, S. (2014). conducted a research study on study subject People's satisfaction with the station's service quality Khlong Yai Provincial Police Khlong Yai District, Trat Province. *Chonburee : Master of Public Administration program*. Department of Public and Private Management, College of Public Administration Burapha University
- Royal Thai Police. (2019). *Policy and mission of the Royal Thai Police*. Retrieved from, <http://eds.skho.moph.go.th/eds/>
- Robert, B. Denhardt and Janet, V. Denhardt. (2007). *Office automation: a survey of tools and technology*. Digital Press; 1988.
- Likert, Rensis A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
- National Police Office. (2019). Criteria, guidelines and methods for evaluating the implementation of the police station development project for the people (Hostels for the People) Phase 4 (2016 - 2020). Retrieved from, <http://eds.skho.moph.go.th/eds/>
- Nattaya, W. (2019). Role of public service of police officers Pratunam Police Station, Chulalongkorn Pathum Thani Province. *Master's Thesis*. Pathum Thani: Valayalongkhon Rajabhat University under the Royal Patronage of His Majesty the King Press.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). *Reinventing government*. New York : Plume of Penguin Books.
- Supat, R. (2007). People's Satisfaction to the service of the Muang Phang Nga District Police Station, Phang Nga Province. *Master's Thesis*. Chonburee : Master of Public Administration program. Department of Public and Private Management, College of Public Administration Burapha University.
- Somnuk, P. (2003). *Measure the results of the study*. 4th printing Kalasin : Coordinate printing.
- Woradet, C. (2009). *An Integrated Theory of Public Policy Implement*. Bangkok : Thai University Researchers Association Printing House.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory statistics, (Second Edition)*. New York: Harper & Row.

การสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้
วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี

CREATION OF DOCUMENTARY FILM BASED ON KNOWLEDGE,
LIFESTYLE, BELIEF OF MON BANG KHAN MAK, LOP BURI PROVINCE

อรุณี เจริญทรัพย์

Arune Charoensup

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thepsatri Rajabhat University

Email : aruneecrs@gmail.com

Received 3 August 2021; Revised 7 October 2021; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดี วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี นำเสนอเรื่องราวสื่อดีมีเดียจำนวน 4 ตอน โดยนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อเท็จจริงในการบรรยาย เพื่อถ่ายทอดความรู้และความบันเทิง โดยการให้เพลง และองค์ประกอบที่ตื่นตาตื่นใจ เพื่อดึงดูดสายตา ติดตามในแต่ละฉาก โดยใช้เทคนิคการสร้างภาพยนตร์ ประเมินความพึงพอใจต่อภาพยนตร์เชิงสารคดีที่สร้างสรรค์โดยใช้แบบสอบถาม จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายบุคคลทั่วไปในชุมชน จำนวน 100 คน วิเคราะห์ผลการประเมินเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ในขณะที่รับชมผลงานทำให้ทราบว่า การสร้างสรรค์สื่อดีมีเดียในครั้งนี้ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความเข้าใจในการศึกษาวิถีชีวิตการทอผ้า พิธีกรรม และความเชื่อของชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี รวมทั้งเพื่อสร้างและอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางขันหมากให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาพยนตร์เชิงสารคดี, องค์ความรู้, วิถีชีวิต, ความเชื่อ, มอญบางขันหมาก

Abstract

The purpose of this study was to collect information and create documentary films based on knowledge, lifestyle, and belief of Mon Bang Khan Mak, in Lop Buri Province. Research was conducted by presenting 4 episodes, depicting events and facts to convey knowledge and entertainment. This included songs and other elements that are astonishing, enjoyable, and compelling. Satisfaction regarding the creative documentary films was assessed using a questionnaire created by 5 experts in the field and answered by 100 citizens in the community. The result was analyzed as percentage, mean and standard deviation. In addition, the behavior study of the target group revealed very good level of satisfaction. The developed documentary films attracted the target audience and created an understanding in

the study of the weaving lifestyle, rituals, and beliefs of the Mon Bang Khan Mak community at Lop Buri province. The study also contributed to the sustainability and conservation of the lifestyle of the Mon Bang Khan Mak ethnic group.

Keywords: documentary film, knowledge, lifestyle, belief, Mon Bang Khan Mak

บทนำ

จังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อสายต่าง ๆ อยู่มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาว แต่ปัจจุบันมีหลายกลุ่มที่รู้สึกมีความเป็นไทย ชาวไทยภาคกลางนั้นจะหนาแน่นแถบอำเภอเมืองใกล้เคียงต่อระหว่างลพบุรี – อโยธยา - อ่างทอง รอบนอกเมืองลพบุรีส่วนใหญ่จะเป็นพวกมีเชื้อสายลาวทุกอำเภอ ซึ่งแต่เดิมปรากฏว่า มีการใช้ภาษาลาวด้วย แต่ปัจจุบันหลายชุมชนในอำเภอเมืองมีแนวโน้มในการใช้ภาษาลาวลดลง และมีชนเชื้อสายจีนปะปนอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีชนเชื้อสายมอญบางชนหมาก ที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดลพบุรี ซึ่งอพยพมาจากชุมชนชาวมอญอื่นอีกทอดหนึ่ง (องค์ บรรจุน, 2559) มอญที่อพยพมาเป็นชนเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ในเขตท้องที่ตำบลบางชนหมากส่วนล่าง (ส่วนบนส่วนใหญ่เป็นชาวไทย) อำเภอเมืองลพบุรี ซึ่งชนเชื้อสายต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต พิธีกรรม ความเชื่อ และภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ลักษณะนิสัยต่าง ๆ จึงแตกต่างกัน แต่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับประชากรส่วนใหญ่ได้ดี อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่จะบ่งบอก ถึงเรื่องราววิถีชีวิตของชุมชนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีก็คือ การแต่งกาย วิถีชีวิตพิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์มอญบางชนหมาก ที่มีการถ่ายทอดกันต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ความเป็นมาอันยาวนานก่อนประวัติศาสตร์ สะท้อนและบ่งบอกวิถีการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการไหว้ผีโรง การปลูกบ้านแบบมอญขวาง การนับถือผีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้คนในชุมชนต่าง ๆ จะมีความเชื่อตามคตินิยมดั้งเดิมนั้น ล้วนมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนสะท้อนให้เห็นร่องรอยหลักฐาน ความเป็นมาของวัฒนธรรม หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากชุมชนอื่นด้วยการผลิตเริ่มจากกรรมวิธีการผลิตอย่างง่าย ๆ โดยอาศัยการถ่ายทอดสืบต่อกันมา จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (พิมพ์ชนา พาณิชกุล, 2554; เกศิณีย์ เดชศักดิ์พร, 2561)

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบางชนหมากมีเอกลักษณ์ของตนเองวิถีชีวิต ผ้าทอ พิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับผีที่ปรากฏในชุมชนบางชนหมาก จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่คนมอญบางชนหมากใช้อธิบายความเป็นมอญของตน ท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี โดยพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีที่ยังปรากฏให้เห็น พิธีกรรมการไหว้ผีโรงต่าง ๆ ได้แก่ ผีโรง ผีศาลเจ้า ผีแขก รวมถึงการละเล่นเข้าผี โดยในแต่ละพิธีกรรมนั้นยึดโยงอยู่กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้ ในพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในชุมชนบางชนหมากนั้น เกือบทุกพิธีกรรมจะใช้ภาษามอญในการสนทนา รวมทั้งมีสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และเป็นอากัปกิริยาที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นมอญ อาทิ เครื่องผีที่มีสีแดงเป็นส่วนใหญ่ที่ตนสืบทอดมา ดังเช่นพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี ถูกถ่ายทอดผ่านความรู้สึกร่วมกันบางอย่างของคนมอญ และพิธีกรรมเลี้ยงผีของคนมอญก็เป็นเสมือนสายพานที่ช่วยสืบทอดและแสดงออกถึงความเชื่อที่เป็นรูปธรรม และยังสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

ดังนั้น การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางชนหมาก จังหวัดลพบุรี จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชนหมาก จังหวัดลพบุรี

ซึ่งเชื่อมโยงค่านิยมหรือวิถีชีวิตของกลุ่มชน วัฒนธรรม พฤติกรรม สิ่งแวดล้อม ความละเอียดอ่อนของจิตใจของ
ผู้คนในชุมชน โดยผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์
มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรีให้สืบทอดไปยังลูกหลาน รวมทั้งคนหนุ่มสาวที่ทิ้งถิ่นไปประกอบอาชีพอื่น ให้
กลับมาถิ่นเดิมแล้วสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ กลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

บางชั้นหมาก เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในจังหวัดลพบุรี มีคนมอญอาศัยอยู่ 8 หมู่บ้าน ในจำนวน 12
หมู่บ้าน คนมอญที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ยังเป็นแบบมอญอยู่อย่างเหนียวแน่น (บำรุง คำเอก, 2550)
มอญบางชั้นหมาก มีการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดลพบุรี ซึ่งอพยพมาจากชุมชนชาวมอญอื่นอีก
ทอดหนึ่ง มอญที่อพยพมาจากทางใต้คือ บ้านบางระกำ และจากทิศตะวันตกคือ บ้านโพธิ์ข้าวผอก ตำบลบาง
มัน อำเภอมะนัง จังหวัดสิงห์บุรี และชุมชนมอญทั้งสองแห่งนี้ล้วนอยู่ไม่ไกลจากบ้านบางชั้นหมาก สามารถ
ติดต่อกันได้โดยสะดวกผ่านทางแม่น้ำลพบุรี (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2552) เชื่อว่า ชาวมอญที่มีถิ่นอาศัยอยู่ใน
เมืองมอญ คือ พม่าตอนใต้ในปัจจุบัน และอพยพเคลื่อนย้ายจากถิ่นเดิมเข้ามายังแผ่นดินสยาม เพราะถูกรุกราน
จากพม่า ภาวะสงครามและการถูกกดขี่ข่มเหง ล้วนเป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวมอญได้รับความเดือดร้อน พวก
อพยพเคลื่อนย้ายครอบครัวหนีไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ล้านนา สยาม เขมร ลาว และเวียดนาม (องค์
บรรจุน, 2551) ชาวมอญที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดลพบุรีเป็นมอญที่อพยพมาจากจังหวัด
ปทุมธานี สมุทรปราการ ออยุธยา และสิงห์บุรี ตอนแรกจะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณทำดินเหนียว ซึ่งอยู่ใน
ตำบลโพธิ์ไก่ตัน ต่อมาจึงได้ย้ายมาตั้งบ้านเรือนบริเวณบ้านบางคูหรือตำบลบางชั้นหมากใน ปัจจุบันมอญกลุ่ม
นี้เรียกตัวเองว่า "ไทยรามัญ" แต่คนทั่วไปจะรู้จักกันในนาม "มอญบางชั้นหมาก" (องค์ บรรจุน, 2559)

สารคดี คือประวัติศาสตร์อันมีลักษณะเป็นปัจจุบัน เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตมนุษย์
ความต้องการของมนุษย์ และวิธีที่มนุษย์จะนำมาเพื่อสิ่งนั้น รายการสารคดีควรมุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่
เกิดขึ้น หรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กำลังเป็นที่สนใจของประชาชน ข้อมูลที่เสนอนำมาจากการเป็นจริง อ้างอิง
ได้ โดยผู้เขียนจะพินิจพิจารณาถ้อยแถลงข้อมูลที่ต้องมานำเสนอให้ประชาชนทราบ โดยไม่พยายามแสดงความ
คิดเห็นที่เป็นอารมณ์ส่วนตัวลงไป แต่จะให้ความกระจ่างในสิ่งที่ยุ่งคลุมเครือ หรือยังไม่เป็นที่ทราบกันอย่าง
ถูกต้อง ดังนั้นผู้เขียนสารคดีจะไม่พยายามโน้มน้าวผู้อ่าน แต่มุ่งให้ข่าวสารความรู้ที่เป็นสาระและความ
เพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ความเพลิดเพลินที่เกิดขึ้นจากอรรถรสของภาษาและการเรียบเรียงเนื้อหาให้น่าอ่าน
มากกว่าเกิดจากอารมณ์ และความความคิดเห็นของผู้เขียน และต้องมีลีลาในการเดินเรื่องที่น่าติดตาม (มาลี
บุญศิริพันธ์, 2528; ชนิษฐ์ ชมะโชติ และดวงพร ทรัพย์ลักษณ์, 2549; Arthur Asa Berger, 1990) โดยการ
ดำเนินเรื่องของรายการสารคดีมี 2 รูปแบบ คือ สารคดีเต็มรูป ดำเนินเรื่องด้วยภาพ เสียง หรือเรื่องราว
เกี่ยวกับธรรมชาติดำรงชีวิตของคนและสัตว์ และสารคดีกึ่งพูดคนเดียว เป็นรายการโทรทัศน์ที่ผู้ดำเนินรายการ
ทำหน้าที่ดำเนินเรื่องพูดคุยกับผู้ชม และให้เสียงบรรยายตลอดรายการ เป็นตัวแทนสัมภาษณ์ไปสถานที่ถ่ายทำ
จริง (สุกัญญา คงเทพ, 2540) การศึกษาภาพยนตร์สารคดีนำเสนอการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของ
ชุมชนประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม พบว่า สื่อภาพยนตร์สารคดีสามารถทำให้ผู้ชมได้มีความเข้าใจใน
ประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ และปัญหา ต่าง ๆ ในเวียงกุมกามเพิ่มมากขึ้น และสามารถสร้างความพิ

พอใจให้แก่ผู้ชม อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้ชมให้ติดตามเรื่องราวข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเวียงกุมกามในอนาคต (เพิ่มพูน นันทขว้าง, 2550) นอกจากนี้ การศึกษาภาพยนตร์สารคดี ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา พบว่า ภาพยนตร์สารคดีมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ($X = 4.80$, $S.D. = 0.29$) และมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.65 อีกทั้งยังมีความพึงพอใจต่อสารคดีอยู่ในระดับมากที่สุด ($X = 3.75$, $S.D. = 0.81$) (วิทยา มาบุญธรรม, 2557)

ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มุ่งเสนอเนื้อหาสาระความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้ชมจำนวนมากในเวลาเดียวกัน แม้ผู้ชมจะมีข้อจำกัดด้านทักษะการสื่อสารไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ก็สามารถดูได้รู้เรื่อง เมื่อมาผนวกกับเทคนิค ภาพ แสง สี เสียง ผู้ชมไม่จำเป็นต้องสร้างจินตนาการในการรับรู้ด้วยตนเอง จึงเชื่อกันว่าทั้งภาพยนตร์มีอิทธิพลครอบงำจิตใจหรือมีอำนาจชักจูงใจมวลชนอย่างมากและง่ายดาย อวัจนภาษาที่ใช้ ได้แก่ ภาพ การเคลื่อนไหว แสง สี ดนตรี เสียงประกอบ และความเงียบ (ฐณยศ โลพัฒนานนท์ และคณะ, 2561; เศรษฐา วีระธรรมานนท์ และอารีรัตน์ ใจประดับ, 2562) ภาพยนตร์สารคดีทั้งหมดถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจากเรื่องจริง แต่ไม่ใช่ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจากเรื่องจริงทั้งหมด เพราะภาพยนตร์สารคดีเป็นภาพยนตร์ที่ถ่ายทำขึ้นจากเรื่องจริงที่ผ่านทัศนะหรือมุมมองของผู้สร้างภาพยนตร์ เพื่อประโยชน์การรับรู้ของผู้ดูตามที่ตน ต้องการนำเสนอ (นุจรินทร์ จีรัตน์บรรพต, 2563)

ประเพณีของไทยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีส่วนบุคคล และประเพณีส่วนรวม ประเพณีส่วนบุคคลเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับช่วงชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีส่วนรวม เป็นประเพณีของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม (ธวัช ปุณโณทก, 2527) โดยประเพณีเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ความนิยมของคนในสังคม และการเลียนแบบบรรพบุรุษ (กิ่งแก้ว อุตถากร, 2520; ชำนาญ และบุญยงค์, 2520) ซึ่งความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้าน เป็นเสมือนมาตรการที่ควบคุมความประพฤติและศีลธรรมไม่ให้ชาวบ้าน ประพฤตินอกจารีตประเพณี นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องชี้ทางการดำรงชีวิต ทั้งทางด้านการเกษตร การรักษาโรค การบริโภค การสร้างที่อยู่อาศัย รวมไปถึงประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (เกศิณีย์ เดชศักดิ์พร, 2561)

พิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อต่อสิ่งใด (จารุวรรณ, 2530) ซึ่งมักจะเริ่มจากการเซ่นสรวงบูชา หรือทำบุญ การกินเลี้ยง การละเล่นรื่นเริง ประเพณีพิธีกรรมและการละเล่นที่มีความหมายต่อบุคคลและชุมชน โดยเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน ความอุดมสมบูรณ์ความสงบสุขของสังคม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ปราณี, 2530; ณิชพล หะหวัง, 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี มีการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตการทอผ้า พิธีกรรม และความเชื่อของชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี และแนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองมอญบางขันหมาก แนวทางการศึกษาการสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรีมีขั้นตอนมีให้ที่ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นเอกสารทางด้านมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิต ผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ยังรายงานของเจ้าหน้าที่

พัฒนาสังคมประจำตำบล จากองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งเอกสารจากวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในชุมชนบางชั้นหมาก และจากผู้สูงอายุในชุมชนที่ตำราเก่า ๆ เกี่ยวกับกลุ่มผ้าทอและชาติพันธุ์

1.2 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน เรียนรู้ภาษา สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงความเห็นในเรื่องต่าง ๆ และที่สำคัญ คือ การเข้าร่วม ในขั้นตอนการทอผ้าทุกขั้นตอน ของการทำงานในแต่ละกลุ่ม อีกทั้งในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังเช่น การเข้าร่วมในพิธีกรรมการไหว้ผีโรงที่จัดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัยได้รับสิทธิพิเศษ เนื่องจากบางพิธีนั้น ผู้วิจัยได้รับการเชื้อเชิญจากร่างทรง ซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธี เจ้าภาพหรือคนในตระกูลที่ประกอบพิธีกรรมนั้น มาพูดคุยถามไถ่ และอธิบายความเป็นมาของตระกูล ให้ผู้วิจัยฟัง ซึ่งบางตระกูลถึงกับเชิญให้ผู้วิจัยเข้าไปดูพิธีกรรมอย่างใกล้ชิด เสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของตระกูล สำหรับการเข้าร่วมในวันสงกรานต์ประจำปีที่มีการเล่นผี ผู้วิจัยเองได้เข้าไปแนะนำตัวต่อผู้ที่มึบบทบาทในการจัดงาน ตั้งแต่มีการเตรียมงานทำให้ชาวบ้านในชุมชนรู้จัก และคอยอธิบายรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวันงานอย่างละเอียด ในการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้วิจัยได้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านในชุมชนมากขึ้น ในการสังเกตเห็นความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งความเชื่อและความรู้สึกบางอย่างที่สะท้อนออกมาระหว่างการประกอบพิธีกรรมนั้นไม่สามารถได้มาจากสัมภาษณ์

ภาพที่ 1 ภาพการสังเกตและเก็บข้อมูลการรำผีโรง บางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

1.3 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Interview) เป็นสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มคนประมาณ 3-5 คน ในงานประเพณีสงกรานต์ และงานเลี้ยงผีต่าง ๆ รวมถึงการจับกลุ่มพูดคุยกันในช่วงเย็น เรื่องที่สนทนากันจะเป็นเรื่องทั่วไป โดยเฉพาะถ้ามีเหตุการณ์ บางอย่างเกิดขึ้นในช่วงนั้น ก็จะกลายเป็นประเด็นของการสนทนาเป็นพิเศษ ขณะเดียวกัน ถ้ามีโอกาสผู้วิจัยจะตั้งประเด็นถามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาวิจัยด้วย โดยลักษณะการพูดคุยเช่นนี้ จะเป็นธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลก็จะไม่ถูกเร่งหรือเหมือนกำลังตอบคำถามอยู่ ซึ่งข้อมูลบางอย่างก็ได้ถูกตรวจสอบไป พร้อมกับการสนทนาด้วย

1.4 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth Interview) ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยเห็นว่ามึบบทบาทที่แตกต่างกันในระหว่างการประกอบพิธีกรรมการไหว้ผีโรง (กล่าวถึงเฉพาะผ้าทอและความเชื่อชาวมอญ บางชั้นหมาก) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วม ในพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ทั้งที่เป็นผู้เข้าร่วม ผู้จัดเตรียม และร่างทรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง โดยแบ่งเป็นร่างทรง 3 คน ผู้จัดเตรียมหรือผู้ช่วยในพิธีกรรม 1 คน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่เป็นคนมอญทั้งหญิงและชาย 4 คน ต้นผี 2 คน และผู้หญิงที่ไม่ได้เข้าร่วมในพิธีกรรม 2 คน อนึ่ง ก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกไว้ นั้น ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์โดยการเข้าร่วมพิธีกรรมการไหว้ผีโรง และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ งานวัด การทำความสะอาดและเตรียมงานบุญต่าง ๆ จนคนในชุมชนรู้จักผู้วิจัยในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถเล่ารายละเอียดสืบลำดับ

ญาติของชุมชนให้ผู้วิจัยฟังอีกด้วย โดยเฉพาะร่างทรงในชุมชนบางชั้นหมากที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเองว่าเป็น “ร่างทรงมอญ” ก็ให้ความเป็นกันเองและแนะนำสถานที่ วัน เวลา ที่จะมีการทำกรรมกรไหว้ผีโรงในชุมชนให้ผู้วิจัยทราบ พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดที่ผู้วิจัยสงสัยอย่างละเอียด

1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่ได้จะมีทั้งข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ และมีส่วนร่วม และข้อมูลจากการพูดคุย และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งในทุก ๆ ส่วน มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย การรวบรวมข้อมูลในส่วนของการสังเกตการณ์นั้น ผู้วิจัยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้วิจัย พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดและสอบถามข้อมูลในส่วนของผู้เป็นอยู่ ความรู้สึกของคนในพื้นที่ รวมทั้งรายละเอียดพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในชุมชนบางชั้นหมาก โดยขออนุญาตใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง การถ่ายภาพ วีดีโอ นำมาถอดเทปด้วยตนเองทุกครั้ง รวมทั้งได้บันทึกเรื่องราวจากความทรงจำ เมื่อเจอเหตุการณ์แปลก ๆ และเป็นที่ยสงสัยทุกวันที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ กล้องบันทึกภาพบันทึกและเสียงระบบดิจิทัล พร้อมวีดีโอ บันทึกระบบดิจิทัล ก็เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากในทุกครั้งที่มีการจัดพิธีกรรมกร ไหว้ผีโรงขึ้นในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในพิธีกรรมอยู่ตลอดเวลา จึงไม่สามารถบันทึกเรื่องราวที่สำคัญได้ในทันทีทันใด ผู้วิจัยจึงบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ โดยใช้กล้องบันทึกระบบดิจิทัลและนำกลับมาดูกลับมาดูซ้ำหลายครั้งเพื่อเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ร่วมกันกับเรื่องราวที่จำได้

1.6 ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้จากเอกสารทางวิชาการ และคำบอกเล่าของคนในกลุ่มต่าง ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามประเด็นการวิจัยและกรอบแนวคิดสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการบอกเล่าของผู้หญิงเป็นสำคัญ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลในทุกมิติ และนำเสนอเรื่องราวและแทรกคำพูดของผู้หญิง ที่สอดคล้องกับเรื่องราวนั้น ๆ เพื่อสะท้อนวิถีคิด และความรู้สึกต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การศึกษาข้อมูลในเรื่องการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรีใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจแล้ว ผู้ศึกษาทำการค้นคว้าจากงานวิจัยเอกสารทางวิชาการสิ่งพิมพ์ วารสาร และสื่อภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น วีดีโอ ซีดีรอม และเทปบันทึกการโทรทัศน์

2.2 การศึกษาข้อมูลในเรื่องการรับรู้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจและจัดเก็บในรูปแบบเอกสารรายงานวิจัย

2.3 การเลือกกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน กลุ่มเป้าหมายบุคคลทั่วไปในชุมชน จังหวัดลพบุรีที่มีอายุระหว่าง 15 - 70 ปี จำนวน 100 คน

2.4 การศึกษาข้อมูลในเรื่องการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจ จัดเก็บในรูปแบบสิ่งพิมพ์และจัดเก็บในรูปแบบเว็บไซต์

3. การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดี

3.1 ศึกษาหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพยนตร์เชิงสารคดี ภาพยนตร์ประเภทต่าง ๆ ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างภาพยนตร์เพื่อใช้เป็นหลักการพื้นฐานการสื่อสารสากล เป็นการใช้องค์การต่าง ๆ สร้างสรรค์ผลงานให้ตรงกับเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด

3.2 เขียนโครงเรื่องภาพยนตร์ โดยกำหนดสื่อภาพยนตร์ ความยาว 3 นาที จำนวน 10 ตอน

3.3 เขียนภาพร่างโครงเรื่อง (story board) กำหนดฉาก มุมกล้อง แสง เสียง บทสนทนา

3.4 สร้างฉาก แสง การแสดง ในกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์เชิงสารคดี

3.5 นำภาพที่ได้ทำตกแต่งเรียบเรียง ตัดต่อ และใส่เสียงประกอบเป็นภาษาไทย และ subtitle เป็นภาษาอังกฤษ โดยผลิตด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop, Adobe illustrator, Adobe Premiere Pro, Adobe Audition, Adobe after Effects, DVD Encoder, Macromedia Flash และ Stop Motion Pro 4.0

3.6 จัดเก็บภาพยนตร์ในรูปแบบ DVD ระบบ HD โดยผลิตด้วยโปรแกรม Nero Express

4. ขั้นตอนการประเมิน

เก็บข้อมูลจากการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้แบบประเมินที่มีประเด็นการประเมิน 5 ด้าน ประกอบด้วย เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง รูปแบบการนำเสนอ ภาพ ภาษา และเสียงประกอบ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เกณฑ์ระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	เกณฑ์ระดับมาก
3	หมายถึง	เกณฑ์ระดับปานกลาง
2	หมายถึง	เกณฑ์ระดับน้อย
1	หมายถึง	เกณฑ์ระดับน้อยที่สุด

แสดงผลการประเมินเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบ่งกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประเมินโดยบุคคลทั่วไปในชุมชน จังหวัดลพบุรี และเขตป่าเขาซับแก่งไก่อที่มีอายุระหว่าง 15-70 ปี

กลุ่มที่ 2 ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินผลความพึงพอใจ แบ่งเป็นด้านเนื้อหา และด้านเทคนิคการสร้างผลงาน

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี มีจำนวนตอน 4 ตอน และความยาวภาพยนตร์ใช้เวลา 3 นาที จบภายในตอน แต่ละตอนมีชื่อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี

ผ้าทอของชาวมอญบางขันหมากกับพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ผ่านการบอกเล่าเรื่องผ้าทอของมอญบางขันหมาก ผ้าที่จะทำพิธีกรรมนั้นจะใช้เป็นผ้าสีแดงเป็นสีหลักในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มอญบางขันหมากมีพิธีกรรมการไหว้ผีโรงในเดือน 6 ของทุกปี ผ้าทอคือหนึ่งในเครื่องผี หรือของส่วนตัวที่เป็นของเครื่องผี ที่ชาวมอญทุกคนต้องเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีนั้น ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย เสื้อสีขาวหรือสีแดง ผ้านุ่งสีพื้นหรือมีลายก็ได้ แต่ต้องเป็นสีแดง แหวนผีซึ่งประดับด้วยพลอยสีแดง แต่บางบ้านอาจจะมีผ้านุ่งสีอื่น ๆ หรือมีเครื่องใช้อื่นด้วย อาทิ สร้อยคอ กล้องยาสูบ เป็นต้น ซึ่งเชื่อกันว่าการเก็บเครื่องผีต้องเก็บให้ดี ไม่ให้ผ้าขาดหรือเป็นรอยเด็ดขาด เพราะจะทำให้ผีโรงโกรธและอาจเกิดเหตุการณ์ร้าย ๆ ขึ้นได้ ซึ่งเวลาผีประทับร่างทรงนั้น จะสังเกตได้จากการโผกศีรษะด้วยผ้าแดงและผ้าขาว รวมทั้งกิริยาการเดินที่คล้ายกับการย่อง

ผ้าทอของชาวมอญบางชนชั้นหมากกับพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ผีบรรพบุรุษฝ่ายชาย หรือชะกาว กะโหล็ก ตามความเชื่อของคนมอญบางชนชั้นหมากนั้น ผีโรง คือ ผีบรรพบุรุษของตระกูล โดยมีการสืบสายการเป็นต้นผี หรือผู้ดูแลผี (ตอม กะโหล็ก) ผ่านทางฝ่ายผู้ชาย ต้นผีจะมีหน้าที่เก็บรักษาเครื่องผีซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนผีโรงไว้ที่บ้านของตน โดยต้องเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีไม่ให้มีรอยตำหนิ เครื่องผีนั้นประกอบไปด้วย “แหวนผี” เป็นแหวนที่ประดับพลอยสีแดงที่หัวแหวน “ผ้าผี” เป็นเสื้อ ผ้าโพกศีรษะ ผ้านุ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นสีแดงหรือแดงสลับขาว และกระบอกไม้ไผ่ 12 กระบอก คนมอญบางชนชั้นหมากเชื่อว่า ผีโรงจะสามารถทำให้สมาชิกในตระกูลอยู่กันอย่างสงบสุข แต่หากมีการกระทำที่ไม่ดีไม่เคารพต่อผีโรงหรือ “ผิดผี” เช่น ทำตัวเกเร ไม่เชื่อฟังพ่อแม่พี่น้อง ลักขโมย เป็นต้น ผีโรงก็อาจจะให้สมาชิกในตระกูลเจ็บป่วย หรือเดือดร้อนได้ นอกจากการรำผี หรือการเช่นสรวงบูชาผีประจำตระกูลแล้ว พิธีกรรมนี้ยังสามารถรักษาโรคอีกด้วย หากเทียบกับการรักษาโรคในปัจจุบันเรียกได้ว่า การรำผีเป็นการแพทย์ทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง ในบรรดาการรักษาโรคที่หลากหลายวิธีของมอญ เช่น การรักษาด้วยสมุนไพร การรักษาด้วยคาถาอาคม การรักษาโรคด้วยการนวด (กดจุด) และการรักษาด้วยพิธีกรรม เช่น การทิ้งข้าว การเสียดบาล และพิธีกรรมที่ใหญ่ที่สุดได้แก่ “การรำผี”

ภาพที่ 2 การรำผีโรง การนับถือผีของชาวมอญบางชนชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

การรำผีโรง เป็นพิธีกรรมที่ชาวมอญทุกตระกูลต้องรักษาและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ของบุคคลในตระกูล ซึ่งแล้วแต่ตระกูลใดจะสืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูลที่ประกอบอาชีพ หรือมียศศักดิ์ใด เช่น พ่อค้า ทหาร ความช่าง เป็นต้น ก็จะได้รับ การสืบทอดจากตระกูลของตนที่มีขนบธรรมเนียมในการสืบปฏิบัติต่อกันมา คำว่า “ผีโรง” หมายถึง วิญญาณของผู้ก่อตั้งวงศ์ตระกูลนั้น ๆ หรือบรรพบุรุษของตระกูล ผีโรงเป็นผีประจำตระกูล ซึ่งจะอยู่ที่บ้านของผู้นำตระกูล ตระกูลหนึ่งจะมีผีโรงตนหนึ่ง การรำผีโรงจะทำทุก 4 ปี ถือเป็นการรวมญาติพี่น้อง ลูกหลานสะใภ้ให้มารู้จักกัน จะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 3 ด้านหน้าของโรงพิธีทำเพิงต่อจากหน้าจั่วเล็ก ๆ มุงจาก (รำผีโรง)

ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางชนชั้นหมาก

การแต่งกายของชายชาวมอญนิยมสวมผ้านุ่ง เรียกว่า เกลิด ส่วนผ้าผืนยาวที่นุ่งเวลาออกงานสำคัญ เรียกว่า เกลิดอะเหลิ่น แปลว่า ผ้านุ่งยาวหรือผ้าลอยชาย ส่วนเสื้อเป็นเสื้อคอกลมผ่าอกตลอดแขนกระบอก มี

กระดุมผ้า หรือเชือกผูกเข้ากัน หรือเสื่อคอกกลมสี่เส้นแขนสั้น สมัยก่อนนิยมโพกศีรษะ ต่อมาตัดสั้นแบบสมัยนิยม การแต่งกายของหญิงชาวมอญนิยมสวมสั้น คล้ายผ้านุ่งของผู้ชาย แต่ลายของผู้หญิงละเอียดและสวยงามกว่าและวิธีการนุ่งต่างกัน สวมเสื่อตัวในคอกกลมแขนงุดตัวสั้นแค่เอวเล็กพอดีตัว สีสดสวมทับด้วยเสื่อแขนยาวทรงกระบอก เป็นผ้าลูกไม้เนื้อบางสีอ่อนมองเห็นเสื่อตัวใน ถ้ายังสาวอยู่แขนเสื้อจะยาวถึงข้อมือ ถ้ามีครอบครัวแล้วจะเป็นแขนสามส่วน

ภาพที่ 4 การแต่งกายของชาวมอญทั้งหญิง ชาย บางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)

ผ้าทอและความเชื่อกรณี ผีศาลเจ้า (ปะจู้) ชุมชนบางชั้นหมากศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของผีศาลเจ้ามาก ซึ่งผีศาลเจ้าเหมือนผีเจ้าที่ที่คอยปกป้องรักษาให้คนภายในชุมชนมีความร่มเย็นเป็นสุข และสามารถลดบันดาลให้คนที่มาขอโดยการบนบานศาลกล่าวประสบผลสำเร็จ สมปรารถนาในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย ในขณะที่เดียวกันผีศาลเจ้าก็สามารถทำให้คนประสบกับเรื่องร้ายต่าง ๆ นานา หากบนไว้แล้วไม่มาแก้บน ซึ่งผีศาลเจ้าที่คนมอญบางชั้นหมากนับถือมีชื่อเรียกต่าง ๆ อาทิ เจ้าแม่ตากฟ้า เจ้าพ่อองค์ดำ เจ้าพ่อจ้อย จากพิธีกรรมของชาวมอญบางชั้นหมากนั้น แสดงให้เห็นว่าผ้าทอสีแดงนั้น บ่งบอกถึงลักษณะบุคคล การเคารพ และตัวแสดงสัญลักษณ์

ภาพที่ 5 ศาลเจ้าพ่อจ้อย พิธีกรรมเจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)

“พิธีลอยเรือ” หรือ “ทินยาเล” หรือ “โทเล” หรือ “ยาเล” เป็นการจัดพิธีกรรมเพื่อขับไล่ “ผีร้าย” ซึ่งตามความเชื่อของชาวบ้าน ผีร้าย คือ ผีที่นำความทุกข์ และโรคภัยต่าง ๆ มาสู่คนในชุมชนเป็นเหตุให้มีคนเจ็บป่วย ตาย อยู่อย่างไม่สงบสุขหรือเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยทุกปีหลังจากจัดพิธีกรรมเลี้ยงผีศาลเจ้าแล้ว จะต้องจัดพิธีทินยาเลเพื่อขับไล่ความชั่วร้ายหรือสิ่งไม่ดีออกไปจากชุมชนด้วย

ภาพที่ 6 พิธีกรรมทินยาเล

ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก

ในปัจจุบันชาวมอญบางขันหมาก ไม่มีการทอผ้ากันอีกแล้ว แต่ยังเก็บรักษาผ้าที่บรรพบุรุษเคยทอใช้กันเกือบทุกบ้าน ด้วยความเชื่อที่ว่าจะเป็นมงคลกับบ้าน โดยแสดงสีของผ้าผ่านพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีของคนมอญบางขันหมาก มีรายละเอียด ขั้นตอน และปฏิบัติการอย่างหลากหลายและซับซ้อนในแต่ละพิธีกรรม ซึ่งสิ่งที่แฝงฝังอยู่ในพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมคือ ความสำนึกร่วมกันของคนมอญ ไม่ว่าจะเป็นในขอบเขตของตระกูลหรือขอบเขตของชุมชน เช่น พิธีกรรมการไหว้ผีโรงความเป็นมอญในพิธีกรรมถูกแสดงผ่านสัญลักษณ์หลาย ๆ อย่างที่คนมอญเองอธิบายว่าสิ่งเหล่านั้นคือ อัตลักษณ์ความเป็นมอญ พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีถูกถ่ายทอดผ่านความรู้สึกร่วมกันสืบต่อกัน พิธีกรรมการไหว้ผีโรงของคนมอญก็เป็นเสมือนสายพานที่ช่วยสืบทอดและแสดงออกถึงความเชื่อที่เป็นรูปธรรมว่าครอบครัว เครือญาติ และชุมชนมอญมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น เพราะผืนดินมีน้ำหนักรากขึ้น และยังสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ปัจจุบันพบว่าพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีปรากฏเห็นได้น้อยกว่าในอดีต และดูเหมือนจะกลายเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญในความรู้สึกของคนมอญรุ่นใหม่ ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการคงอยู่ของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีสะท้อนให้เห็นคุณค่าบางอย่างที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกัน และพยายามที่จะดำรงพิธีกรรมความเชื่อดังกล่าวไว้อย่างความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน อาจจะลดทอนความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี ทำให้การประกอบพิธีกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการลดขั้นตอนหรือปรับเปลี่ยนวิธีการ ระยะเวลา แม้กระทั่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สะดวกรวดเร็ว และไม่ซับซ้อนเท่าในอดีต แต่คุณค่าของพิธีกรรมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนมอญบางขันหมากไว้นั้นยังคงปรากฏอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พิธีกรรมการไหว้ผีโรงของคนมอญบางขันหมากที่ถูกจัดขึ้นนั้น เพื่อประโยชน์ หลาย ๆ อย่าง อาทิ เพื่อให้ญาติพี่น้องมาพบหน้ากัน เพื่อประโยชน์ทางใจ นั่นคือ ความสบายใจ คลายกังวล เป็นเครื่องช่วยเยียวยาจิตใจของคนมอญที่เข้าร่วมพิธีกรรม เป็นต้น

ผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดี โดยผู้เชี่ยวชาญ

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้น จำนวน 4 ตอน ประเมินจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายที่มาบุคคลทั่วไปในชุมชน จำนวน 100 คน โดยประเมินคุณภาพของภาพยนตร์ในองค์ประกอบต่าง ๆ 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง รูปแบบการนำเสนอ ภาพ ภาษา และเสียงประกอบ ได้ผลการประเมินนำเสนอ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีจากผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับที่	ชื่อตอน	ระดับความพึงพอใจ					X	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1	ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี	13%	59%	24%	4%	0%	4.38	0.39	มาก
2	ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)	13%	57%	25%	5%	0%	4.27	0.49	มาก
3	ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก	14%	56%	24%	6%	0%	4.20	0.45	มาก
4	ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก	16%	52%	27%	5%	0%	4.12	0.52	มาก

จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ตอน ตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ($X = 4.38$, $S.D. = 0.39$) รองลงมาคือ ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี) ($X = 4.27$, $S.D. = 0.49$) ถัดมาคือ ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก ($X = 4.20$, $S.D. = 0.45$) และลำดับสุดท้ายคือ ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก ($X = 4.12$, $S.D. = 0.52$)

ผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดี โดยบุคคลทั่วไป

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยที่กลุ่มเป้าหมายที่มาเป็นบุคคลทั่วไปในชุมชน จำนวน 100 คน นำเสนอผลการประเมินภาพยนตร์แต่ละตอน และสรุปภาพรวมดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีจากบุคคลทั่วไป

ลำดับที่	ชื่อตอน	ระดับความพึงพอใจ					X	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1	ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี	13%	59%	25%	3%	0%	4.40	0.69	มาก
2	ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)	13%	58%	25%	4%	0%	4.34	0.71	มาก
3	ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก	13%	57%	24%	6%	0%	4.25	0.71	มาก
4	ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก	14%	56%	23%	7%	0%	4.22	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยบุคคลทั่วไป มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ตอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาพยนตร์เชิงสารคดีที่สร้างขึ้นทุกตอนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ($X = 4.40$, $S.D. = 0.69$) รองลงมาคือ ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี) ($X = 4.34$, $S.D. = 0.71$) ถัดมาคือ ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก ($X = 4.25$, $S.D. = 0.71$) และลำดับสุดท้ายคือ ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก ($X = 4.22$, $S.D. = 0.71$) สอดคล้องกับผลการประเมินการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรีโดยผู้เชี่ยวชาญ ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ตอนเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ได้สร้างแยกตามประเด็นของเนื้อหา ทั้งหมด 4 ตอน โดยแต่ละตอนมีความยาวของภาพยนตร์ 3 นาที มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิตมอญบางขันหมากจังหวัดลพบุรี ศาลเจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี) ลวดลายผ้าทอมอญบางขันหมาก และแนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองมอญบางขันหมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและวิถีชีวิต พิธีกรรม และประเพณี ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของคนในกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางขันหมาก ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านอัตลักษณ์ของการแต่งกายของร่างทรง การรำในบทราวีโรงที่แสดงวิถีชีวิตของคนมอญในอดีต เพลงที่ร้องใน

พิธีกรรม สิ่งเหล่านั้น คืออัตลักษณ์ความเป็นมอญ อาทิ ภาษาที่ร่างทรงพูด การแต่งกายของร่างทรง เครื่องเช่น ไห้ว การสร้างภาพยนตร์เชิงสารคดีในครั้งนี้อยู่ในระดับเกณฑ์ที่ สอดคล้องกับรายงานของ ณรงค์ เส็งประชา (2532) ที่กล่าวถึงสังคมประเพณี ที่ยึดถือเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตามความคิด ความเชื่อ ซึ่งถือปฏิบัติเพื่อความเจริญของตนเอง เป็นประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีการแต่งกาย ซึ่งรับเอาอิทธิพลการแต่งตัวแบบชาวไทยเข้าไปร่วมด้วย และหันมาแต่งกายตามสมัยนิยมอย่างไทย สิ่งสำคัญเมื่อเข้าวัด มักจะคล้องผ้าสไบ เรียกว่า หยาดโดัด ใช้ได้ทั้งชายและหญิง แต่ผู้ชายสูงอายุจะใช้ผ้าขาวม้าพาดลงมาตรงบนไหล่ซ้าย ส่วนการแต่งกายของสตรีสูงอายุขามอญบางชั้นหมาก จะนิยมสร้างผ้าชิ้น หรือผ้าถุง ซึ่งในอดีตทอผ้านางใช้เอง แต่เสื้อแขนกระบอกสามส่วนจะนิยมซื้อมาตัดเอง นอกจากนี้ยังนิยมใช้สไบคล้องคอปล่อยชายยาว 2 ข้าง ในอดีตเป็นผ้าขาวเนื้อเกลี้ยง แต่ปัจจุบันถักด้วยสีชาวมีย้อมดงาม เมื่อไปวัดจะใช้สไบพาดเฉียงไหล่ เวลากราบพระจะปล่อยชายข้างหนึ่งลงมารองกราบ (ระพีพร แก้วพลอย, 2551) การทอผ้า เป็นหน้าที่ของผู้หญิง สิ่งทีทอขึ้นคือ ผ้าถุง ของผู้หญิง เป็นผ้าพื้นไม่มีการปักลวดลายใด ๆ เครื่องทอคือ กี่กระตุก เมื่อทอเสร็จแล้วจะเย็บด้วยมือให้เป็นถุง สำหรับผ้าที่จะใช้เย็บเป็นเสื้อหรือสไบจะซื้อจากตลาด มีได้ปลูกฝ้ายทอเอง ซึ่งจะมีสีต่าง ๆ ให้เลือก เช่น แดง ดำ เหลือง หรือด้ายที่คนจีนนำมาขาย โดยระยะเวลาที่จะทอในปี ๆ หนึ่ง ต้องเป็นฤดูที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว หรือฤดูว่างจากการทำนา (ระพีพร แก้วพลอย, 2551) ทั้งการแต่งกาย การทอผ้า และการแสดง ล้วนเป็นประเพณีประจำแต่ละภาค ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ชำนาญ และบุญยงค์ (2520) ได้กล่าวถึงการเกิดของประเพณีว่า เกิดจากความเชื่อ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบวชนาค ประเพณีการตาย ซึ่งเป็นการเลียนแบบบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมบางอย่างที่ทำสืบต่อกันมาโดยไม่ทราบเหตุผล หรือเกิดจากจิตใจอันสูงส่ง เช่น ประเพณีไหว้ครู ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ และเกิดจากความนิยมของคนในสังคม เช่น ประเพณีสวดมาลัยในงานศพ อันจะนำไปสู่การแสดงอัตลักษณ์เฉพาะตนผ่านการถ่ายทอดสู่ลูกหลาน และความร่วมมือระหว่างชุมชนร่วมกันในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้คงอยู่ต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม คนมอญมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ยังแบบมอญอยู่อย่างเนิ่นนาน

ในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมมอญ ความเชื่อ เช่น การรำผี การเลี้ยงผี การละเล่นพื้นบ้าน ได้มีการพบคัมภีร์รำผีของขามอญบางชั้นหมากเป็นสมบัติชิ้นนาง ปัทมา ขำดี มีอาชีพเป็นโต้นทำพิธีรำผี เลี้ยงผี และเข้าทรงปัดรังควาญสิ่งชั่วร้ายให้กลายเป็นดี คำว่า “รำผี” ตรงกับภาษามอญว่า “ลัทธิฮนา” แปลว่า “รำที่ปะรำพิธี” โดยเชื่อว่าคนไทยที่เข้ามาดูพิธีรำจึงเรียกว่า รำผี ส่วนคำว่า “โต้น” คือ ผู้จัดการพิธี เป็นผู้สั่งให้ทำแต่ละขั้นตอน (บำรุง คำเอก, 2550)

สรุปองค์ความรู้

การสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิตมอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาความเชื่อและวิถีชีวิต พิธีกรรม และประเพณีของคนในกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชั้นหมาก วิถีชีวิต ผ้าทอ พิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับผีที่ปรากฏในชุมชนบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี ในปัจจุบัน เป็นสิ่งหนึ่งที่คนมอญบางชั้นหมากใช่อธิบายความเป็นมอญของตน ท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี โดยพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีที่ยังปรากฏให้เห็น และจัดขึ้นทุก ๆ ปีประกอบไปด้วย พิธีกรรมการไหว้ผีโรงต่าง ๆ ได้แก่ ผีโรง ผีศาลเจ้า ผีแขก รวมถึงการละเล่นเข้าผี โดยในแต่ละพิธีกรรมนั้นยึดโยงอยู่กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนมอญบางชั้นหมากบอกว่า มีเชื้อสาย และเกี่ยวข้องกับความเป็นมอญของตน สำหรับในพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในชุมชนบางชั้นหมากนั้น เกือบทุกพิธีกรรมจะใช้ภาษามอญในการสนทนา รวมทั้งมีสัญลักษณ์

ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และเป็นอากัปกิริยาที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นมอญ อาทิ เครื่องผีที่มีสีแดงเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของการแต่งกายของร่างทรง การรำในบทราผีโรงที่แสดงวิถีชีวิตของคนมอญในอดีต เพลงที่ร้องในพิธีกรรม สิ่งเหล่านั้นคือ อัตลักษณ์ความเป็นมอญ พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี ถูกถ่ายทอดผ่านความรู้สึกร่วมกันของคนมอญ ซึ่งผูกพันกับบุคคลและเหตุการณ์ในอดีต รวมทั้งความเคยชินที่ถูกสั่งสอนให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งความเป็นครอบครัว เครือญาติ และชุมชนแบบมอญถูกอธิบายผ่านผี ซึ่งยังสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเยาวชน

1.1 ควรมีสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรุ่นหลังไว้รับรู้ถึงคุณค่าผ้าทอในพื้นที่ถิ่นของตน

1.2 ส่งเสริมการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง ร่วมกับงานหัตถกรรมอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับคนในชุมชน

2.1 ควรส่งเสริมการใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการดูแลรักษา การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้า และหัตถกรรมของที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการควบคุมคุณภาพที่ได้ เช่น การขึ้นรูป การตัดเย็บต่าง ๆ ให้มีความสวยงาม และมีความประณีต และเป็นที่ยอมรับของตลาดในประเทศและต่างประเทศ เป็นการยกระดับงานหัตถกรรมสู่ระดับสากล

2.2 การส่งเสริมด้านการตลาดอีกทางหนึ่ง ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ควบคู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์

2.3 ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้ความรู้แก่ชุมชนแบบครบวงจร

References

- Atthakorn, K. (1977). *Folklore*. Bangkok : Teachers Council of Thailand Printing House.
- Benjatikul, J. (2009). *Wisdom Learning Resource Study Project Mon community, Bang Khan Mak. Lop Buri*. Office of Arts and Culture, Thepsatri Rajabhat University. (Date 25th December 2011). Retrieved from <https://www.tru.ac.th/>
- Berger, A.A. (1990). *Scripts: Writing for Radio and Television*. SAGE Publications, Inc.
- Boonsiripan, M. (1985). *Writing a documentary for print media*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Bunjun, O. (2008). *Teaching documents. academic seminar on "The World of Islam and Muslims in Southeast Asia"*. Twin Lotus Hotel, Nakhon Si Thammarat.
- Chamachot, C. and Suplak, D. *Documentary program production in advanced program production*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University, 2006.
- Chettharat, Y. (1991). *"Movie history"*. Bangkok: Rung Saeng Publisher.
- Detsakdaporn, K. 2018. *Study art and culture ethnic group Mon for development furniture contemporary*. Bangkok : Master's Degree Thesis, King Mongkut's Institute of Technology.
- Dharmawat, J. (1987). *Folklore*. Maha Sarakham : Maha Sarakham University.

- Hawang, N. 2014. *Guidelines for conservation transmission and development of Mon's Ethnic Music Mottama Mon State in Myanmar*. Mahasarakham : Doctor of Philosophy's Degree Thesis, Mahasarakham University.
- Jeerarat tanabunpot, N. 2020. *An analysis of the narrative structures and the horror film language of James Wan*. Bangkok : Master's Degree Thesis, Rangsit University.
- Kaewploy, R. (2008). *Folk songs : a case study of Bang Khan Mak Mon people. Bang Khan Mak Subdistrict, Mueang District Lop Buri Province*. Bangkok: Master's Degree Thesis, Srinakharinwirot University.
- Kham Ek, B. (2007). *Scriptures carved on the legend of Mon Bang Khan Mak, Lop Buri*. Lop Buri.
- Kongthep, S. (1997). *A study of presentation format of documentary program television full pattern and semi-documentary which effect to the application of high school students*. Bangkok: Master's Thesis, Kasetsart University.
- Lopattananont, T., Klasukon, V. and Thaweekul, S. 2018. *Cinema and the Theory of Entertainment*. Dhurakij Pundit Communication Arts Journal 12(1), 121-157.
- Panichakul. P. 2011. *Language choice and Language maintainance of Thai-Mon in Bang Khan Mak, Lop Buri province*. Bangkok : Master's Degree Thesis, Chulalongkorn University.
- Punnotok, T. (1984). *Traditions, Cultural Action Handbook*. National Folk Cultural Center.
- Mabuntham, W. (2014). *Documentary film. Cultivate morals and ethics in students*. Chiang Mai : Master's Degree Thesis, Chiang Mai Rajabhat University.
- Nantakhwang, P. (2007). *Documentary film presenting the change in the physical characteristics of the historical community of Wiang Kum Kam*. Chiang Mai : Master's Degree Thesis, Chiang Mai Rajabhat University.
- Rodhadhaphaya, C. and Ketthet, B. (1977). *Origin of belief and tradition in folklore*. Bangkok : Teachers Council of Thailand Publisher.
- Sengpracha, N. (1999). *Fundamentals of Thai culture*. 2nd edition, Bangkok : Odeon Store.
- Veerathunmanon, S. and Jaipadub, A. 2019. *Potential of Thailand in the Filmmaking Business Overseas in Thailand: Analysis of Medium-sized Enterprises and small businesses (SMEs) that support the foreign film making business in Thailand*. Dhurakij Pundit Communication Arts Journal 13(1) :p. 12-42.
- Wongthet, P. (1987). *Plays, Traditions, Rituals in Thai Society in indigenous culture beliefs*. 3rd edition, Bangkok : Chulalongkorn University Publisher.

งานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ :
โครงสร้างการบริหารงานในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

TRAFFIC MISSION OF ROYAL THAI POLICE :
THE ADMINISTRATIVE STRUCTURE IN THE AGE OF CHANGE.

จักษุ พันธุ์เพชร และพลดา เดชพลมัตย์¹

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Pollada_d@hotmail.com¹

Received 15 September 2021; Revised 11 November 2021; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างระบบการบริหารงานการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเสนอแนะแนวทางการบริหารงานด้านการจราจร ใช้แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการและแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและการออกแบบองค์การเป็นแนวทางในการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติงานในสายงานที่เกี่ยวข้องกับการจราจร ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการจำนวน 42 คน คัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้บริหารและการสนทนากลุ่มย่อยสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ(สตช.)แบ่งหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบภารกิจในการดูแลงานด้านการจราจรของออกเป็น 3 ระดับ คือในส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด โดยมีความเชื่อมโยงกันตามโครงสร้างหลักในการบริหารงานของ สตช. นโยบายด้านงานจราจรจากส่วนกลางถูกดำเนินการผ่านตำรวจภูธรภาคไปยังตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจภูธรในสังกัด กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายคือสายการบังคับบัญชาและการมีรูปแบบองค์การในแบบแบ่งตามพื้นที่ มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ แม้จะมีสำนักงานกำลังพลและฝ่ายอำนวยการดูแลการพัฒนาบุคลากร แต่ไม่มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องของการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านงานจราจรอย่างมืออาชีพเป็นการเฉพาะ สตช. ให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลและองค์ความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน การสื่อสารสารสนเทศเพื่อการจัดการงานจราจรดำเนินการในหลายส่วนหลายรูปแบบ ในการบริหารพบปัญหาขาดความเป็นเอกภาพและการบูรณาการในการดำเนินงาน กำลังพลที่ไม่เพียงพอ ขาดการเตรียมและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ งบประมาณ อุปกรณ์ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะทางในการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานคือให้มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการงานด้านการจราจรและลดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศ บริหารจัดการทั้งด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและการดำเนินงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ ประสานการดำเนินงานนโยบายและการปฏิบัติในทุกระดับกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : งานจราจร, การบริหาร, โครงสร้างองค์การ, ตำรวจจราจร

Abstract

This research article aims to study the structure of the administration mission regarding traffic of Royal Thai Police and to provide suggestions for improvement. Concepts of administration, organizational structure and design were used in this study. This Qualitative research was studied in Bangkok, Khonkaen, Chiangmai, Phitsanulok, Phuket, and Ayutthaya province. Key informants are police officers who work in traffic sector, both executive and operational level, in total 42 persons, who were selected by purposive sampling for in-depth interview and focus groups. The data was analyzed by a content analysis approach.

1. Royal Thai Police operates traffic missions in 3 levels, central, regional and provincial level. All levels are synchronized by an organizational structure. Traffic policy from center were implemented through Provincial Police region, Provincial Police and Police stations in their network. The important mechanism of policy implementation is hierarchical and organizational structure follows geographical patterns. Royal Thai Police assigns the units responsible for the mission. Although there are Human Resources offices and General Staff Sub-Division to manage manpower of the organization, there is no dedicated sub-division responsible for educating and developing traffic police officers as professionals. The organization prefers to use information and knowledge already in operation. Information communication are used in many sectors and various forms. Problems in the administration found were a lack of unity and integration, not enough manpower, deficits in preparing and developing the traffic police systematically, lack of budget, lack of equipment, and a lack systematic coordination of data among related organizations.

2. Royal Thai Police should establish a unit to be the center of administration taking care of traffic mission and reduce road accidents. This includes policies for strategies and plans at the policy level and operational level, and coordinate policy implementation with stakeholders.

Keywords: Traffic, Administration, Organizational structure, Traffic police

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าอุบัติเหตุทางถนนนั้นเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตของคนไทย และผลจากการสูญเสียก็นำมาซึ่งผลพวงมากมายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้เสียชีวิต บาดเจ็บหรือพิการเป็นหัวหน้าครอบครัว นอกจากนี่ยังส่งผลกระทบต่อกำลังแรงงานในการสร้างผลผลิตของประเทศ รวมไปถึงภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของประเทศอีกด้วย รายงานสถานการณ์โลกด้านความปลอดภัยทางถนน ปี พ.ศ. 2561 (Global Report on Road Safety 2018) โดยองค์การอนามัยโลกพบว่า การบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา(สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2562) ข้อมูลจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข รายงานอัตราการตายของประชากรไทยในปี 2560 พบว่า อุบัติเหตุจากการคมนาคมขนส่งทางบก เป็นสาเหตุอันดับที่ 4 ของการเสียชีวิต รองจาก โรคมะเร็ง โรคระบบไหลเวียนโลหิต

และระบบทางเดินหายใจตามลำดับ (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ซึ่งล้วนแต่เป็นสาเหตุที่มาจากโรคภัยไข้เจ็บ และหากจะพิจารณาเฉพาะในส่วนของการเกิดอุบัติเหตุทางถนนแล้วจากการสำรวจขององค์การอนามัยโลกยังพบว่าปัจจุบันประเทศไทยได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่มีอัตราการเสียชีวิตสูงเป็นอันดับที่ 2 ของโลก โดยมีอัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ 36.2 รองจากประเทศ ลิเบียซึ่งมีอัตราการเสียชีวิตสูงที่สุดในโลก และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ประเทศไทยก็ยังคงมีอัตราการเสียชีวิตสูงที่สุด และประเทศไทยยังถูกจัดให้เป็นประเทศที่มีอันตราย มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดในโลกจากการใช้รถจักรยานยนต์ โดยมีอัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ 26.3 คน ต่อประชากรหนึ่งแสนคน (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2560) สัดส่วนผู้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลก เป็นผู้เสียชีวิตที่เกิดจากรถยนต์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29 เกิดจากรถจักรยานยนต์ร้อยละ 28 ที่เหลือเป็นผู้ขับขี่จักรยานและผู้เดินเท้า ร้อยละ 26 และผู้โดยสารอื่นๆ คิดเป็น ร้อยละ 17 สำหรับสัดส่วนผู้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยเป็นผู้เสียชีวิตที่เกิดจากรถจักรยานยนต์มากที่สุดที่ร้อยละ 74.4 เกิดจากรถยนต์คิดเป็นร้อยละ 12.7 ผู้เดินเท้าคิดเป็นร้อยละ 7.6 ผู้ขับขี่จักรยาน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และผู้โดยสารอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.3 (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2562)

สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่ ในปี พ.ศ. 2553 องค์การสหประชาชาติได้มีการรับรองคำประกาศเจตนารมณ์ปฏิญญามอสโก โดยประกาศให้ปี พ.ศ. 2554-2563 เป็นทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน (Decade of Action for Road Safety) และเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกมีการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการพร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการลดการเสียชีวิตในระดับที่ท้าทายให้เหมาะสมกับปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในแต่ละประเทศเมื่อสิ้นสุดทศวรรษ ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จึงร่วมในการขับเคลื่อนวาระความปลอดภัยทางถนนของโลก โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในช่วงทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน ระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2563 ให้อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของคนไทยลดลงครึ่งหนึ่งคือในอัตรา 20 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2560)

การดำเนินงานด้านการจราจรและลดอุบัติเหตุทางถนนของไทยนั้นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน สำนักงานตำรวจแห่งชาติถือเป็นหนึ่งในกลไกที่สำคัญในการกิจดังกล่าว ทั้งในแง่ของการมีกฎหมายและบุคลากรที่ใช้ดำเนินงาน แม้ภารกิจด้านการจราจรจะเป็นเพียงหนึ่งในหลายๆภารกิจของตำรวจแต่ที่ผ่านมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานด้านการจัดการจราจรและการปกป้องชีวิตประชาชนจากอุบัติเหตุทางถนน ในโครงสร้างของการบริหารงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบงานจราจรทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคผ่านทางกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค และ ตำรวจภูธรจังหวัด ในด้านการปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ทั้งการอำนวยความสะดวกและการกวดขันวินัยจราจรของผู้ใช้รถใช้ถนนอย่างจริงจังเพื่อให้อุบัติเหตุทางถนนที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายจราจรลดน้อยลง แต่เนื่องจากการสื่อสารข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ขับขี่ที่ไม่ปลอดภัยยังไม่เหมาะสมและไม่ทั่วถึง ประกอบกับกลไกการปฏิบัติงานในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในส่วนของตัวกฎหมาย อุปกรณ์ปฏิบัติงาน ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการ ยังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ จึงทำให้พฤติกรรมการใช้รถใช้ถนนของประชาชนไม่มีการเปลี่ยนแปลง อุบัติเหตุทางถนนยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยทางถนน จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาระบบบริหารงานด้านการจราจรสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อลดอุบัติเหตุทางถนนขึ้น เพื่อให้มีการพัฒนาระบบการบริหารงานด้านการจราจรในภาพรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและสามารถลดอุบัติเหตุทางถนนด้วยการบังคับใช้กฎหมาย โดยได้มีการดำเนินกิจกรรมในส่วนของการศึกษา

โครงสร้างและรูปแบบการบริหารงานด้านจรรยา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการบริหารองค์กรด้านการจรรยาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งนำมาสู่งานวิจัยชิ้นนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างระบบการบริหารงานด้านการจรรยาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานด้านการจรรยาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาโครงสร้างและรูปแบบการบริหารงานด้านจรรยา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ข้อมูลงานวิจัย รายงาน website ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการศึกษา และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดหัวข้อในการศึกษาทบทวนไว้ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและการออกแบบองค์การ
3. นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร/พัฒนางานจรรยาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
4. โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากการศึกษาทบทวน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางสำหรับประเด็นในการศึกษาดังนี้

1. โครงสร้างการบริหารงานด้านการจรรยาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. การบริหารงานด้านการจรรยา
 - 2.1 ด้านการขับเคลื่อนนโยบาย
 - 2.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ
 - 2.3 ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านงานจรรยา
 - 2.4 การประสานงานและสื่อสารสารสนเทศ
3. ปัญหา อุปสรรคในการบริหารและการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติงานในสายงานที่เกี่ยวข้องกับการจรรยาจำนวน 42 คน มาจากหน่วยงานด้านการจรรยาทั้งจากส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด ด้วยความอนุเคราะห์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการประสานการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ ข้าราชการตำรวจในระดับผู้บริหารหน่วยงาน และ ข้าราชการตำรวจในระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ ทั้งหมดคัดเลือกมาด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นคือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานจรรยามาแล้วอย่างน้อยหนึ่งปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ในประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานและการบริหารงานในด้านการขับเคลื่อนนโยบาย การบริหารงานวิชาการ การพัฒนาบุคลากรด้านงานจรรยาการประสานงานและสื่อสารสารสนเทศ และปัญหาอุปสรรคในการบริหาร

2) แนวทางการสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นในด้านโครงสร้างการปฏิบัติงาน การนำนโยบายไปปฏิบัติ การใช้ข้อมูลทางวิชาการ การพัฒนาบุคลากร การประสานงาน และปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ เรียบเรียงข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ ตีความข้อมูลโดยอาศัยแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเป็นแนวทาง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยเนื้อหาแล้วนำเสนอประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างระบบการบริหารงานด้านการจราจรของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปัจจุบันภารกิจในการดูแลงานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) สามารถแบ่งหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบออกเป็น 3 ระดับ คือในส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด โดยทั้ง 3 ระดับมีความเชื่อมโยงกันตามโครงสร้างหลักในการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งหากพิจารณาจากโครงสร้างองค์กรแล้วภารกิจด้านการจราจรถูกจัดอยู่ในส่วนของงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจนครบาลซึ่งมีกองบังคับการตำรวจจราจร(บก.จร.)หน่วยงานในสังกัดเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง กองบังคับการตำรวจจราจรทำหน้าที่เป็นเหมือนศูนย์กลางในการประสานการบริหารจัดการงานจราจรให้กับพื้นที่ต่างๆ ผ่านการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน แนวปฏิบัติด้านการจราจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่กรุงเทพมหานคร กองบังคับการตำรวจจราจรเป็นเสมือนจราจรกลางซึ่งปฏิบัติงานและประสานความรับผิดชอบร่วมกับสถานีตำรวจนครบาลในพื้นที่ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครนโยบายด้านการจราจรดำเนินการผ่านกองบังคับการตำรวจนครบาลทั้ง 9 แห่งไปยังสถานีตำรวจนครบาลในสังกัด นอกจากนี้ในส่วนกลางยังมีสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ หน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการเสนอแนะแผนยุทธศาสตร์ตลอดจนการวางแผนปฏิบัติต่างๆ ด้านการจราจรอีกด้วย นโยบายด้านงานจราจรจากส่วนกลางถูกส่งต่อไปยังตำรวจภูธรภาคทั้ง 9 ภาค และไปยังตำรวจภูธรจังหวัดในสังกัดซึ่งมีกลุ่มงานจราจรเป็นหน่วยงานย่อยภายในและสถานีตำรวจภูธรในสังกัด ซึ่งมีหน่วยงานย่อยที่รับผิดชอบคืองานจราจรตามลำดับยกเว้นในกรณีของเมืองใหญ่เช่นจังหวัดเชียงใหม่ ที่กลุ่มงานจราจรของตำรวจภูธรจังหวัดมีการดำเนินงานในลักษณะของจราจรกลางดูแลงานจราจรในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอโดยรอบร่วมกันกับสถานีตำรวจในพื้นที่ เช่นเดียวกันกับกองบังคับการตำรวจจราจรที่ดูแลพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ในส่วนของการบริหารงานการจราจรในด้านต่างๆ นั้นพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายด้านงานจราจรจากส่วนกลางถูกดำเนินการผ่านตำรวจภูธรภาคไปยังตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจภูธรในสังกัดตามลำดับ กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายคือสายการบังคับบัญชาที่ใช้ในการถ่ายทอดนโยบาย คำสั่งต่างๆ จากหน่วยงานระดับนโยบายไปยังหน่วยงานในระดับปฏิบัติ ประกอบกับการมีโครงสร้างองค์กรในลักษณะของการแบ่งตามพื้นที่จึงสามารถกำหนดให้รูปแบบการดำเนินงานเป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันตลอดจนดำเนินการได้ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบ ด้านการบริหารงานวิชาการ สตช. ให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลและองค์ความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากโครงสร้างการบริหารงาน มีการกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยอยู่ในส่วนของกองกำกับการ 4 กองบังคับการตำรวจจราจร ส่วนหน่วยงานในระดับภาคและระดับจังหวัด งานด้านวิชาการอยู่ในหน้าที่ของฝ่ายอำนวยการ ยังไม่มีหน่วยงานที่ชัดเจนในการเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ พัฒนางค์ความรู้เชิงวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านงาน

จรรยาบรรณกิจในการพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายอำนวยการโดยอิงอยู่กับงานด้านการบริหารงานบุคคล ไม่มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องของการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านงานจรรยาบรรณเป็นการเฉพาะ และเป็นระบบ การพัฒนาบุคลากรเป็นไปโดยรวมมากกว่าการสร้างความเป็นมืออาชีพเฉพาะทาง **การสื่อสารสารสนเทศ** เพื่อการจัดการงานจรรยาบรรณของ สตช. มีการดำเนินการในหลายส่วน หลายรูปแบบข้อมูลที่ใช้งานมีทั้งที่รวบรวมนำมาผ่านกระบวนการจัดระบบ สารสนเทศข้อมูล กระทั่งนำมาเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ ข้อมูลแบบ real time รวมถึงข้อมูลด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานจรรยาบรรณ มีการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลร่วมกันอย่างกว้างขวาง และมีความพยายามในการที่จะพัฒนารูปแบบ วิธีการในการจัดเก็บและสร้างความเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการติดต่อประสานงานและการสื่อสารทั้งกับหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กรซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน

ปัญหาการบริหารงานด้านการจรรยาบรรณ พบว่ายังมีปัญหาในหลายด้าน ทั้งด้านการบริหารซึ่งยังขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน ขาดการบูรณาการกันในภาพรวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ การจัดการในสายงานสนับสนุนที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ปัญหา กำลังพลที่ไม่เพียงพอไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ขาดการเตรียมและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง บุคลากรมีภาวะความเสี่ยงในเรื่องปัญหาสุขภาพ จากสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงปัญหางบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลถึงการขาดแคลนอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการทำงาน นอกจากนี้ยังขาดหน่วยงานที่ชัดเจนในการที่จะเป็นศูนย์กลางในการดูแลบริหารจัดการข้อมูล ทั้งด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ ตลอดจนแผนงานและการดำเนินงานต่างๆ ด้านการจรรยาบรรณของประเทศอย่างเป็นระบบ รวมทั้งในระดับภาค และระดับจังหวัดยังขาดหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการดูแลจัดการและสนับสนุนข้อมูลด้านการจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน ขาดการเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานด้านการจรรยาบรรณ

จากปัญหาในการบริหารงาน ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และแนวนโยบายของผู้บริหารที่มุ่งให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีความทันสมัย มีโครงสร้างการดำเนินงานที่สามารถให้บริการประชาชน ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางให้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานด้านการจรรยาบรรณ ด้วยการจัดให้มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการงานด้านการจรรยาบรรณ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ เป็นหน่วยงานกลางในการประสานนโยบาย ประสานการปฏิบัติในทุกระดับกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในทิศทางการดำเนินงาน สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ในเชิงวิชาการในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการบริหารจัดการจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงานทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์การดำเนินงานให้มีคุณภาพและเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานทั้งระบบและพัฒนางานด้านการจรรยาบรรณ และลดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในทุกมิติโดยมีแนวทางดังนี้

1) ปรับให้กองบังคับการตำรวจจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะที่มีพันธกิจในการจัดการกับงานด้านการจรรยาบรรณโดยตรงทั้งยังมีหน่วยงานย่อยภายในที่ครอบคลุมภารกิจด้านงานจรรยาบรรณ เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการงานจรรยาบรรณ โดยอาจปรับชื่อที่ใช้เรียกให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และให้แยกกองบังคับการตำรวจจรรยาบรรณจากเดิมที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ออกมาเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานมีความเป็นเอกเทศและเห็นภารกิจของหน่วยงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ลดความลักลั่นของการดำเนินงาน และส่งผลต่อการพิจารณาขอรับการจัดสรรงบประมาณที่มุ่งเป้าไปที่ภารกิจหลักของหน่วยงานโดยตรง ลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง รวมทั้งสามารถมองเห็นภาพรวมของกำลังคนใน

งานด้านการจราจรได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกำลังคน และเกิดความเป็นเอกภาพในทิศทางการดำเนินงานมากขึ้น

2) ศูนย์บริหารจัดการงานจราจรที่จัดตั้งขึ้นสามารถอาศัยโครงสร้างการบริหารของ สตช. ที่มีหน่วยงานทั้งในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นการบริหารงานส่วนกลาง ตำรวจภูธรภาคที่เป็นการบริหารงานระดับภูมิภาค และตำรวจภูธรจังหวัด รวมถึงสถานีตำรวจภูธรต่างๆ ที่เป็นการบริหารงานระดับจังหวัด เป็นกลไกในการดำเนินงานของศูนย์บริหารจัดการด้านงานจราจร โดยในแต่ละระดับให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของศูนย์บริหารงานด้านการจราจรสังกัดร่วมด้วย เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานกับศูนย์ในส่วนกลางได้โดยตรง

3) การแบ่งหน่วยงานย่อยภายในของศูนย์บริหารงานจราจรในระดับต่างๆ ให้ยึดตามหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นหลัก คำนึงถึงการลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน และความคล่องตัวในการดำเนินงาน ประกอบด้วย รวมทั้งมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการงานด้านการจราจร

4) การดำเนินงานของศูนย์บริหารงานด้านการจราจรในทุกระดับ บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร โดยคณะกรรมการบริหารในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในการดำเนินงาน กรรมการบริหารระดับภาครับผิดชอบในการกำกับดูแลให้มีการแปลงนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์จากส่วนกลางไปสู่แผนการดำเนินงาน บูรณาการงานในภาพรวมของภูมิภาคให้สอดคล้องกัน เน้นการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานรอยต่อการดำเนินงานระหว่างจังหวัด และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ให้กับหน่วยงานในระดับจังหวัด ส่วนคณะกรรมการบริหารในระดับจังหวัดรับผิดชอบกำกับดูแลให้มีการนำแผนงานโครงการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ ประสานงานการดำเนินงานภายในจังหวัด มุ่งเน้นการปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์

5) คณะกรรมการบริหารของศูนย์บริหารงานจราจร ประกอบไปด้วยผู้แทนทั้งในส่วน of สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักวิชาการด้านความปลอดภัยทางถนนจากสถาบันการศึกษาและผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องความเป็นเอกภาพในทิศทางการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังเปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรการดำเนินงานร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระบบการบริหารงานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันภารกิจในการดูแลงานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ(สตช.) แบ่งหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบออกเป็น 3 ระดับ คือในส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และในระดับจังหวัด โดยทั้ง 3 ระดับมีความเชื่อมโยงกันตามโครงสร้างหลักในการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในส่วนกลาง สตช. กำหนดให้ภารกิจงานด้านการจราจรอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กองบังคับการตำรวจจราจร และสถานีตำรวจนครบาล ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ในระดับภูมิภาคงานด้านการจราจรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของตำรวจภูธรภาคทั้ง 9 ภาค โดยมีรองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคซึ่งรับมอบหมายดูแลงานด้านการจราจรเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลการดำเนินงานของตำรวจภูธรจังหวัดภายใต้สังกัด โดยตำรวจภูธรจังหวัด มีกลุ่มงานจราจรเป็นหน่วยงานย่อยภายใน และสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่ มีงานจราจรอยู่ภายในโครงสร้างการบริหารงานของสถานี ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านงานจราจรจากส่วนกลางถูกดำเนินการผ่านตำรวจภูธรภาคไปยังตำรวจภูธรจังหวัด และสถานีตำรวจภูธรในสังกัด ตามลำดับ กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายคือความเข้มแข็งในสายการ

บังคับบัญชาที่ใช้ในการถ่ายทอดนโยบาย คำสั่งต่างๆ จากหน่วยงานระดับนโยบายไปยังหน่วยงานในระดับปฏิบัติ ประกอบกับการมีโครงสร้างองค์การในลักษณะของการแบ่งตามพื้นที่จึงสามารถกำหนดให้รูปแบบการดำเนินงานเป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันตลอดจนดำเนินการได้ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบ ด้าน **การบริหารงานวิชาการ** สตช. ให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลและองค์ความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากโครงสร้างการบริหารงาน ในส่วนกลางมีการกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยได้แก่กองกำกับการ 4 กองบังคับการตำรวจจราจร ส่วนในระดับภาคและระดับจังหวัด งานด้านวิชาการอยู่ในหน้าที่ของฝ่ายอำนวยการ ยังไม่มีหน่วยงานที่ชัดเจนในการเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ พัฒนางค์ความรู้เชิงวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ด้าน **การพัฒนาบุคลากรด้านงานจราจร** การกิจในการพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายอำนวยการโดยอิงอยู่กับงานด้านการบริหารงานบุคคล ไม่มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องของการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านงานจราจรเป็นการเฉพาะ และเป็นระบบ การพัฒนาบุคลากรเป็นไปโดยรวมมากกว่าการสร้างความเป็นมืออาชีพเฉพาะทาง **การสื่อสารสารสนเทศ** เพื่อการจัดการงานจราจรของ สตช. มีการดำเนินการในหลายส่วน หลายรูปแบบข้อมูลที่ใช้งานมีทั้งที่รวบรวมนำมาผ่านกระบวนการจัดระบบ สารสนเทศข้อมูล กระทั่งนำมาเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ ข้อมูลแบบ real time รวมถึงข้อมูลด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานจราจร มีการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลร่วมกันอย่างกว้างขวาง และมีความพยายามในการที่จะพัฒนารูปแบบ วิธีการในการจัดเก็บและสร้างความเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการติดต่อประสานงานและการสื่อสารทั้งกับหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กรซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการบริหารงานด้านการจราจรมีลักษณะล่อไปกับโครงสร้างองค์การของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีการจัดแบ่งหน่วยงานย่อยตามหน้าที่ ร่วมกับการแบ่งตามพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบโครงสร้างองค์การแบบระบบราชการเครื่องจักรกล(The machine Bureaucracy)และองค์การแบบสาขาของ (The divisionalized Form) Henry Mintzberg (วินชัย มีชาติ, 2559) ที่การแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ การกำกับมาตรฐาน การสื่อสารในแนวดิ่ง และการมีสายการบังคับบัญชาที่ค่อนข้างมากยังมีความสำคัญ และการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรขนาดใหญ่ในระบบราชการ มีภารกิจในการให้บริการประชาชนในหลายด้าน โดยบริการด้านงานจราจรเป็นเพียงภารกิจหนึ่ง ทั้งยังมีการกระจายการให้บริการไปในทุกพื้นที่ทั่วประเทศจึงยังคงต้องอาศัยโครงสร้างการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวแต่อย่างไรก็ตามยังก็มีการทำงานในลักษณะของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบโครงสร้างองค์การเครือข่าย(network organization)(อัมพร อารังลักษณ์, 2556)ที่เป็นรูปแบบการทำงานที่ภาครัฐในปัจจุบันให้ความสำคัญมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเต็มเต็มการทำงาน

ส่วนปัญหาการบริหารงานด้านการจราจร พบว่ายังมีปัญหาในหลายด้าน ทั้งด้านการบริหารซึ่งยังขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน ขาดการบูรณาการกันในการรวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ การจัดการในสายงานสนับสนุนที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ปัญหากำลังพลที่ไม่เพียงพอไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ขาดการเตรียมและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง บุคลากรมีภาวะความเสี่ยงในเรื่องปัญหาสุขภาพจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงปัญหางบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลถึงการขาดแคลนอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธกาล รัชธ (2552) ที่ทำการศึกษารื่องโครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจจราจร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สตช. มีปัญหาด้านการจัดการ ทำให้ขาดกำลังเจ้าหน้าที่ ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ด้านการจัดการจราจร มักต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นรวมทั้งภาคเอกชน และยังสอดคล้องกับงานของ พัชรา สินลอยมา และคณะ(2556) ที่ทำการศึกษารื่องการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการ

นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสถานีตำรวจซึ่งผลการศึกษาพบว่า ระบบงานตำรวจยังขาดการสนับสนุนและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต้องใช้งบประมาณสูง สถานีตำรวจส่วนใหญ่จึงยังไม่มี การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานเท่าที่ควร

นอกจากนี้ สตช. ยังขาดหน่วยงานที่ชัดเจนในการที่จะเป็นศูนย์กลางในการดูแลบริหารจัดการข้อมูลทั้งด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ตลอดจนแผนงานและการดำเนินงานต่างๆ ด้านการจราจรของประเทศอย่างเป็นระบบ รวมทั้งในระดับภาค และระดับจังหวัดยังขาดหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการดูแลจัดการและสนับสนุนข้อมูลด้านการจราจรในการปฏิบัติงาน ขาดการเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานโดยเฉพาะปัญหาในส่วนของคุณภาพผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาหลายๆ ชิ้น เช่น งานวิจัยของพัชรา สีนลอยมา และคณะ (2557) ที่ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า การบริหารจัดการกำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรประสบกับปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและกำลังพลในการปฏิบัติงาน ต้องมีการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการปฏิบัติงาน และต้องสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่สำหรับกำลังพลผู้ปฏิบัติงานด้านจราจรอย่างเหมาะสม

ในส่วนของคุณเสนอแนะแนวทางการบริหารงานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น จากสภาพการดำเนินงานและปัญหาที่เกิดขึ้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานด้านการจราจรเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน โดยการจัดให้มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการงานด้านการจราจรและลดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการเป็นหน่วยงานกลางในการประสานนโยบาย ประสานการปฏิบัติในทุกระดับกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในทิศทางการดำเนินงาน สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ในเชิงวิชาการในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการบริหารจัดการจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงานทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานทั้งระบบและพัฒนางานด้านการจราจรและลดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในทุกมิติ โดยเสนอให้ปรับปรุงบังคับการตำรวจจราจร ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะที่มีพันธกิจในการจัดการกับงานด้านการจราจรโดยตรงทั้งยังมีหน่วยงานย่อยภายในที่ครอบคลุมภารกิจด้านงานจราจร เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการงานจราจร และให้แยกออกจากการกำกับดูแลของกองบัญชาการตำรวจนครบาล มาขึ้นตรงต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานมีความเป็นเอกเทศและเห็นภารกิจของหน่วยงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ลดความลักลั่นของการดำเนินงาน และส่งผลต่อการพิจารณาขอรับการจัดสรรงบประมาณที่มุ่งเป้าไปที่ภารกิจหลักของหน่วยงานโดยตรง ลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง รวมทั้งสามารถมองเห็นภาพรวมของกำลังคนสำหรับงานด้านการจราจรได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกำลังคน และเกิดความเป็นเอกภาพในทิศทางการดำเนินงานมากขึ้น

ทั้งนี้ ศูนย์บริหารจัดการงานจราจรที่จัดตั้งขึ้นสามารถอาศัยโครงสร้างการบริหารของ สตช. ที่มีหน่วยงานทั้งในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่เป็นการบริหารงานส่วนกลาง ตำรวจภูธรภาคที่เป็นการบริหารงานระดับภูมิภาค และตำรวจภูธรจังหวัด รวมถึงสถานีตำรวจภูธรต่างๆ ที่เป็นการบริหารงานระดับจังหวัด เป็นกลไกในการดำเนินงานของศูนย์บริหารจัดการด้านงานจราจร โดยในแต่ละระดับให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของศูนย์บริหารงานด้านการจราจรสังกัดร่วมด้วย เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานกับศูนย์ในส่วนกลางได้โดยตรง. การแบ่งหน่วยงานย่อยภายในของศูนย์บริหารงานจราจรในระดับต่างๆ ให้ยึดตามหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นหลัก คำนึงถึงการลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน และความคล่องตัวในการดำเนินงาน

ประกอบด้วย รวมทั้งมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการงานด้านการจราจร การดำเนินงานของศูนย์บริหารงานด้านการจราจรในทุกกระดับ บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนทั้งในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักวิชาการด้านความปลอดภัยทางถนนจากสถาบันการศึกษาและผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานและแก้ปัญหาคความไม่เป็นเอกภาพในทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังเปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยคณะกรรมการบริหารในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในการดำเนินงาน กรรมการบริหารระดับภาครับผิดชอบในการกำกับดูแลให้มีการแปลงนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์จากส่วนกลางไปสู่แผนการดำเนินงาน บูรณาการงานในภาพรวมของภูมิภาคให้สอดคล้องกัน เน้นการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานรอยต่อการดำเนินงานระหว่างจังหวัด และเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ให้กับหน่วยงานในระดับจังหวัด ส่วนคณะกรรมการบริหารในระดับจังหวัดรับผิดชอบกำกับดูแลให้มีการนำแผนงานโครงการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ ประสานงานการดำเนินงานภายในจังหวัด มุ่งเน้นการปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์

การจัดให้มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานซึ่งประกอบเป็นเครือข่ายความร่วมมือจากหลายส่วน และสามารถประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานได้ในทุกระดับ จะช่วยทำให้การบริหารงานด้านการจราจรมีความชัดเจนและเป็นเอกภาพส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง งานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ :โครงสร้างการบริหารงานในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยมีความเห็นเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสำหรับภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจทำการศึกษาเกี่ยวกับ โครงสร้างการบริหารงานด้านการจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการงานด้านการจราจรและการลดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศอย่างเป็นทางการ เพื่อทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการบริหารจัดการทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ เป็นหน่วยงานกลางในการประสานนโยบาย และการปฏิบัติในทุกระดับกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. ศูนย์บริหารจัดการงานจราจรที่จัดตั้งขึ้นสามารถอาศัยโครงสร้างการบริหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด เป็นกลไกในการดำเนินงาน โดยในแต่ละระดับให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของศูนย์บริหารงานด้านการจราจรสังกัดร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาโครงสร้างการบริหารงานด้านการจราจรในกรณีที่มีการปฏิรูปตำรวจนำไปสู่การโอนย้ายตำรวจจราจรไปอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของท้องถิ่น
2. ควรมีการศึกษาถึงการผลิตและพัฒนาตำรวจจราจรอย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นตำรวจจราจรมืออาชีพ

References

- Sinloyma, P. et al. (2013). *The Development of Efficient Technology for Using in the Practice of Police Officers at The Police Station*. (Research report). Bangkok: Thailand Science Research and Innovation.
- _____. (2014). *The Development of Human Resource Management System for Traffic Police in The Jurisdiction Metropolitan Police*. (Research report). Bangkok: Thailand Science Research and Innovation.
- Strategy and Planning Division. (2018). *Public Health Statistics A.D. 2017*. Bangkok: Ministry of Public Health.
- Mechat, W. (2016). *Organization Administration*. (8th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Office of Transport and Traffic Policy and Planning. (2017). *Road Accident Situation Analysis Report 2017*. Bangkok: Ministry of Transportation.
- Rutchatorn, B. et al. (2008). *The Study of Law Enforcement Structure of Traffic Police for Preventing and Solving Traffic Accident Problem*. (Research report). Bangkok: Thai Health Promotion Foundation.
- Tamronglak, A. (2013). *Organization: Theory, Structure and Design*. (3rd ed). Bangkok: Thammasat University Press.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน
ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

THE INSTITUTIONAL ADMINISTRATIVE MODEL FOR TEACHER QUALITY DEVELOPMENT IN THE
21ST CENTURY AT THE PHETCHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สรารวุฒิ นิ่มนวล¹ สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง² และขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ³
Sarawut Nimnoul¹ Sittiporn Prawatrungruang² and Khwanying Sriprasertpap³
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ^{1,2} มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ³
North Bangkok University^{1,2}, Srinakharinwirot University³
E-mail: sarawut.nimn@northbkk.ac.th¹

Received 14 September 2021; Revised 11 November 2021; Accepted 22 February 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ความต้องการและแนวทางการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้วยการศึกษเอกสาร ศึกษาสภาพ ความต้องการและแนวทางการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 16 คน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยนำข้อมูลขั้นตอน ที่ 1 มายกร่างและตรวจสอบ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำนวน 5 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ทดลองใช้กับสถานศึกษา 1 แห่ง และประเมินตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ในการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ที่พัฒนาขึ้น ด้วยแบบตรวจสอบรายการ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) กระบวนการบริหารสถานศึกษามี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การบริหารจัดการ การพัฒนาทักษะของครู การนำไปใช้ การสร้างเครือข่าย และนิเทศ ติดตามต่อเนื่อง 2) องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ จิตวิญญาณความเป็นครูและการปรับตัว ภาวะผู้นำของครูและความรับผิดชอบ และการวัดและประเมินผล ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่ามีความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, การพัฒนา, คุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to develop the Institutional Administrative Model for teacher quality development in the 21st Century at the Phetchaburi Secondary Educational Service Area Office, by following 3 steps: Step 1 - To study the conditions, needs, and the operation method for teacher quality development in the 21st Century at the Phetchaburi Secondary Educational Service Area Office and by reviewing documents, the conditions, needs, and the operation method for teacher quality development. The 16 samples included the educational administrators, school administrators, experts, and teachers who were selected to join the semi-structured interview. Step 2- Developing the institutional administrative model for teacher quality development in the 21st Century, by applying information from Step 1 to draft and check propriety, accuracy, standard of the institutional administrative model for teacher quality development in the 21st Century through an interview technique. Five Teachers who specialized on teachers' quality development in the 21st century were selected to join this step. Step 3- To test and evaluate of the model in a school to check a utility and feasibility by using a checklist form. The result shows that the developed model is composed of 1) The 5 process of institutional administration: (1) Management; (2) Teacher skill development; (3) Applying; (4) Networking; and (5) supervision and follow up. 2) Teacher quality development in the 21st Century comprises 5 components: (1) Learning management and innovation; (2) Media, technology and information; (3) Spirituality of teacher and adaptation; (4) Leadership of teacher and responsibility; and (5) Measurement and evaluation. The result of the test and the following evaluation shows that the developed institutional administrative model for teacher quality development in the 21st Century is highly appropriate, accurate, useful and feasible.

Keywords: The institutional administrative model, Development, Teacher Quality in the 21st Century

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 จัดทำขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือกันกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง โดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายและให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม มีการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานของตน สนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จจะทำให้

ให้เกิดพลังพัฒนาการศึกษาที่เข้มแข็ง อันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน (ประยูร อัคร-บวร ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และกมลทิพย์ ศรีหาเศษ. 2553)

จากสภาพปัญหาครูผู้สอนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า จุดอ่อนทางด้านคุณภาพทางการศึกษา ครูปฏิบัติงานสอนได้ไม่เต็มที่ อันเนื่องมาจากมีภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมายมาก และมีครูบางส่วนขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ยังขาดการนำเอาผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาในด้านโอกาสทางการศึกษา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การสรรหาครูยังไม่สามารถเปิดโอกาสให้คนเก่งเข้ามาเป็นครูได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องใบประกอบวิชาชีพ หลักสูตรท้องถิ่นยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ในส่วนอุปสรรคของการดำเนินงาน พบว่า การประเมินในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษามีมากเกินไป และมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปเก็บข้อมูล และนำกิจกรรมลงสู่สถานศึกษามาก อีกทั้งนโยบายทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้นโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาไม่ต่อเนื่อง และปัญหาเศรษฐกิจ ความยากจนของผู้ปกครอง สังคม และครอบครัวที่แตกต่างกันส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพยังไม่ครอบคลุมเต็มพื้นที่ และองค์คณะบุคคลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้อย่างจริงจัง เนื่องจากระเบียบกฎหมาย แนวทางไม่ชัดเจน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี. 2560)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา นำไปประยุกต์ใช้พัฒนาโรงเรียน เพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพัฒนาการศึกษา และเหมาะสมกับสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี
- 2) เพื่อทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการ เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1.1 ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี รายงาน วารสาร งานวิจัย และข้อมูลสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารการศึกษา 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน ครู 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลด้านสภาพ ความต้องการและแนวทางการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี รายงาน วารสาร งานวิจัย และผลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) พบว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 มี 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การพัฒนาทักษะของครู 3) การนำไปใช้ และ 4) การสร้างเครือข่าย 5) นิเทศ ติดตามต่อเนื่อง สำหรับองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) สื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ 3) จิตวิญญาณ ความเป็นครูและการปรับตัว 4) ภาวะผู้นำของครูและความรับผิดชอบ 5) การวัดและประเมินผล ผู้วิจัยจึงนำ ข้อมูลที่ได้จากข้างต้นมาयर่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ส่วนที่ 1.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ในส่วนนี้ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบรูปแบบฯ โดยนำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุมและยืนยันรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถและ/หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ไม่น้อยกว่า 10 ปี การศึกษาระดับปริญญาเอก มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ปฏิบัติงานใน มหาวิทยาลัย หรือข้าราชการบำนาญ จำนวน 5 คน ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ศึกษา องค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานผู้เชี่ยวชาญ นัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ณ สถานที่ทำงานของผู้เชี่ยวชาญ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสำรวจรายการสอบถามความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุมของรูปแบบฯ

4.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาฯ ตรวจสอบประเด็นการสัมภาษณ์ ความตรงของเนื้อหา ของแบบสัมภาษณ์กับจุดมุ่งหมาย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาฯและปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ

4.2 แบบสำรวจรายการสอบถามความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม ของรูปแบบฯ โดยผู้วิจัยสร้างแบบประเมินรูปแบบฯ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert, 1967: 179) ตรวจสอบประเด็น ความตรงของเนื้อหาของแบบสอบถามกับจุดมุ่งหมายโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาฯและปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในการตรวจสอบร่างรูปแบบฯ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ข้อสรุปร่วม(Common Conclusion) และตรวจสอบยืนยันด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการ

ปรับปรุงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม โดยรวม (N=5)

กระบวนการบริหารสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความถูกต้อง ครอบคลุม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การบริหารจัดการ	4.80	0.44	มากที่สุด	4.80	0.44	มากที่สุด
2. การพัฒนาทักษะของครู	4.60	0.54	มากที่สุด	4.60	0.54	มากที่สุด
3. การนำไปใช้	4.40	0.54	มาก	4.00	0.70	มาก
4. การสร้างเครือข่าย	4.20	0.83	มาก	4.20	0.44	มาก
5. นิเทศ ติดตามต่อเนื่อง	4.00	0.70	มาก	4.20	0.83	มาก
เฉลี่ยรวม	4.40	0.24	มาก	4.36	0.38	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความคิดเห็นในการตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $\bar{X}=4.36$) กระบวนการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.80$) รองลงมาคือการพัฒนาทักษะของครู ($\bar{X}=4.60$) กระบวนการที่มีความถูกต้อง ครอบคลุมมากที่สุด คือการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.80$) รองลงมาคือ การพัฒนาทักษะของครู ($\bar{X}=4.60$)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเด็นองค์ประกอบคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม โดยรวม (N=5)

องค์ประกอบคุณภาพครูผู้สอน ในศตวรรษที่ 21	ความเหมาะสม			ความถูกต้อง ครอบคลุม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม	4.60	0.54	มากที่สุด	4.80	0.44	มากที่สุด
2. สื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ	4.80	0.44	มากที่สุด	4.60	0.54	มากที่สุด
3. จิตวิญญาณความเป็นครูและการปรับตัว	4.40	0.89	มาก	4.00	0.70	มาก
4. ภาวะผู้นำของครูและความรับผิดชอบ	4.20	0.83	มาก	4.20	0.83	มาก
5. การวัดและประเมินผล	4.20	0.44	มาก	4.20	0.44	มาก
เฉลี่ยรวม	4.44	0.16	มาก	4.36	0.21	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความคิดเห็นในการตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม ประเด็นองค์ประกอบคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$ และ $\bar{X}=4.36$) องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือการสื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ

($\bar{X}=4.80$) รองลงมาคือ จัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X}=4.60$) องค์ประกอบที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนมากที่สุด คือการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X}=4.80$)รองลงมาคือสื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ ($\bar{X}=4.60$)

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

เป็นขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ที่สร้างขึ้นว่าส่งผลต่อการปฏิบัติได้จริงหรือไม่ โดยนำไปทดลองใช้ปฏิบัติจริงกับสถานศึกษา 1 แห่ง และประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ในการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี เป็นเวลา 3 เดือน

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 8 คน และครูจำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน โรงเรียนป่าเต็งวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี เป็นโรงเรียนที่สนใจในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2) ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยวิธีการทดลองใช้รูปแบบฯ และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ณ โรงเรียนป่าเต็งวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจรายการสอบถามความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

แบบสำรวจรายการสอบถามความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ในการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยสร้างแบบประเมินรูปแบบฯ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1967) ตรวจสอบประเด็นความตรงของเนื้อหาของแบบสอบถามกับจุดมุ่งหมาย โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 และปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากผลการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น และประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลดังนี้

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ด้าน
ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษา โดยรวม

(N=36)

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
กระบวนการบริหารสถานศึกษา						
1. การบริหารจัดการ	4.73	0.19	มากที่สุด	4.61	0.18	มากที่สุด
2. การพัฒนาทักษะของครู	4.75	0.17	มากที่สุด	4.63	0.18	มากที่สุด
3. การนำไปใช้	4.23	0.53	มาก	4.24	0.51	มาก
4. การสร้างเครือข่าย	4.17	0.52	มาก	4.25	0.50	มาก
5. นิเทศ ติดตามต่อเนื่อง	4.20	0.46	มาก	4.28	0.40	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	0.37	มาก	4.40	0.35	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 1 แห่ง มีความคิดเห็น ด้านความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$ และ $\bar{X}=4.40$) กระบวนการที่มีความเป็นประโยชน์ มากที่สุด คือการพัฒนาทักษะของครู ($\bar{X}=4.75$) รองลงมาคือการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.73$) กระบวนการที่มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด คือ การพัฒนาทักษะของครู ($\bar{X}=4.63$) รองลงมาคือ การบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.61$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ประเด็นองค์ประกอบคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยรวม

(N=36)

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ ของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบคุณภาพครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21						
1. การจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม	4.79	0.14	มากที่สุด	4.69	0.18	มากที่สุด
2. สื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ	4.69	0.21	มากที่สุด	4.59	0.19	มากที่สุด
3. จิตวิญญาณความเป็นครูและการปรับตัว	4.22	0.45	มาก	4.20	0.40	มาก
4. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	4.20	0.44	มาก	4.28	0.33	มาก
5. การวัดและประเมินผล	4.12	0.51	มาก	4.27	0.34	มาก
เฉลี่ยรวม	4.40	0.35	มาก	4.40	0.28	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 1 แห่ง มีความคิดเห็นด้านความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ประเด็นองค์ประกอบคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$ และ $\bar{X}=4.40$) องค์ประกอบที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X}=4.79$) รองลงมาคือ สื่อ

เทคโนโลยี และสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.69$) องค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมาคือ สื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.59$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี พบว่าด้านความถูกต้อง ครบคลุม และความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาโรงเรียน และคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพัฒนาการศึกษา และเหมาะสมกับสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของวรลักษณ์ คำหว่าง (2560 : 129-138) ที่ศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 มี 3 ทักษะ 1) ทักษะการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของภณทิรา สุปลาร และคณะ (2558: 1126-1143) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วม 3) การนิเทศ 4) การใช้เทคโนโลยี 5) การประเมินผล รูปแบบมีลักษณะเป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันโดยองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบด้านการประเมินผล การใช้เทคโนโลยีและการนิเทศ ผลการยืนยันรูปแบบฯ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้ ถูกต้อง และนำไปใช้ประโยชน์ได้

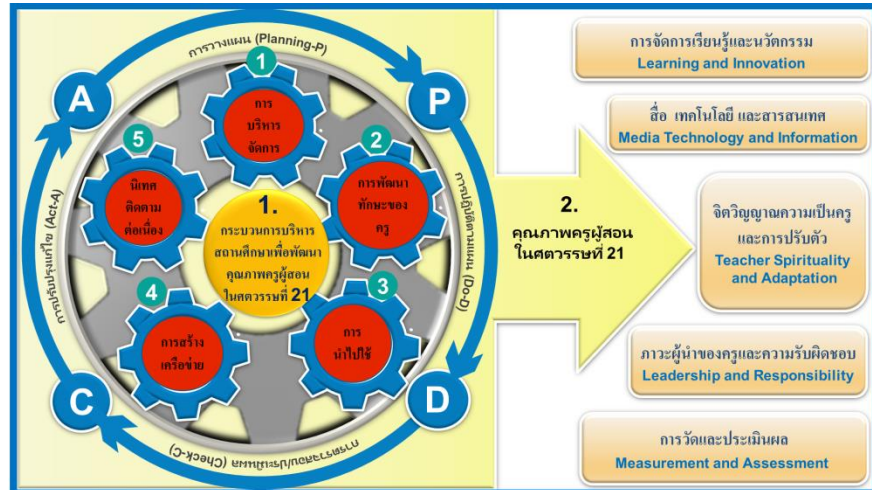
2. การทดลองใช้และประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ตามแนวคิดของรัตนะ บัวสนธ์ (2552) กล่าวว่า การประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานการประเมินทางการศึกษา แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) มาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นมาตรฐานการประเมินการดำเนินการ เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย 2) มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ เป็นมาตรฐานที่จะประกันได้ว่าผลการประเมินจะสามารถให้สารสนเทศที่มีความหมาย ทันเวลาและมีผลต่อการนำไปใช้ได้จริง 3) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ เป็นมาตรฐานที่จะประกันได้ว่าการประเมินรูปแบบนั้นง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เหมาะสมกับเวลา ทรัพยากร และทุนที่จะต้องใช้ในการดำเนินการ 4) มาตรฐานด้านความถูกต้อง เป็นมาตรฐานที่ประกันได้ว่ารูปแบบที่ได้มานั้น มีความแม่นยำและสรุปได้อย่างถูกต้อง

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ประกอบด้วย กระบวนการบริหารสถานศึกษา มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการ 2) การพัฒนาทักษะของครู 3) การนำไปใช้ 4) การสร้างเครือข่าย และ 5) นิเทศ ติดตาม ต่อเนื่อง และองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) สื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ 3) จิตวิญญาณความเป็นครูและการปรับตัว 4) ภาวะผู้นำของครู และความรับผิดชอบ 5) การวัดและประเมินผล และผลการตรวจสอบ ยืนยันความเหมาะสม ความถูกต้อง

ครอบคลุม ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

2. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี พบว่า 1) ด้านความเป็นประโยชน์ ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 1 แห่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านความเป็นไปได้ ประเด็นกระบวนการบริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 1 แห่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ จากผลการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ควรส่งเสริมให้มีการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษา และพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน ด้วยการจัดอบรมสัมมนา และสนับสนุนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลที่ได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพิ่มเติมหลังจากการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี และควรศึกษาทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 ที่หลากหลายมากขึ้นให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อเตรียมพร้อมก้าวเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ได้

References

- Akarabuaworn, P., Sinlarat, P., & Srihaset, K. (2010). *Network Building and Participatory*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Bryman, A. (1986). *Leadership and Organization*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Buason, R. (2009). Research and Developing Educational Innovation. Bangkok : Kham Samai.
- Karnthang, C., & Noibuatip, M. (2018). The Development of Creating Cooperation Guidelines of Group work. *Journal of Educational Administration and Supervisor, Mahasarakham University*, 9(1), 83-94.
- Suppakarn, P., & Intarak, P. (2015). A Model of The Educational Supervision Management For The 21st Century. *Veridian E-Journal Slipakorn University*, 8(2), 1126-1143.
- Deming, W. Edwards. (1986). *Out of the Crisis*. Massachusetts: Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.
- kumvang, W., & Jaichalad, N. (2017). Guideline of 21st Century Skills for Phitsanulok Secondary Educational Service Area Office. *Lampang Rajabhat University Journal*, 6 (1), 129-138.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M. (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95), New York: Wiley & Son.
- Phongakorn, S., Sikkhabandit, S., & Sithiamon, P. (2018). A Quality Management Model of Basic Education Institution Management towards to International Standard. *Academic Journal Of North Bangkok University*, 7(2), 198-212.
- Phetchaburi Provincial Education Office (2560). *Education Strategic Plan 2019-22*. Phetchaburi: Group Policy and Plan Phetchaburi Provincial Education Office.
- Sowhasun, E., Sikkhabandit, S., & Teerawitthayalert, P. (2017). Corporative Management Model on Diploma in aircraft maintenance, Civil Aviation Training Center. *Journal of Industrial Education Srinakharinwirot University*, 11(1), 148-163.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

TEACHERS COMPETENCY MODEL IN THE ERA OF THAILAND 4.0,
PHETCHABURI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE.

กชพร มั่งประเสริฐ¹
สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง² และขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ³
Kodchaporn Mungprasert¹
Sittiporn Prawatrungruang² and Khwanying Sriprasertpap³
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ^{1,2} มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ³
North Bangkok University^{1,2}, Srinakharinwirot University³
E-mail: kp.m834897@gmail.com¹

Received 2 October 2021; Revised 11 November 2021; Accepted 26 February 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี 3) ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี วิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน พื้นที่วิจัย ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู เลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนออกแบบการเรียนรู้ยังไม่หลากหลาย นโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการที่เปลี่ยนบ่อยมีผลต่อสมรรถนะของครู สื่อ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ ปัญหาขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่และกลางมีปัญหาน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็กขาดความรู้ในการเลือกและใช้สื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของผู้เรียน ควรเสริมสร้างการสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน นโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการที่เปลี่ยนบ่อยมีผลต่อสมรรถนะของครู สื่อ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ใช้ กระบวนการบริหารด้วยระบบการมีส่วนร่วม และใช้แนวคิดในการบริหารแบบ 7s McKinsey มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และใช้กระบวนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ (PAOR) ด้านความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ทดลองใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินรูปแบบด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, สมรรถนะของครู, Thailand 4.0

Abstract

This research aimed to: 1) Study the current condition of teacher competency in Thailand 4.0 era under Phetchaburi Secondary Educational Service Area Office 2) Create and examine a model of teacher competency development in Thailand 4.0 era under the Phetchaburi Secondary Education Service Area Office. 3) Test and evaluate the developed model. This research uses mixed methods with 3 steps. The research area is Phetchaburi Province. The 16 persons selected for samples in this study included school directors, deputy directors, teachers. Two types of research instruments were used: 1) a semi-structured interview form, and 2) a questionnaire. Quantitative data were analyzed by mean and standard deviation, and qualitative data were analyzed by content analysis. The results of the research show that 1) There are problems regarding teacher competency in the Thailand 4.0 era, despite the fact that teachers organized learning in such a way that it focused on students. Teachers' designed learning that is not diverse. There is a lack of knowledge in selecting and using innovative media and technology to suit the content and age of the learners which should strengthen and motivate students. The frequently changing Ministry of Education policies are affecting teacher competency, media, and resulted in insufficient technological innovation. 2) Teacher competency development model in Thailand 4.0 era under Phetchaburi Secondary Educational Service Area Office accuracy uses management process with participation system, and the concept of 7s McKinsey management is applied in management and implemented in an operational development process (PAOR) and suitability at the highest level. 3) The trial found that the model assessment in terms of benefits and possibilities is at the highest level.

Keywords: Development Model, Teacher's Competency, Thailand 4.0

บทนำ

การวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีเก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งคนไทยในอนาคต จะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย เป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 อนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อส่วนรวม มีพัฒนาการที่สมวัย มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหา ซึ่งครูมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนามนุษย์ ครูจึงต้องมีคุณภาพ มีการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบ การสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ครูต้องมีความสามารถ ศักยภาพ และสมรรถนะ การใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน มีองค์ความรู้และการสื่อสารด้านภาษา มี

ความเชี่ยวชาญด้านการสอนพัฒนาผู้เรียนโดยตรง ผูกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่าน การพัฒนาโลกต่าง ๆ (คณะอนุกรรมการจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2560) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรับผิดชอบ มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจึงควรแสวงหาและพัฒนา ความรู้ให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมให้เกิดองค์ความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการวิเคราะห์ สภาพเป็นจริงของภาระงาน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอย่าง เชื่อมโยงกันเพื่อวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ (พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร (นะวะแก้ว) และ พระ อธิการเฉลย ฌนทโก (อัมทับ). 2563: 4-7)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ปัจจุบันกำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จำนวน 22 โรงเรียน มีผลการสอบทดสอบ ระดับชาติ (O-Net) ปีการศึกษา 2562 ลดลงจากปีการศึกษา 2561 ทั้งระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ลดลง 1.31) และระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ลดลง 2.84) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. 2563) จะเห็นได้ว่าครูจะมีความรู้หรือทักษะในการสอนอย่างเดียวไม่ได้ ครูต้องมีสมรรถนะด้วย จึงสมควรที่ต้อง ส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะที่จำเป็นสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาหรือ สถานศึกษาควรที่จะมีแนวทางหรือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในส่วนที่ต่ำกว่ามาตรฐานเพื่อปรับปรุง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้พัฒนาสูงขึ้น

ดังนั้นจึงต้องมีรูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญ และปัญหาดังกล่าวจึงสนใจศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครู ยุค Thailand 4.0 อันเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี อันเป็นเยาวชนสำคัญของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

สมรรถนะครู เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจาก ความรู้ ทักษะ ความสามารถและเจตคติ อันส่งผลเป็นบุคลิกให้บุคคลสร้างผลงานสำเร็จในการปฏิบัติงานได้สำเร็จตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่นซึ่ง แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1999) เจ้าของแนวคิดทางการบริหารสมรรถนะ(competency) ให้ความหมาย สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบและองค์ประกอบสมรรถนะ (competency) สมรรถนะ คือ กลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (attributes) ดังนั้น สมรรถนะครู เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลแสดงออกเป็นรูปธรรมลักษณะเฉพาะ สำหรับสายงานครู คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes)

การพัฒนาสมรรถนะครู กระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่าในปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากครูยุคดิจิทัล ต้องปรับตัวเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพให้เป็นคุณลักษณะของครูยุคใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาโดยต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาครูเป็นสำคัญจากการกำหนดเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพเป็นฐานการพัฒนา (Competency-Based) ดังนั้น ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ก้าวไปในสังคมแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย แบบผสมวิธี (Mixed Method) พื้นที่วิจัย คือจังหวัดเพชรบุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครู จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของครูยุค Thailand 4.0 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการสมรรถนะของครู และการสร้างข้อสรุป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู จำนวน 16 คน ใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 นำผลการศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นข้อมูลสำหรับการร่างองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ได้ร่างรูปแบบออกมาเป็นการบริหารเชิงระบบ มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลที่ได้ มีการตรวจสอบทุกขั้นตอนด้วย PDCA

2.2 นำเสนอร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง พิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุมของข้อคำถามกับองค์ประกอบของรูปแบบ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยขั้นตอนนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบสำรวจรายการสอบถามความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ ฯ นำดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

เป็นขั้นตอนการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ที่สร้างขึ้นไว้ใช้ว่าส่งผลต่อการปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ในการใช้รูปแบบ ฯ โดยนำไปทดลองใช้ปฏิบัติจริงกับสถานศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงและตามความสมัครใจของสถานศึกษา เป็นระยะเวลา 4 เดือน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ไปขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ขอนำรูปแบบไปทดลองใช้ด้วยตนเอง ติดตามความก้าวหน้า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินรูปแบบ ฯ แนวคิดของไอส์เนอร์ (Eisner. 1976) ประเมินโดยผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะครู ทั้ง 2 โรงเรียน จำนวน 50 คน

การหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และนำข้อที่มี IOC (Index of Item-Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล หาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 30 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามในส่วนที่เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach. 1970) เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือราชการพร้อมแบบสอบถาม ประสานผู้อำนวยการโรงเรียนที่คัดเลือกด้วยตนเอง สอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ความพึงพอใจต่อรูปแบบ ฯ และขอรับแบบคืนด้วยตัวเองเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ความพึงพอใจ ของรูปแบบ ฯ

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาของสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี สรุปได้ดังนี้ ครูผู้สอนออกแบบการเรียนรู้ยังไม่หลากหลาย ขาดความรู้ในการเลือกและใช้สื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน ควรเสริมสร้างการสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ครูผู้สอนบางคนยังก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลง นโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการที่เปลี่ยนบ่อยมีผลต่อสมรรถนะของครู สื่อ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ ปัญหาขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่และกลางมีปัญหาบ่อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

2. สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ได้ในภาพรวม (N=5)

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค	ด้านความเหมาะสม	ด้านความถูกต้อง ครอบคลุม
-----------------------------	-----------------	--------------------------

Thailand 4.0สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ	4.96	0.07	มากที่สุด	4.95	0.70	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 กระบวนการพัฒนา	4.97	0.04	มากที่สุด	4.96	0.95	มากที่สุด
ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู	4.89	0.17	มากที่สุด	4.91	0.15	มากที่สุด
รวม	4.94	0.09	มากที่สุด	4.94	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านความเหมาะสม พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.94$) ทุกขั้นตอน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากค่ามากที่สุดไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 2 กระบวนการพัฒนา ($\bar{x}=4.97$) ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.96$) และข้อสุดท้าย คือ ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู ($\bar{x}=4.89$) ด้านความถูกต้องครอบคลุม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.94$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ขั้น โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากค่ามากที่สุดไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 2 กระบวนการพัฒนา ($\bar{x}=4.96$) ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.95$) และข้อสุดท้าย คือ ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู ($\bar{x}=4.91$)

แนวทางการพัฒนา หมายถึง เทคนิคแนวทาง วิธีการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ความสามารถโดยเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ 1. Information Technology เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ไอที คือการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคม เพื่อจัดเก็บ ค้นหา ส่งผ่าน และจัดดำเนินการข้อมูล เน้นการสร้างแพลตฟอร์มการจัดทำสื่อในการเรียนการสอน 2. Education Theory คือการเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy) 6 ระดับ

ผลที่ได้คือ ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจในสมรรถนะ และนำไปปฏิบัติทำให้เกิดสมรรถนะ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานโดยใช้ความทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาตนเอง การวัดและประเมินผล จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การพัฒนาผู้เรียน

3. ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนพบว่า โรงเรียนให้ความสนใจและชื่นชอบในรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โดยเฉพาะกระบวนการเสริม เพิ่มเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศในยุค New normal ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนให้การต้อนรับ ให้ความสนใจกระตือรือร้น ที่ได้มีโอกาสได้พัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คุณครูสามารถสร้างแพลตฟอร์มในการสื่อสารกับนักเรียน สร้างสื่อได้อย่างน้อยคนละ 2 ชิ้นงาน ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านความเป็นประโยชน์และด้านความเป็นไปได้ ในภาพรวม (N=5)

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	ด้านความเป็นประโยชน์			ด้านความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล

มัธยมศึกษาเพชรบุรี						
ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ	4.24	0.54	มาก	4.76	0.40	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 กระบวนการพัฒนา	4.65	0.47	มากที่สุด	4.68	0.41	มากที่สุด
ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู	4.75	0.57	มากที่สุด	4.64	0.46	มากที่สุด
รวม	4.54	0.54	มากที่สุด	4.69	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสู่ยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านความเป็นประโยชน์พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}=4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ขั้นตอน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากค่ามากไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู ($\bar{x}=4.75$) ขั้นที่ 1 กระบวนการพัฒนา ($\bar{x}=4.65$) และข้อสุดท้าย คือ ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.54$) ด้านความเป็นไปได้ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.69$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ขั้น โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากค่ามากไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.76$) ขั้นที่ 2 กระบวนการพัฒนา ($\bar{x}=4.68$) ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู ($\bar{x}=4.64$)

ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.79$) ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยี นิเทศ ติดตามเป็นไปตามปฏิทินที่กำหนด มีค่าสูงสุด รองลงมา คือ องค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 มีความเหมาะสม ข้อที่น้อยที่สุดคือ วิทยากร ผู้ให้การพัฒนามีความรู้ ความสามารถและถ่ายทอดได้ดี มีขั้นตอน

โรงเรียนให้ความสนใจในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า 1) จากการศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับสมรรถนะครู Thailand 4.0 พบว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ครูผู้สอนบางคนยังก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลง นโยบายระดับ กระทรวงศึกษาธิการ ที่เปลี่ยนบ่อยมีผลต่อสมรรถนะของครูสื่อวัตกรรมการด้านเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ ปัญหา ขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหาน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน ที่ครูต้องก้าวตามให้ทันการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของ กิรติ คุสานนท์ (2560) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงในการ สอนนักเรียนที่แต่ละคน มีความถนัดที่ไม่เหมือนกัน ถ้าครูสอนหรือมอบหมายงานที่ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่าง ของนักเรียนอาจทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกลบๆ ไม่กระตือรือร้น และสอดคล้องกับ เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษายุคดิจิทัล : Thailand 4.0 พบว่า การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบ Thailand 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 เริ่มต้นด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนจากครูสอนเป็นครูฝึก (Coach) สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอยากเรียน ครูเป็นแหล่งสร้างนวัตกรรม สร้างแรงบันดาลใจ อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ที่ได้สรุปว่า หลักการและแนวคิดในการใช้สื่อเพื่อการค้นคว้าด้วยตนเอง ครูผู้สอน และผู้เรียนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นใช้เอง ควรใช้สื่อที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมให้ครูกับนักเรียนได้เรียนรู้ วิธีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดนำผลที่ได้ ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงให้กับผู้เรียนการตัดสินใจผลการเรียน สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา (2553) ได้สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าครูควรศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร ทักษะ

กระบวนการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน ขาดการกำกับและติดตาม อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ภาวธรรม ธนาเลิศสมบูรณ์ (2021: ออนไลน์) สรุปไว้ว่า การศึกษาเป็นทางออกที่หลายครอบครัวต่างหวังพึ่ง ขอเพียงลูกได้เรียนสูงๆ มีการมีงานทำที่ดี แต่ในทางกลับกันสังคมยังคงเหลื่อมล้ำ โอกาสการเข้าถึงการศึกษาของเด็กยากจนจึงต่ำเป็นทุนเดิม สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ธวัชชัย อู่พานิช (2536) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดระยองพบว่า ครูบางส่วนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่ใช้อยู่ให้ดีขึ้น เนื่องจากจากครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 ใช้ กระบวนการบริหารด้วยระบบการมีส่วนร่วม และใช้แนวคิดในการบริหารแบบ 7s มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ แนวคิด 7s McKinsey คือ 7 ปัจจัยของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน กระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 และใช้กระบวนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ (PAOR) การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อมที่กดดัน มีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม บนฐานการมีส่วนร่วมของสังคมยุค New Normal ปัจจุบัน การหล่อหลอมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในบุคคล สังคม หน่วยงาน พัฒนาเป็นนวัตกรรม(Innovation) การพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 การมีส่วนร่วม ร่วมมือ สมัคใจของครู ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยี และควรมีการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่ วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2561) กล่าวว่า การรวมกลุ่มกันของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพ และคุณภาพของผู้เรียนร่วมกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมมือร่วมใจ การเรียนรู้ สอดคล้องกับที่ ดารุณี บุญครอง (2560) ได้วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่า ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และด้านการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมุ่งเข้าสู่อาชีพ การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สานิณี ผ่องอักษร เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และ พิระพงษ์ สิทธิ-อมร (2561) ที่พบว่าการพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษาในองค์ประกอบที่ 4 การบูรณาการ สื่อเทคโนโลยีและสินทรัพย์ทางความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโรงเรียนจะต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสู่ยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนพบว่า โรงเรียนให้ความสนใจและชื่นชอบในรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โดยเพิ่มเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศในยุค New normal ผู้อำนวยการโรงเรียนให้การต้อนรับ สนใจกระตือรือร้นที่ได้มีโอกาสได้พัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คุณครูสนใจในการพัฒนาตนเองสามารถสร้างแพลตฟอร์มในการสื่อสารกับนักเรียน สร้างสื่อได้ ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสู่ยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี พบว่าความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสู่ยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีอย่างเป็นระบบตามหลักการพัฒนารูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 วิธีการพัฒนาสมรรถนะ และ

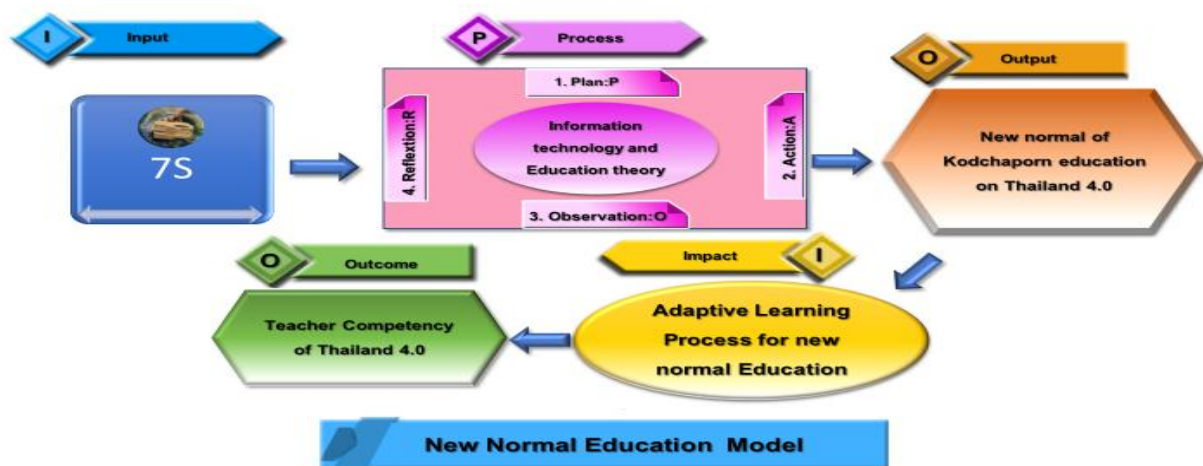
กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ นำองค์ความรู้ที่ได้มากร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สอดคล้องกับอรรถนัย สารเถื่อนแก้ว และวิทยา จันทร์ศิลา ที่ได้สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนว ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินรูปแบบพบว่ามีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับสมรรถนะครู Thailand 4.0 พบว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ครูผู้สอนบางคนยังก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลง นโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการ ที่เปลี่ยนบ่อยมีผลต่อสมรรถนะของครูสื่อวัตกรรมการด้านเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ ครูควรพัฒนาสมรรถนะตนเองด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคนี

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ประกอบด้วย 1) การบริหารแบบ 7s McKinsey คือ 7 ปัจจัยของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 2) กระบวนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ (PAOR) ในขั้นตอนการพัฒนา ได้แก่ (1) Planning-การวางแผน (2) Action-การพัฒนาสมรรถนะครู คือ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้แก่ การอบรม และการพัฒนาด้วยการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community (PLC)) ได้แก่ การจัดการความรู้ การสร้างเครือข่าย การบูรณาการองค์ความรู้ (3) Observation -ขั้นสังเกต นิเทศ ติดตาม ผลการพัฒนา (4) Reflection-สะท้อนความคิด 3) ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจในสมรรถนะ 4) ครูนำไปปฏิบัติทำให้เกิดสมรรถนะ โดยใช้ทักษะความสามารถและเจตคติที่บูรณาการกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 5) สมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาตนเอง การวัดและประเมินผล จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การพัฒนาผู้เรียน

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

3.1 ด้านความเป็นประโยชน์พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ขั้นตอน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากค่ามากไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู ขั้นที่ 1 กระบวนการพัฒนา และข้อสุดท้าย คือ ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ และด้านความเป็นไปได้ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ขั้น โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากค่ามากไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 1 การบริหารจัดการ ขั้นที่ 2 กระบวนการพัฒนา ขั้นที่ 3 สมรรถนะของครู

3.2 ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยี นิเทศ ติดตามเป็นไปตามปฏิทินที่กำหนด มีค่าสูงสุด รองลงมา คือ องค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 มีความเหมาะสม ข้อที่น้อยที่สุดคือ วิทยากรผู้ให้การพัฒนามีความรู้ ความสามารถและถ่ายทอดได้ดี มีขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประยุกต์ในการพัฒนาระบบการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการศึกษานำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยี และพัฒนาตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

2. ในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงาน สร้างทีมงานสนับสนุนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (PLC) ทำงานลักษณะช่วยเหลือแบ่งปันมากกว่าการแข่งขัน สร้างความสามัคคี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในแต่ละด้านให้ยั่งยืน
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจของนักเรียน

References

- Amornrat Santhuankaew and Wittaya Chansila. (2020. July - September). Model of the development of guidance teacher competency in secondary schools. Under the Office of the Basic Education Commission. *Education Journal Naresuan University*. 22(3). 288-298.
- Cronbach, LEE. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers. Inc.
- Darunee Boonkhong. (2017). An Analysis of Thai Educational Management Approaches and Driving Education. To the age of Thailand 4.0. *Walailak Cultural Ashram: School of Liberal Arts Walailak University*
- Eisner, E. (1976). Educational Connoisseur and Criticism: Their Form and Function in Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 39(2): 192-193.
- Keerati Kuvasanon. (2017). *Learning management towards a learner's way is important*. Bangkok: Natchawat Company Limited

- Krejcie, R. V.; & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*.30(3): 607-610.
- McClelland, D.C. (1999). “Identifying Competencies with Behavioral-event interviews” *.Psychological Science*,9(5). Retrieved December 11, 2005.
- Ministry of Education. (2010). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Ministry of Education.
- Office of the Education Council Secretariat. (2017). *National Education Plan 2017 - 2036*. Bangkok: Prikwan Graphic Company Limited.
- Office of Academic Affairs and Educational Standards. (2010). *Guidelines for measuring and evaluating learning outcomes According to the Core Curriculum of Basic Education, B.E. 2551*. Print No.2. Bangkok: Agricultural Cooperative Association of Thailand Printing House Co., Ltd.
- Phenchan Sinthuchet. (2017). Education in this era. (Digital Era): Thailand 4.0. The 3rd National Academic Conference, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University
- Phra Mahachakphan Jakkawaro (Nawa Kaew) and Phra Maha Chakrabhand (Im Thap). (2020. January – April). Creating social responsibility. *Journal of M.R.P. Buddhapanya Paritas* 5(1): 4-7.
- Phawan Thanalertsomboon. (2021). *Thai Education 2020: A Lesson on Inequality, Accelerated and Cruelty Edition*. Retrieved June 10, 2021. From <https://www.the101.world/thai-educational-inequality-2020/>.
- Satinee Phongaksorn Saowanee Sikkhabandit and Peerapong Sitthiamorn (2018), July-December). Quality management model of educational management at the basic education level to develop to international standards. *academic journal University of North Bangkok*. 7(2): 198-212.
- Secondary Education Service Area Office Area 10. (2020). *Fiscal Year 2021 Action Plan*. Phetchaburi: Group Policy and Plan Secondary Education Service Area Office District 10.
- Sub-committee on the preparation of knowledge of the Constitution of the Kingdom of Thailand in the Knowledge Management Committee of the Secretariat of the House of Representatives. (2017). Knowledge about Constitution of the Kingdom of Thailand and knowledge of constitutional preparation, Thai book edition. Bangkok: Publishing Office Office of the Secretariat of the House of Representatives.
- Thawatchai Ouipanich. (1993). Operations of Educational Supervision of Elementary School Administrators. Under the Office of Primary Education, Rayong Province. Master of Education Thesis Kasetsart University.
- Wichai Wongyai and Marut Pattaphol (2018). *New horizons of learning to create the future*. Bangkok: Charansanitwong printing.

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3

PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL ON BILATERAL VOCATIONAL EDUCATION
MANAGEMENT FOR CENTRAL INSTITUTE OF VOCATIONAL EDUCATION 3

รมย์นลิน ศรีสายหยุด¹

เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และปัญญา วีระวิทยเลิศ

Romnalin Srisaiyud¹ Sowwanee Sikkhabandit and Panya Teerawithayalers

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

E-mail: jeeji8989@gmail.com¹

Received 14 October 2021; Revised 11 November 2021; Accepted 26 February 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและการศึกษาแนวทางในการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 และหาคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นครูฝึกในสถานประกอบการ 14 คน ครูผู้สอนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 87 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม และองค์ประกอบที่ 3 มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยภาพรวมด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และครูฝึกในสถานประกอบการและครูผู้สอน มีความเห็นว่าความสามารถในการนำไปใช้ได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติตามได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี, รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this research was to develop a participatory management model for the standards of the bilateral vocational education management system at Central Vocational Education Institute 3. The research was divided into 4 steps, as follows: Step 1. The study of basic data for the creation of a participatory management model for standards of bilateral vocational education management system at Central Vocational Education Institute 3, by synthesizing relevant documents and interviewing 5 experts. Step 2: Assessing and increasing the quality of the participatory management model by using the information from Step 1 and through group discussion with 15 qualified persons. Step 3: Testing the model with a group of informants. There were 14 teachers in the workplace and 87 teachers in the Central Vocational Education Institutes in the academic year 2020. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that the participatory management model for the standards of bilateral vocational education management system at the Central Region 3 Vocational Training Institute consists of the principle of participatory management with following components: Component 1: Participatory Executive Committee and Participatory Management Framework, Component 2: Participatory Management Process, and Component 3: Standards for the Management of bilateral Vocational Education System. The experts had their opinion that the participatory management model to the standards of bilateral vocational education management system in overall, the suitability and feasibility were at the highest level, and in-house trainers and teachers had the opinion that the applicability of the model can be followed at the highest level.

Keywords: Bilateral vocational education model, a participatory management model

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมในการจัดทำแผนขับเคลื่อน และการติดตามประเมินผล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ในทุกพื้นที่ของประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่รวมพลัง ให้สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทางการพัฒนา รวมทั้งแผนงานโครงการสำคัญที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเรื่องการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศโดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการใน

ตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความถนัดและความสนใจโดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงตามศักยภาพของผู้เรียนให้ความสำคัญกับการจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ควบคู่ไปกับการฝึกอาชีพในสถานประกอบการหรือแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์การทำงานโดยตรงจากแหล่งสถานที่ทำงานจริง และมีรายได้ระหว่างเรียนสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่เน้นการพัฒนาคนทุกกลุ่มทุกวัยให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิตพัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และพร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคนและสังคมไทยเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะกำลังคนให้สามารถประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิตและสนับสนุนการแข่งขันของประเทศ เป้าหมายเชิงคุณภาพ คือ การพัฒนาให้คนมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป้าหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มกำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 8) ดังนั้นการผลิตกำลังคนอาชีวของประเทศจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการสอนด้านการใช้การซ่อมและบำรุงรักษามาเป็นการสอนผู้เรียนให้มีความรู้เชี่ยวชาญในด้านการผลิต การดัดแปลงสร้างสิ่งประดิษฐ์โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมผู้เรียนมีเจตคติในการทำงานมีประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการและต้องคำนึงถึงความพร้อมทรัพยากรการผลิตโดยเน้นการให้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม (ธีรวิทย์ บุญยโสภณ, 2555)

ในสภาวะปัจจุบันสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วระบบการศึกษาของไทยนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาของไทยขึ้น ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการในแนวทางที่ปรับเปลี่ยนไปให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกปัจจุบัน โดยให้มีการกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการทั้งภารกิจและอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งหน่วยปฏิบัติมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารของประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบโครงสร้างที่ใกล้ชิดประชาชนมากกว่า โปร่งใสกว่า มีโอกาสตรวจสอบทานทั่วไปถึงการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่เห็นว่าการกระจายอำนาจการศึกษาจะช่วยให้การศึกษามีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น เสริมสร้างการมีความสามารถและการมีส่วนร่วมของวิทยาลัย ในระบบการตัดสินใจอันนำไปสู่อุดมการณ์ได้มากกว่าระบบรวมอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญการมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีผลให้ประเทศไทยต้องมีการเร่งรัดการพัฒนาประเทศ ให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง รัฐจึงมีนโยบายขับเคลื่อนประเทศและสังคมประเทศไทย เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายของประเทศให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ คือการผลิตกำลังคนให้มีพื้นฐานความรู้ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)

สรุปได้ว่าความต้องการกำลังคนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของกลุ่มเป้าหมาย ล้วนเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เป็นนโยบายรัฐบาลและภาคเอกชนพร้อมให้ความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2557) สำหรับการอาชีวศึกษาเป็นการฝึกวิชาชีพเพื่อการดำรงชีวิตหรือเป็นการเตรียมคนเพื่อการอยู่รอดในสังคม โดยมีเป้าหมายในการผลิตกำลังคนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ การฝึกอาชีวดังกล่าวรัฐบาลไทยพยายามที่จะหาแนวทางที่ได้ผลเพื่อแก้ไขสภาพความไม่สอดคล้อง จึงได้สนับสนุนให้ขอความช่วยเหลือจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งได้จัดการศึกษาอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี (Dual System) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และเป็นรูปแบบที่รัฐบาลสหพันธ์ได้ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน มีการจัดตั้งสถาบันที่เรียกว่า สถาบันแห่งชาติว่าด้วยการฝึกอบรมอาชีพ (The Federal Institute for Vocational Training : FIVT) เพื่อทำหน้าที่ด้านวิชาการและวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกในสถานประกอบการ และสถานประกอบการในเยอรมันประมาณหนึ่งในสี่ของสถานประกอบการทั้งหมด จัดการฝึกอบรมวิชาชีพในระบบทวิภาคี นอกจากทางรัฐบาลเยอรมันได้มีการเสนอร่างกฎหมายเพื่อปฏิรูปอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพและประกาศใช้ โดยจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพเพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าสู่โลกของการทำงานด้านอาชีพด้วยความสำเร็จ ให้มากยิ่งขึ้นอย่างมีคุณภาพ และลดเงื่อนไขซึ่งเป็นข้อจำกัดในการประกอบอาชีพอิสระนอกจากนี้เพื่อให้สิทธิครูในสถาบันอาชีวศึกษา การเรียนการสอนและการฝึก ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถาบันอาชีวศึกษา นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 8 ในเรื่อง การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมโดยให้จัดได้ 3 รูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557) คือ 1) การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันเป็นหลัก โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและประเมินผล ที่เป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบ เป็นหลักการศึกษาวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้มีนโยบายในการส่งเสริมการอาชีวศึกษาทวิภาคีซึ่งมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนาากำลังคนที่มีศักยภาพตรงกับอุปสงค์แรงงานของสถานประกอบการ จึงได้จัดตั้งศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี เพื่อประสานงานด้านการจัดการเรียนการสอนทวิภาคีร่วมกับสถานประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีนโยบายให้สถานศึกษาเพิ่มปริมาณผู้เรียนทวิภาคี และสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จัดการศึกษาระบบทวิภาคีร้อยเปอร์เซ็นต์ ให้เป็นวิทยาลัยต้นแบบ ในการพัฒนาผู้บริหาร ครู เพื่อผลิตนักศึกษาในระดับช่างเทคนิคที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผ่านการปฏิบัติจริง ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาที่เรียกว่า “Constructionism” โดยข้อมูลในครั้งนี้ จะนำมากำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี และขยายผลให้

สถานศึกษาแห่งอื่นต่อไป การให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดอาชีวศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือในการฝึกอาชีพจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในด้านคุณภาพของแรงงานระดับช่างฝีมือที่จำเป็นต้องมุ่งเน้นทักษะ และประสบการณ์ตรง เพื่อให้มีคุณภาพได้มาตรฐานของตลาดแรงงานโดยการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี(Dual Vocational Education) หรือ DVE ความร่วมมือทั้งสองฝ่าย ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ จึงเป็นรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษาที่อยู่ในความร่วมมือ (Cooperative Education And Training) กำหนดให้นักศึกษาภาคทฤษฎี ที่สถานศึกษาสัปดาห์ละ 1-2 วัน และฝึกอาชีพที่สถานประกอบการสัปดาห์ละ 3-4 วัน ตลอดระยะเวลา 3 ปี ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือ 2 ปี ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วนักศึกษาจะได้ประกาศนียบัตร (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วุฒิบัตรและใบรับรองการผ่านงานซึ่งสามารถทำงานในสถานประกอบการ หรือไปประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2548) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาของภาครัฐในทุกระดับการศึกษา มีระบบและขั้นตอนในการบริหารจัดการที่ค่อนข้างมาก ไม่คล่องตัว และขาดความเป็นเอกภาพในบางกรณี เพราะมีระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีการรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลางซึ่งนโยบายและคำสั่งต่างๆ มาจากส่วนกลางบางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างหน่วยงานในภาครัฐกับเอกชน และสถานประกอบการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาของภาครัฐกับชุมชน และสถานประกอบการเกิดขึ้นไม่มากเท่าที่ควร จากผลงานวิจัยและแนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนและสถานประกอบการ สรุปได้ดังนี้ (นเรศ หิ้นนกุล, 2544; บุญเกิด ครุเจริญ, 2544; สำราญ หาญประเสริฐ, 2544; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; ศักดา สถาพรวงษา, 2549; สมยศ นาวิการ, 2545; อีระ รุญเจริญ, 2545; อีระ รุญเจริญ, 2546; Sukontasap, 1987) ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระดับองค์การ มีดังนี้ 1) ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบาย งบประมาณ และบุคลากร 2) หน่วยงานในระดับปฏิบัติขาดอำนาจในการตัดสินใจ 3) ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับสูงและหน่วยงานระดับปฏิบัติ 4) ขาดความร่วมมือกันของการบริหารจัดการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับเดียวกัน ประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 5) สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาร่วมกัน จึงส่งผลให้นโยบายของสถานศึกษายังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองและปัญหาการบริหารระบบมีส่วนร่วมในระดับบุคคล ดังนี้ 1) ทศนคติของบุคคลต่อการมีส่วนร่วม เช่น ไม่เห็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมเชื่อว่าทำงานคนเดียวดีกว่าทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และบทบาทหน้าที่ เช่น แสดงบทบาทหน้าที่ของผู้สนับสนุนทางการเงินเป็นหลัก เป็นต้น 3) ขาดความรู้เข้าใจในการหลักการทฤษฎีสมัยใหม่ เช่น การกระจายอำนาจกระบวนการทำงานกลุ่ม เป็นต้น 4) มีความรู้ ความสามารถและศักยภาพด้านต่างๆ ยังไม่เพียงพอ 5) ไม่กล้าแสดงออกทางความคิด 6) ไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมเพราะต้องทำมาหากิน 7) ฐานะทางสังคมทำให้เกิดความกลัวที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม 8) ลักษณะนิสัยคอยฟังผู้อื่น คอยฟังและปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้ที่มีอาวุโสมากกว่า และคั่นเคยกับการรับคำสั่ง เป็นผลมาจากระบบการปกครองดั้งเดิมของคนไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ 9) ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน 10) ขาดการสนับสนุนส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วม 11) ระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ข้าราชการมีแนวโน้มชอบทำงานในสำนักงานมากกว่าการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานโรงเรียนในปัจจุบันนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือ ความร่วมมือ และประสานงานกันทุกฝ่าย ผู้บริหารนอกจากจะต้องเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถของตน และมีส่วนร่วมในการบริหารแล้ว ยังต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนภายนอกโรงเรียน

ได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาด้วย (เกรียงไกร สุพรรณ, รศ.ดร.เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และ ผศ.ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ, 2561.)

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่จัดการศึกษา อาชีวศึกษาทวิภาคี ในปีการศึกษา 2562-2563 มีเปิดการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 3 ประเภทวิชา คือ 1) ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาช่างยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อม โลหะ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ โยธา และเทคนิคคอมพิวเตอร์ 2) ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาการบัญชี คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การตลาด 3) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ สาขาวิชาการโรงแรม และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 4 ประเภทวิชา คือ 1) ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาเทคนิคเครื่องกล เทคนิคโลหะ เทคนิคการผลิต ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โยธา และเทคนิคอุตสาหกรรม 2) ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ ประกอบด้วย สาขาวิชาการบัญชี คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การตลาด และการจัดการทั่วไป 3) ประเภทวิชา อุตสาหกรรมสิ่งทอ คือ สาขาวิชาเทคโนโลยีสิ่งทอ 4) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ สาขาวิชาการ โรงแรม สำหรับการจัดการศึกษาวิชาชีพระบบทวิภาคี เฉพาะหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีนักศึกษาาระบบทวิภาคีที่ฝึกอาชีพกับสถานประกอบการ จำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี ปีการศึกษา 2562 – 2563 ข้อมูลจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ปีการศึกษา มีปริมาณน้อย ซึ่งสถานประกอบการมีความต้องการมาก แต่ผู้ปกครอง นักศึกษา ยังขาดความเข้าใจ 2562-2563 ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาาระบบทวิภาคี สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการ อาชีวศึกษาภาคกลาง 3 มีความพร้อมในการจัดการศึกษาวิชาชีพระบบทวิภาคี ทั้งด้านการจัดหลักสูตร การ จัดการเรียนการสอน การจัดการฝึกอาชีพ และการวัดและการประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการ อาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ได้เห็นความสำคัญของการ พัฒนากำลังคนระดับเทคนิค ให้สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานใน ระดับชาติ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้ปกครอง ผู้เรียนให้ความสนใจมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาาระบบทวิ ภาคีให้เป็นไปอย่างมีรูปธรรม โดยนำหลักการที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีประสบ ผลสำเร็จ คือ 1) หลักการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2) การบริหารเชิงระบบ (PDCA) 3) ระบบคลังปัญญา อาชีวศึกษาทวิภาคี (DVE Intelligence Center) ลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ประกอบด้วย สถานศึกษา สถานประกอบการ ครูฝึก นักศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและทำ การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี ใน สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3” เพื่อใช้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในการ ยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการอาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี โดยความร่วมมือกับสถานศึกษาหรือสถาน ประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการ อาชีวศึกษาาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3

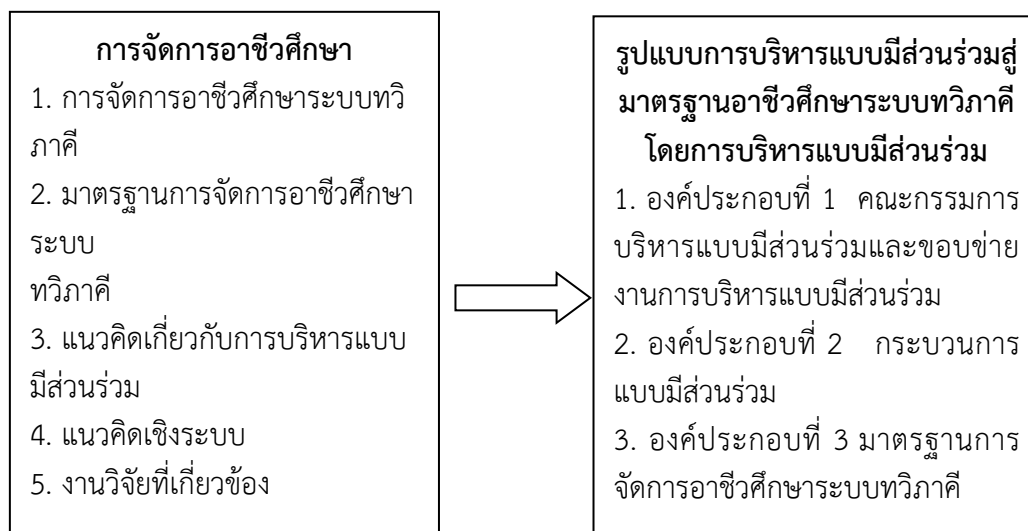
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีใน
สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3

สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการ
อาชีวศึกษาภาคกลาง 3 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการ
อาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติตามได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ที่มีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2) ขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการช่วงเดือน มกราคม 2564 – ธันวาคม 2564

3) ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษา ดังนี้ 1) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) องค์ประกอบคณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ขอขำงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และ 5) มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาเชิงปริมาณ มีเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างที่เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสอบถามเพื่อประกอบการสนทนากลุ่มร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แบบประเมินความสามารถในการนำไปใช้ได้ ซึ่งรายการคำถามใช้ได้ทุกข้อ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) การศึกษาแนวทางในการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีคุณวุฒิตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไป ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2) การหาคุณภาพของร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) รวมจำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเหตุผลในการเลือก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมากกว่า 10 ปี มีคุณวุฒิตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไป ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้บริหารสถานประกอบการ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 5 คน และผู้บริหารสถานประกอบการ จำนวน 5 คน

3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 87 คน ในปีการศึกษา 2563 ได้แก่ ครูฝึกในสถานประกอบการ ครูผู้สอนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 และผู้ปกครอง รวมจำนวน 87 คน

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยผู้วิจัยประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการศึกษา

1. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการสัมภาษณ์
ประเด็นที่ 1 ด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ควรมีอะไรบ้าง	1. ความไว้วางใจ 2. การติดต่อสื่อสาร 3. การทำงานเป็นทีม 4. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการสัมภาษณ์
ประเด็นที่ 2 ด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และหน้าที่ควรเป็นอย่างไร	1. องค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วยดังนี้ 1.1 ผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นประธานกรรมการ 1.2 รองผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นกรรมการ 1.3 ผู้แทนหัวหน้าแผนกวิชาเป็นกรรมการ (จำนวน 2 คน) 1.4 ผู้แทนจากฝ่ายต่างๆเป็นกรรมการ 1.5 ผู้แทนครูเป็นกรรมการ 1.6 ครูผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกรรมการ 1.7 ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเป็นกรรมการ (จำนวน 2 คน) 2. หน้าที่ของคณะกรรมการ ดังนี้ 2.1 กำหนดเป้าหมายนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษา 2.2 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี 2.3 กำหนดแผนการรับนักเรียนนักศึกษาการยุบการขยายและการเพิ่มประเภทวิชาสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถานศึกษา 2.4 ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระเบียบและข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษา 2.5 เรื่องอื่นๆ ที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยเสนอต่อคณะกรรมการ 2.6 ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ 2.7 กำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานสถานศึกษา
ประเด็นที่ 3 ด้านขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม ควรประกอบด้วยงานอะไรบ้าง	การศึกษาเกี่ยวกับภาระงานหรือภาระกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษามีการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการการศึกษาให้กับสถานศึกษา 6 งาน ประกอบด้วย 1) งานบริหารทรัพยากร 2) งานแผนงาน 3) งานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา 4) ด้านวิชาการ 5) งานความร่วมมือกับสถานประกอบการและ 6) งานพัฒนาและบริการชุมชนโดยมีรายละเอียดดังนี้
ประเด็นที่ 4 ด้านกระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยขั้นตอนอะไรบ้าง และในแต่ละขั้นตอนต้องทำอะไรบ้าง	ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์การ (Organizing) ขั้นตอนที่ 3 การสั่งการใน (Directing) ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติ (Doing)

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการสัมภาษณ์
	ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (Evaluating) ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา (Development)
ประเด็นที่ 5 มาตรฐานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วยอะไรบ้าง	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2557 เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลง ระหว่าง วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรีกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีความรู้ความเข้าใจ มี ทักษะ มีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและกิจ นิสัยที่เหมาะสม ปฏิบัติงานได้จริงและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขโดยคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ 2.1 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ผู้เรียน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่สำเร็จ การศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพพฤติกรรมลักษณะนิสัยและ ทักษะทางปัญญา 2.2 ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป หมายถึง ผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ และทักษะการสื่อสารการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การ พัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้ ตัวเลข การจัดการและพัฒนางาน 2.3 ด้านสมรรถนะอาชีพ หมายถึง ผู้เรียนอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีที่สำเร็จการศึกษา มีความสามารถในการ ประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติ จริง ประยุกต์สู่อาชีพ

ผลการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการ อาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ประเด็นที่ 1 ด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี ได้แก่ 1. ความไว้วางใจ 2. การติดต่อสื่อสาร 3. การทำงานเป็นทีม 4. การตัดสินใจร่วมกัน ประเด็นที่ 2 ด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประเด็นที่ 3 ด้านขอบข่ายงานการบริหารแบบ มีส่วนร่วม และประเด็น 4 ด้านกระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วม และประเด็นที่ 5 มาตรฐาน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการ
อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

(N=15)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เป็น ไปได้
หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม							
1	หลักความไว้วางใจ	4.47	0.28	มาก	4.45	0.35	มาก
2	หลักการติดต่อสื่อสาร	4.57	0.27	มากที่สุด	4.60	0.19	มากที่สุด
3	หลักการทำงานเป็นทีม	4.56	0.23	มากที่สุด	4.72	0.47	มากที่สุด
4	หลักการตัดสินใจร่วมกัน	4.61	0.13	มากที่สุด	4.70	0.42	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและขอข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วม							
คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม							
1.	องค์ประกอบของคณะกรรมการ	4.54	0.28	มากที่สุด	4.62	0.27	มากที่สุด
2.	หน้าที่ของคณะกรรมการ	4.56	0.23	มากที่สุด	4.63	0.21	มากที่สุด
ขอข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม							
1.	งานบริหารทรัพยากร	4.62	0.20	มากที่สุด	4.64	0.25	มากที่สุด
2.	งานแผน	4.61	0.17	มากที่สุด	4.60	0.19	มากที่สุด
3.	งานวิชาการ	4.58	0.24	มากที่สุด	4.57	0.22	มากที่สุด
4.	งานพัฒนาการเรียน นักศึกษา	4.61	0.13	มากที่สุด	4.60	0.19	มากที่สุด
5.	งานความร่วมมือกับสถาน ประกอบการ	4.65	0.14	มากที่สุด	4.67	0.15	มากที่สุด
6.	งานพัฒนาและบริการ ชุมชน	4.59	0.18	มากที่สุด	4.58	0.24	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม							
ขั้นตอนที่ 1	การวางแผน	4.51	0.12	มากที่สุด	4.55	0.31	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2	การจัดองค์การ	4.61	0.17	มากที่สุด	4.53	0.26	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3	การอำนวยการ	4.43	0.32	มาก	4.45	0.38	มาก
ขั้นตอนที่ 4	การนำ แผนปฏิบัติ	4.46	0.36	มาก	4.45	0.38	มาก
ขั้นตอนที่ 5	การประเมินผล	4.47	0.33	มาก	4.41	0.39	มาก
ขั้นตอนที่ 6	การปรับปรุงและ	4.65	0.14	มากที่สุด	4.68	0.16	มากที่สุด

พัฒนา

องค์ประกอบที่ 3 มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

1. คุณภาพผู้เรียน	4.62	0.44	มากที่สุด	4.57	0.39	มากที่สุด
2. การเพิ่มปริมาณผู้เรียน	4.57	0.37	มาก	4.54	0.48	มากที่สุด
3. ความร่วมมือของสถานประกอบการ	4.56	0.48	มากที่สุด	4.53	0.35	มากที่สุด
4. การมีงานทำและศึกษาต่อ	4.53	0.45	มากที่สุด	4.57	0.38	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูฝึกในสถานประกอบการ	4.69	0.43	มากที่สุด	4.59	0.39	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.57	0.37	มากที่สุด	4.58	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 26 พบว่าความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานประกอบการ พบว่า ผลการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยภาพรวมด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57, S.D.=0.37$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ภาพรวมความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58, S.D.=0.24$)

3. การประเมินความสามารถในการนำไปใช้ได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยครูผู้สอนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ครูฝึกในสถานประกอบการ และผู้ปกครอง

(N=87)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสามารถปฏิบัติตามได้
หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม				
1	หลักความไว้วางใจ	4.47	0.37	มาก
2	หลักการติดต่อสื่อสาร	4.62	0.21	มากที่สุด
3	หลักการทำงานเป็นทีม	4.74	0.49	มากที่สุด
4	หลักการตัดสินใจร่วมกัน	4.72	0.44	มากที่สุด

องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและขอบข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วม

คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1. องค์ประกอบของคณะกรรมการ	4.64	0.29	มากที่สุด
2. หน้าที่ของคณะกรรมการ	4.65	0.23	มากที่สุด

ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1. งานบริหารทรัพยากร	4.66	0.27	มากที่สุด
2. งานแผน	4.62	0.21	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสามารถปฏิบัติตามได้
3.	งานวิชาการ	4.59	0.24	มากที่สุด
4.	งานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา	4.62	0.21	มากที่สุด
5.	งานความร่วมมือกับสถานประกอบการ	4.69	0.17	มากที่สุด
6.	งานพัฒนาและบริการชุมชน	4.60	0.26	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม				
ขั้นตอนที่ 1	การวางแผน	4.57	0.35	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2	การจัดองค์การ	4.55	0.28	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3	การอำนวยการ	4.47	0.40	มาก
ขั้นตอนที่ 4	การนำแผนปฏิบัติ	4.47	0.40	มาก
ขั้นตอนที่ 5	การประเมินผล	4.43	0.41	มาก
ขั้นตอนที่ 6	การปรับปรุงและพัฒนา	4.70	0.18	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี				
1.	คุณภาพผู้เรียน	4.61	0.41	มากที่สุด
2.	การเพิ่มปริมาณผู้เรียน	4.56	0.50	มากที่สุด
3.	ความร่วมมือของสถานประกอบการ	4.55	0.37	มากที่สุด
4.	การมีงานทำและศึกษาต่อ	4.59	0.40	มากที่สุด
5.	ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูฝึกในสถานประกอบการ	4.59	0.41	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.60	0.26	มากที่สุด

ผลการศึกษา ความสามารถในการนำไปใช้ได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติตามได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60, S.D.=0.26$)

สรุปผลการศึกษา

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและขอข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม และองค์ประกอบที่ 3 มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยภาพรวมด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ครูฝึกในสถานประกอบการและครูผู้สอน มีความเห็น

ว่าความสามารถในการนำไปใช้ได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติตามได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 4 หลัก คือ หลักความไว้วางใจ หลักการติดต่อสื่อสาร หลักการทำงานเป็นทีม หลักการตัดสินใจร่วมกัน อาจเป็นเพราะว่าจากการบริหารสถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดได้ว่าเป็นการบริหารองค์กรภาครัฐที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และเรียนรู้ที่จะจูงใจให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสอดคล้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพาวดี ศิริปริดี (2557) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในภาพรวมและทุกรายด้าน อยู่ในระดับมาก

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ครูฝึกในสถานประกอบการและครูผู้สอน มีความเห็นความสามารถในการนำไปใช้ได้ อาจเป็นเพราะว่า เป็นเพราะว่านวัตกรรมที่จัดทำขึ้น มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และเป้าหมายของโครงการเป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ ศรีคำนวล และคณะ (2560) ได้ทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา ในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาลำปาง สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

References

- Kamol Sudprasert. (2007). *Participatory Operational Research of Practitioners*. Bangkok: coordinating office Human Resource Development Project.
- Ministry of Education. (2002), *The Promotion of Labor Skills Development Act*, B.E. 2002. Bangkok : Ministry of Education.
- Kriengkrai Suphan, Saowanee Sikkhabandit and Kwanying Sriprasertphap (2018), Public relations management in private educational institutions in Bangkok. *Academic journal University of North Bangkok*. 7(1) : 58 – 67.
- Jintana Ruamchomrat. (2015). Development of the Bilateral Vocational Education Management Model. in vocational college Under the Office of Vocational Education Commission. *Thesis Doctorate of Education in Management for Educational Development*. Kanchanaburi Rajabhat University.
- Chatchawan Thatsiwat. (2007). Participatory Action Research. (Participatory Action Research-PAR) : A New Dimension of Research Methodology for Local Community Development. Bangkok: Ratchapark College.

- Narong Rittidet. (2009). Development of a model for the implementation of the bilateral vocational education system. *Thesis, Ph.D. Mechanical Department of Mechanical Education*. University of Technology King Mongkut, North Bangkok.
- Thanin Srichompoo et al. (2014). Development of a vocational education system administration model bilateral in education Under the Vocational Education Commission. Naresuan University
- Boonchom Srisaat. (2010). Preliminary research. (7th edition). Bangkok : Suwiriyan.
- _____. (2011). Preliminary research. (9th edition). Bangkok : Suwiriyan.
- Benjawan Srikhamnuan et al. (2017). Factors Affecting Success in Vocational Education Management. bilateral system of educational institutions in Lampang under the Office of the Board Vocational Education, *Silpakorn University Journal*, 10(2),35-46.
- Prapaphan Preewan et al. (2016). The causal relationship model of the components. that affect the development of vocational education in the bilateral system. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 10(2), 201-214.
- Pittaya Chinachitphan. (2012). Model of teaching and learning management development Bilateral Vocational Education System Industrial technician branch. *King Mongkut's Journal North Bangkok*. 22(1): 180-190.
- Paisan Worakham. (2015). Educational research. Mahasarakham : Taxila printing.
- Mongkol Ratchabut. (2007). Factors Affecting Success in Vocational Education System Management. Bilateral, industrial technician category of the regional vocational institute Northeastern Region 6. *Master of Education Thesis technology program Industry Graduate Committee*. Surin Rajabhat University.
- Yupawadee Siripirid. (2014). Bilateral vocational education management system in educational institutions under vocational education. Udon Thani Province. *Thesis, Master of Education Educational Administration Faculty of Education Sanpol College*
- Secretary of the Education Council. (2007). *Education and Synthesis of Educational Institution Management Models Development of educational institutions committees and network of educational institution administrators Prototype, Class 1*. Bangkok: Office of the Education Council Secretariat.
- Office of the National Education Commission. (2002), *National Education Act*, B.E.1999 Amended (No. 2) B.E. 2545. Bangkok: Office.
- Office of the Vocational Education Commission. (2012). *Policy, goals, strategy, production and Developing vocational education workers to be international*, 2012 - 2026. Bangkok: Office.
- Office of the Vocational Education Commission. (2014). *Guidelines for the management of system vocational education. Bilateral according to the announcement of the Ministry of Education*. Bangkok : Chamchuri Products Co., Ltd.

- Thai-Japanese Technology Promotion Association. (2009). Accessed March 1, 2018. Accessed from http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?passTo=40c7d8f199765a6dbf39f46fc97f&pageid=23&bookID=1320&read=true&count=true.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). Economic Development Plan and National Society No. 10 (2007-2011). Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Office for Accreditation and Quality Assessment. (2004) Education Act 1999. Amendment No. 2 B.E. 2545. Bangkok ; sweet pepper Graphics Co., Ltd.
- Office of the Secretary of the National Strategy Committee. (2018). National Strategy 2018-2580. Office of the Secretary of the National Strategy Board. Board of Directors National Economic and Social Development
- Bono, J.D. (1996). The effect of a First - Time College conperative . Education work Experience on Maturity, Lelf – Esteem, and problem – Solvingsaill.
- Bossons. (1989). An Introduction to school Administration. New York: Mcmillan.
- Brook, Lynn.2007. Corporate and Academic Views on Importance of an MBA Graduate Skill Set and the effectiveness of the United States Master of Business Administration curriculum in developing those Skills. dissertation Abstracts International.67(11):214-225.

ระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี
กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
AN INVITATION SCHEDULING SYSTEM FOR RITUAL MONK SPECIALIST:
CASE STUDY : WAT RAI KHING ROYAL TEMPLE

พระไพรินทร์ อ่อนโพธิ์แก้ว¹ และวรัญญา ปุณณวัฒน์

Pairin Onphokaew¹ and Waranya Poonnawat

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

Email: pairinon@hotmail.com¹

Received 16 June 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 30 July 2021.

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นผลจากการพัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง การวิจัยเชิงประยุกต์นี้ดำเนินการโดยใช้ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน การออกแบบฐานข้อมูล และตารางการตัดสินใจ พื้นที่วิจัย คือ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ พระจำนวน 60 รูป การศึกษานี้รวบรวมข้อมูลและความต้องการจากกลุ่มตัวอย่างของพระจำนวน 52 รูป การประเมินประสิทธิภาพระบบโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้พระจำนวน 18 รูป ประกอบด้วย ผู้ใช้ทั่วไปจำนวน 13 รูป และผู้ดูแลระบบจำนวน 5 รูป เครื่องมือวิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เครื่องมือวิเคราะห์ความต้องการและออกแบบระบบ ได้แก่ แผนภาพยูเอ็มแอล แผนภาพกระแสข้อมูล แผนภาพอีอาร์ และตารางการตัดสินใจ 2) เครื่องมือพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ได้แก่ วิวอลสตูดิโอโค้ด ภาษาโปรแกรมพีเอชพี และมาเรียดีบี และ 3) เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพของระบบ ได้แก่ แบบสอบถามและสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี : กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ได้รับการพัฒนาและสามารถรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจนิมนต์ได้อย่างเป็นระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกต่องานบริหารของวัดได้ 2) การประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มผู้ใช้ทั่วไปประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ การทดสอบความสามารถของระบบสารสนเทศที่ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ การทดสอบความถูกต้องของการทำงาน การทดสอบความง่ายในการใช้งาน และการทดสอบประสิทธิภาพ ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.59$) ผู้ดูแลระบบประเมิน 5 ด้าน คือ 4 ด้านก่อนหน้าเหมือนกับผู้ใช้ทั่วไป และทดสอบด้านความปลอดภัย ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.45$) เช่นกัน

คำสำคัญ การจัดตารางกิจนิมนต์, พระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี, ตารางการตัดสินใจ

Abstract

This article is the result of the development of an invitation scheduling system for ritual monk specialists of Wat Rai Khing Royal Temple. This applied research operated using System Development Life Cycle, web application development, database design, and

decision table. The research area was Wat Rai Khing Royal Temple, Nakhon Pathom province. The population were 60 monks. This study collected data and requirements from the samples of 52 monks. The system performance evaluated by the purposive sampling of 18 monks which were 13 general users and 5 system administrators. The research tools categorized into 3 groups: 1) requirement analysis and system design tools were UML diagram, Dataflow diagram, ER diagram, and decision table; 2) web application development tools were Visual Studio Code, PHP programming language, and MariaDB, and 3) system performance evaluation tools were questionnaires and basic statistics for data analysis.

The study results were: 1) the invitation scheduling system for ritual monk specialists of Wat Rai Khing Royal Temple was developed and was able to collect data related to invitation scheduling systematically to facilitate the administrative work of Wat Rai Khing Royal Temple. 2) the system performance evaluation was performed by the samples of 2 groups. General users evaluated 4 aspects which were functional requirement test, functional test, usability test, and performance test. The evaluated result was at a good level ($\bar{x} = 3.59$). System administrators evaluated 5 aspects of which 4 aspects were the same as general users and security test. The evaluated result was also at a good level ($\bar{x} = 4.45$).

Keywords: Invitation Scheduling System, Ritual Monk Specialists, Decision Table

บทนำ

ภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของพระภิกษุของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง คือ การปฏิบัติกิจนิมนต์ โดยพระซึ่งทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานจะทำการแจกจ่ายกิจนิมนต์เพื่อให้เป็นไปอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับ ความรู้ ความชำนาญ และทักษะในการประกอบศาสนพิธี เช่น จำนวนพรรษา ระดับนักธรรม ความรู้ในขั้นตอนของศาสนพิธี ความสามารถในการใช้ภาษาบาลี ความสามารถในการสวดมนต์ บทต่าง ๆ เป็นต้น แต่พระเจ้าหน้าที่สำนักงานมีเพียงรูปเดียว หากติดภารกิจต้องมอบหมายให้พระรูปอื่นทำหน้าที่แทน ทำให้ใช้เวลานาน ล่าช้า เกิดความผิดพลาด และแจกจ่ายกิจนิมนต์ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ การบริหารงานเกี่ยวกับการจัดตารางกิจนิมนต์ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น การจดบันทึกวันและเวลาของงานกิจนิมนต์ไม่ถูกต้อง การไม่ได้จดบันทึกงานกิจนิมนต์ลงในสมุดงาน การรับกิจนิมนต์มากเกินไปกว่าจำนวนพระภิกษุผู้ชำนาญศาสนพิธีที่มีอยู่หรือที่พร้อมจะรับกิจนิมนต์ เนื่องจากพระบางรูปอาจจะป่วยหรือติดภารกิจอื่น การรวบรวมประวัติการรับกิจนิมนต์ การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับกิจนิมนต์ให้กับพระแต่ละรูป หรือการจัดทำรายงานสรุปการรับกิจนิมนต์ในแต่ละเดือน เป็นต้น รวมถึง ปัญหาของการเก็บข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับงานกิจนิมนต์ด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการพัฒนาระบบสารสนเทศของวัดเพื่อการบริหารงานในประเด็นอื่น แต่ยังไม่มีการพัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์ในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชันและใช้ตารางการตัดสินใจในการพิจารณาคุณสมบัติเพื่อคัดเลือกพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี สำหรับการจัดกิจนิมนต์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ลดภาระให้กับพระ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารของวัด

การศึกษาครั้งนี้จึงต้องการพัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี โดยใช้วัดไร่ขิง พระอารามหลวง เป็นกรณีศึกษา ซึ่งนักวิจัยเป็นพระในสังกัด มีประสบการณ์และเข้าใจกระบวนการและเงื่อนไขต่าง ๆ ของการจัดกิจนิมนต์ และประสบปัญหาโดยตรง ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้

ข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนาสนธิ ให้กับวัดไร่ขิง พระอารามหลวง และ 2) ประเมินประสิทธิภาพของระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารงานการจัดกิจนิมนต์และมีประสิทธิภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้งาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) ระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนาสนธิ: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง และ 2) การประเมินประสิทธิภาพของระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนาสนธิ: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

การทบทวนวรรณกรรม

นายพงศ์กร จันทราช (2555) ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลวัดในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน และการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัดในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยพัฒนาเป็นเว็บแอปพลิเคชัน ด้วยภาษาพีเอชพี (PHP) ระบบจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL) และโปรแกรมดรีมวีฟเวอร์ (Macromedia Dreamweaver8) การประเมินผลพบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) สนับสนุนการทำเว็บไซต์ของศาสนาและให้มหาวิทยาลัยเสริมความรู้ให้กับวัดอื่น ๆ เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีและเป็นฐานข้อมูลในการสืบค้น 2) เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศทางศาสนาเพื่อบริหารส่วนที่เป็นข้อมูลให้ง่ายต่อการติดต่อ และ 3) ควรประชาสัมพันธ์งานวิจัยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำระบบฐานข้อมูล จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศของวัดเป็นเว็บแอปพลิเคชันทำให้เกิดความสะดวก เป็นประโยชน์ต่อการกิจของวัด และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบด้วยภาษาพีเอชพีและฐานข้อมูลมายเอสคิวแอลนั้นมีความเหมาะสมและเพียงพอสำหรับวัดที่มีขนาดกลาง อีกทั้งโครงสร้างฐานข้อมูลมีความคล้ายคลึงกับงานการศึกษาค้นคว้าอิสระที่จะดำเนินการ

นัฐพงศ์ ส่งเนียม, พวงผกา ภูยาตาว, ณัฐวดี จิตรมานะศักดิ์ และโสภณา จิรวงศ์นุสรณ์ (2556) ได้พัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับศาสนสถานวัดบางบัว ซึ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ พระภิกษุ สามเณร และนักบวชชีพราหมณ์ การใช้สาธารณูปโภค และข้อมูลทั่วไปของศาสนสถาน โดยใช้ภาษาพีเอชพี (PHP) และใช้ระบบจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL) การประเมินผลการดำเนินงานของระบบสารสนเทศพบว่า พระสงฆ์มีความพึงพอใจในภาพรวมของระบบสารสนเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) มีความพึงพอใจต่อการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) มีความพึงพอใจในด้านความง่ายต่อการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) และมีความพึงพอใจด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) โดยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ 1) ควรมีการนำระบบสารสนเทศไปปรับใช้กับศาสนสถานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และ 2) ต้องจัดอบรมการใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับศาสนสถาน เพื่อให้บุคลากรของวัดที่ใช้งานระบบสารสนเทศได้เข้าใจและสามารถใช้งานได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับศาสนสถานและดำเนินการประเมินประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ นั้น พระสงฆ์ที่เป็นผู้ใช้งานมีความพึงพอใจทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้จะได้ดำเนินการประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้เช่นกัน

ชุตินันท์ อยู่เป็นสุข (2559) ได้พัฒนาระบบคัดเลือกผู้คุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ กรณีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รหัสผู้ทรงคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อ นามสกุล เบอร์โทรศัพท์ อีเมล สถานะ (เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายในหรือภายนอก) ความ

เชี่ยวชาญของผู้ทรงคุณวุฒิ ภาระงาน คำสำคัญ สังกัดของผู้ทรงคุณวุฒิ และคำเหมือน โดยใช้ภาษาพีเอชพี (PHP) ระบบจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL) และพัฒนาส่วนติดต่อกับผู้ใช้โดยใช้เฟรมเวิร์กสำหรับบริหารแอปพลิเคชันออนโทโลยีหรือโอเอเอ็ม (Ontology Application Management framework - OAM) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโครงสร้างฐานข้อมูลมายเอสคิวแอลเข้ากับโครงสร้างฐานความรู้ออนโทโลยี (ontology) ได้ สำหรับเก็บคำสำคัญและคำที่มีความหมายเหมือนกันไว้ในฐานข้อมูลออนโทโลยีสำหรับการค้นหาผู้ทรงคุณวุฒิ และสามารถคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิได้ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทยตามภาระงานของผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินผลการทำงานของระบบ สำหรับผู้ใช้ 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญ ใน 3 ด้านคือ การใช้งานของระบบ เนื้อหา และผลลัพธ์ที่ได้จากระบบ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.52$) และผู้ใช้งาน ใน 4 ด้านคือ การออกแบบส่วนประสานผู้ใช้ เนื้อหา การใช้งาน และการนำไปใช้ประโยชน์ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.44$) โดยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ ข้อเสนอแนะเพื่อนำข้อมูลไปใช้ ได้แก่ 1) ควรรวบรวมข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่านี้จะสามารถนำไปใช้ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ได้ และ 2) สามารถนำฐานข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิไปใช้กับหน่วยงานภายในอื่น ๆ ได้ และข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรทำให้ระบบสามารถเปิดใช้งานได้ในหลายอุปกรณ์ 2) การจัดเก็บข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิ ควรมีข้อมูลที่ครบถ้วนและมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา และ 3) ควรทำให้ระบบสามารถทำงานร่วมกับระบบจัดการวารสารออนไลน์ได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาระบบคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมประวัติของผู้ทรงคุณวุฒิและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกตามภาระงาน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลของพระและภาระงานของพระ จากนั้นจึงกำหนดเกณฑ์และให้คะแนนถ่วงน้ำหนักเพื่อใช้เป็นเงื่อนไขหรือกฎในการคัดเลือกพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธีสำหรับจัดตารางกิจนิมนต์อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

พระเชษฐา พงษ์สุระ (2557) ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ซึ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัด ข้อมูลพื้นฐาน ข่าวสาร เอกสารดาวนโหลด และข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา สามัญทางโลก ปรีชาธรรม สังกัดวัด สถานศึกษาที่ปฏิบัติการสอน การดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ การดำรงตำแหน่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประวัติการสัมมนาฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ประวัติการสอนในโรงเรียน และประวัติการได้รับรางวัล พัฒนาระบบโดยใช้ภาษาพีเอชพี (PHP) และใช้ระบบจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL) การประเมินประสิทธิภาพระบบแบ่งผู้ใช้เป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญเป็นพระจำนวน 3 รูป พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.75$) และผู้ใช้งานเป็นพระจำนวน 20 รูป พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.18$) โดยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ 1) ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเก็บประวัติการสอน สังกัดวัด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) ควรมีระบบสมัครสมาชิกพระสอนศีลธรรมแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลของพระสอนศีลธรรม และ 3) ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชื่อมกับระบบสารสนเทศส่วนกลางเพื่อความสะดวกในการเรียกใช้ข้อมูลพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรมนี้ ในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบแบ่งผู้ใช้ออกเป็นสองกลุ่ม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าอิสระจะได้แบ่งผู้ใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบออกเป็นสองกลุ่มเช่นเดียวกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับวัดนั้นเป็นการบริหารจัดการข้อมูลทั่วไปของวัด ยังไม่มีการประยุกต์สำหรับการจัดตารางกิจนิมนต์ให้กับพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญในศาสนพิธีตามคุณสมบัติของพระภิกษุ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จะได้ทำการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันตามวงจรการพัฒนาระบบ ออกแบบฐานข้อมูล และใช้ตารางการตัดสินใจพิจารณา

เงื่อนไขการคัดเลือกพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญในศาสนพิธี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดเลือกพระและการจัดตารางกิจนิมนต์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ พื้นที่วิจัยหรือกรณีศึกษาคือ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยตามวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากวัดไร่ขิง พระอารามหลวง ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน และความต้องการของผู้ใช้ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพระของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง จำนวน 52 รูป โดยดูจากตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน โดยใช้วิธีสังเกตการณ์การทำงานและการรวบรวมจากเอกสารและรายงานต่าง ๆ ที่พระเจ้าหน้าที่สำนักงานวัดไร่ขิง พระอารามหลวงใช้เพื่อจัดกิจนิมนต์

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์และออกแบบระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โดยใช้แผนภาพยูเอ็มแอล แผนภาพกระแสนข้อมูล แผนภาพอีอาร์ และตารางการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตามที่วิเคราะห์และออกแบบไว้ โดยใช้โปรแกรมวิซวลสตูดิโอโค้ด (Visual Studio Code – VS Code) ภาษาโปรแกรมพีเอชพี (PHP) และระบบจัดการฐานข้อมูลมาเรียดีบี (MariaDB) ชื่อเดิมคือ มายเอสคิวแอล (MySQL)

ขั้นตอนที่ 4 ทดสอบและปรับปรุงระบบ โดยให้ผู้ใช้เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งในการพัฒนาระบบได้จำลองคอมพิวเตอร์แม่ข่ายหรือเซิร์ฟเวอร์ (server) และคอมพิวเตอร์ลูกข่ายหรือไคลเอนต์ (client) เพื่อทดสอบการทำงาน

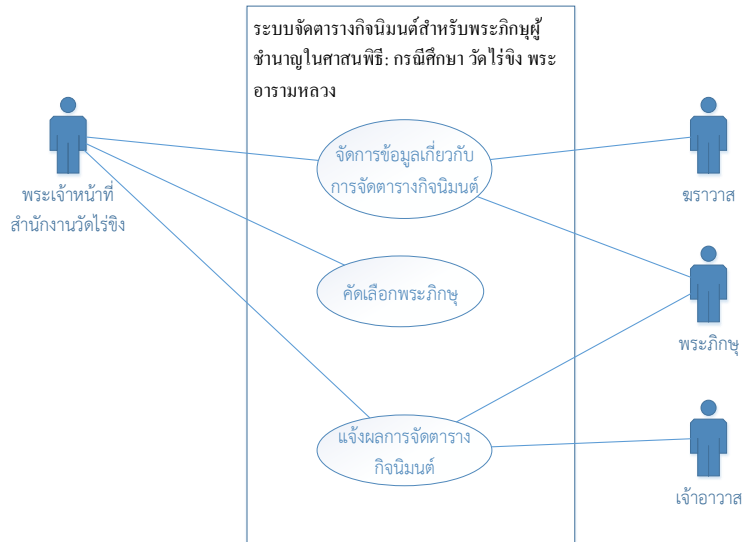
ขั้นตอนที่ 5 ประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยใช้แบบสอบถามและการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้ใช้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้ทั่วไปซึ่งเป็นพระลูกวัดที่มีความรู้เรื่องการนิมนต์พระและสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ได้ เป็นพระจำนวน 13 รูป ประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถของระบบสารสนเทศที่ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ (functional requirement test) ความถูกต้องของการทำงาน (function test) ความง่ายในการใช้งาน (usability test) และประสิทธิภาพของระบบ (performance test) และกลุ่มผู้ดูแลระบบ คือ พระเจ้าหน้าที่สำนักงานวัดไร่ขิงซึ่งรู้ข้อมูลประวัติ ระดับการศึกษาทั้งนักธรรมและบาลี ตลอดจนความรู้ความสามารถในศาสนพิธีของพระทุกรูปและยังเข้าใจในกระบวนการนิมนต์พระ เป็นพระจำนวน 5 รูป ประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถของระบบสารสนเทศที่ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ (functional requirement test) ความถูกต้องของการทำงาน (function test) ความง่ายในการใช้งาน (usability test) และประสิทธิภาพของระบบ (performance test) และความปลอดภัยของระบบ (security test) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี : กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธีด้วยการสังเกตการณ์การศึกษาจากเอกสาร และความต้องการของผู้ใช้ จึงได้วิเคราะห์ ออกแบบ และจัดทำเป็นแผนภาพยูเอสเคสของระบบ

จัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนาพืธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง (ภาพที่ 1) สำหรับอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบจัดตารางกิจนิมนต์ฯ กับผู้ใช้หรือระบบภายนอก โดยมีแอกเตอร์ จำนวน 4 แอกเตอร์ (actor) คือ เจ้าอาวาส พระเจ้าหน้าที่สำนักงานวัดไร่ขิงฯ ขรรวาส และพระภิกษุ และมียูสเคส จำนวน 3 ยูสเคส (use case) คือ การจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตารางกิจนิมนต์ การคัดเลือกพระภิกษุ และการแจ้งผลการจัดตารางกิจนิมนต์ และคำอธิบายยูสเคสดังแสดงในตารางที่ 1 ถึงตารางที่ 3

ภาพที่ 1 แผนภาพยูสเคสของระบบจัดตารางกิจนิมนต์
สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนาพืธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

ตารางที่ 1 การจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตารางกิจนิมนต์

USE CASE: การจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตารางกิจนิมนต์	
ID: 1	
Brief description: บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพระและขรรวาส	
Primary actor: พระเจ้าหน้าที่สำนักงาน ของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง	
Secondary actor: ขรรวาส พระภิกษุ	
Precondition: ไม่มี	
Main flow:	
เป็นต้น	- บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพระ เช่น ชื่อ ฉายา พรรษา ระดับบาลี ระดับนักธรรม เป็นต้น - ขรรวาสแจ้งความจำนงค์ในการนิมนต์พระเพื่อไปดำเนินการในศาสนาพืธีต่าง ๆ เช่น ทำบุญบ้าน เป็นต้น - พระซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานจะบันทึกข้อมูลของขรรวาส เช่น ชื่อ นามสกุล เบอร์โทรติดต่อ เป็นต้น - บันทึกข้อมูลกิจนิมนต์ เช่น วันเวลาเริ่ม-สิ้นสุดงานกิจนิมนต์ ประเภทงานกิจนิมนต์ จำนวนพระที่นิมนต์
Postcondition: บันทึกข้อมูลพระและขรรวาสในการยืนยันการนิมนต์พระ	
Alternative flow: ขรรวาสแจ้งข้อมูลไม่ครบถ้วน	

ตารางที่ 2 การคัดเลือกพระภิกษุ

USE CASE: การคัดเลือกพระภิกษุ
ID: 2
Brief description: ทำการคัดเลือกพระตามประเภทงานกิจนิมนต์
Primary actor: พระเจ้าหน้าทีสำนักงาน ของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง
Secondary actor: ไม่มี
Precondition: จะต้องบันทึกข้อมูลพระและฆราวาสมาก่อน
Main flow: 1.พิจารณาว่าในวันที่ยกราวาสจะนิมนต์พระนั้น วัดมีการรับงานกิจนิมนต์ไว้แล้วไม่เกิน 3 งาน 2.เลือกลำดับการนั่งสวดมนต์ของพระโดยใช้เงื่อนไขในการเลือก คือ ประเภทงาน และเตรียมข้อมูลพระของแต่ละคณะแนวง่วนน้ำหนัก (1 ถึง 5) 3.นำรหัสของพระรูปสุดท้ายในแต่ละคณะแนวง่วนน้ำหนัก ไปค้นหาในบัญชีรายชื่อพระทั้งหมดในกลุ่มคณะแนงเพื่อเลือกพระในลำดับถัดไปของบัญชีรายชื่อ มาครั้งละ 1 รูปตามคณะแนวง่วนน้ำหนัก (1 ถึง 5) จนครบตามลำดับการนั่งสวดมนต์ 4.ปรับปรุงข้อมูลของพระรูปสุดท้ายในจัดกิจนิมนต์รอบนี้
Postcondition: บันทึกข้อมูลการนิมนต์พระตามประเภทงานกิจนิมนต์
Alternative flow: พระเจ้าหน้าทีสำนักงานของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง กรอกเงื่อนไขไม่ครบถ้วน

ตารางที่ 3 การแจ้งผลการจัดตารางกิจนิมนต์

USE CASE: การแจ้งผลการจัดตารางกิจนิมนต์
ID: 3
Brief description: พิมพ์ใบนิมนต์พระและส่งข้อความสั้น (SMS)
Primary actor: พระเจ้าหน้าทีสำนักงานของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง
Secondary actor: เจ้าอาวาส พระภิกษุ
Precondition: จะต้องมีการคัดเลือกพระภิกษุมาก่อน
Main flow: 1.พิมพ์ใบนิมนต์พระเพื่อนำไปติดที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัด 2. ส่งข้อความสั้นหรือเอสเอ็มเอส (Short Message Service – SMS) สำหรับนิมนต์พระ
Postcondition: บันทึกข้อมูลการส่งข้อความสั้นและไฟล์นิมนต์พระ
Alternative flow: พระเจ้าหน้าทีสำนักงานของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง บันทึกข้อมูลกิจนิมนต์ไม่ครบถ้วน

ในที่นี้จะนำเสนอแผนภาพกระแสข้อมูลระดับ 1 (Dataflow Diagram Level 1) ของระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนาพืธี: กรณียศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง (ภาพที่ 2) สำหรับอธิบายการไหลของข้อมูลระหว่างระบบจัดตารางกิจนิมนต์กับผู้ใช้อหรือระบบภายนอก ได้แก่ พระภิกษุ ฆราวาส เจ้าอาวาส ระบบจัดตารางกิจนิมนต์ฯ และระหว่างระบบย่อยภายในระบบจัดตารางกิจนิมนต์ฯ โดยแบ่งกระบวนการทำงานออกเป็น 3 ส่วน คือ

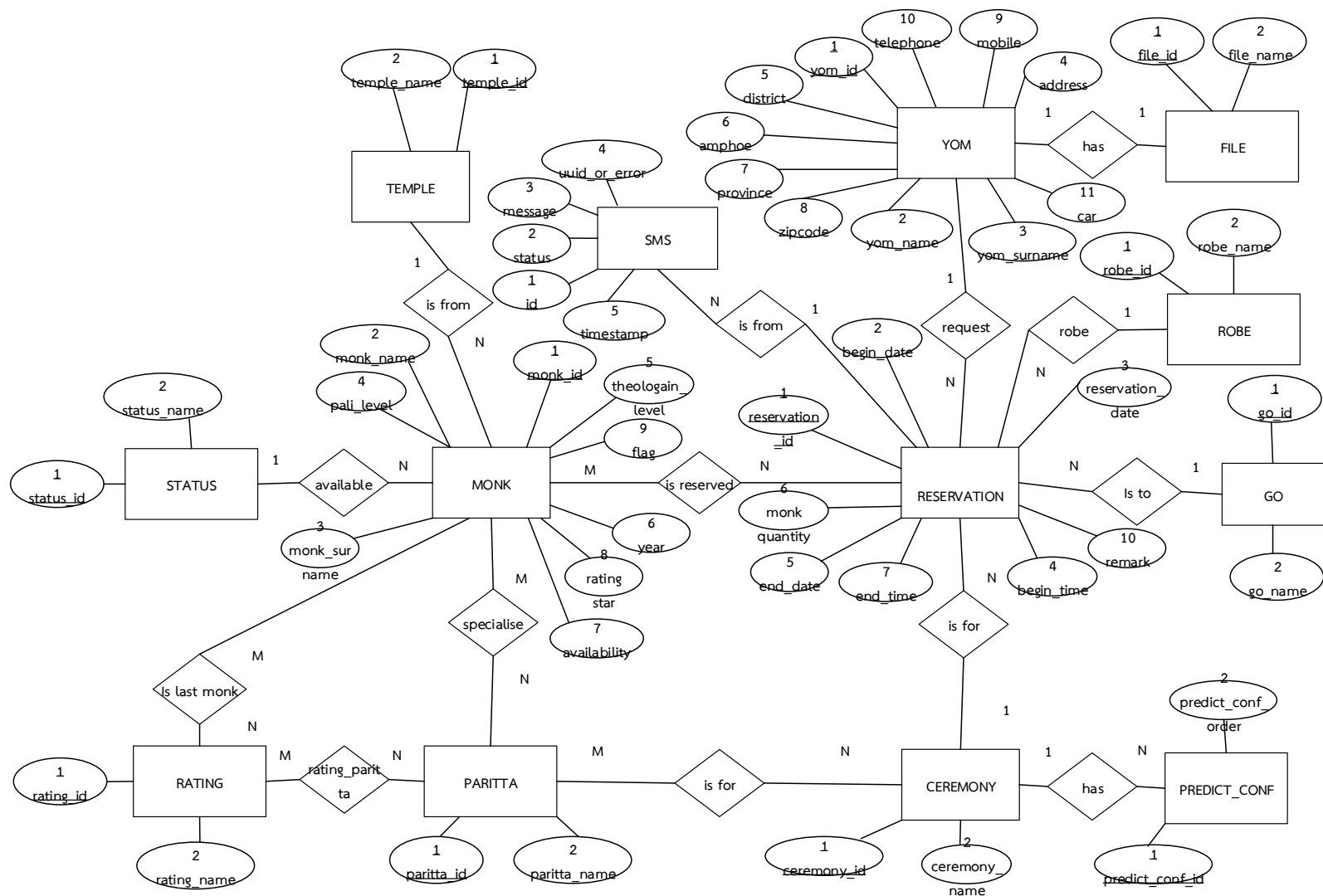
1) การจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตารางกิจนิมนต์ เป็นกระบวนการที่บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพระ เช่น ชื่อ ฉายา พรรษา ระดับบาลี ระดับนักธรรม เป็นต้น เมื่อฆราวาสแจ้งความจำนงค์ในการนิมนต์พระ สำหรับศาสนพิธีต่าง ๆ เช่น ทำบุญบ้าน งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น พระซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานจะบันทึกข้อมูลของฆราวาส เช่น ชื่อ นามสกุล เบอร์โทรติดต่อ แผนที่ การรับ-ส่งพระ เป็นต้น บันทึกข้อมูลกิจนิมนต์ เช่น วันเวลาเริ่ม-สิ้นสุดงานกิจนิมนต์ ประเภทงานกิจนิมนต์ จำนวนพระที่นิมนต์ แบบการห่มผ้า (จีวร) และชื่อฆราวาส เป็นต้น

2) การคัดเลือกพระภิกษุ เป็นกระบวนการพิจารณาว่าในวันที่ฆราวาสจะนิมนต์พระนั้น วัดมีการรับงานกิจนิมนต์ไว้แล้วไม่เกิน 3 งาน จากนั้นจะเลือกลำดับการนั่งสวดมนต์ของพระโดยใช้เงื่อนไขในการเลือก คือ ประเภทงาน และเตรียมข้อมูลพระของแต่ละคณะแนถ่วงน้ำหนัก (1 ถึง 5) จากนั้นจึงดูข้อมูลของพระรูปสุดท้ายของแต่ละคณะแนถ่วงน้ำหนัก (1 ถึง 5) จากการจัดกิจนิมนต์ครั้งล่าสุดที่ผ่านมา โดยจะนำรหัสของพระรูปสุดท้ายในแต่ละคณะแนถ่วงน้ำหนักไปค้นหาในบัญชีรายชื่อพระทั้งหมดในกลุ่มคณะแนเพื่อเลือกพระในลำดับถัดไปของบัญชีรายชื่อมาครั้งละ 1 รูปตามคณะแนถ่วงน้ำหนัก (1 ถึง 5) จนครบตามลำดับการนั่งสวดมนต์ จากนั้นจะปรับปรุงข้อมูลของพระรูปสุดท้ายในจัดกิจนิมนต์รอบนี้ โดยกระบวนการนี้เป็นการคัดเลือกพระภิกษุให้เหมาะสมกับกิจนิมนต์ต่าง ๆ

3) การแจ้งผลการจัดตารางกิจนิมนต์ เป็นกระบวนการพิมพ์ใบนิมนต์พระเพื่อนำไปติดที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัด เพื่อให้พระที่ได้รับคัดเลือกและจัดสรรกิจนิมนต์ทราบ และส่งข้อความสั้นหรือเอสเอ็มเอส (Short Message Service – SMS) สำหรับนิมนต์พระ โดยในข้อความสั้นจะแจ้ง ชื่อและฉายาของพระ ประเภทงานกิจนิมนต์ วันและเวลาเริ่มงาน การห่มจีวร ชื่อเจ้าภาพ และสถานที่จัดงาน ส่วนรายงานจะส่งให้กับเจ้าอาวาสเป็นรายเดือน

นอกจากนี้ยังได้จัดทำแผนภาพอาร์ของระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่จิง พระอารามหลวง (ภาพที่ 3) สำหรับอธิบายโครงสร้างตารางข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างตารางข้อมูลของระบบจัดตารางกิจนิมนต์ฯ จากนั้นจึงนำผลการออกแบบไปดำเนินการพัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์ฯ โดยใช้โปรแกรมวิซวลสตูดิโอโค้ด (Visual Studio Code – VS Code) สำหรับการเขียนโค้ด โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) “ส่วนหน้า” สำหรับโต้ตอบกับผู้ใช้งาน ใช้ภาษาเอชทีเอ็มแอล (HTML) ในการออกแบบเว็บเพจ ใช้ภาษาซีเอสเอส (CSS) ในการตกแต่งเว็บเพจ ใช้ภาษาจาวาสคริปต์ (JavaScript) ในการเพิ่มฟังก์ชันการทำงานและใช้ติดต่อกับส่วนหลัง และ 2) “ส่วนหลัง” สำหรับติดต่อกับฐานข้อมูล ใช้ภาษาพีเอชพี (PHP) ในการเขียนคำสั่งการทำงาน ใช้ฐานข้อมูลมาเรียดีบี (MariaDB) สำหรับจัดการฐานข้อมูล และใช้โปรแกรมแซมพ์เซิร์ฟเวอร์ (XAMPP Server) สำหรับจำลองแอปพลิเคชันเซิร์ฟเวอร์และดาต้าเบสเซิร์ฟเวอร์

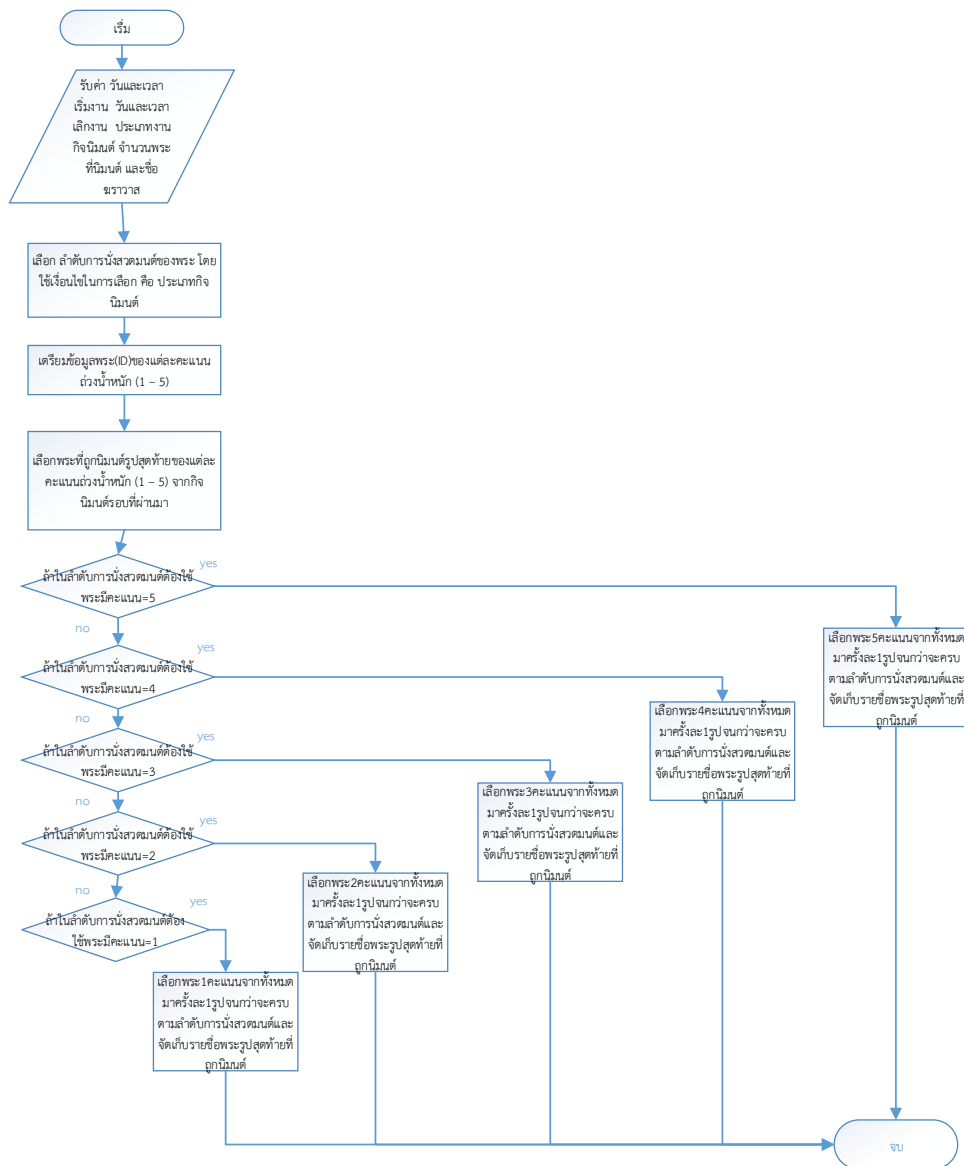
สำหรับตารางตัดสินใจซึ่งแสดงเงื่อนไขในการกำหนดคะแนนความสามารถของพระภิกษุ (ตารางที่ 4) มีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ จำนวนพรรษา ระดับของนักธรรม ระดับเปรียญภาษาบาลี และจำนวนบทสวดมนต์ที่สวดได้ ได้เงื่อนไขทั้งหมด 20 เงื่อนไข และนำเงื่อนไขเหล่านั้นมากำหนดคะแนนความสามารถให้กับพระภิกษุแต่ละรูป ตั้งแต่ระดับ 1 ถึง 5 โดยเงื่อนไขและคะแนนความสามารถของพระภิกษุในตารางที่ 4 นำมาแสดงเป็นผังงาน (flowchart) แสดงขั้นตอนและลำดับการทำงานของโปรแกรมสำหรับการคัดเลือกพระภิกษุให้เหมาะสมกับกิจนิมนต์ (ภาพที่ 4) อธิบายได้ดังนี้ 1) รับค่าวันและเวลาเริ่มงาน วันและเวลาเลิกงาน ประเภทงานกิจนิมนต์ จำนวนพระที่นิมนต์ และชื่อฆราวาส 2) เลือกลำดับการนั่งสวดมนต์ของพระจากตาราง predict_conf โดยใช้เงื่อนไขในการเลือก คือ ceremony_id = ประเภทงานที่ฆราวาสนิมนต์ 3) เตรียมข้อมูลพระของแต่ละคณะแนถ่วงน้ำหนัก (1 ถึง 5) 4) เลือกค่า last_monk_id ของพระที่ถูกนิมนต์รูปสุดท้ายของแต่ละคณะแนถ่วงน้ำหนัก (1 ถึง 5) จากกิจกรรมการนิมนต์พระก่อนหน้าในตาราง lastmonk และ 5) พิจารณา

ภาพที่ 3 แผนภาพอีอาร์ของระบบจัดการภารกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

ตารางที่ 4 ตารางตัดสินใจสำหรับแสดงเงื่อนไขในการกำหนดคะแนนความสามารถของพระภิกษุตามทักษะและความชำนาญของพระภิกษุ

	เงื่อนไข																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
เงื่อนไข																				
1.จำนวนพรรษา	>10	>10	>10	-	>= 6	>= 6	>= 6	-	4-5	4-5	-	-	2-3	2-3	2-3	-	< 2	< 2	-	อื่นๆ
	และ	และ	และ		และ	และ	และ		และ	และ	และ		และ	และ	และ		และ	และ		
2.นักธรรม	เอก	เอก	โท	-	เอก	โท	ตรี	-	เอก	โท	เอก	-	เอก	โท	ตรี	-	ตรี	-	-	อื่นๆ
	และ										และ									
3.ระดับเปรียญ	>= 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	>=3	-	-	-	-	-	-	-	-	อื่นๆ
4.จำนวนบทสวดมนต์ที่สวดได้				>=43				40-				38-			29-			24-	-	
								42				39			37			28		
ผลลัพธ์																				
คะแนน	5	5	5	5	4	4	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1	0

ภาพที่ 4 ผังงานแสดงขั้นตอนและลำดับการทำงานของโปรแกรมสำหรับการคัดเลือกพระภิกษุ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพของระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

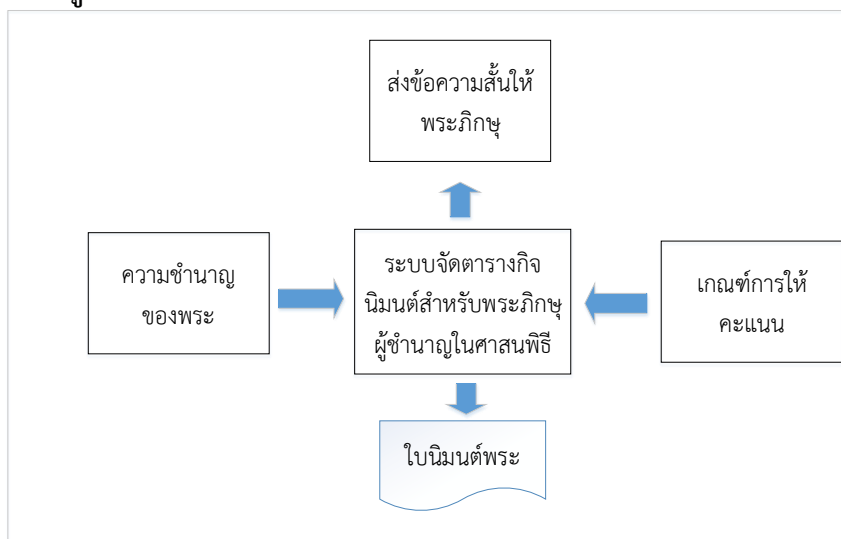
จากการทดลองใช้งานและทดสอบประสิทธิภาพของระบบ โดยใช้แบบประเมินประสิทธิภาพจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ดูแลระบบ เป็นพระจำนวน 5 รูป และกลุ่มผู้ใช้งานทั่วไป เป็นพระจำนวน 13 รูป ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการหาประสิทธิภาพตามแนวทางการวิจัยระบบสารสนเทศ โดยใช้วิธีการทดสอบแบบกล่องดำ (Black Box) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) สรุปผลการประเมินของผู้ดูแลระบบ ผลการสรุปประสิทธิภาพโดยรวมของระบบ โดยการนำค่าที่ได้จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบในทุกด้านมาคำนวณรวมกันด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลที่ได้สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบจัดตารางกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้

ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.39) สามารถนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) สรุปผลการประเมินของผู้ใช้งาน ผลการสรุปประสิทธิภาพโดยรวมของระบบ โดยการนำค่าที่ได้จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบในทุกด้านมาคำนวณร่วมกันด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลที่ได้สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบจัดการภารกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.62) สามารถนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปองค์ความรู้

การพัฒนาระบบจัดการภารกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี: กรณีศึกษา วัดไร่ขิง พระอารามหลวง เป็นการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการภารกิจนิมนต์ของพระภิกษุเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มุ่งเน้นไปที่การกำหนดเงื่อนไขในการคัดเลือกพระและจัดสรรกิจนิมนต์ ทำให้แก้ปัญหา ลดภาระงาน และอำนวยความสะดวกแก่พระซึ่งทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่สำนักงาน ให้สามารถจัดการภารกิจนิมนต์แจกจ่ายกิจนิมนต์ และพิมพ์ใบนิมนต์พระ ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ยุติธรรม ครบถ้วน และเหมาะสม กับภารกิจของพระ จำนวนพระ ลำดับของพระ ทักษะและความชำนาญของพระ ซึ่งองค์ความรู้นี้สามารถนำไปถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในกิจการของคณะสงฆ์ในประเทศไทยได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของผู้วิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาในการปฏิบัติงาน จึงมีแนวคิดที่จะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งพบว่า การพัฒนาระบบจัดการภารกิจนิมนต์สำหรับพระภิกษุผู้ชำนาญในศาสนพิธี ได้ดำเนินการวิจัยตามทฤษฎีของวงจรพัฒนาระบบ ยกเว้นขั้นตอนการบำรุงรักษา ซึ่งจะได้ดำเนินการในอนาคตหากมีการนำไปใช้งานและมีความต้องการเพิ่มเติม สำหรับการออกแบบยูสเคส การออกแบบฐานข้อมูล การออกแบบกระแสรายงาน และการสร้างตารางตัดสินใจ เพื่อคัดเลือกพระภิกษุตามเงื่อนไขต่าง ๆ ล้วนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ ส่วนการใช้วีซอลสตูดิโอโค้ด ภาษาพีเอชพี และมาเรียดีบี ในการพัฒนาระบบนั้น ทำให้ได้เว็บแอปพลิเคชันที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ เหมาะสมกับวัดที่มีขนาดกลาง

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นายพงศ์กร จันทราช (2555) กล่าวว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวัด ในจังหวัดลำพูน และการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ ทางวัดสามารถนำระบบต้นแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้เก็บข้อมูลวัด ข้อมูลพระ(สามะโนคร้ว) เพื่อสามารถให้บริการสารสนเทศ และแหล่งข้อมูลสารสนเทศ สำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้า อีกทั้งยังสามารถสืบค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ นัฐพงศ์ ส่งเนียม, พวงผกา ภูยาตาว, ณัฐวดี จิตรมานะศักดิ์ และโสภณา จิรวงศ์นุสรณ์ (2556) กล่าวว่า ปัจจุบันการให้บริการข้อมูลบัญชีสามะโนคร้ว การประชาสัมพันธ์ในการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล ช่วยให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับ พระเจษฎา พงษ์สุระ (2557) กล่าวว่า ระบบฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรม ช่วยการสืบค้นข้อมูลสะดวกและรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับ ชุตินันท์ อยู่เป็นสุข (2559) กล่าวว่า ระบบคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ ซึ่งผู้พัฒนาได้สร้างฐานข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บประวัติผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่าน และมีคลังข้อมูลค่าสำคัญไว้สำหรับเก็บข้อมูลค่าสำคัญและค่าที่มีความหมายเหมือนเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลออนไลน์สำหรับค้นหาผู้ทรงคุณวุฒิ ระบบจะค้นหาชื่อผู้ทรงคุณวุฒิโดยเรียงตามภาระงานจากน้อยไปหามาก โดยใช้ค่าสำคัญมาค้นหาจากฐานความรู้ออนไลน์

ส่วนการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นายพงศ์กร จันทราช (2555) นัฐพงศ์ ส่งเนียม, พวงผกา ภูยาตาว, ณัฐวดี จิตรมานะศักดิ์ และโสภณา จิรวงศ์นุสรณ์ (2556) ชุตินันท์ อยู่เป็นสุข (2559) และพระเจษฎา พงษ์สุระ (2557) ที่ว่า การประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานต่าง ๆ ของศาสนสถานหรือวัดนั้น มีประโยชน์แก้ปัญหาการทำงาน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และผู้ใช้อยู่มีความพึงพอใจ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพระสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำตารางการตัดสินใจมาประยุกต์ใช้กับการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญในงานด้านต่าง ๆ นั้น ควรให้ความสำคัญกับเงื่อนไขที่ใช้ในการคัดเลือกกระบวนการจัดสรรหรือกระจายงาน และการให้คะแนนถ่วงน้ำหนัก ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปสำหรับศาสนสถานแต่ละแห่ง สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการเชื่อมโยงกับภาระงานด้านอื่น การจัดทำเป็นฐานความรู้ออนไลน์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลพระผู้เชี่ยวชาญจากวัดอื่น ๆ รวมถึง การทบทวนแนวทางการกำหนดคะแนนถ่วงน้ำหนักที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

References

- Pakdeewattanakul, K. & PANICHKUL, P. (2014). *Software engineering*. Bangkok Thailand: KTP
- Yoopensuk, C. (2016). *Development of reviewer selection system: A CASE STUDY OF GRADUATE SCHOOL, SLIPAKORN UNIVERSITY*. SLIPAKORN UNIVERSITY, Nakhonpathom.
- Songniam, N., Puyadao, P., Jitmanasak, N. & Jirawongnusorn S. (2013). *The development of Religion is Information*. Phranakhon Rajabhat University, Bangkok.
- Chantararat, P. (2012). *Database System Development of the Temple in Lamphun Province and Information Searching on Internet Network*. The Far Eastern University, Chiangmai.

Pongsura, J. (2014). *Data Base System for Monks Teaching Morality in Schools Attached to Mahachulalongkornrajawittayalai University, Ubon Ratchathani Campus*. Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani.

Iamsiriwong O. (2002). *Database design and management*. Bangkok Thailand: SE-EDUCATION Public Company Limited.

กลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย
กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558

STRATEGY OF SECURITY GUARD MANAGEMENT
IN GUTS INVESTIGATION ACCORDING TO SECURITY GUARD BUSINESS ACT. B.E. 2558

ศราวุธ ทองชะโชค¹ และ ดิฐภัทร บวรชัย

Sarawoot Thongkhachok¹ and Dithapart Borwornchai

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Royal Police Cadet Academy

Email : nokhook39@hotmail.com¹

Received 15 May 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 10 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนายทะเบียนกลางผู้บริหารขององค์กรในบริษัท โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 8 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการตีความ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัท ที่ได้มาด้วยการสุ่มแบบอย่างง่าย แบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัท โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยภาพรวมในด้านชื่อเสียงของบริษัททำให้มีผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้นโดยส่งผลต่อบริษัทให้มาตรฐานตามหลักสากล ด้านความรู้ของพนักงานเดิมขาดความรู้ แต่หลังจากมีพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย ทำการฝึกอบรมพนักงานพนักงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน ด้านความมั่นคงบริษัทนั้นทำให้พนักงานมีความมั่นใจต่อการปฏิบัติงานต่ออาชีพ และถูกระเบียบ ซึ่งมีหน่วยงานราชการรับรองอย่างชัดเจน และด้านขวัญกำลังใจมีบริษัทจัดครูฝึกเข้าติดตามและสร้างกำลังใจให้พนักงาน และจัดทีมงานเขต สารวัตรทหารเข้าตรวจเยี่ยมให้กำลังใจพนักงาน และกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.62) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความมั่นคงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ ด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.68) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านขวัญกำลังใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.74)

คำสำคัญ : กลยุทธ์, บริษัทกัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด, การจัดการ, พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย

ABSTRACT

The objective of this research was to study Strategy of Security Guard Management in Guts Investigation according to Security Guard Business Act. B. E. 2558. The research was a mixed research of quality research and quantity research. Interview method was used in quality

research collecting data from 8 specific central executive registrars in the company. The method followed was content analysis and its interpretation. For the quantitative research, the data analysis was done by using 385 security guards as the simple stratified sample group with the questionnaire as a tool and using statistic value of percentage, mean and standard deviation.

The interviews found that the appropriated strategies were the following: first, maintaining company security and reputation because it would increase the number of customers and would make the company meet international standard; secondly, the knowledge of the workers should be improved because their knowledge regarding the Act was low, but after the law had been proclaimed, the workers were trained and met the standard; thirdly, about the security of the workers, because the company would guarantee the workers' security and the fourth was about morale and encouragement, because the company set up the trainers who helped the workers work well and took care them many ways. Analysis of the study strategy of the whole was high ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.62) and found the security part was highest at ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.66); the next below was knowledge ability at ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.68), and the lowest was morale and encouragement at ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.74).

Key words : Strategy, Guts Investigation Security Guard co. Ltd, Management, Guard Business Act.

บทนำ

ตามที่รัฐบาลไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมาย ซึ่งจะมีผลต่อธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัยของภาคเอกชนเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงการรักษาความปลอดภัยโดยหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ การประกอบธุรกิจผู้ประกอบการต้องเป็นบริษัทและได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย และการกำหนดให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยต้องได้รับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตจากนายทะเบียน บริษัทรักษาความปลอดภัยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนด ทั้งบริษัทต้องจัดทำบัญชีรายชื่อนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต ยื่นต่อนายทะเบียน พร้อมทั้งบริษัทต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของบริษัทในรอบปีที่ผ่านมา เป็นต้น (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2558) และหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ส่งผลกระทบและเกิดความเดือดร้อนกับผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนที่มีมากกว่า 3,000 บริษัท รวมทั้งพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่น้อยกว่า 3-4 แสนคน รวมถึงผู้ที่ต้องการเข้ามาประกอบอาชีพงานรักษาความปลอดภัย ได้รับผลกระทบจาก 1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงบประมาณ บุคลากรสถานที่ตั้ง เป็นต้น พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับนี้ จะต้องต้องควบคุมองค์กรใหญ่ทั่วประเทศ มีนายทะเบียนทุกจังหวัดทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล และซึ่งปัจจุบันนี้ ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้เต็มรูปแบบแม้ว่าจะชะลอการบังคับใช้แล้วก็ตาม 2) พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับนี้ ไม่ได้ผ่านการทำประชาพิจารณ์ตามขั้นตอน รวมถึงรัฐบาลและสำนักงานตำรวจแห่งชาติเร่งรัดให้ผ่านขั้นตอน 3 วาระเร่งด่วน ให้ออกบังคับใช้ 3) เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการประกอบธุรกิจขึ้นมา ได้แก่ ค่าฝึกอบรม (การขาดแคลนบุคลากร การพัฒนาบุคลากรไม่สามารถกระทำได้ตามความต้องการของผู้ว่าจ้างส่งผลกระทบให้มีการยกเลิกสัญญา หรือเสียค่าปรับตามสัญญาที่กำหนด) และเพิ่มภาระการจ่ายค่าจ้างแรงงานของผู้ประกอบการให้กับพนักงานรักษาความ

ปลอดภัยที่ต้องไปฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ 4) มีผลกระทบต่อบุคคลที่จะเข้ามาประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัย ได้แก่ การกำหนดโทษทางอาญา สำหรับผู้ที่จะเข้ามาประกอบอาชีพงานรักษาความปลอดภัย โทษทั้งจำคุก 3 เดือน และปรับ 5,000 บาท ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ค่าฝึกอบรมหลักสูตรพนักงานรักษาความปลอดภัยที่กำหนดไว้มีราคาค่อนข้างสูง และพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดแล้วนั้น ยังไม่สามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ทันที ยังต้องรอใบอนุญาตจากนายทะเบียนและตรวจสอบเพิ่มเติมภายใน 60 วัน 5) ผลกระทบต่อพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้แก่ กำหนดให้พนักงานรักษาความปลอดภัยเข้าฝึกอบรม ทำให้เสียค่าใช้จ่ายการอบรม ขาดรายได้ประจำเมื่อเข้าฝึกอบรม รวมทั้งความวิตกกังวลเกี่ยวกับโทษทางอาญาที่พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับนี้กำหนดไว้

บริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ได้รับผลกระทบต่อรักษาความปลอดภัย หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับนี้แล้ว โดยจากรายงานผลดำเนินงานประจำปี 2559 ผู้บริหารมีนโยบายจะต้องเปลี่ยนแปลงในการดำเนินธุรกิจให้ดีขึ้น และดียิ่งขึ้น จากประกอบทางธุรกิจที่มีการลดลงทั้งในปี 2557 และปี 2559 ซึ่งเนื่องจากสภาวะหลายๆ อย่างประกอบกัน โดยเฉพาะในปีที่ผ่านมา จากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 กัทส์สัมพันธ์. (2560) จากการขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ การเปลี่ยนงานบ่อยของพนักงาน และส่งผลกระทบต่อต้นทุนที่สูงขึ้น พร้อมกับเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอันดับแรกคือ ด้านเทคโนโลยี จากปัจจัยดังกล่าวเป็นต้น ประธานบริษัทได้กำหนดพันธกิจปี 2560 ว่าด้วยปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนา ก้าวไกล สู่ไทย 4.0 เพื่อเป็นการพัฒนาองค์กรให้มีความยั่งยืนต่อไป (วัลลภ กิ่งชาญศิลป์, 2560) จึงมีความจำเป็นต้องศึกษากลยุทธ์เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยวิธีที่ถูกต้อง ในการกำหนดกลยุทธ์ไม่ได้เริ่มที่ตัวกลยุทธ์แต่เริ่มที่วิสัยทัศน์ซึ่งมีลำดับขั้น ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์มีความหมายว่าการมองอนาคตให้ถูกต้องว่าจะเกิดอะไรขึ้น 2) ภารกิจ เป็นคำที่ขยายความหมายของวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทิศทางและความเชื่อที่ระบุว่าจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย 3) เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีความแตกต่างกันในรายละเอียด เป้าหมายจะระบุถึงจุดหมายปลายทางขององค์กรที่เป็นส่วนร่วม ส่วนวัตถุประสงค์จะเป็นจุดหมายปลายทางของการดำเนินงานระดับหน่วยงานมีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงกว่า 4) กลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และการนำไปใช้ (เสนาะ ดิยาวี, 2551) และพิจารณาหลักการแนวคิดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558

จากการศึกษาสภาพการณ์ในบริษัท รักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ที่ดำเนินธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 นั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับนี้ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุปัญหาต่างๆ ของพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย แนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และการบริหารประสิทธิภาพของพนักงานในองค์กรว่ามี กลยุทธ์การจัดการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับนำมาพัฒนาการบริหารจัดการ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ต่อไป

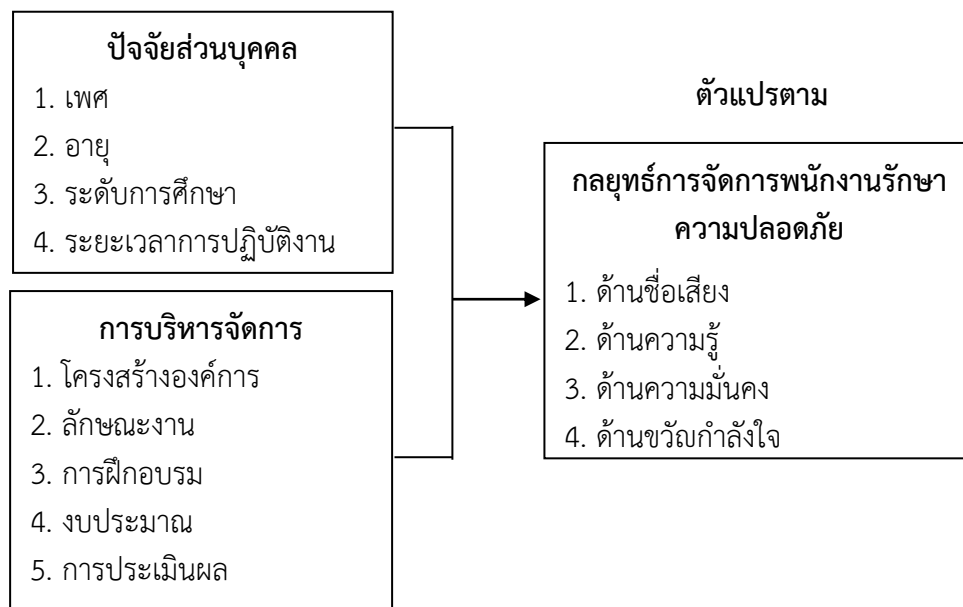
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัดตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยปี 2558 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในองค์กรแนวคิดของลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick, 1937 ทฤษฎีของเฮอร์เบิร์ต เอ. ไชมอน (Herbert A. Simon, 1977) โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ตัวแปรต้น

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชากร ได้แก่ นายทะเบียนกลางผู้บริหารขององค์กร และพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัดที่ศึกษามี 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นายทะเบียนกลาง จำนวน 8 คน และผู้บริหารขององค์กรในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด จำนวน 24 คน

กลุ่มที่ 2 พนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ในปี พ.ศ. 2561 ที่อยู่ในแต่ละภาคพื้นที่จำนวน 8 ภาค มีจำนวนทั้งสิ้น 10,550 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัท รักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัดในปี พ.ศ. 2560 จำนวนทั้งหมด 10,550 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ด้วยการใช้สูตรของยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ขนาดตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกจากกลุ่มที่ 1 นายทะเบียนกลาง จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการกองในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด จำนวน 8 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

(3.1) การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกมีโครงสร้างในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกที่ใช้กับกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัท

(3.2) การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งนำไปใช้กับกลุ่มที่ 2 โดยเครื่องมือการวิจัยของแบบสอบถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็นกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัท ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านชื่อเสียง 2) ด้านความรู้ 3) ด้านความมั่นคง และ 4) ด้านขวัญกำลังใจ

4. การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือโดยประกอบด้วย

(4.1) การวิจัยเชิงคุณภาพ การสร้างเครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกมีโครงสร้างในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ใช้กับกลุ่มที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยการศึกษาประเด็นคำถาม จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยสร้างเป็นคำถามให้มีความครอบคลุมตามขอบภาคของการวิจัยอันเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ มีการเรียงลำดับคำถาม เนื้อหาของคำถามเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิด

(4.2) การวิจัยเชิงปริมาณ การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งนำไปใช้กับกลุ่มที่ 2 เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย

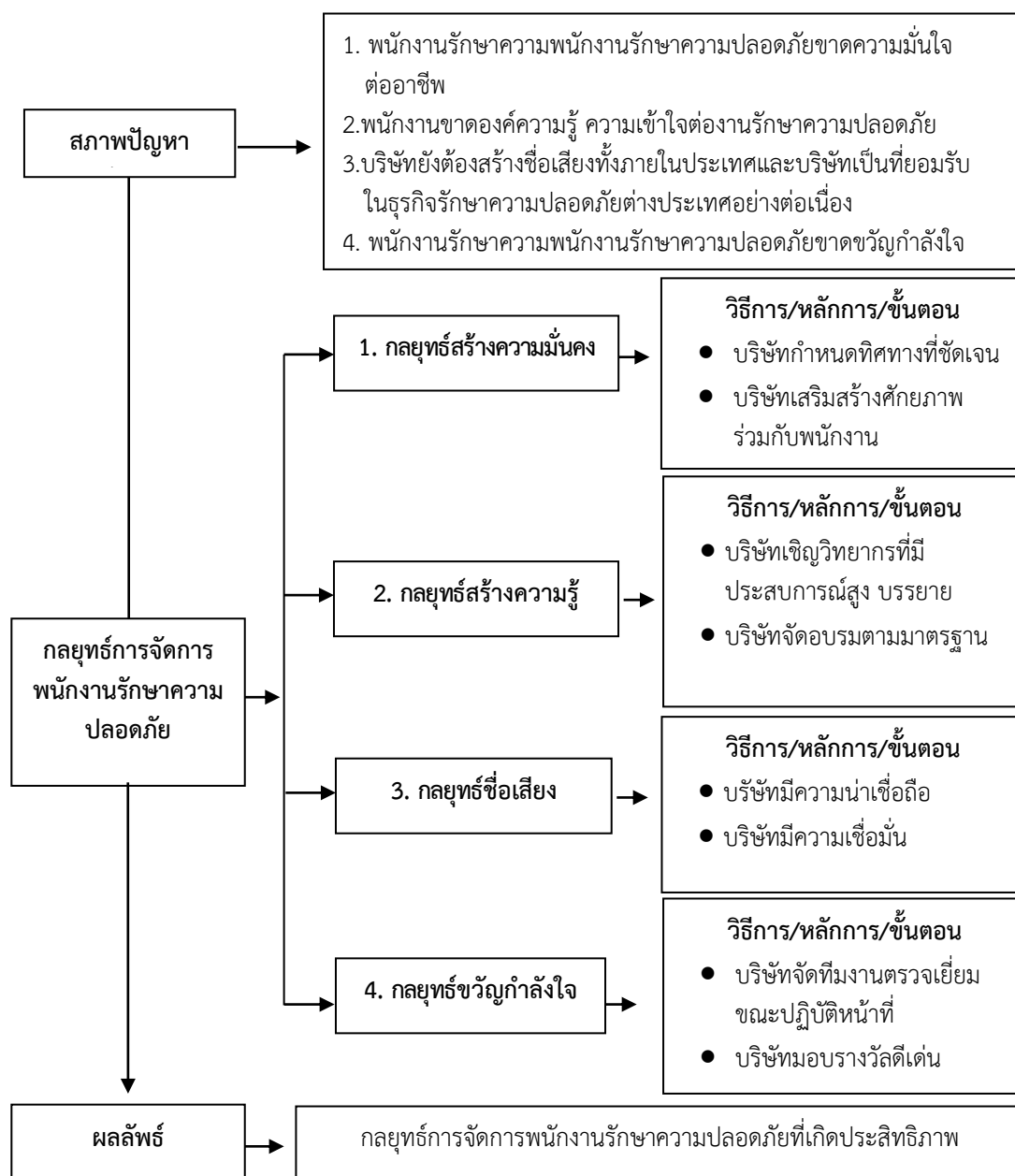
(5.1) การวิจัยเชิงคุณภาพ นำผลการวิจัยสรุปด้วยวิธีการพรรณนา การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย

(5.2) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อคำนวณหาค่าสถิติค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัท ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านชื่อเสียง 2) ด้านความรู้ 3) ด้านความมั่นคง และ 4) ด้านขวัญกำลังใจโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านชื่อเสียง 1) ด้านชื่อเสียง 2) ด้านความรู้ 3) ด้านความมั่นคง และ 4) ด้านขวัญกำลังใจ โดยการนำคะแนนที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

สรุปผลจากการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัท โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านชื่อเสียง ชื่อเสียงของบริษัทถือว่ามีความสำคัญต่อมีผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อบริษัท

อย่างมาก ด้านความรู้ ความรู้ของพนักงานดั้งเดิมยังขาดความรู้ แต่เมื่อมีพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ทำให้บริษัทมีการฝึกอบรมพนักงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน และพนักงานมีความรู้ในด้านการรักษาความปลอดภัยเพื่อเกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กร และสามารถเขียนได้ อ่านออก ผ่านการทดสอบสามารถสนทนาโต้ตอบได้ดี ด้านความมั่นคง บริษัททำให้พนักงานมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานต่ออาชีพ ดำเนินการจัดการถูกระเบียบ พร้อมมีหน่วยงานราชการรับรองอย่างชัดเจน และด้านขวัญกำลังใจ บริษัทได้จัดครูฝึกเข้าติดตาม ให้กำลังใจพนักงานอยู่เสมอ ส่วนวิจัยเชิงปริมาณในกลยุทธ์ ที่เหมาะสมการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90, S.D. = 0.62$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านความมั่นคง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.66$) รองลงมา คือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95, S.D. = 0.68$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านขวัญกำลังใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84, S.D. = 0.74$) และผู้วิจัยได้สรุปและเสนอตัวแบบกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ดังภาพที่ 2

ผู้วิจัยอธิบายเสนอกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา

สภาพปัญหาในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยการวิเคราะห์จากพนักงานรักษาความปลอดภัยจากเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนายทะเบียนกลางผู้บริหารขององค์กรในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านชื่อเสียง 2) ด้านความรู้ 3) ด้านความมั่นคง และ 4) ด้านขวัญกำลังใจ ซึ่งทำให้ทราบถึงความต้องการของพนักงาน

ขั้นตอนที่ 2 กลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัย

กระบวนการในกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด และวิธีการ/หลักการ/ขั้นตอน ในการประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านความรู้ 3) ด้านชื่อเสียง และ 4) ด้านขวัญกำลังใจ

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอกลยุทธ์การจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เกิดมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้บริหารบริษัทแก้ปัญหาที่ตรงกับความต้องการของพนักงานต่อการพัฒนาบริษัทได้อย่างมีเหตุผลและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทมีความมั่นคงในอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต ซึ่งเป็นไปตามการยกระดับมาตรฐานตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย นอกจากนั้นบริษัทได้มีการประเมินผลจากการปฏิบัติงานตามความเหมาะสมอย่างเป็นธรรมทำให้พนักงานมีความมั่นใจในบริษัทมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรพัฒน์ วรรณแสงแก้ว (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะเพื่อการพัฒนาพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะเพื่อการพัฒนาพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัยและเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยและติดตามผลหลักจากเข้าร่วมแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยที่ปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 26 คน เครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะ ได้แก่ แบบประเมินด้านความรู้แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน (ทักษะ) และแบบประเมินพฤติกรรมผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะสำหรับพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะมีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) กำหนดบทบาทหน้าที่ในงานรักษาความปลอดภัยประกอบด้วย วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัยวิเคราะห์ความรู้ ทักษะ และเจตคติของพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิในธุรกิจรักษาความปลอดภัยและสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในธุรกิจรักษาความปลอดภัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมรรถนะอาชีพ 2) ออกแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานประกอบด้วย วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานกำหนดแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยสร้างเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของ

พนักงานรักษาความปลอดภัยพัฒนาคู่มือประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยและตรวจสอบเครื่องมือและคู่มือประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 3) ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานประกอบด้วย อบรมผู้ประเมินเกี่ยวกับการใช้คู่มือประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยกำหนดตัวผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินกำหนดวันเวลาและสถานที่ทำการประเมินและนำเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะไปประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) สรุปผลการประเมินผลการปฏิบัติงานประกอบด้วย วิเคราะห์ช่องว่าง (Gap) หรือความต้องการที่จะพัฒนา สรุปผลการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะและผลการวิเคราะห์ช่องว่างและสรุปผลวิธีการพัฒนาและติดตามผล 2. การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานประกอบด้วย แบบประเมินด้านความรู้แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน (ทักษะ) และแบบประเมินพฤติกรรมไปใช้ประเมินพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 26 คน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานร้อยละ 80 จำนวน 21 คน ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานจำนวน 5 คน และผู้ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานจำนวน 18 คน จาก 21 คน ยังมีช่องว่าง (Gap) ด้านความรู้และทักษะในบางสมรรถนะย่อยและผู้ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานจำนวน 5 คน ต้องเข้าร่วมแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคลเพื่อที่จะปิดช่องว่างด้านความรู้และด้านทักษะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่องค์การต้องการ โดยสรุปคะแนนประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะรายบุคคลของกลุ่มตัวอย่างหลังจากเข้าร่วมแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคลผ่าน เกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานร้อยละ 80 และได้ปิดช่องว่าง (Gap) ทั้งหมดจำนวน 24 คน และ 2 คน ยังไม่สามารถปิดช่องว่างด้านความรู้และทักษะได้จึงต้องเข้าร่วมแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรมีการควบคุม และนำผลการศึกษาวิจัยมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มประสิทธิภาพขึ้น
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เสนอแนะกับหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลและออกใบอนุญาตพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต และการจัดทำบุคลากรการตรวจทะเบียนประวัติอาชญากรรม ให้มีการใช้ระยะเวลาและขั้นตอนในการปฏิบัติงานน้อยลง และมีความรวดเร็วคล่องตัวมากยิ่งขึ้น
3. ข้อเสนอแนะในการศึกษานาคต ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าในการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย กัทส์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

References

- Guts (2017), *Guts Investigation Security Guard Co.,Ltd.*, retrieved from 3rd October 2020.
<http://www.gutsgroup.com/#!/home>
- Boonchom Srisaard (2002). *Preliminary researched of first edition No. 7 in Bangkok:* Suwiriyasan.

- Peerapat Wansangkaew. (2013). Developing a performance appraisal model using ompetency as base for employee development in Security Business Education. *Journal at Chulalongkorn University*, 42. (Special Edition), 18-32.
- Vallop Kingchansilp. (2017). Development to Thailand 4.0 Era retrieved from the 15th November 2020. <http://www.gutsgroup.com/news/detail/>
- National Legislative Assembly, *Security Business Act B.E.(2015)*. Bangkok : National Legislative Assembly Secretariat of the Senate. B.E. 2015.
- Sanao Tiyo. (2008). Principles of administration of the 9th printing, Bangkok : Thammasat University.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd New York: Harper and Row Publication.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON WORD COMPOUNDING IN THAI LANGUAGE
OF MATTHAYOMSUEKSA 1 STUDENTS BY PROJECT - BASED LEARNING MANAGEMENT

อนิรุต ทองชีว

Aniroot Thongchiw

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

E-mail : root_2535@hotmail.co.th

Received 22 June 2021; Revised 10 July 2021; Accepted 30 August 2021.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 2) ศึกษาความคิดเห็นของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนวัดคลองครุ อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียน เป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ โครงงาน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำใน ภาษาไทย 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent sample t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การสร้างคำในภาษาไทย, การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

Abstract

The purposes of this research were 1) compare the learning achievement on word compounding in Thai language for Matthayomsuksa 1 students before and after using project – based learning. 2) study Matthayomsuksa 1 students' opinions towards using project – based learning. The sample consisted of 30 Matthayomsuksa 1/4 students from Watklongkru School, second semester, academic year 2019, and using simple random sampling technique within one classroom unit. The research instruments used were 1. lesson plans of word compounding

in Thai language, using project – based learning. 2. an achievement test, and 3) questionnaire on opinions towards using project – based learning. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test dependent.

The results of the study were: 1. The average scores of learning achievement on word compounding in Thai language using project – based learning for Matthayomsuksa 1 in the post test were significantly higher than pre-test scores at the 0.05 level. 2. Matthayomsuksa 1 students' opinions towards using project – based learning on word compounding in Thai language was overall at the highest level.

Key word : Learning achievement, word compounding in Thai language, project – based learning.

บทนำ

การขยายตัวของภาษาเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่ทำให้ภาษาดำรงอยู่ต่อไปได้ในสังคมที่เป็นการสื่อสารไร้พรมแดนที่ต้องการใช้คำเพื่อการสื่อสารที่มากขึ้น เห็นได้จากภาษาไทยมีคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น หรือเกิดคำใหม่ ๆ ขึ้นใช้จากวิธีการสร้างคำซึ่ง วลัย ช่างขวัญยืน และคณะ (2555) กล่าวว่า การสร้างคำมีอยู่ในภาษาทุกภาษา โดยแต่ละภาษา โครงสร้าง และการเรียงลำดับหน่วยคำของคำที่สร้างขึ้นใหม่นั้นอาจแตกต่างกันไปทั้งในระหว่างภาษาต่าง ๆ และในภาษาเดียวกัน ในภาษาไทยหน่วยคำที่นำมารวมกันมีทั้งที่เป็นคำชนิดเดียวกันและต่างชนิดกัน ความหมายและลักษณะการใช้ก็ต่างกันไปหลายแบบดังที่ บรรจบ พันธุเมธา (2541) ได้กล่าวว่า การสร้างคำทำให้เรามีคำใช้ในภาษาเพิ่มขึ้นมากมาย พร้อมกันนั้นภาษาที่เคยมีแต่คำพยางค์เดียวก็ได้กลายเป็นมากพยางค์ขึ้น และการสร้างคำใหม่ยังคงมีอยู่เรื่อยไปโดยอาศัยวิธีการสร้างแบบต่าง ๆ ในภาษาไทยมีการสร้างคำทั้งหมด 3 ประเภท คือ คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ ซึ่งการสร้างคำในภาษาไทยทั้ง 3 วิธีมีรายละเอียดที่แตกต่างและใกล้เคียงกันทำให้บางครั้งเกิดความสับสน ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวจึงได้กำหนดไว้ใน สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ข้อที่ 2 สร้างคำในภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งปัญหาการใช้ภาษาไทยมีสาเหตุมาจากเนื้อหาหลักภาษาเป็นเรื่องที่ยากและซับซ้อน รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย ปัญหาดังกล่าวมีผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนวัดคลองครุ ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ในด้านหลักการใช้ภาษาไม่ผ่านเกณฑ์ 0-49 คะแนน ร้อยละ 30 คิดเป็นจำนวนนักเรียนทั้งหมด 36 คน จาก 120 คน และยังมีนักเรียนอีกจำนวนมากที่ได้ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ และในเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย พบว่า นักเรียนไม่สามารถแยกแยะคำบอกส่วนประกอบของคำ และไม่สามารถอธิบายความหมายของการสร้างคำประเภทต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำประสมและคำซ้อน ที่มีความหมายและลักษณะสังเกตที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3 คน เกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาหลักภาษาไทย พบว่า เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูซึ่งเป็นแบบบรรยาย แล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนและไม่ตั้งใจเรียน จนทำให้ผลการทดสอบในเรื่อง หลักภาษาไทย มีนักเรียนได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียน ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งมีผลการวิจัยชี้ว่าวิธีการสอนนี้ช่วยให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย สูงขึ้น เช่น ศรินทิพย์ เต็นดวง (2554) และอำภาพร ระนาภูศิลป์ (2554) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความสามารถในการทำโครงงานหลังการจัดการ เรียนรู้แบบโครงงานอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมากนอกจากนี้ รักษ์กร ภัทรกรธนาภิจ (2552) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และนักเรียนมี เจตคติต่อการเรียนภาษาไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จาก ผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในทุกๆ ระดับ การศึกษา ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปปรับและประยุกต์ใช้ในหลากหลายกลุ่มสาระวิชาหรือเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้ รวมทั้งกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ทั้งยังสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มี ความสามารถในการทำโครงงานที่ดี และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นวิธีการเรียนรู้อย่างแท้จริงและเกิดประโยชน์กับผู้เรียนในด้านต่างๆ ซึ่งชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) และสมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2553) กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบ โครงงานสรุปได้ว่า การสอนแบบโครงงานเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหรือสำรวจในสิ่งที่สนใจ ในเชิงลึก ฝึกทักษะการจัดการเกี่ยวกับเวลาและการจัดการโครงงาน รู้จักวิธีทำงานอย่างมีระบบ มีแผนงานที่ดี ได้ฝึกฝนกระบวนการในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการ แก้ปัญหา และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2551) ยังกล่าวอีกว่า การเรียนรู้แบบโครงงานช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมทั้งหลายจะถูกปลูกฝัง และสั่งสมในตัวผู้เรียน ได้แก่ การปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความ อดทน เสียสละ รู้จักในอภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะนำการจัดการ เรียนรู้แบบโครงงานมาใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทย เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

สมมุติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการ จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการ

ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการสร้างคำในภาษาไทย

คำที่เกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันแล้วเกิดความหมายใหม่ มีหลายประเภท ซึ่งสมาคมครุภาษาไทยแห่งประเทศไทย (2558) และหนึ่งฤทัย ชวนะลิขิกร (2561) กล่าวถึงการสร้างคำในภาษาไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ คำประสม คำซ้ำ และคำซ้อน

1.1 คำประสม เป็นการนำคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไป มารวมเป็นคำเดียวกันแล้วเกิดความหมายใหม่ โดยยังมีเค้าความหมายเดิมอยู่ เช่น พ่อค้า แม่ครัว แว่นกันแดด รถไฟฟ้าใต้ดิน (สมาคมครุภาษาไทยแห่งประเทศไทย 2558: 83 และวิเชียร เกษประทุม 2558)

1.2 คำซ้อน เป็นการสร้างคำโดยวิธีประสมคำอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งวัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ (2555: 57) สมาคมครุภาษาไทยแห่งประเทศไทย (2558) และวิเชียร เกษประทุม (2558) ให้ความหมายของคำซ้อนเหมือนกันว่า คำซ้อน หมายถึง การนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป มาเรียงต่อกันโดยคำที่นำมาเรียงนั้นอาจมีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน หรือตรงข้ามกัน เพื่อเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.3 คำซ้ำ เป็นการสร้างคำอีกวิธีหนึ่งที่แตกต่างจาก คำประสมและคำซ้อน ซึ่งกิจมาโนชญ์ โรจนทรัพย์ (2555) สมาคมครุภาษาไทยแห่งประเทศไทย (2558) และหนึ่งฤทัย ชวนะลิขิกร (2561) กล่าวถึงความหมายของคำซ้ำว่า คำซ้ำ หมายถึง การนำคำที่เหมือนกันทั้งเสียง รูปคำ ความหมาย และหน้าที่ของคำ มาเรียงกันโดยใช้ไม้ยมกแทนคำหลัง เช่น เช่น เด็ก ๆ แม่ๆ คุณๆ หนู่มๆ แก่ๆ สวยๆ ยกเว้นในกรณีซ้ำแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเสียงของคำ เช่น แก่แก่ ดีดี ฯลฯ

2. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการสอนวิธีหนึ่งที่ให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจอย่างมีระเบียบแบบแผน มีกระบวนการขั้นตอน และสามารถสรุปความรู้เป็นของตนเองได้ ทำให้เกิดการพัฒนาการคิด การแก้ปัญหา การวางแผน การทำงานเป็นทีม ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารายละเอียดของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มานำเสนอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based-Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ โดยนักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งวัฒนา มัคคสมัน (2554) และพิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ (2556) กล่าวว่า การสอนแบบโครงงาน หมายถึง การที่เด็กเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากความสนใจของเด็กเองอย่างลุ่มลึกลงไปรายละเอียดของเรื่องนั้นด้วยกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาของกระบวนการวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการอื่นใดด้วยตนเองจนพบคำตอบที่ต้องการ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา

2.2 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งอาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) และสุนทร สีนธพานนท์ และคณะ (2554) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยโครงงาน มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหา รู้จักการทำงานกลุ่มร่วมกัน และเรียนรู้การ

อยู่ร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย

3. เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดประเมินค่า คิดวิพากษ์ เพื่อพัฒนาความถนัดและความสามารถได้เต็มศักยภาพ

4. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาควบคู่ไปกับกระบวนการ

2.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการที่เป็นระบบ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การทำงานเป็นกลุ่ม และทักษะต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ขั้นตอนการทำโครงงานของสุคนธ์ สินธพานนท์ (2554) บุรชัย ศิริมหาสาคร (2553) และลัดดา ภูเกียรติ (2552: 28-52) เป็นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมีขั้นตอนการทำโครงงานทั้งหมด 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดเรื่องโครงงาน

ครูเสนอสถานการณ์หรือตัวอย่างที่เป็นปัญหา มีความน่าสนใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการ อยากค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำปัญหาที่อยากรู้มากำหนดเป็นหัวข้อเรื่องที่จะทำโครงงาน โดยผู้สอนจะพิจารณาความเป็นไปได้ของเรื่องที่จะทำ ซึ่งพิจารณาจาก หัวข้อเรื่องมีความเฉพาะเจาะจง ไม่กว้างหรือยากเกินไป ใช้เวลาหรืองบประมาณที่เหมาะสม มีข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้ศึกษาอย่างเพียงพอ

ขั้นที่ 2 การวางแผนโครงงาน

เมื่อได้ชื่อเรื่องแล้วผู้เรียนจะต้องเขียนโครงร่างของโครงงานเสนออาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูพี่เลี้ยง ตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ชื่อโครงงาน
2. ชื่อผู้ทำโครงงาน
3. ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาโครงงาน
4. ที่มาและความสำคัญของโครงงาน
5. วัตถุประสงค์ของการศึกษา
6. ขอบเขตของโครงงานที่จะทำการศึกษา
7. สมมุติฐานของการศึกษา
8. วิธีดำเนินงาน
9. ประโยชน์หรือผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำโครงงาน
10. เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม

การเขียนโครงร่างของโครงงานมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่คาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติ ซึ่งกำหนดวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และรายละเอียดการทำงานที่จำเป็นเพื่อช่วยให้การปฏิบัติโครงงานลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติโครงงาน

ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหาตามแผนการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา คอยสังเกต ติดตาม แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกผลการดำเนินการด้วยความมานะอดทน มีการประชุมอภิปราย ปรึกษาหารือกันเป็นระยะๆ ผู้สอนจะเข้าไปเกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ความคิด ความรู้ ในการวางแผนและตัดสินใจทำด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการบันทึกข้อมูล และทักษะการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 4 การเขียนรายงานโครงงาน

ผู้เรียนจะนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น ตาราง แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ จากนั้นจัดทำรายงานโครงงานเป็นรูปเล่ม โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนประกอบตอนต้น ได้แก่ ปกนอก ปกใน บทคัดย่อ กิตติกรรมประกาศ คำนำ และสารบัญเรื่อง/ตาราง/ภาพประกอบ

ส่วนเนื้อหา แบ่งเป็น 5 บท ได้แก่ บทนำ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิธีการดำเนินงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ส่วนประกอบตอนท้าย ได้แก่ บรรณานุกรมและภาคผนวก

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและประเมินผลโครงงาน

ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามานำเสนอให้ผู้อื่นได้รับทราบ ซึ่งการนำเสนอโครงงานทำได้หลายรูปแบบ เช่น การบรรยายประกอบแผนผังโครงงาน การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ การเล่าเป็นนิทาน เชิดหุ่น ประกอบการบรรยาย การจัดนิทรรศการหรือป้ายนิเทศ การแสดงละคร หรือวิธีการอื่นๆ ที่ครูและนักเรียนเห็นสมควร

สุดท้ายเป็นการประเมินผลโครงงานเพื่อประเมินความสามารถในการทำโครงงานตั้งแต่มุ่งดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ คือ ให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาว่าก่อนที่จะดำเนินการมีสภาพอย่างไร มีปัญหาอย่างไร ระหว่างที่ดำเนินงานตามโครงงานนั้นยังมีสิ่งใดผิดพลาดหรือบกพร่อง จะต้องแก้ไขอะไรบ้าง จะมีวิธีแก้ไขอย่างไร เมื่อดำเนินการไปแล้วผู้เรียนมีแนวคิดอย่างไร มีความพอใจหรือไม่ ผลของการดำเนินการตามโครงงาน ผู้เรียนได้ความรู้อะไร ได้ประโยชน์อย่างไร และสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นได้อย่างไร โดยให้ผู้เรียนประเมินโครงงานของตนเองหรือเพื่อนร่วมประเมิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดคลองครุ อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 4 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนวัดคลองครุ อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย 2) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

3. แบบแผนการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการทำวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs or Non Designs) มีแบบแผนการวิจัยการวิจัยแบบ The One-Group Pretest-Posttest Design (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 144) ดังนี้

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂

T₁ หมายถึง การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย
ก่อนการทดลอง

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

T₂ หมายถึง การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย
หลังการทดลอง

4.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง ใช้เวลาสอน 3 สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเวลาเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย

รายการ	เรื่องที่สอน	จำนวนชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	การกำหนดชื่อเรื่องโครงงาน	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	การวางแผนโครงงาน	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	การปฏิบัติโครงงาน	3
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	การเขียนรายงานโครงงาน	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	การนำเสนอและประเมินผลโครงงาน	2

จากการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญและนำไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้เท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ ที่สร้างตามพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดตามแนวคิดของ Bloom ซึ่งแบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.39-0.72 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22-0.67 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

4.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามหลักการของ Likert จำนวน 15 ข้อ 3 ด้านได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

5. การดำเนินการทดลอง

ในการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ the one-group pretest-posttest design มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (pretest) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย เพื่อวัดความรู้พื้นฐานการสร้างคำในภาษาไทยของนักเรียนระยะเวลา 1 ชั่วโมง

2. ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง ทดลองจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

3. ทดสอบหลังเรียน (posttest) กับนักเรียน หลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัยเป็นชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนแต่กลับข้อและตัวเลือก ระยะเวลา 1 ชั่วโมง

4. ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ภายหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 5 แผน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. นำผลจากการทดสอบก่อน-หลังการทดลอง และคำตอบจากแบบสอบถามความคิดเห็นมาวิเคราะห์โดยกระบวนการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้แบบโครงงาน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้แบบโครงงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกระบวนการคิดค้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจ มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับคำกล่าวของวัฒนา มัคคสมัน (2554) และพินันท์ เดชะคุปต์ และคณะ (2556) ที่ว่า การสอนแบบโครงงาน เป็นการที่เด็กเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากความสนใจของเด็กเองอย่างลุ่มลึกลงไปรายละเอียดของเรื่องนั้นด้วยกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาของกระบวนการวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการอื่นใดด้วยตนเอง จนพบคำตอบที่ต้องการ นอกจากนี้โครงงานยังส่งเสริมให้นักเรียนนำข้อมูลที่ค้นคว้าได้มาอภิปรายร่วมกันในกลุ่ม ฝึกการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จักแก้ปัญหา รู้จักการวางแผนในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงงานที่ตั้งไว้ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และเกิดองค์ความรู้ที่คงทนถาวรสามารถจดจำได้นาน เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อนักเรียนอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ให้แก่ นักเรียน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้ร่วมกันศึกษาปัญหาและกำหนดเรื่องโครงงานขึ้นจากความสนใจของนักเรียน ร่วมกันวางแผนและเขียนโครงร่างโครงงาน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกในกลุ่ม ให้ไปศึกษาค้นคว้า นำข้อมูลที่ได้อภิปราย และแสดงความคิดเห็น โดยมีครูผู้สอนให้

คำแนะนำแก่นักเรียน ทั้งในด้านการปฏิบัติโครงการ การเขียนรายงานโครงการ และการนำเสนอโครงการ โดยที่นักเรียนจะได้ศึกษาไปความรู้ ฟังการอธิบายการทำโครงการและทำใบงานที่ครูกำหนดเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้นักเรียนทราบข้อผิดพลาดของตนเอง และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง สอดคล้องกับลัดดา ภูเกียรติ (2552) ที่ได้กล่าวถึง บทบาทของครูพี่เลี้ยงหรืออาจารย์ที่ปรึกษาในการทำโครงการว่า จะต้องเป็นมากกว่าการให้คำปรึกษา ในบางครั้งบางเวลาอาจต้องเข้าไปช่วยแก้ปัญหา ร่วมวางแผนในการทำงาน การตัดสินใจหรือกระตุ้นเตือนเมื่อพบข้อบกพร่องและให้กำลังใจอย่างใกล้ชิดเมื่อพบว่านักเรียนเกิดความท้อแท้ และที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องมีความเสียสละอย่างสูงเพราะต้องอุทิศเวลาให้กับการทำโครงการของนักเรียนตลอดระยะการดำเนินงาน

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นลำดับที่ 1 เนื่องจากการทำโครงการเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ นักเรียนได้ลงมือค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง เกิดการคิด การวางแผน การแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้อื่น ทำให้เกิดความท้าทายในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่ได้รับจากการเรียนรู้โดยทั่วไป สอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) และสมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2553) ที่กล่าวว่า การสอนแบบโครงการเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหรือสำรวจในสิ่งที่สนใจในเชิงลึก ฝึกทักษะการจัดการเกี่ยวกับเวลาและการจัดการโครงการ รู้จักวิธีทำงานอย่างมีระบบ มีแผนงานที่ดี ได้ฝึกฝนกระบวนการในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการแก้ปัญหา และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านบรรยากาศในการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นลำดับที่ 2 เนื่องจากนักเรียนอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมาก่อน เพราะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นเรื่องที่นักเรียนต้องร่วมมือกันภายในกลุ่มเพื่อศึกษาค้นคว้า สมาชิกในกลุ่มมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับทิตนา แหมมณี (2555) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นการให้ผู้เรียนได้เลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูลแล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด

การทำโครงการของนักเรียนเป็นการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่าง ๆ จากการทำงานกลุ่ม ทำให้เกิดความท้าทายในการทำงานเพื่อต้องการทราบคำตอบจากการศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ (2556) ที่กล่าวว่า การทำโครงการ นักเรียนจะศึกษาเพื่อค้นพบความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่และวิธีการใหม่ ด้วยตัวของนักเรียนเอง ซึ่งนักเรียนไม่เคยรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อน ดังนั้นจึงทำให้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ และด้านบรรยากาศในการเรียนรู้แบบโครงการได้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นสองลำดับแรก ซึ่งในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้แบบโครงการพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 3 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นการฝึกทักษะการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา สอดคล้องกับอาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยโครงการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการค้นคว้าแสวงหาความรู้ เพื่อตอบคำถามในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ด้วยตนเอง ช่วยฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหาและการทำงานอย่างเป็นระบบ และให้ผู้เรียนได้พัฒนาความถนัด ความสามารถส่วนตนอย่างเต็มศักยภาพ จากการทำ

โครงการงานของนักเรียนพบว่า นักเรียนให้ความสนใจการทำโครงการเป็นอย่างดี และเห็นถึงประโยชน์ของการทำโครงการที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น นักเรียนนำความรู้เรื่องการเขียนรายงานโครงการไปประยุกต์ใช้ในการทำงานในรายวิชาอื่น นำทักษะกระบวนการกลุ่ม การคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา ไปปรับใช้ในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไป นักเรียนรู้จักวางแผนการทำงานอื่น ๆ อย่างรอบคอบมากยิ่งขึ้น รู้จักการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น และเห็นคุณค่าในตนเอง ในบางครั้งนักเรียนประสบปัญหาและอุปสรรคในการทำโครงการ อาจเกิดจากการคิดและการวางแผนโครงการที่ยังไม่เป็นระบบ จนทำให้การทำโครงการต้องใช้เวลามากกว่าที่กำหนด สอดคล้องกับบุรชัย ศิริมหาสาคร (2553: 17) ที่กล่าวถึง ข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบโครงการว่า ต้องใช้เวลามากในการทำโครงการและการให้ข้อมูลย้อนกลับ ถ้านักเรียนวางแผนทำงานไม่ดี อาจทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความท้อแท้ในการทำโครงการ ไม่เห็นถึงประโยชน์ของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้แบบโครงการน้อยกว่าด้านอื่น ๆ

สรุปองค์ความรู้

การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นการสอนวิธีหนึ่งที่ให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจอย่างมีระเบียบแบบแผน มีกระบวนการขั้นตอน และสามารถสรุปความรู้เป็นของตนเองได้ ทำให้เกิดการพัฒนาการคิด การแก้ปัญหา การวางแผน การทำงานเป็นทีม ฯลฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการตามแนวคิดของ ลัดดา ภูเกียรติ (2552) บุรชัย ศิริมหาสาคร (2553) และสุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2554: 103) สังเคราะห์เป็นแนวการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดเรื่องโครงการ ขั้นที่ 2 การวางแผนโครงการ ขั้นที่ 3 การปฏิบัติโครงการ ขั้นที่ 4 การเขียนรายงานโครงการ และขั้นที่ 5 การนำเสนอและประเมินผลโครงการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรให้ความสำคัญกับการปฐมนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนการทดลองเพื่อให้นักเรียนทราบวิธีการปฏิบัติตนในระหว่างทดลอง และเข้าใจวิธีการเรียนรู้แบบโครงการบทบาทของครูและนักเรียน วิธีการวัดและประเมินผล เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและเข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของโครงการ
2. การจัดการเรียนรู้แบบโครงการใช้เวลามากในการดำเนินการ ทั้งใบงาน ใบความรู้ สื่อประกอบการสอน ตัวอย่าง รวมถึงภาระงานล่วงหน้าที่ต้องแจ้งให้นักเรียนได้ทราบก่อน ดังนั้น ครูต้องวางแผนการจัดกิจกรรมให้นักเรียนอย่างรอบคอบ เพื่อให้ปฏิบัติโครงการได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงการไปพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระอื่น เช่น วรรณคดีและวรรณกรรม

References

Chang Kwan Yuen, W. and faculty. (2012). *Thai norms*, volume 2. (3rd ed.). Bangkok: Sor Kor Sor Kho Ladprao.

- Chawana Likhikorn, Hn. (2018). *Characteristics of Thai language*. Bangkok: Danex Inter Corporation.
- Citheiyng, A. (2010). *Teaching Principles (Revised Edition)*. (5th ed.). Bangkok: Odeon Store.
- Decha khupt, P. and Yindee sukh, P. (2017). *Teach children to do projects Teach teachers to do practical research in the classroom*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Denduang, S. (2011). *The development of learning outcomes on analytical listening and viewing of the eighth grade students taught by project-based learning approach*. Thesis Master of Education in Curriculum and Supervision Silpakorn University.
- Ketpratun, W. (2015). *Thai language principles (complete version)*. Bangkok: Pheim thraph typing.
- Khammanee, T. (2012). *teaching: knowledge for organizing an effective learning process*. (17st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kitmanoch, R. (2012). *Thai language course from the heart of Teacher Lily*. (11st ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Mąkhkha samān, W. (2011). *Project teaching*. (3rd ed.). Bangkok: V Print.
- Mergendoller, John R; et al. "Pervasive Management of Project-Based Learning: Teacher as Guides and Facilitators." Buck Institute for Education. 2006 [Online]. Accessed 6 April 2011. From <http://www.big.org>.
- Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Agricultural Cooperative Association of Thailand.
- Pattanakornthanakit, R. (2009). *A Comparison of the Results of Learning Management of Thai Learning Substance Entitled "Modern Language in Technology" for Prathomsuksa 6 Students taught using the Project Based Learning and the Conventiønnal Method*. Thesis Master of Education in Curriculum and Instruction Thepsatri Rajabhat University.
- Phanthu metha, B. (1998). *Characteristics of Thai language*. (12st ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Phukiat, L. (2009). *project teaching and Research-based teaching : Tasks that elementary school teachers can do*. Bangkok: Saha and Sun Printing.
- Phu Wiphadawat, S. (2011). *Teaching principles to develop learners and Assessment based on actual conditions*. Bangkok: Duangkamol.
- Ranatsilp, A. (2011). *The development of learning achievement on report writing of the third grade students through the learning project approach*. Thesis, Master of Education Department of teaching Thai language Department of Curriculum and Instruction Silpakorn University.
- Sinthaphanon, S. and faculty. (2011). *Methods of teaching in line with educational reforms to improve the quality of youth*. Bangkok: Limited Partnership 9119 Printing Techniques.

- Siri Mahasakhon, B. (2010). *science project*. (3rd ed.). Nonthaburi: Book Point.
- Suthirat, Ch. (2010). *New learning management*. Nonthaburi : Sahamit Printing and Publishing.
- Thai Language Teachers Association of Thailand. (2015). *The main ThaiThings Thai teachers need to know*. Bangkok: Sor Kor Sor Kho Ladprao.
- Trakulsarit, W. (2008). *Project-based learning management approach*. Bangkok: MIT Printing.
- Wurdinger, Scott. "Cultivating Life Skills at Project-Based Learning Charter School." *Improving School*. 14(1), 84-96.
- Zimmerman, Daniele C. *Project-Based Learning for Life Skill Building in 12th Grade Social Studies Classrooms*. : Dominican University of California, 2010.

ศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโดยฐานทางวัฒนธรรม
: ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
STUDY OF THE TOURISM COMMUNITY BASED ON CULTURE
: KOAKKEAK COMMUNITY BANKBA-IN DISTRICT AYUTTHAYA PROVINCE.

ชมพู่ โกติรัมย์¹ และ สุปัญญา จันทร์เพ็ญศรี

Chompoo Gotiram and Supanya Chanphensri

วิทยาลัยดุสิตธานี Dusit Thani College

E-mail : saipupink@hotmail.com

Received 23 July 2021; Revised 23 August 2021; Accepted 12 February 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโดยฐานทางวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และศักยภาพการจัดการที่ไม่ทำลายวัฒนธรรม และเพื่อเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐาน วัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพและ ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเกาะเกิด (หมู่ 4,5,6) เป็นชุมชนมีศักยภาพโดยพัฒนาเป็นพื้นที่พิเศษ มีการ จัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นเข้ามารองรับ สืบสานวัฒนธรรมในกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้ภูมิปัญญา ศิลปะ วิถี วัฒนธรรมมีความยั่งยืน ด้านผู้นำมีศักยภาพสูง นำพาชุมชนและจัดเวทีชาวบ้านโดยตกลงความคิดว่า เพราะ วิถีวัฒนธรรม อาหาร ศิลปะต่าง ๆ ของชุมชน เป็นมรดกที่คนต่างถิ่นมาเยี่ยมชม วิถีวัฒนธรรมเป็นดังลมหายใจ การท่องเที่ยว มีความจำเป็นที่ต้องสืบสานมีชีวิตนั้นคือ วิถีวัฒนธรรมชุมชนที่สามารถสัมผัสได้ ทั้งนี้เพราะ ชุมชนเกาะเกิดได้ร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านขนมไทย ศิลปะการแสดง วิถีวัฒนธรรม งานประเพณีที่สืบทอด จากบรรพบุรุษ และผู้นำชุมชนได้ร่วมกลุ่มกันจัดการสิ่งที่มีอยู่แล้วมาอนุรักษ์ สืบสานให้เกิดการท่องเที่ยว ภายในชุมชนโดยใช้วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นฐานการเรียนรู้

คำสำคัญ: ชุมชน, วัฒนธรรม, การท่องเที่ยว

Abstract

This research project is a cultural study of the tourism community in Koukkeak Pankpa district, Ayutthaya province. The objective of this research was to study the cultural ability and management potential that conserves culture, and to display patterns of community-based culture for tourism in Koukkeak Pankpa-in District, Ayuthaya province. This research follows a Qualitative and Participatory Action Approach.

The results of the study found that the Koakert community (moo 4,5,6) developed a unique folkway, art, and culture, which also support tourism activities. According to the leadership of the community their local culture may disappear, despite its potential for tourism, so that it is necessary conserve a tourism oriented cultural sustainability approach.

Koukkeak community has joined efforts in order to conserve Thai desserts, performing arts, culture, local other traditions and local wisdom inherited from their ancestors and thus manage to promote their culture, tradition and local wisdom as a learning base.

Keyword: community, culture, tourism

บทนำ

สำหรับประเทศไทยแล้วอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศ ได้แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและรายได้ทริจำนวนเพิ่มสูงขึ้นตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวจากกระแสหลักได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การท่องเที่ยวในปัจจุบันกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับธุรกิจหลายอย่าง ทำให้รายได้เข้าสู่ประเทศ แต่ในทางกลับกันได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และวิถีทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ต่อมาได้เกิดกระแสการท่องเที่ยวแบบใหม่ คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเกิดจากการปรับตัวจากระบบการท่องเที่ยวกระแสหลักที่สร้างผลกระทบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยมุ่งพัฒนาให้ คนในชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามผลลัพธ์สุดท้ายที่หลายประเทศคิดคำนวณแล้วยังเห็นว่า การท่องเที่ยวน่าจะส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระดับน่าพอใจ การท่องเที่ยวชุมชน (community Based Tourism=CBT) เป็นที่รู้จักอย่างกว้าง และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น จนกลายเป็นทางเลือกการท่องเที่ยวอีกแบบหนึ่ง การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นดำเนินการโดยคนในชุมชน โดยคนชุมชนมีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางพัฒนาชุมชนของตนโดยอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นทุน ซึ่งต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลักหลักที่ดำเนินการจากคนนอกชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศจากฐานรากเพราะได้ทำงานครอบคลุมด้านหลักด้วยกันทั้งเศรษฐกิจ ทั้งสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในทางกลับกันจากประสบการณ์หลายชุมชนที่ผ่านมา

การท่องเที่ยวกระแสหลักได้ดำเนินการข้ามความเป็นชุมชน นโยบายการท่องเที่ยวคือการย่อยส่วนธุรกิจท่องเที่ยวจากกระแสหลักให้เล็กลง ขยายตัวไปยังท้องถิ่นทางไกลพร้อม ๆ กับการขยายวัฒนธรรมจากต่างชาติ วิถีชีวิตของสังคมเมืองไปยังชุมชนชนบทนั่นเอง ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นทางกระจายวัฒนธรรมไปยังชุมชนชนบทในรูปความเจริญ หรือกล่าวโดยรวมคือความเป็นเมืองที่ขยายตัวไปยังชุมชนชนบท เมื่อเป็นเช่นนี้หลายชุมชนที่ขาดความระมัดระวังในการจัดการท่องเที่ยวได้สูญเสียอัตลักษณ์ชุมชนลงไป แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนมีเป้าหมายหลัก ๆ คือไม่เน้นการบริการเพื่อผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจเหมือนการท่องเที่ยวกระแสหลัก หากแต่จะเน้นพัฒนา ของดี สิ่งดี ที่ตนมีอยู่สร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน จากนั้นค่อย ๆ แพร่กระจายไปยังคนภายนอกเพื่อให้คนภายนอกชุมชนได้เรียนรู้ และรับประโยชน์จากสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย และที่สำคัญคือชุมชนเป็นเจ้าของในรูปแบบของการจัดการ ผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดการท่องเที่ยวก็ตกไปยังชุมชน ผลที่ได้คือความเข้มแข็งในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism - CBT) ได้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นทางเลือกการท่องเที่ยวอีกแบบหนึ่ง การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นดำเนินการโดยคนในชุมชนที่มีการตระหนักในความเป็นชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลักที่ดำเนินการจากคนภายนอกชุมชน (จิตติ มงคลชัยอรัญญาและพาวิณี ศุนาลัย, 2560)

การท่องเที่ยวชุมชนดำเนินการโดยคนในชุมชนได้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ ทนทางวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน ชุมชนมีทุนทางท่องเที่ยวอยู่แล้วที่พร้อมเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศจากฐานรากนั่นเอง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ที่มีอยู่และมีความสำคัญจึงได้กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้ และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว สู่คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 46 และมาตรา 56 ที่ได้กล่าวถึงการให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเองและการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นตาม มาตรา 78 ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคน เป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญ ในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ชุมชนเกาะเกิด ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน คำว่า เกาะเกิดมีที่มาจากเรื่องเล่าในอดีตว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ่อค้าชาวจีนที่ล่องเรือสำเภามาค้าขายตามแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อล่องมาถึงบริเวณเกาะเกิดในปัจจุบัน เกิดพายุพัดสำเภาล่มกลางแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณหน้าวัดเชิงท่าในปัจจุบัน เมื่อเวลาผ่านไปได้มีดินตะกอนมาทับถมจนเกิดเป็นเกาะอยู่กลางน้ำ ชาวบ้านทั่วไปเรียกชาวบ้านที่อาศัยบริเวณเกาะนี้ว่า ชาวเกาะเกิด จนกลายเป็นชื่อตำบลในปัจจุบัน ชุมชนเกาะเกิดที่ผ่านมาชุมชนได้รับรางวัลต่างๆ มากมายเช่น รางวัลชนะเลิศกลุ่มองค์กรชุมชนแกนหลักในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่น รางวัลชนะเลิศแผนชุมชนดีเด่น รางวัลชนะเลิศในโครงการคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข ระดับจังหวัดจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ชุมชนเกาะเกิดมีทั้งหมด 7 หมู่บ้านแต่มีหมู่บ้านที่ทำการท่องเที่ยวหลัก 3 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 4 บ้านเกาะเกิด หมู่ที่ 5 บ้านท้ายวัด และหมู่ที่ 6 บ้านสามเรือน โดยหมู่บ้านทั้ง 3 ได้เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนระยะที่ 2 ซึ่งเป็นโครงการที่เริ่มโดยองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (อพท.) (เอกสารเวทีประชาคมชุมชนเกาะเกิด) ได้มอบหมายให้ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและแก้ไขความยากจนแห่งเอเชีย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เป็นที่ปรึกษาดำเนินงานต่อยอดจากแนวทางที่ชุมชนเกาะเกิดดำเนินการอยู่แล้ว โดยจัดเวทีประชาคมและเข้าร่วมเครือข่ายภาคีความร่วมมือเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ 20 กันยายน และวันที่ 9 พฤศจิกายน 2561 ตามลำดับ ได้มีส่วนสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับความรู้ ความหมายของคำว่าชุมชน

จากการที่ชุมชนเกาะเกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยว ได้มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เข้ามาเที่ยวและได้นำรูปแบบวัฒนธรรมของท้องถิ่นเข้ามาอย่างไม่ตั้งใจ ทำให้ผู้นำชุมชนเล็งเห็นผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงเกิดการรวมตัวกันระดม

ความคิดทั้งระดับชุมชนและเวทีประชาคมเพื่อหาทางจัดการอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และจะสืบสานต่อให้ยั่งยืนเป็นมรดกของชุมชน โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมเวทีประชาคมและช่วยหาโจทย์วิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาศักยภาพท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพบุคคลในชุมชนจะจัดการอย่างไร ไม่ให้เสียความเป็นชุมชนจากกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนับวันจะเพิ่มขึ้น จะทำให้ความเป็นวัฒนธรรมชุมชนดำรงคงอยู่อย่างไรท่ามกลางความท้าทายการเปลี่ยนของความเป็นเมืองกำลังรุกคืบเข้ามา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยฐานวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

พจนา สวนศรีและสมภพ ยี่จอหอ (2558) ได้เห็นว่าเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนและมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม และการเมือง

วีระพล ทองมา และคณะ (2558) การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable tourism management) นั้นจำเป็นต้องมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐเอกชนและชุมชนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาการจัดการเชิงอนุรักษ์โดยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาเหล่านั้นจะต้องไม่ไปทำลายขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของประชาชนท้องถิ่นตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยที่ระบุว่า “ให้การท่องเที่ยวไทยมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล (world class)” โดยเน้นในประเด็นการคงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้ลือชื่อในโลก และให้คนไทยมีความพร้อมที่จะให้บริการในมาตรฐานสากล และมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด ด้วยกลยุทธ์ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นตามหลักการอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Fennell (1999) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวแห่งภาควิชาบัณฑิตการและการพักผ่อน มหาวิทยาลัยบริก ประเทศแคนาดา ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด ด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น ที่สำคัญยังต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันกับคนในชุมชน Fennell ได้เสนอคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนดังกล่าวว่าจะต้องประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่

- 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชนในฐานะการเปิดให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใดๆ อันจัดเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน
- 2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภคและการยกระดับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน “เพื่อสมาชิกในชุมชน” แต่ไม่ใช่ “เพื่อนักท่องเที่ยว”
- 3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนอันเนื่องมาจากความพยายามพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชน

4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสีงแวดล้อมสังคมตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีงามระหว่างประเทศ ทั้งในระดับนานาชาติ นานาภูมิภาคที่ล้วนอยู่ภายใต้มนานาวัฒนธรรม โดยนัยนี้การท่องเที่ยวชุมชนต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมและไม่มองว่าใคร "เจริญกว่า" และใคร "ด้อยกว่า"

ปัญหาที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการจัดการด้านการตลาดชุมชนบางแห่งแม้จะมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแต่มักมีนักท่องเที่ยวไปเยือนน้อยเพราะทำการตลาดไม่ดี ดรชนี (2545) กล่าวว่า การทำการตลาดต้องมุ่งประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น คือการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต้องรู้ว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นใครและทำอย่างไรจึงเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญเพราะทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

ณัฐพัชร มณีโรจน์ (2560) เสนอโปรแกรมการส่งเสริมการตลาดและการสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการนำเสนอความเป็นตัวตนของท้องถิ่น โปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยว ของดี ในท้องถิ่น การเตรียมตัวของชุมชน ได้แก่ การบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนอย่างภาคภูมิใจเพื่อนำมาเล่าให้นักท่องเที่ยวผ่านการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือที่มาของการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งการติดตั้งข้อมูลในการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ประวัติความเป็นมา ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรม ทำการติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับ 1) การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 2) ประเมินภาพรวมการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นเพื่อลดขั้นตอนการเริ่มนับหนึ่งใหม่ในการพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชน การนำผลการประเมินต่าง ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้แล้ว นำมาเป็นข้อมูลเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์การพัฒนาเชิงพื้นที่ได้รวดเร็วขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ผสมโดยเน้นการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ โดยมีกระบวนการ ตามแนวคิดของ Kemmis&McTaggart (1988) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดประชุมรวมกันวางแผน (Planning) มีลำดับขั้นดังนี้

1. การหาข้อมูลเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ โดยเชิญตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชนประกอบด้วย ด้านที่พักโฮมสเตย์ ด้านการท่องเที่ยว ด้านอาหาร ด้านศิลป วัฒนธรรม ด้านการแสดง ด้านขนมพื้นบ้าน และด้านสมุนไพรอายุวัฒนะ

2. พัฒนาศักยภาพโดยวิเคราะห์กลุ่มของตนว่า มีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร โดยระดมความคิด วิเคราะห์สิ่งที่ชุมชนมีอยู่ว่าจะพัฒนา พื้นฟู อนุรักษ์อย่างไร โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ กล่าวคือ (1) ความสะอาด ความสะดวก (2) ด้านผู้นำ (3) ความร่วมมือความพร้อม (4) ด้านสิ่งแวดล้อม (5) ด้านวิถีวัฒนธรรม (6) ด้านขนมอาหารพื้นบ้าน วิเคราะห์สาเหตุปัญหาที่ประสบมา กำหนดเป้าหมาย และวิธีดำเนินการของแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 2 รวมปฏิบัติ (Acting)

นำผลจากจากข้อ 1 มากำหนดกำหนดเป้าหมาย และวิธีการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน

ขั้นที่ 3 รวมกันสังเกต (Observing)

ผู้วิจัยติดตามและประเมินผลจากการนำไปใช้ ว่าจัดจุดอ่อน เสริมจุดเด่นอย่างไร โดยไปร่วมกิจกรรมและร่วมท่องเที่ยวพักแรม ก่อนสรุปแนวทางต่อไป

ขั้นที่ 4 รวมกันสะท้อนผล (Reflecting)

สรุปปัญหา เพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรมร่วมกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (primary Data) เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (focus group interview) ภายใต้กรอบที่ศึกษา คือ ศักยภาพของชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวโดยฐานวัฒนธรรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ตามโครงสร้างที่วางไว้ และการสังเกตแบบไม่มี ส่วนร่วม (non-participant observation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา การระดมความคิด และการสังเกตพฤติกรรม เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว นำไปสู่การตรวจสอบความถูกต้อง แยกจัดกลุ่มตามกลุ่มต่างๆ หลังจากนั้นทำการแปลความหมายคำตอบนั้นว่าสอดคล้องตามศักยภาพและการจัดการ และข้อมูลมานำวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปว่าข้อมูลนั้นเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับปัญหาที่ศึกษา โดยเป็นคำถามเปิดแต่มีกรอบโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ แล้วนำเชื่อมโยง วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นบทสรุป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลดังนี้

1. ด้านศักยภาพของชุมชน พบว่า ชุมชนเกาะเกิดเป็นที่รู้จักในฐานะชุมชนแหล่งเรียนรู้สมุนไพร ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังมีวิถีชีวิตสามารถสัมผัสจับต้องได้ มีความพร้อมในทุกด้าน เช่น การคมนาคม ทางบกและทางน้ำ มีโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยวริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้เลือกพักหลายแบบ แบบมีเครื่องปรับอากาศ และห้องรับลมริมแม่น้ำเจ้าพระยา และมีสิ่งแวดล้อมเงียบสงบ ตั้งอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯ มากนักโดยใช้เส้นทางจากจังหวัดปทุมธานี-บางปะหัน โดยแยกไว้ดังนี้

ด้านการต้อนรับ ผู้คนในชุมชนเกาะเกิดได้จัดให้มีกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรองรับและจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยวัฒนธรรมเป็นฐาน สมาชิกได้ผ่านการอบรม ร่วมกับคณะวิจัย มีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องประสานความเป็นชุมชนและวัฒนธรรม

ด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด มีการจัดการดูแลสภาพแวดล้อม ต้นไม้ ไม้ดอกและไม้ใบ ให้ความร่มรื่นตามเส้นทางสัญจรภายในชุมชน มีภูมิทัศน์ร่มรื่นควรแก่การพักผ่อน และจัดสิ่งปลูกสร้างบนบกและในสายน้ำทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนเกาะเกิดราษฎรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะเมื่อก่อนใช้เรือในการเดินทาง ต่อมาได้ขยายครัวเรือนออกไปมีถนนเชื่อมโยระหว่างชุมชน มีกรรมการชุมชน ดูแลรักษาธรรมชาติให้สมบูรณ์คงอยู่มากที่สุด ลดปริมาณมลพิษทางอากาศในชุมชน เพิ่มสีเขียวในพื้นที่ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ศาสนสถาน วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ขนมและอาหารพื้นบ้าน

ด้านนาฏศิลป์ มีการฟ้อนรำไทย และรำวงไทย ของกลุ่มนาฏศิลป์เยาวชนภายในชุมชน และให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมด้วย “ไม่ใช่แค่รำโชว์ และไม่ใช่เพื่อผลตอบแทนในรูปเงินทองเท่านั้น แต่สิ่งที่กระทำอยู่นี้เป็นความภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรม ที่ยังมีอยู่ในชุมชน ซึ่งนับวันจะเลือนหาย” (นางสาวรัตนา สุขศรี) ตัวแทนกลุ่มนาฏศิลป์

ด้านขนมอาหารไทย ชุมชนเกาะเกิดได้รื้อฟื้นขนมที่เคยมีมาในอดีตแต่เลือนหายไปให้กลับอีกครั้ง เช่น ขนมข้าวยาคุ สมัยก่อนชาวบ้านจะทำปีละครั้งเพื่อใส่บาตร นางชม้อย พรรณแก้ว เป็นผู้สืบทอดจนเป็นสูตรของชุมชนเกาะเกิด และขนมสามเกลอ ขนมกง เป็นอีกขนมชนิดหนึ่ง ที่ถูกนำมาให้อยู่อีกครั้งหลังจากหายไป นอกจากนั้นมียาอาหารพื้นบ้าน ผักไทยโบราณ

ด้านวัฒนธรรมจิตวิญญาณ ในชุมชนเกาะเกิด มีวัดพระญาติ วิหารพระพุทธรูปชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อดำ” พระพุทธรูปเก่าแก่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่ผู้คนต่างถิ่นมาบูชาเป็นจำนวนมาก พระอุโบสถมีอายุร่วมสมัยกรุง 200 กว่าปี และวัดเชิงท่า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จุดเด่นของวัดนี้มีบรรยากาศร่มรื่นด้วยต้นไม้อายุหลายร้อยปี

ด้านสมุนไพร กลุ่มสมุนไพรนี้เป็นจุดเริ่มต้นเป็นที่รู้จักชุมชนเกาะเกิดสู่สาธารณชน ทั้งนี้เพราะผู้คนมาติดต่องาน หรือซื้อขายและเย็บหมสมุนไพรร จนกลายเป็นโฮมสเตย์พักแรมสำหรับผู้เดินทางจากต่างถิ่น

2. ด้านศักยภาพปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำกลุ่ม โดยแยกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

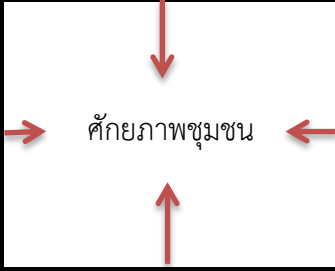
ด้านปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนเกาะเกิดเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางนอกจาก สภาพแวดล้อมที่ตั้งติดกับศูนย์ศิลปาชีพ วัฒนธรรมแล้ว ชุมชนเกาะเกิดมีศักยภาพด้านตัวบุคคล กล่าวคือนางลำพูน พรรณไวย ได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์แห่งชุมชน ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ผลักดันให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า 10 กลุ่มด้วยกัน เป็นต้นว่า กลุ่มนาฏศิลป์ กลุ่มทำขนมอาหารพื้นบ้าน กลุ่มสมุนไพร โดยใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์เรียนรู้ ที่ประชุมและจุดพักนักท่องเที่ยวก่อนกระจายไปยังโฮมสเตย์ภายในชุมชน

ด้านผู้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเกาะเกิดล้วนผ่านการระดมความคิด การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และมีการวิจัยหลายด้านเกี่ยวกับชุมชน ทำให้ผู้นำมีองค์ความรู้ ความพร้อมสำหรับการดูแลชุมชนของตน โดยเฉพาะการท่องเที่ยว

ด้านกลุ่มเยาวชน กลุ่มเยาวชนในชุมชนเกาะเกิดทั้งในและนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยการรวมตัวและสร้างเครือข่ายจัดกิจกรรม โดยตั้งศูนย์เยาวชน อบรมให้มีความรู้ความสามารถศักยภาพ และร่วมดำเนินกิจกรรมในด้านพัฒนาดตนเอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนาวัฒนธรรม และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านกลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มนี้มีบทบาทเพื่อพัฒนาชุมชนด้านกายภาพ โครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาคุณภาพชีวิต มีส่วนสนับสนุนด้านการจัดการท่องเที่ยวในแง่พัฒนาให้สอดคล้องต่อสิ่งแวดล้อม วิถีวัฒนธรรม เป็นต้นว่า เป็นวิทยากรในการจัดการเรียนรู้ ปรับภูมิทัศน์ ให้คำปรึกษาแก่นักท่องเที่ยว

ด้านความยั่งยืนของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน มีความเป็นชุมชนพึ่งพาอาศัยร่วมทุกข์ร่วมสุขเพราะมีเป้าหมายร่วมกันภายในชุมชนร่วมกันทำ เพื่อเป้าหมายคือความเป็นชุมชน มีการกระจายความรู้ถึงแผนการไปยังกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนกระจายรายได้ อันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวไปยังกลุ่มต่าง ๆ ส่งผลให้ความขัดแย้งลดลง หันมาร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี ส่งทอดไปยังคนรุ่นใหม่ สิ่งเหล่านี้มาแทนต่างคนต่างอยู่ แต่มาร่วมกันหันหน้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งหมดเกิดจากชุมชนมีกลุ่มต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งหมดบ้าน ผลที่ปรากฏมาทั้งหมดสามารถแสดงเป็นภาพดังนี้

กรรมการแต่ละกลุ่มขับเคลื่อน	ผู้นำ/ปราชญ์ชุมชนนำพา	มีแผน/รูปแบบ/ยุทธศาสตร์
มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		มีส่วนร่วมระหว่างกลุ่ม
มียาสมุนไพรอายุวัฒนะ		มีการรื้อฟื้นศิลปะนาฏศิลป์
มีวัดพระญาติ/วิหารหลวงพ่อดำ		มีการระดมความคิด/ประชุม
มีโฮมสเตย์รองรับพร้อม		มีศูนย์รวบรวมข้อมูลชุมชน
มีขนมไทย เป็นเอกลักษณ์		มีการส่งเสริมความรู้ต่อ
มีสื่อทำสารคดีต่อเนื่อง	มีการคมนาคมสะดวก	มีเครือข่ายกับชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 1 แสดงศักยภาพของชุมชน

จากภาพที่ 1 แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะเกิด โดยเริ่มในส่วนของตัวบุคคลได้เข้าร่วมกับเครือข่ายท้องถิ่น ระดมความคิดจากนักวิชาการนอกชุมชนและสมาชิกภายในชุมชนจนได้แม่บทการจัดการท่องเที่ยวโดยให้แต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมจัดการตามแม่บทที่ตกลงจัดทำเป็นแผนการจัดการของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบส่งต่อในคนรุ่นหลัง และในส่วนของชุมชนมี ศาสนสถานโบราณวัตถุ แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม มีการแสดงศิลปะนาฏศิลป์ มีวิถีวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสได้ มีอาหารและขนมไทย และสมุนไพรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านถูกจัดเป็นฐานการเรียนรู้นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว มีการคมนาคมที่สะดวกสบายทั้งทางบกไปยังชุมชนและมีบ้านพักที่แสนสงบรองรับอย่างเพียงพอ

จากการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกิด อำเภอ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า ไม่ว่าจะถามผู้คนในชุมชนเกาะเกิดจะได้คำตอบเหมือนกันว่า “หลวงพ่อดำหมู่บ้านสมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นอัตลักษณ์ของที่นี่ เกาะเกิดตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาสามารถอนุรักษ์สิ่งที่ตนมี คงความเป็นธรรมชาติ ชุมชนสมุนไพรริมแม่น้ำ มีภูมิปัญญาที่ตกทอดมา เช่น สมุนไพร ขนมไทย งานประเพณี กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม จากเมื่อก่อนขนมไทยอันเป็นภูมิปัญญาไทยทำกินตามเทศกาลงานบุญหรือกินภายในครัวเรือน จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือสมุนไพรเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อมาได้ผูกโยงกับการท่องเที่ยวในชุมชนเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ล่องเรือชมวิถีชีวิตชนบทริมแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้คนในชุมชนมีอัธยาศัยยิ้มแย้มแจ่มใส มีวิถีชีวิตเรียบง่ายสามารถสัมผัสได้จากธรรมชาติ วิถีชุมชน จึงกล่าวได้ว่าเอกลักษณ์ของชุมชนเกาะเกิดคือสิ่งที่มีอยู่เดิม ที่ชาวบ้านมีความภูมิใจเป็นเอกลักษณ์ของตนคือ หลวงพ่อดำ สมุนไพร ขนมไทย นาฏศิลป์ วิถีวัฒนธรรม ทำบุญใส่บาตร นำมาจัดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและเที่ยวชมและสืบเนื่องจาก ชุมชนเกาะเกิดมีทรัพยากรท่องเที่ยวตามที่กล่าวมาแล้ว สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ เกิดการท่องเที่ยวภายในชุมชนรองรับผู้มาเยือนตลอดทั้งปีโดยมีกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมเสริมธรรม นำพานักท่องเที่ยวเรียนรู้เนื้อหาของชีวิต นอกจากไหว้พระแล้ว สนทนาธรรม นั่งสมาธิ บริหารจิต ชับเอาข้อคิดทางธรรม ทั้งนี้เพราะจากพระสงฆ์เป็นกรรมกรทางวัฒนธรรมหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยว

2. กิจกรรมเรียนรู้ชีวิต ร่วมทำบุญใส่บาตร

3. กิจกรรมอิมมัลกาย ชมการสาธิตและฝึกทำขนมไทยโบราณ เช่นขนมกง ขนมหม้อแกงขนมสามเกลอ ขนมข้าวยาคุ อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

4. กิจกรรมสันตนาการ ชมการแสดงฟ้อนรำไทย และรวมร่าง
5. กิจกรรมเสริมปัญญา เรียนรู้สวนสมุนไพร
6. กิจกรรมผ่อนกาย การนวดแผนไทย

จากรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรม โดยเน้นความเรียบง่ายให้ได้การผ่อนคลาย พักกายผ่อนจิต ซึ่งต้องใช้เวลาแบบช้า ๆ นอนพักริมน้ำเจ้าพระยาผ่อนคลาย ตื่นเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญใส่บาตรซึ่งทางชุมชนจัดอาหารไว้บริการ ผ่อนคลายจิตด้วยการเข้าวัดไหว้พระ ชมโบราณสถานภายในวัด หลังจากนั้นเป็นเรื่องอาหารการกิน และแถมด้วยการชมการฟ้อนรำ และรำวงไทย หากมาดูขั้นตอนการจัดการ จะพบว่า เมื่อมีนักท่องเที่ยวแจ้งความประสงค์มา กรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่ตามลำดับดังนี้ เริ่มที่ฝ่ายทะเบียนต้อนรับแล้วประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะแนะนำประวัติความเป็นมาของชุมชนเกาะเกิด อนึ่ง ก่อนนักท่องเที่ยวเข้ามาหนึ่งวันจากการสังเกตและร่วมกิจกรรมพบว่า ฝ่ายแม่ครัว (กลุ่มอาหาร) จะมาเตรียมวัตถุดิบปรุงอาหาร บรรยากาศเหมือนงานวัด จุดรับประทานอาหารใช้บ้านริมแม่น้ำเจ้าพระยาของนางลำพูน เนื่องจากมีบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยาสองฝั่งสามารถสัมผัสธรรมชาติ เสียงดนตรี รำไทย กิจกรรมนี้เว้นแต่ยามน้ำท่วม

การจัดการจะแบ่งกระจายไปยังกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มได้เรียนรู้จากการประชุม ระดมความคิดระหว่างกัน โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันขับเคลื่อนคือ การจัดการท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีความสอดคล้องวัฒนธรรม จำกัดนักท่องเที่ยวไม่มากเกินไปเกินศักยภาพของทรัพยากร และการจัดการจะรองรับได้ ไม่ไปทำลายหรือสร้างผลกระทบวิถีชาวบ้านและวัฒนธรรม โดยมีมติเห็นตรงกันว่า การไปไหว้พระ ไม่ใช่เพียงแค่บูชาสักการะ แต่เสริมด้วยการสวดมนต์ ผ่อนคลายจิต เสริมปัญญาจากธรรม สอดคล้องตามที่บริษัทนำเที่ยวกล่าวว่า ในฐานะทำงานกับชุมชนมานานเห็นว่า ชุมชนเกาะเกิดสามารถรักษามาตรฐานท่องเที่ยวไว้ได้ดี เกิดการพัฒนา แต่ขอให้อยู่บนความพอดี พอเพียง และทำอย่างไรให้คนในชุมชนเข้าใจ เรื่องความยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ไม่เน้นปริมาณโดยนำนักท่องเที่ยวจากต่างชาติมาสัมผัสวิถีวัฒนธรรม (2561)

รูปแบบที่เกิดจากการระดมความคิดพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรม ประกอบด้วยผู้นำร่วมคิด มีแผนงาน มีความเข้าใจ มีเอกลักษณ์ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากสังเกตพบว่าการจัดการท่องเที่ยวมีคณะกรรมการของกลุ่มต่าง ๆ จัดการจากสิ่งที่อยู่แล้วนำมาปรับพัฒนาให้ดีขึ้น มีข้อเสนอว่า ควรกระจายให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในนามกลุ่มต่าง ๆ แบบร่วมทำ ความเป็นชุมชนจะเกิดและยั่งยืน บ้าน วัด โรงเรียน ควรประสานกัน ความยั่งยืนจะเกิด ไม่เอาเงินเป็นที่ตั้งโดยรับนักท่องเที่ยวมากเกินไป สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนคือเสน่ห์ของที่นี่ ฐานทางวัฒนธรรมคือ ความเป็นเครือญาติ (ร่วมกันอยู่ ร่วมทุกข์ สุข) และภูมิปัญญา อาหาร ขนมท้องถิ่น หากรักษาและจัดการสิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่ จะเป็นรูปแบบของชุมชนเกาะเกิดและเป็นแนวการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างแท้จริง

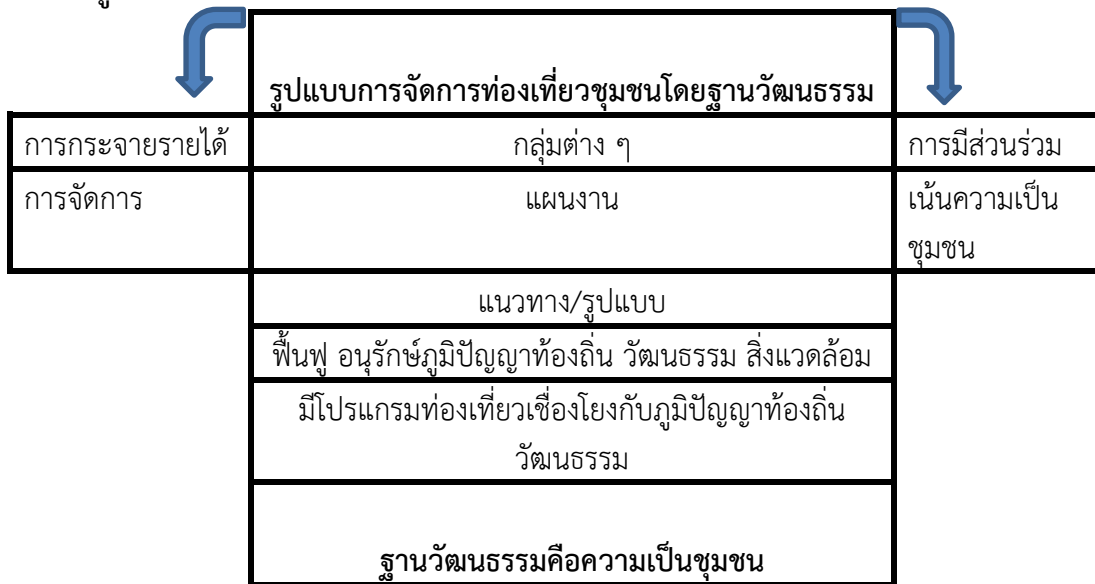
อภิปรายผล

การท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานทางวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่าโดยศักยภาพด้านชุมชน มีความพร้อมไม่ทางด้านสถานที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดง การฟ้อนรำ และเดินทางสะดวก ในส่วนบุคคลได้ผ่านการอบรม ระดมความคิด และเข้าร่วมวิจัยแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนมีหน่วยงานของรัฐเข้าจัดทำแผนงานสอดคล้องตามที่วิระพล ทองมา และคณะ (2558) การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable tourism management) นั้นจำเป็นต้องมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐเอกชนและชุมชนท้องถิ่นควบคู่ไป

กับการพัฒนาการจัดการเชิงอนุรักษ์โดยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาเหล่านั้นจะต้องไม่ไปทำลายขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของประชาชนท้องถิ่นตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยที่ระบุว่า “ให้การท่องเที่ยวไทยมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล (world class)” โดยเน้นในประเด็นการคงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้ลือชื่อในโลก ชุมชนเกาะเกิดพร้อมดำรงตนเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเนื่องจากมีผู้นำความคิดนำพาปฏิบัติ จนมีผลเป็นเชิงประจักษ์ เป็นต้นแบบที่ชุมชนต่างถิ่นมาศึกษาดูงาน ความสำเร็จเกิดมาได้เพราะสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมดูแล จัดการท่องเที่ยว ต้อนรับแขกมาเยือนดังญาติมิตร พัก กิน เที่ยว ร่วมทำกิจกรรม สิ่งนี้ได้เป็นความอบอุ่นคืนความเป็นชุมชนสังคมเครือญาติกลับมา แต่สิ่งที่ต้องตระหนักในการจัดการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนั้นคือ ชุมชนจะยังคงรักษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรมไว้ได้นานหรือไม่ การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนไม่เป็นอาชีพ ทุกคนจะมาดำเนินการเมื่อมีนักท่องเที่ยวมา จึงไม่เน้นกำไร หรือเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว หรือทำธุรกิจท่องเที่ยวจนความเป็นชุมชนเลือนหาย ทั้งนี้เพราะผู้นำและกรรมการของกลุ่มต่าง ๆ ตระหนักในความยั่งยืนของการจัดการ คำตอบไม่ใช่อยู่ที่เงินทอง และผู้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่และได้จัดสรรนำเสนอแก่ผู้มาเยือนชมแต่สิ่งที่พึงสังวรระวังคือ ควรนำกรอบคิด การท่องเที่ยวชุมชน คือเนื้อหาของวิถีชีวิตที่แสดงออกทางวัฒนธรรม การแสดง การฟ้อนรำ การกิน และการเป็นอยู่ กล่าวคือวิถีชีวิตทั้งหมดที่สัมผัสได้ กรอบคิดนี้ควรจัดการอย่างระมัดระวังให้เห็นคุณค่า เช่นภูมิปัญญาขนมพื้นบ้านที่กลับมามีชีวิตสัมผัสจับต้องได้ ที่นักท่องเที่ยวนิยมร่วมทดลองทำ ชิม กิน มันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่ถูกผนวกเข้ามาจัดในรูปขบวนมาดู ทำให้เห็นแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งศูนย์รวมทางจิตวิญญาณคือวัดองค์พระหลวงพ่อดำ พระพุทธรูปสมัยโบราณ เป็นสิ่งมีอยู่แล้วแต่การจัดเข้ามาบนเส้นทางท่องเที่ยว ตรงนี้ควรตระหนักไม่ให้เป็นเรื่องฉาบฉวย เพราะมีฉนั้นแล้วได้แค่มาเที่ยว กินนอน พัก แต่ความเป็นวิถีชุมชน วิถีวัฒนธรรม สายน้ำชีวิตแห่งเจ้าพระยาต้องได้รับผลกระทบ ลดความสำคัญ สิ่งนี้ต้องสังวรอย่างหนัก ความเป็นชุมชนเป็นสิ่งที่มีความหมายเพราะเป็นรากฐานของสังคม และประเทศ สิ่งที่มีอยู่เดิมอยู่แล้ว และสิ่งที่ปรับ และรื้อฟื้นขึ้นมานั้นทั้งหมดทั้งมวลจะสืบทอดต่อไปให้มีความหมายใจสามารถสัมผัสจับต้อง และส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังจากนี้ได้ อย่างไร หากขาดนักปราชญ์ผู้นำชุมชนลงไป ความเป็นเอกลักษณ์การท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรม จะขับเคลื่อนและดำรงอยู่อย่างไร ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือสิ่งที่ทางชุมชนเกาะเกิดได้จัดให้มีกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่นกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม ขึ้นมาเพื่อรับช่วงต่อไป อนึ่งการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรมนี้ จะเกิดไม่ได้หากขาดความร่วมมือ สิ่งที่ชุมชนเกาะเกิดกำลังดำเนินการอยู่นี้คือ ใช้การท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพชีวิต ความสามัคคี สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยชุมชนว่า ชุมชนมีอยู่ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย และที่สำคัญคือชุมชนเป็นเจ้าของในรูปแบบของการจัดการ ผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดการท่องเที่ยวก็ตกไปยังชุมชน ผลที่ได้คือความเข้มแข็งในชุมชน (จิตติ มงคลชัยอรัญญา และพาวิณี ศุภาลัย, 2560) และสอดคล้องตาม Fennell ว่าการท่องเที่ยวที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุดด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น เน้นการเรียนรู้จากฐานเรียนรู้ที่จัดขึ้นมาเช่นขนมไทย เน้นการมีส่วนร่วมผสมกับการเที่ยวดู สิ่งที่ต้องสังวรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้ง อาหาร การฟ้อนรำ ขนม ที่พัก เหล่านี้เป็นต้องไม่ตามใจนักท่องเที่ยวจนเสียความเป็นชุมชนลง เพราะนักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวชุมชน ต้องการความเรียบ สงบ ภูมิปัญญา วิถีชาวบ้าน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่กำลังโยกโยกโดยเฉพาะคนในเมืองและต่างชาติ และสอดคล้องตามณัฐพัชร มณีโรจน์ (2560) การนำเสนอความเป็นตัวตนของท้องถิ่น โปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยว ของดี ในท้องถิ่น การเตรียมตัวของชุมชน ได้แก่ การบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนอย่างภาคภูมิใจเพื่อนำมาเล่าให้นักท่องเที่ยวผ่านการร่วมกิจกรรมการ

ท่องเที่ยว หรือที่มาของการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งการติดตั้งข้อมูลในการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน การนำผลการประเมินต่าง ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้แล้ว นำมาเป็นข้อมูลเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์การพัฒนาเชิงพื้นที่ได้รวดเร็วขึ้น

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรม

จากภาพแสดงถึงการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้ฐานวัฒนธรรม กล่าวคือไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมแห่งชุมชน ความเป็นชุมชนยังดำรงคงอยู่ โดยเกิดความร่วมมือจากสมาชิกภายในชุมชนทั้งนี้เกิดสมาชิกชุมชนเห็นวัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งชุมชน โดยกระจายการมีส่วนร่วมในการจัดการในฐานะเป็นเจ้าของร่วมกันภายใต้แผนงาน และทบทวนสะท้อนกลับว่าสิ่งใดต้องฟื้นฟูอนุรักษ์ให้คงอยู่ และสิ่งใดต้องรักษาให้พัฒนายิ่งขึ้น และโปรแกรมนำเที่ยวที่สอดคล้องวัฒนธรรม วิถีชาวบ้านเรียบง่ายสงบซึ่งสะท้อนความเป็นชุมชนชนบท

การท่องเที่ยวชุมชนโดยฐานวัฒนธรรม ไม่ใช่เรื่องห่างไกลตัวและนับวันมีความสำคัญได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้คนในเมืองไทยหาความเป็นธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มีอยู่ตามชนชนต่าง ๆ ทั่วไทยความเป็นชุมชนที่หลากหลายคือวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมที่หลากหลายที่คงอยู่ トラบเท่าความเจริญ หรือการคืบคลานทางวัฒนธรรมจากต่างชาติยังไปไม่ถึง การท่องเที่ยวมักนำความเจริญหรือเป็นดั่งย่ส่วนความเจริญไปยังชุมชน นั้นเป็นการท่องเที่ยวกระแสหลักที่คนต่างถิ่นเป็นเจ้าของและจัดการคนในพื้นที่แทบไม่ประโยชน์เลย แต่การท่องเที่ยวชุมชนต้องเริ่มจากคนในชุมชนจัดการเองท้ายที่สุดเขาจะเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น ที่จะรื้อฟื้นสิ่งกำลังจะเลือนหายหรือลดความสำคัญ หรือมีอยู่แต่เป็นไร่ชีวิต สัมผัสจับไม่ได้ท่ามกลางกระแสไหลบ่าทางวัฒนธรรมความเป็นเมืองและวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาตามเส้นทางคมนาคม การจะดำรงความเป็นชุมชนได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน ระดมความคิดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสมบัติของชุมชนทุกคน การบริหารจัดการจึงเป็นไปอย่างสอดคล้องประสานไม่กระทบต่อวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนในสิ่งที่ตนมี และทำในสิ่งที่ตนมีมาสู่การปรับเป็นกิจกรรมนำเสนอแก่ผู้มาเยือน ตรงนี้เป็นองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้ว

หากแต่นำมาจัดให้สิ่งที่มีอยู่คงอยู่ไม่ทำลายจนเสียรูปแบบ เพราะโลกอนาคตจะถวิลหาความเป็นเอกลักษณ์วิถีชาวบ้านจากท้องถิ่นอันไกลโพ้น จึงเกิดการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงชุมชนและวัฒนธรรมขึ้นมาที่สำคัญวัฒนธรรมคือความเป็นหรือองค์รวมของชีวิต และเป็นทุนเชิงท่องเที่ยวในอนาคตทั้งหมดดังภาพข้างล่าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการค้นหาและฟื้นฟูประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เลือนหายไป นำกลับมาจัดเก็บหรือแสดงหรือจัดตั้งเป็นฐานเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มที่รับผิดชอบเพื่อเป็นเชิงประจักษ์แก่คนในชุมชน ให้เห็นในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่
2. องค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้ความร่วมมือจัดสรรงบประมาณทำป้ายบอกทาง ศูนย์การเรียนรู้หรือเอื้ออำนวยสถานที่จัดประชุม และให้ความร่วมมือกับกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพราะเป็นกิจกรรมที่เสริมความสามัคคี รายได้ และชื่อเสียงของชุมชน แทนการปล่อยให้ชุมชนจัดการเอง
3. ควรมีบ้านไทยริมสายน้ำเจ้าพระยา มีบรรยากาศสายน้ำ ท้องฟ้าเพิ่มเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตอบสนองการพักผ่อนแบบนันทวัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาศึกษาวิจัยอุปสรรคและปัญหาการรวมกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนเกาะเกิด
2. ควบคู่การศึกษาวิธีการจัดการท่องเที่ยวในช่วงวิกฤติน้ำท่วมต้นแบบใหม่ทั้งบ้านพัก การเดินทาง
3. ควบคู่ศึกษาความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชนเกาะเกิด
4. ควบคู่ศึกษาความท้าทายจากภายนอกที่ผลกระทบต่อความยั่งยืนของชุมชน

References

- Boonlert Chittangwattana. (2015). Tourism industry, the never-ending business of Thailand to add value to tourism. *Master's Thesis*, Chiang Mai University.
- Community Based Tourism Institute. (2018). *Community tourism*. [Online]. Accessed 10 March 2018. From <https://cbtthailand.dasta.or.th/>
- Fennell, David A. 1999. *Ecotourism an Introduction*. London: Rout ledge.
- Jitti Mongkolchai Aranya. (2017). *Guidelines for sustainable tourism development planning*. Bangkok: Asia Center for Tourism Planning and Solutions. Thammasat University.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rded.). Victoria: Deakin. University: Johnson, A.P.
- Nutthapat Maneerot. (2017). Community-based tourism management. *Journal of International and Thai Tourism*. 13(2), 25-48.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2018). *Action plan to drive sustainable community-based tourism development by sustainable and creative communities 2018- 2022 and selection criteria for 303 communities*. [Online]. Accessed 10 April 2018. From https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/news_view.php?nid=1481.

- Potchana Suansri and Somphop Yijohor. (2013). *Community Based Tourism Standards Guide*. Chiang Mai: Payap University, Institute of Community Tourism.
- Santichai Euejongprasert. (2017). *Strategic Tourism Management*. Bangkok Sam Charoen Printing.
- Weerapol Thongma and team. (2015). *Tourism Development Master Plan Project in Mae Ngon River Basin, Fang District, Chiang Mai Province*. Chiang Mai: Faculty of Tourism Development Maejo University in collaboration with Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports.

**ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรม
การเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร**
**RELATIONSHIP BETWEEN WORKING MOTIVATION OF TEACHERS AND BEHAVIORS AS
GOOD CITIZEN OF STUDENTS IN PHRAPARIYATTIDHAM SCHOOL, DEPARTMENT OF
GENERAL EDUCATION GROUP 1, BANGKOK**

พระพงษ์พันธ์ ปัญญางาม และดร.ธารินทร์ รसानนท์
PHRAPongpan Panyangam And Dr.Tharin Rasanond
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: theclassic14@hotmail.com

Received 29 June 2021; Revised 18 July 2021; Accepted 12 February 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 125 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติการสอนของครูในภาพรวมทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยจูงใจพบว่าความสำเร็จในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและลักษณะงานที่ปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนปัจจัยค้ำจุนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความสัมพันธ์กับหัวหน้างานและค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือเงินเดือนและสวัสดิการ 2) คณะครูให้ความเห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สูงสุด รองลงมาคือใฝ่การเรียนรู้ มีวินัย มีจิตสาธารณะและมุ่งมั่นในการทำงาน 3) พบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน 6 ด้านได้แก่ความมั่นคงในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ การยอมรับนับถือ ด้านนโยบายและการบริหาร ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และความสัมพันธ์กับหัวหน้างานในระดับปานกลาง (0.521) ถึงระดับต่ำ (-0.287) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าปัจจัยค้ำจุนในภาพรวมสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนได้ร้อยละ 10 แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ และความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ผสมผสานกับปัจจัยจูงใจด้านการยอมรับนับถือสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนได้ ร้อยละ 43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, ปัจจัยจูงใจ, ปัจจัยค้ำจุน, พฤติกรรมการเป็นคนดี

Abstract

This research is aimed at studying the relationship between the working motivation of teachers and the behaviors as good citizen of students in Phrapariyattidham School, Department of General Education Group 1, Bangkok. The sample is composed of 125 teachers of Phrapariyattidham School, Department of General Education Group 1, Bangkok. The instrument used in this study is a questionnaire with the reliability at 0.92. The data was analyzed through the percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The research yielded results as follows; 1) the overall working motivation of teachers, both motivation factors and hygiene factors, has the mean score of a high level. Considering particularly the motivation factors, it was found that the working achievement has the highest mean, and the job characteristics has the lowest mean. The hygiene factor and the relationship with the supervisor showed the highest mean and the lowest mean is salary and welfare. 2) Teachers perceived that students' most important behavior is honesty, followed by learning anxiousness, discipline, public mindedness, and working seriousness. 3) This research found the relationship between working motivation of teachers and the behaviors as good citizen of students in 6 aspects including the working stability, salary and welfare, recognition, policy and administration, job characteristics, and the relationship with the supervisor. The level ranges from the middle (0.521) to the lowest (-0.287) with the statistical significance at the 0.05 level. Moreover, it was also found that in general the hygiene factors can predict the behaviors as good citizen of students up to 10%. However, when considering each aspect, it was found that the hygiene factors in terms of the working stability, salary and welfare, and the relationship with the supervisor, mixed with the motivating factors in terms of the recognition, can predict the behaviors as good citizen of students up to 43% with the statistical significance at the .01 level.

Keywords: working motivation of teachers, motivation factors, hygiene factors, behaviors as good citizen of students

บทนำ

การพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ทัดเทียมประเทศอื่น ๆ นั้น ปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์มาโดยตลอดตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ยึดนโยบายหลักคือ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” โดยกำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่สมบูรณ์ไว้ว่า ต้องเป็นคนที่มีความรู้และมีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม สามารถปรับตัวได้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม มีคุณธรรมจริยธรรม มีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีวิถีชีวิตที่พอเพียงและมีความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 หน้า 4, 20)

การให้ความสำคัญกับการเป็นคนดีนั้นก็ปรากฏในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม 2562 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562) ใจความตอนหนึ่งกล่าวว่า “ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ควรปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สอดรับกับศตวรรษที่ 21 พัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้คนไทยในอนาคตเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมีแบบแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ” รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาคนในทุกมิติตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย ให้มีความสมบูรณ์ เป็นคนดี มีวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาก็มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับสามเณรเพื่อให้เป็นศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถดำรงและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549) ซึ่งการสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีได้นอกจากครอบครัวก็เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ทั้งที่เป็นครูพระ และครูฆราวาสซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูจิตอาสาที่เข้ามาทำการสอนด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคลที่ต้องการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้เป็นศาสนทายาทที่ดีสนองตามเจตนารมณ์ของโรงเรียน ภายใต้การส่งเสริม สนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ และเพื่อนร่วมงานเพื่อเป้าหมายเดียวกันคือต้องการให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นคนดี แต่จากการศึกษาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2553) พบว่า บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในภาพรวมยังขาดความชำนาญในวิชาที่สอน อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรยังไม่ต่อเนื่องไม่ทั่วถึง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และความมั่นคงในวิชาชีพยังมีน้อย ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถูกมองว่าเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาส เด็กที่มีคุณภาพต่ำหรือเด็กที่มีปัญหาทางสังคม การดูแลคุณภาพชีวิตแก่ผู้เรียนขณะเรียนยังขาดมาตรฐานที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน และนักเรียนยังอยู่ในวัยเยาวชน อาจจะยังไม่มีสามัญสำนึกต่อตนเองในการเป็นศาสนทายาทที่ดีในอนาคตด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าแรงจูงใจในการทำงานของครูตามทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก (Herzberg's Two-factor Theory) (อานวยชัย บุญศรี, 2556) ทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลทำให้นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมการเป็นคนดีหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลได้นักเรียนที่มีพฤติกรรมการเป็นคนดีอันจะนำไปสู่การเป็นคนดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจูงใจในการปฏิบัติงานด้านการสอนของครู

งานวิจัยนี้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสอนของครูตามแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก (Herzberg's Two-factor Theory) ซึ่งแบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน โดยที่ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงเพื่อจูงใจให้คนชอบและรักงานที่ปฏิบัติ

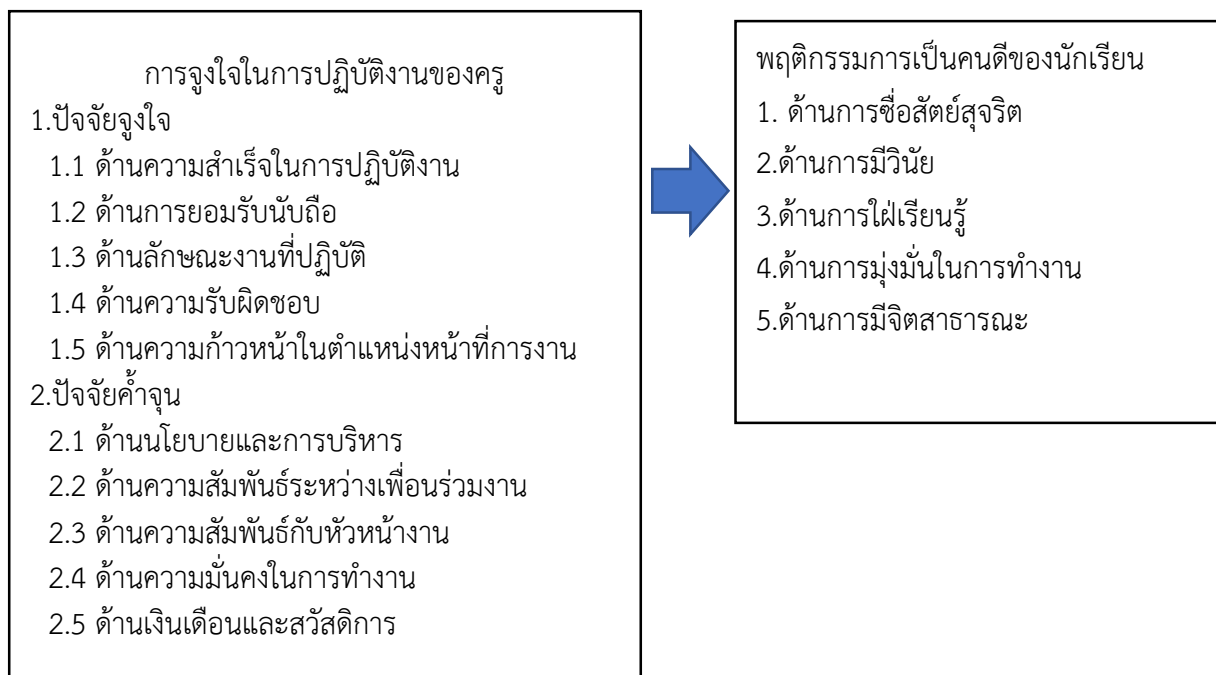
รวมถึงทุ่มเทความพยายามในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นปัจจัยที่สามารถตอบสนองความต้องการภายในของบุคคลได้ด้วย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ และ 5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ส่วนปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) หมายถึงปัจจัยที่ค้ำจุนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับบุคคลในองค์การจะเกิดความไม่ชอบงานขึ้น และเป็นปัจจัยที่มาจากภายนอกตัวบุคคล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายและการบริหาร 2) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน 3) ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน 4) ความมั่นคงในการทำงาน 5) เงินเดือนและสวัสดิการ (อานวยชัย บุญศรี, 2556)

พฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน

งานวิจัยนี้ศึกษาพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโดยยึดตามหลักคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น การมีสุขภาพดี มีสมรรถภาพทางกายสมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ มีทักษะทางเทคนิค สามารถใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ที่สำคัญมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างผสมผสานในลักษณะต่าง ๆ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ สังคม และทักษะความสามารถตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกต้องสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ เป็นคุณลักษณะที่โรงเรียน ชุมชนหรือสังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การซื่อสัตย์สุจริต การมีวินัย การใฝ่เรียนรู้ การมุ่งมั่นในการทำงาน การมีจิตสาธารณะ (นริศรา พนมวัน และเฉลิมพร ผลาหงส์, 2554)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนวชิรมงกุฏ โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง โรงเรียนบาลีไตรปิฎกมอศึกษา มจร. โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา และโรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยาได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 59 รูป/คน และโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มจร. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล โรงเรียนวัดม่วงพลอยวิริยาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติการสอนของครู ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน จำนวน 16 ข้อ และคำถามเกี่ยวกับปัจจัยค้ำจุน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ จำนวน 25 ข้อ สำหรับตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเป็นคณบดีของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการซื้อสัตย์สุจริต ด้านการมีวินัย ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านการมุ่งมั่นในการทำงาน และ ด้านการมีจิตสาธารณะ จำนวน 25 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

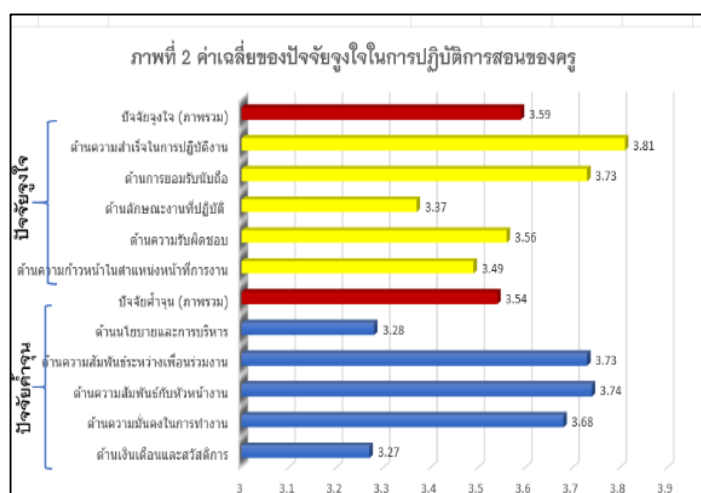
การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลการจูงใจในการปฏิบัติการสอนของครูและพฤติกรรมกรรมการเป็นคณบดีของนักเรียนใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103) สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรมกรรมการเป็นคณบดีของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

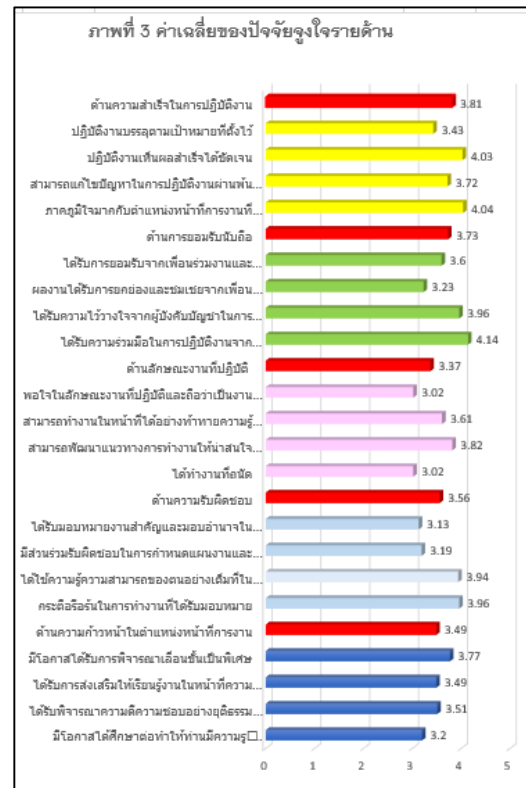
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรมกรรมการเป็นคณบดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติการสอนของครูในภาพรวมทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59, 3.54$)

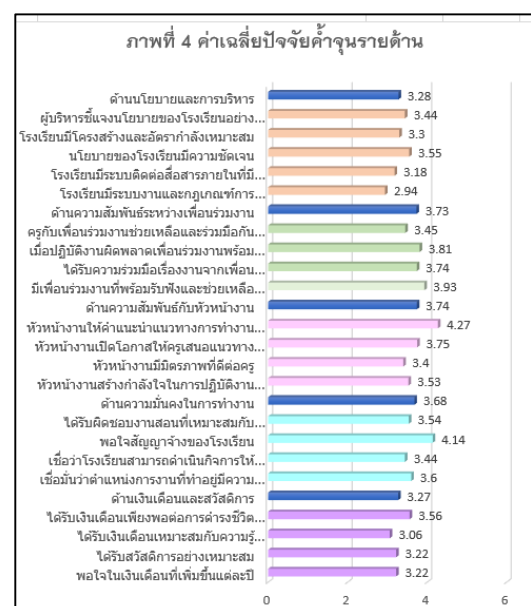

ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านปัจจัยจิตใจ พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือลักษณะงานที่ปฏิบัติ ส่วนปัจจัยด้าน ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ดังรายละเอียดในภาพที่ 2

2. ปัจจัยจิตใจในการปฏิบัติงานรายด้าน เรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้ **ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน** ได้แก่ ครูมีความภาคภูมิใจมากกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ สามารถปฏิบัติงานเห็นผลสำเร็จได้ชัดเจน สามารถแก้ไข ปัญหาในการปฏิบัติงานได้และปฏิบัติงานบรรลุตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วน**ด้านการยอมรับนับถือ** คือครูได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ในการทำงานเสมอ ได้รับการยอมรับความสามารถในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา รวมถึงผลงานได้รับการยกย่องและชมเชยจากเพื่อนร่วมงาน **ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ** ได้แก่ ครูสามารถพัฒนาแนวทางการทำงานให้น่าสนใจอยู่เสมอ สามารถทำงานในหน้าที่ได้อย่างท้าทายความรู้ความสามารถ พัฒนาแนวทางการทำงานให้ทันสมัย ได้ทำงานที่คิด ด้าน**ความรับผิดชอบ** คือ ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกำหนดแผนงานและแนวทางการปฏิบัติงานเสมอ และได้รับมอบหมายงานสำคัญรวมถึงในการตัดสินใจด้วย ส่วน**ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน** ได้แก่ การมีโอกาสได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเป็นพิเศษ การได้รับพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรมและมีมาตรฐานเชื่อถือได้ ได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้งานในหน้าที่ความรับผิดชอบที่สูงขึ้น และมีโอกาสได้ศึกษาต่อทำให้ท่านมีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพ 3

3. ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงานรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังนี้ **ด้านนโยบายและการบริหาร** ได้แก่ นโยบายของโรงเรียนมีความชัดเจน ผู้บริหารชี้แจงนโยบายของโรงเรียนอย่างชัดเจน โรงเรียนมีโครงสร้างและอัตราค่าจ้างเหมาะสม มีระบบติดต่อสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพและมีระบบงานและกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน** คือ มีเพื่อนร่วมงานที่พร้อมรับฟังและช่วยเหลือเสมอ รวมทั้งพร้อมให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด ได้รับความร่วมมือเรื่องงานจากเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี และครูกับเพื่อนร่วมงานช่วยเหลือและร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย **ด้านความสัมพันธ์**

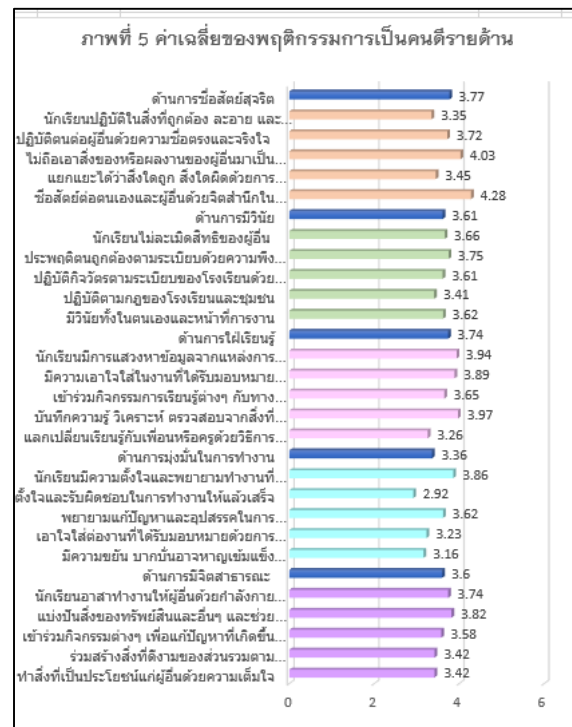

กับหัวหน้างาน ได้แก่ หัวหน้างานให้คำแนะนำแนวทางการทำงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้เสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงการทำงานได้ตลอดเวลา สร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ และมีมิตรภาพที่ดีด้วย **ด้านความมั่นคงในการทำงาน** ครูพอใจสัญญาจ้างของโรงเรียน เชื่อมั่นว่าตำแหน่งที่ทำอยู่มีความมั่นคง ได้รับผิดชอบงานสอนที่เหมาะสม และเชื่อว่าโรงเรียนสามารถดำเนินกิจการให้เจริญได้ **ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ** ได้แก่ ครูได้รับเงินเดือนเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ได้รับสวัสดิการจากโรงเรียนอย่างเหมาะสม ครูพอใจเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี และได้รับเงินเดือนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ดังแสดงในภาพที่ 4

4. พฤติกรรมการเป็นคนดี ครูกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมให้ความเห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต รองลงมาคือด้านใฝ่การเรียนรู้ ด้านการมีวินัย ด้านการมีจิตสาธารณะและด้านการมุ่งมั่นในการทำงาน และเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ข้อสรุปว่า **ในด้านการซื่อสัตย์สุจริต** นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วยจิตสำนึกในคุณธรรมความดีงาม ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรงและแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิดด้วยการไตร่ตรอง ไคร่ครวญ และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด **ด้านการมีวินัย** นักเรียนประพฤติตนถูกต้องตามระเบียบด้วยความพึงพอใจ รักและศรัทธาในสถาบัน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีวินัยทั้งในตนเองและหน้าที่การงาน ปฏิบัติกิจวัตรตามระเบียบของโรงเรียนด้วยความพากเพียร

วิริยะ อุตสาหะอย่างสม่ำเสมอ และปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนและชุมชน **ด้านการใฝ่เรียนรู้** นักเรียนบันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบจากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ แสวงหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียร ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้กับทางโรงเรียนเสมอ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนหรือครูด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน **ด้านการมุ่งมั่นในการทำงาน** นักเรียนตั้งใจและพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมาย พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคด้วยตัวเอง เอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายด้วยการอุทิศตัว อุทิศใจให้งานบรรลุเป้าหมาย ชัยชนะ บากบั่น อุตสาหะในการทำงานจนงานสำเร็จ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้แล้วเสร็จ **ด้านการมีจิตสาธารณะ** นักเรียนแบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่นเท่าที่กำลังตนจะช่วยให้ อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชุมชนและสังคม และร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคมด้วยความกระตือรือร้น และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ดังแสดงในภาพที่ 5

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงจิตและปัจจัยด้านบุคลิกภาพกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน พบว่าปัจจัยด้านบุคลิกภาพและปัจจัยเชิงจิตภาพรวมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแม้ว่าค่าความสัมพันธ์จะไม่สูงมากนัก ($r=0.22, p<.05$) และยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน ($r=0.32, p<.05$) ส่วนปัจจัยเชิงจิตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนต่ำมากหรือแทบไม่มีเลย ($r=0.054$) เมื่อพิจารณาลงลึกรายด้านของปัจจัยด้านบุคลิกภาพ พบว่า มี 4 ด้านที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ

เป็นคนดีของนักเรียน คือด้านนโยบายและการบริหารของผู้บริหาร (x6) ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน (x8) ด้านความมั่นคงในการทำงาน (x9) และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (x10) ($r=0.192, -0.287, 0.521$ และ $0.403, p<.05$ ตามลำดับ) แต่ที่น่าแปลกใจคือ ปัจจัยจุดใจในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นคนดี แต่ปรากฏว่ามีปัจจัยรายด้านของปัจจัยจุดใจที่มีความสัมพันธ์ คือ ด้านการยอมรับนับถือ (x2) และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ (x3) ($r=0.328$ และ $-0.272, p<.05$ ตามลำดับ) นอกจากนี้ พบว่า มีปัจจัยค่าจูนและปัจจัยจุดใจบางด้านมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน ดังต่อไปนี้ (ดูรายละเอียดในตาราง 1)

ก. ปัจจัยค่าจูนในภาพรวมสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนได้ร้อยละ 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และ

ข. ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน (x9) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (x10) ด้านการยอมรับนับถือ (x2) และความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน (x8) สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนได้ร้อยละ 43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์หาคออยพหุของปัจจัยจุดใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
ภาพรวม					
ค่าคงที่	2.695	.249		10.838	.000
Xb ปัจจัยค่าจูน	.260	.070	.317	3.710	.000
รายด้าน					
ค่าคงที่	2.469	.205		12.025	.000
x9 ด้านความมั่นคงในการทำงาน	.181	.034	.390	5.342	.000
x10 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	.061	.022	.216	2.727	.007
x2 ด้านการยอมรับนับถือ	.133	.033	.288	4.093	.000
x8 ด้านความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	-.059	.028	-.160	-2.065	.041

หมายเหตุ: โมเดลภาพรวม : ค่า $R = .317$, ค่า $R^2 = 0.101$, $SEE=0.231$, $F=13.761^{**}$, $p < 0.01$

โมเดลรายด้าน : ค่า $R = 0.656$, ค่า $R^2 = 0.430$, $SEE=0.186$, $F=22.675^{**}$, $p < 0.01$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยที่เป็นแบบสอบถาม มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยจุดใจในการปฏิบัติงานสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร พบว่าครูมีปัจจัยจุดใจในการสอนในระดับมากทั้งในระดับภาพรวมและรายด้าน อันได้แก่ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และด้านความรับผิดชอบ อาจเป็นเพราะว่า ครูให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการสอน อุทิศเวลาให้การสอนอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของครูที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และตระหนักถึงความ

รับผิดชอบ ความเป็นเจ้าของงานที่ได้รับมอบหมาย โดยที่ ครูจะต้องตั้งเป้าหมายความสำเร็จของงานไว้ล่วงหน้า และใช้ความสำเร็จของงานเป็นแรงกระตุ้นให้สามารถทำงานได้แล้วเสร็จตามแผนและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงจนเกิดความภาคภูมิใจและปลาบปลื้มในผลสำเร็จของงาน จนได้รับความเชื่อถือในความรู้ความสามารถและการยกย่องชมเชยจากผู้บริหาร คณะครูและผู้ปกครองบ่อย ๆ รวมทั้ง ยังได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) (ต่อทอง ทองหล่อ, 2562) ที่กล่าวว่า ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่บุคคลพยายามกระทำการต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ศักยภาพของตน เป็นการสร้างความภูมิใจให้กับตนเอง โดยสิ่งที่ได้รับนั้นจะเป็นความพึงพอใจและความภูมิใจที่ได้กระทำในสิ่งต่าง ๆ บุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพของเขาและมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของ แมคเคลแลนด์ (McClelland's Need Theory) (ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์, 2563) ที่กล่าวว่า เมื่อทุกคนต้องการที่จะประสบความสำเร็จก็ย่อมทำหน้าที่อย่างเต็มที่และดีที่สุดความสามารถของตนเอง รวมถึงทฤษฎีของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Motivator - Hygiene Theory) (อานวยชัย บุญศรี, 2556) ที่กล่าวว่า ทุกคนจะมีความรับผิดชอบในงานที่ตนเองทำและจะทำงานที่รับผิดชอบนั้นได้อย่างดี นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนัย ขวนขวย (2558) และวิภาภรณ์ ฉายาเรือง (2559) ที่พบว่าครูได้รับปัจจัยด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และด้านความรับผิดชอบในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. การศึกษาปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีปัจจัยค้ำจุนในการสอนในระดับมากทั้งในระดับภาพรวมและรายด้าน อันได้แก่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งอาจเป็นเพราะ ครูมีความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน สอน สนทนาพูดคุยและแสดงกิริยาที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เข้าใจซึ่งกันและกันด้วยความจริงใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้รับความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากผู้บริหารและสามารถทำงานร่วมกับผู้บริหารได้ เมื่อมีปัญหาทางวิชาการสามารถขอคำปรึกษาจากผู้บริหารและเพื่อนครูได้ตลอดเวลา ครูมีความรู้สึกมั่นคงในหน้าที่การทำงาน ได้รับผิดชอบงานสอนที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ มีเป้าหมายมุ่งมั่นถึงความก้าวหน้าในสายวิชาชีพครู จึงเกิดความผูกพันกับสถานศึกษา ผู้บริหาร เพื่อนครูและนักเรียนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของอัลเดอเฟอร์ (ERG Theory: Existence, Relatedness, Growth Needs Theory) (ทฤษฎีอีอาร์จีของอัลเดอเฟอร์, 2563) ที่กล่าวว่า บุคคลมีความต้องการความสัมพันธ์ด้านสังคม มีความต้องการที่จะให้และได้รับไมตรีจิตจากบุคคลอื่น หรือจากสภาพแวดล้อมที่ทำงานพร้อมกับร่วมทำงานให้สำเร็จไปด้วยกัน และสอดคล้องตามทฤษฎีของ Gilmer (1967, pp. 380-384 อ้างอิงใน ญัฐเดช จันทรางศุ, 2547) ที่กล่าวว่า บุคคลต้องการความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานคือได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา บุคคลต้องการโอกาสก้าวหน้าในการทำงานคือการได้เลื่อนตำแหน่งการงานสูงขึ้น อันเนื่องมาจากความสามารถในการทำงานและความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ชัชวาล (2560) ที่พบว่าปัจจัยค้ำจุนสำคัญที่ครูได้รับคือความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน และความมั่นคงในการทำงาน เป็นต้น

3. พฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า คณะครูเห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้านในระดับมาก อันได้แก่ ด้านการซื่อสัตย์สุจริต ด้านการมีวินัย ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านการมีจิตสาธารณะ

อาจเป็นเพราะ นักเรียนมีการนับถือตนเอง ไม่หลอกลวงตนเอง ละอายต่อการกระทำผิด ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ลักขโมย ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง รับผิดชอบหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมาย รักษากฎระเบียบของโรงเรียนและสังคม ไม่กระทำการใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม นักเรียนมีการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ และกติกาต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และประพฤตินักเรียนในโรงเรียน นักเรียนมีความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง และสอดคล้องกับงานวิจัย ศุภกษัย นนทภัยวัน (2561) ที่พบว่า พฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนคือ การเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ และมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่ม 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน แต่ปัจจัยรายด้านมีความสัมพันธ์ คือด้านการยอมรับนับถือ (x2) และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ (x3) ส่วนปัจจัยค่าจูง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้าน คือด้านนโยบายและการบริหารของผู้บริหาร (x6) ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน (x8) ด้านความมั่นคงในการทำงาน (x9) และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่มุ่งตอบสนองความต้องการภายในของครูให้มุ่งมั่น ทুমเทในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการพัฒนานักเรียนให้มีความประพฤติที่ดี ในขณะที่ปัจจัยค่าจูงเป็นปัจจัยที่มุ่งเน้นประสิทธิผลการทำงานของครูคือ สามารถสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ คือนักเรียน ได้บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนหรือไม่ จึงส่งผลให้คณะครูต้องพยายามดำเนินงานให้มีประสิทธิผลมากที่สุดนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงศ์ ปิคาน (2558) ที่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูงในการปฏิบัติงานของครูกับพฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและมาก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมการกระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานให้กับคณะครูในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รวมทั้งมีความชัดเจนในนโยบายและการบริหาร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้ำใจให้กับครู ส่งเสริมให้ครูเกิดความมั่นคงในการทำงาน รวมทั้งจัดสวัสดิการให้ครูตามความเหมาะสม โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการฝึกอบรมต่าง ๆ ศึกษาดูงานพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตามรายด้าน ดังนี้

1. แรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก แต่ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารกำหนดกฎเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการทำงานให้ดีขึ้นจากผลสำเร็จในการทำงาน อาจเป็นการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง การได้รับมอบหมายงานที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น ได้รับการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพมากขึ้นและมีความก้าวหน้าในสายวิชาชีพของครู

2. แรงจูงใจด้านปัจจัยค่าจูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านเงินเดือนและสวัสดิการมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารจึงควรกำหนดกฎเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือนให้มีประสิทธิภาพ และมีการตัดสินใจเลื่อนเงินเดือนโดยพิจารณาจากผลงาน ความรู้ความสามารถตามความ

เหมาะสม และผู้บริหารควรมีการยกย่องชมเชยผลการปฏิบัติงานของครูให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อที่จะให้ครูได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาการสอน

3. พฤติกรรมการเป็นคนดีของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ด้านการมุ่งมั่นในการทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นครูจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ในการมุ่งมั่นในการทำงานให้มีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่นักเรียนต้องมี รวมทั้งแสวงหาสื่อการสอนที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จากการหาความสัมพันธ์พบว่าแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นคนดีที่อยู่ในระดับต่ำและปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารควรใช้แรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน สนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ครูปฏิบัติงานได้ตามความถนัด ส่งเสริมให้ครูมีความคิดริเริ่ม โดยจัดให้มีการอบรมหรือพัฒนาศักยภาพด้านการส่งเสริมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้เกิดมีผลงานตามมา ตลอดจนได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านแรงจูงใจโดยใช้ทฤษฎีของนักวิชาการอื่น ๆ ในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่มอื่น ๆ
2. ควรศึกษาเรื่องแรงจูงใจของบุคลากรระดับอื่น ๆ เช่น ฝ่ายสนับสนุนการสอน (ฝ่ายบริการ) เจ้าหน้าที่ในแผนงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

- Alderfer's modified need hierarchy theory. (2020). *Alderfer's modified need hierarchy theory* [Online]. Accessed 29 August 2020. From: <https://www.gotoknow.org/posts/646472>.
- Amnuaychai Boonsri. (2013). *Herzberg and Other*. [Online]. Accessed 25 August 2020 from: <http://aumnuychai.blogspot.com/2013/09/herzberg-and-other.html>
- Ladda Chatchawan (2017). *Teacher and school personnel' work motivations of schools under Provincial Administrative Organization of Surat Thani Province*. [Online]. Accessed 1 September 2020. From: <http://ir.sru.ac.th/handle/123456789/189>
- Narisara Phanomwan and Chalermphon Phahong. (2011). *8 Desired Characteristics of students*. [Online]. Accessed 1 September 2020. From: <https://sites.google.com/site/khunlaksnanphungprasngkh2/khunlaksna-xan-phung-prasngkh>
- National Office of Buddhism (2549). *History of Dhamma education*. [Online]. Accessed 19 August 2020. From: <https://deb.onab.go.th/th/content/page/index/id/6647>
- Nattadej Chantrangs. (2004). The working life quality of royal Thai army music division. *Thesis in Master of Public Administration*. Public Policy Graduate School of Public Administration, Burapha University, Chonburi.

- Office of the National Economics and Social Development Council (2016). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. [Online]. Accessed 25 August 2020. From: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- The Secretariat of the Cabinet (2562). *government's policy statements by the general Prayut Chan-o-cha, prime minister*, statement to parliament on Thursday 29 July 2019. [Online]. Accessed 25 August 2020. From: https://www.soc.go.th/wp-content/uploads/2019/08/history_62.pdf
- Tor Thong, Thonglor. (2019). *What is the relationship between Maslow's Hierarchy of Needs and properties?* [Online]. Accessed 19 August 2020. From: <https://propholic.com/prop-talk/>
- Wuthipong Peekan. (2015). *The Relationship between Motivation and Work Efficiency of Supervisor of Dole Thailand Ltd.* [Online]. Accessed 1 September 2020. From: <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/507/1/55601327%20>

การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา
MORAL SCHOOL ADMINISTRATION AFFECTED DESIRED CHARACTERISTICS OF STUDENTS
UNDER THE SECONDARY SCHOOL EDUCATIONAL SERVICE NONTRABURI AND PARA
NAKHON SI AYUTTAYA

สมร โกวิทชัย¹, ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล, และ ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Samorn Kowitchai, Tippaporn Mahasinpaisan, and Tinnakrittapat Rungmuang

Panyapiwat Institute of Management

E-mail: 24annsamorn@gmail.com¹

Received 16 June 2021; Revised 5 August 2021; Accepted 30 August 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม 2) เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 3) เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา จำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีการทดสอบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง 3 ด้าน คือด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ โดยใช้สถิติ Levene's test ใช้สถิติในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด หากพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม รองลงมา ด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้านนโยบาย ด้านการดำเนินงาน ส่งผลต่อระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 77.2

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

Abstract

This research article aimed to 1) study moral school management, 2) study levels of morality and ethics of students, and 3) study how moral school management affected desirable characteristics. The target group was 367 teachers who took responsibility in moral

school projects in school under the Secondary Education Service of Nonthaburi and Phra Nakhon Si Ayutthaya. The research instrument tested the differences variance of 3 sample group's: the first aspect was moral school policy, the second aspect was moral school's projects operation, the third aspect was 8 desirable characteristics of morality and ethics, by applying Levene's test statistic to analyze one-way ANOVA.

The research result found that 1) moral school management under the Secondary Education Service of Nonthaburi and Phra Nakhon Si Ayutthaya overall was at the highest level. 2) The levels of morality and ethics of students in overall was also the highest level, and 3) the moral school management affecting students' desirable characteristic overall was at highest level as well. The consideration in each aspect was the high level, sorted by the highest mean score to the lowest mean score. The second aspect was the school's moral projects operation, and first aspect was moral school policy and the third and last aspect was 8 desirable characteristics of morality and ethics. The analysis showed that moral school management affected students' desirable characteristic with statistically significant figures such as 0.05, which was 77.2 percentage.

Keywords: moral school management, morality in school, students' desirable characteristics

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายเร่งด่วน ปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมปลูกจิตสำนึกตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา การศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุขในยุคสมัยปัจจุบันภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะองค์กรหลักเกี่ยวกับการจัดการศึกษานำหลักการปฏิบัติตามกรอบแนวคิดการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) การส่งเสริมโครงการพัฒนาจริยคุณ ซึ่งที่ผ่านมาได้ดำเนินการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนและแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4 ภูมิภาค เพื่อพัฒนาวิทยากรและผู้นำพื้นที่ซึ่งมีหน้าที่ขยายผลการดำเนินงานสู่โรงเรียนและกำกับติดตามการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดกับตัวนักเรียน การเสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการพัฒนาวัฒนธรรมระบบการประเมินที่สามารถประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องจากทุกแห่งและช่วยลดภาระในการเตรียมการประเมินผลให้กับโรงเรียน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 นครราชสีมา ได้ดำเนินการผ่านโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ ทักษะความคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะ การประเมินผลความก้าวหน้าในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมได้โดยใช้ตัวชี้วัด 7 ตัว ดังนี้ 1. มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยพิจารณาหลักฐานร่องรอยความสัมพันธ์ที่ตระหว่างครู

กับนักเรียน 2. มีกลไกและใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือ 3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น 4. พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดน้อยลง 5. มีกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนรวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน 6. มีองค์ความรู้นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นเป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับ 7. เป็นแหล่งเรียนรู้โรงเรียนคุณธรรม (แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ, 2562)

ดังนั้นการบริหารโรงเรียนคุณธรรม จึงมุ่งพัฒนานักเรียนให้ได้รับคำแนะนำเรียนรู้และได้ปฏิบัติตนและผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาทักษะความรู้ควบคู่คุณธรรมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วและกระแสสังคมที่สื่อสาร จากคู่มือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้กล่าวถึงนักเรียนว่าเป็นอนาคตของชาติ จึงต้องใส่ใจอนาคตของชาติ อันมีคุณค่าให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามกระบวนการจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม ผ่านกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนโดยแกนนำโรงเรียนคุณธรรม และเมื่อมีการประเมินทักษะความรู้ความสามารถของนักเรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรม สร้างคนดีให้บ้านเมือง การนำพาไปสู่ทักษะที่ยั่งยืน นักเรียนจะออกไปมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โรงเรียนคุณธรรมมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1. เป็นกระบวนการที่ต้องทำทั้งโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสีย 2. ให้มีความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลักการดำเนินงานตามกระบวนการ การนี้จึงทำจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) เป็นการพิจารณาจากความสนใจความต้องการของนักเรียนจากระดับล่างขึ้นมาเป็นระดับนโยบายของโรงเรียน 3. โรงเรียนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม ให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งผู้ปกครอง และชุมชน 4. โรงเรียนต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พยายามผนวกไว้ในการเรียนรู้ทุกประเภทของโรงเรียน (คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม, 2558) จากที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการค้นหาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จและเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและนำไปต่อยอดการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต่อไป

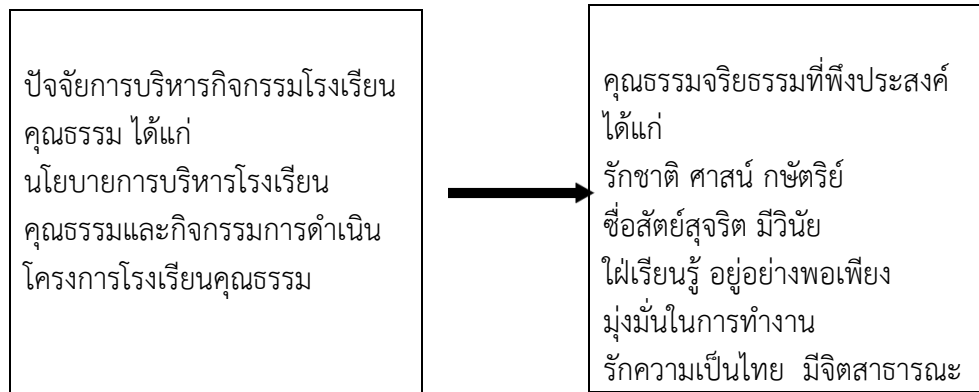
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนเตรียมการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระฯ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 2 การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การสังเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรม และการวัดระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามการวัดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ประกอบด้วย 1. รักษา ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ ตัวชี้วัด ได้แก่ 1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียน 2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น 4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง 5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 6. มีองค์ความรู้นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ตัวแปรต้น คือ นโยบายการบริหารโรงเรียนคุณธรรมและกิจกรรมการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม แผนการดำเนินงาน อัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมแกนนำนักเรียนคุณธรรมจริยธรรม ตัวแปรตาม คือ คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามทัศนคติของผู้บริหารและครู รักษา ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ไทย มีจิตสาธารณะเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยที่ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์การวิจัย
3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขแล้วจากอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับคุณครูรับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริงในการวิจัย จำนวน 30 คน
5. หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
6. นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพแล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

องค์ความรู้จากงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนคุณธรรม

การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามณฑลบุรีและพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี และพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด หากพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม รองลงมา ด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ ตามลำดับ

การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา การบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มุ่งเน้นให้นักเรียน มีจิตสาธารณะเป็นอันดับแรก รองลงมา รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต รักความเป็นไทย มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัย อยู่อย่างพอเพียง ใฝ่เรียนรู้ ตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชนบทบุรีและพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านนโยบายโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.286$, S.D. = 0.428) เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรก โรงเรียนได้รับการประเมินโครงการตามนโยบายที่เป็นแนวทางจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชนบทบุรีและพระนครศรีอยุธยา ($\bar{X} = 4.474$, S.D. = 0.548) รองลงมา โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรมอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.449$, S.D. = 0.757) โรงเรียนโรงเรียนได้รับประโยชน์จากกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.373$, S.D. = 0.809) ผู้บริหารมีความสามารถในการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.373$, S.D. = 0.651) การบริหารขับเคลื่อนโครงการกิจกรรมด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์คนดีพร้อมรายงานการใช้นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.297$, S.D. = 0.695) โรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านคุณธรรมจริยธรรมประจำปี ($\bar{X} = 4.267$, S.D. = 0.808) และพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารแก้ไขส่งเสริมให้สอดคล้องกับคำว่า “ปัญหาที่อยากแก้ความดีที่อยากทำ” ด้วยโครงการคุณธรรม ($\bar{X} = 4.144$, S.D. = 0.814) ผู้บริหารมีการบริหารจัดการกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.138$, S.D. = 0.795) โรงเรียนมีการนิเทศติดตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.062$, S.D. = 1.053)

ด้านการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.441$, S.D. = 0.881) เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรก โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรมอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.356$, S.D. = 0.778) รองลงมา ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสำคัญในการบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.297$, S.D. = 0.808) โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำให้แก่ นักเรียนแกนนำ ($\bar{X} = 4.258$, S.D. = 0.831) กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมมีการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.231$, S.D. = 0.631) การจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมส่งเสริมการประเมินคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ($\bar{X} = 4.223$, S.D. = 0.807) การบริหารโรงเรียนคุณธรรมยึดหลักการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 4.204$, S.D. = 0.787) และพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก 9 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ โรงเรียนมีการพัฒนาด้านจิตใจเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.188$, S.D. = 0.781) ปัจจัยด้านการบริหารบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมมีกระบวนการจัดบุคลากรเข้ารับฝึกอบรมงาน ($\bar{X} = 4.171$, S.D. = 0.799) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.147$, S.D. = 0.781) โรงเรียนจัดกิจกรรมบูรณาการสู่การเรียนการสอน มีครูแกนนำ นักเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.119$, S.D. = 0.779) ปัจจัยด้านงบประมาณมีความสำคัญในการบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.084$, S.D. = 0.810) โรงเรียนมีการดำเนินการโครงการกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมโดยนำหลักธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.040$, S.D. = 1.052) ผู้บริหารนำปัจจัยสู่ความสำเร็จในด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อยอดทุกปี ($\bar{X} = 3.972$, S.D. = 0.857) โรงเรียนมีการจัดบรรยากาศ มีแหล่งเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 3.961$, S.D. = 0.817) ความเหมาะสมของระยะเวลาการรับการประเมินโครงการกิจกรรม ($\bar{X} = 3.926$, S.D. = 1.025)

ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.330$, S.D. = 0.687) เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ มีจิตสาธารณะ และพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ รักษาดี ศาสตร์ กษัตริย์ ($\bar{X} = 4.143$, S.D. = 0.766) รองลงมา ซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.115$, S.D. = 0.641) รักความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.109$, S.D. = 0.718) มุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X} = 4.073$, S.D. = 0.749) มีวินัย ($\bar{X} = 4.049$, S.D. = 0.693) อยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X} = 4.026$, S.D. = 0.774) ใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 4.022$, S.D. = 0.762)

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.330$, S.D. = 0.687) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรก ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.441$, S.D. = 0.881) รองลงมา ด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X} = 4.286$, S.D. = 0.428) และลำดับสุดท้าย ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ ($\bar{X} = 4.263$, S.D. = 0.751) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา จำแนกโดยใช้สถิติทดสอบของ Levene พบว่าภาพรวมรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีค่า p-value เท่ากับ 0.000* ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน (H_1) หมายความว่าความแปรปรวนของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 ด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์การบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ด้านนโยบาย (policy) ด้านการดำเนินงาน (Implementation) สมการดังนี้ $Y = 2.494 + (0.828) \text{Policy} + 0.727 \text{Implementation}$ ส่งผลต่อระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับ .0000*** ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 77.2

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านนโยบายโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรก โรงเรียนได้รับการประเมินโครงการตามนโยบายที่เป็นแนวทางจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา รองลงมา โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรมอย่างชัดเจน โรงเรียนโรงเรียนได้รับประโยชน์จากกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหารมีความสามารถในการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนการบริหารขับเคลื่อนโครงการกิจกรรมด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์คนดีพร้อมรายงานการใช้นวัตกรรม โรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านคุณธรรมจริยธรรมประจำปี และพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารแก้ไขส่งเสริมให้สอดคล้องกับคำว่า “ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ” ด้วยโครงการคุณธรรม ผู้บริหารมีการบริหารจัดการกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมอย่างเป็น

ระบบ โรงเรียนมีการนิเทศติดตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยด้านการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรก โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรมอย่างชัดเจน รองลงมา ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสำคัญในการบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำให้แก่แก่นักเรียนแกนนำ กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมมีการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมส่งเสริมการประเมินคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การบริหารโรงเรียนคุณธรรมยึดหลักการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้วยความเต็มใจ และพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก 9 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ โรงเรียนมีการพัฒนาด้านจิตใจเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน ปัจจัยด้านการบริหารบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมมีกระบวนการจัดบุคลากรเข้ารับผิดชอบงาน การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนจัดกิจกรรมบูรณาการสู่การเรียนการสอน มีครูแกนนำ นักเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม ปัจจัยด้านงบประมาณมีความสำคัญในการบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนมีการดำเนินการโครงการกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมโดยนำหลักธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ ผู้บริหารนำปัจจัยสู่ความสำเร็จในด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อยอดทุกปี โรงเรียนมีการจัดบรรยากาศ มีแหล่งเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ความเหมาะสมของระยะเวลาการรับการประเมินโครงการกิจกรรม และในด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ มีจิตสาธารณะ และพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ รักชาติ ศาสตร์ กษัตริย์ รองลงมา ซื่อสัตย์สุจริต รักความเป็นไทย มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัย อยู่อย่างพอเพียง ใฝ่เรียนรู้

การวิเคราะห์ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรก ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม รองลงมา ด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม และลำดับสุดท้าย ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมมีผลต่อระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา จำแนกโดยใช้สถิติทดสอบของ Levene พบว่า ภาพรวมรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีค่า p-value เท่ากับ 0.000* ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน (H_1) หมายความว่าความแปรปรวนของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยาภาพรวม ด้านที่ 2 การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 ด้านที่ 1 นโยบายโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้านนโยบาย (policy) ด้านการดำเนินงาน (Implementation) สมการดังนี้ $Y = 2.494 + (.828) \text{ Policy} + .727 \text{ Implementation}$ ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับ .0000*** ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 77.2

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครและพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับแรก ด้านการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ด้านนโยบายโรงเรียนคุณธรรม และด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ ครูให้ความสำคัญของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมแต่ละโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครและพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 47 โรงเรียนมีการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมประจำปีการศึกษาทุกปี โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรม อัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรมอย่างชัดเจน รองลงมาปัจจัยด้านบุคลากรมีความสำคัญในการบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำให้แก่แก่นักเรียน แก่นนำ กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมมีการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ ถาวรชาติ (2559) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ปัจจัยทางการบริหาร 6 ด้าน คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยใช้ปัจจัยทางการบริหารเป็นตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยด้านอาคารสถานที่ เป็นปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครและพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม รองลงมา ด้านนโยบายโรงเรียนคุณธรรม และด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ แสดงให้เห็นว่า ด้านการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรมอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากจำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้นตามคุณธรรมจริยธรรมอันพึงประสงค์ 8 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมาภรณ์ รอดมณี (2558) ศึกษาผลจากการจัดกิจกรรมในโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและวิชาการที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ด้านวิชาการประทับใจในการสอน เทคนิคการสอน การถ่ายทอดความรู้ของอาจารย์ ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย และด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ ผ่านการร่วมกิจกรรมกลุ่ม สนุกสนาน ค้นพบตัวเอง และเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยน ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นก่อนเปิดเรียน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครและพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีจิตสาธารณะเป็นอันดับแรก รองลงมา รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต รักความเป็นไทย มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัย อยู่อย่างพอเพียง ใฝ่เรียนรู้ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2558) การบริหารกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีเป้าประสงค์ 1) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย มีคุณภาพและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและเสมอ

ภาค 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตรงตามสายงานและมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่คุณภาพพระดับมาตรฐานสากล 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เน้นการทำงานแบบบูรณาการมีเครือข่ายการบริหารจัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สถานศึกษา 6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาพัฒนาสื่อเทคโนโลยี และระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา พบว่าการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้านนโยบาย (policy) ด้านการดำเนินงาน (Implementation) ส่งผลต่อระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับนโยบายโรงเรียนคุณธรรมตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.4 พบว่าด้าน 1. ด้านโรงเรียน 2. ด้านผู้บริหาร 3. ด้านครู 4. ด้านนักเรียน มาตรฐานและตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นพิจารณา 1. ความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม 2. การจัดการเรียนรู้ ปุณผัง และประเมินโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 3.ความสามารถในการเป็นวิทยากรคุณธรรม 4. การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม 5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6. การประพจน์ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม 7. การยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป น่าจะศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้การจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมเป็นที่น่าสนใจ เข้าถึงพฤติกรรมของผู้เรียนดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น

2. การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานของโรงเรียนคุณธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานต่อไป การศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา น่าจะศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการ

3. การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ผู้บริหาร คุณครูในโรงเรียนที่ไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาได้

References

- Ministry of Education. (2002). *1999 National Education Act and its amendments (No. 2), 2002*. Bangkok: Teachers Council of Thailand, Ladprao.
- Driving school morality OBEC. (2019) . *Guidelines for driving the moral school project Office of the Basic Education Commission fiscal year*. [Online]. Accessed 17 September 2020. From <http://203.159.154.241/innogoth/wp-content/uploads/2017/03.pdf>
- Moral School Practice Manual by Yuwasathirakhun Foundation. (2020). Handbook of moral school development activities.

<http://vyouth.org/uploads/knowledge/file/20160705/fghimnuw2678.pdf> [Online].
Accessed 12 September 2020.

Yuwasathirakhun Foundation. (2015). *School of Moral Practice Manual*. Bangkok: Sahamit Printing and Publishing Co., Ltd.

Suchada Thawornchat (2016). Factors affecting academic administration in educational institutions under the district office Nakhon Sawan Primary Education Area, District 2 . *Master of Education Department of Educational Administration* Nakhon Sawan Rajabhat University.

ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของ
โรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร
EFFECTS OF TRISIKKHA COUNSELING TOWARDS ANXIETY LEVEL DUE TO THE IMPACT OF
THE COVID-19 OUTBREAK OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN
SIRIRATTANATHORN SCHOOL BANGKOK

อุม่า ประเสริฐศรี¹, ชาตชาย พิทักษ์ธนาคม และลำพอง กลมกุล

Uma Prasertsri, Chartchai Phitaktanakhom and Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : umaor19@gmail.com¹

Received 22 June 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 8 March 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพความวิตกกังวลจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา และเพื่อเปรียบเทียบระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/9 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) โปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา 3) แบบสอบถามวัดระดับความวิตกกังวล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test ผลการวิจัย พบว่า 1. มีความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต การเงิน ความวิตกกังวลและความเบื่อจากการได้พบปะผู้คนหรือออกจากบ้านที่น้อยลง และความกังวลด้านสุขภาพ ส่วนในด้านแนวทางการดำเนินชีวิต พบว่า ใช้ชีวิตอยู่ในที่พักเป็นหลัก ออกจากที่พักเมื่อจำเป็นและสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้ง วางแผนชีวิตและทำกิจกรรมเพื่อลดความวิตกกังวล 2. โปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย การให้คำปรึกษาตามหลักอริสติกสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา และผลระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ก่อนการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา พบว่า ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$ S.D. = 0.43) ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$ S.D. = 0.57) ด้านการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$ S.D. = 0.99) 3. หลังการให้คำปรึกษาผู้เรียน มีระดับความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกายลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีระดับความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีระดับการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษา , หลักไตรสิกขา , ความวิตกกังวล , โรคโควิด-19

Abstract

This research aims to study the anxiety level due to the impact of the covid-19 of lower secondary school students in Sirirattanathorn school Bangkok to develop a trisikkha-based counseling program and to compare anxiety level due to the impact of covid-19 at lower secondary school students in Sirirattanathorn school Bangkok before and after using trisikkha counseling program by using mixed-use research and quantitative methods to expand qualitative findings. Key informants include middle school students. Sirirattanathorn school is not in the experimental group. In the sample group we uses simple randomness by raffle 40 students in grade 3/9. The tools used in the research are 1) in-depth interviews, 2) trisikkha-based consultation programs 3) questionnaires on anxiety levels from the covid-19 pandemic. Statistics used to analyze data include percentages, averages, and standard deviations, and test assumptions using t-test for dependent samples. The results of the research showed that 1. There is a change in lifestyle such as increased monetary divide between higher and lower income, increased anxiety and / or boredom due to meeting less people or leaving homes less often, and health concerns. In terms of lifestyle, it was found that participants mainly spent time within their accommodation. They left their property only when necessary and wore surgical masks every time. They planned their life well and came up with activities to reduce anxiety. They changed the way they meet friends, washed their hands regularly, and also otherwise took care of themselves. 2. The trisikkha-based consultation program significantly reduces anxiety levels due to the covid-19 pandemic. It consists of consultations based on the principles of atthecy. Adhijit sikkha and adhipanya sikkha and the effects of anxiety levels from the covid-19 pandemic of secondary school students. At Sirirattanathorn school in Bangkok, before using the trisikkha counseling program, found that the anxiety levels were very high. The average is very high ($\bar{X} = 4.08$ s.d. = 0.43). Emotionally expressive anxiety moderate, average ($\bar{X} = 3.45$ s.d. = 0.57) rationally facing the situation, moderate average ($\bar{X} = 2.82$ s.d. = 0.99) 3. After trisikkha counseling, there was a statistically significant decrease in levels of physical anxiety at .05, a statistically significant decrease in emotionally expressive anxiety levels at .05, and a statistically significantly higher level of situational response at .05.

Keywords: Counseling , Trisikkha , Anxiety , Covid-19

บทนำ

กรมควบคุมโรค(2563) อธิบายว่า ไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 เป็นไวรัสที่พบครั้งแรกในปีค.ศ 1960 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาชัดเจนว่ามาจากที่ใดแต่เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมด 6 สายพันธุ์สายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้ เป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อนคือสายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็นไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่าโควิด-19 (COVID-19) เป็นไวรัสในวงใหญ่ที่เป็นสาเหตุของโรคทั้งในสัตว์และในคนในคนนั้น

ไวรัสโคโรนาหลายสายพันธุ์ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจตั้งแต่โรคหัดธรรมดาจนถึงโรคที่มีอาการรุนแรง เช่นโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลางและโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรงไวรัสโคโรนาที่ค้นพบล่าสุดทำให้เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 โรคโควิด-19 คือโรคติดต่อซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัส corona ชนิดที่มีการค้นพบล่าสุดไวรัสและโรคอุบัติใหม่นี้ไม่เป็นที่รู้จักเลยก่อนที่จะมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 ขณะนี้มีการระบาดใหญ่ไปทั่วส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก อาการทั่วไปของโรคโควิด-19 ที่พบมากที่สุดคือ มีไข้ เจ็บคอ ไอแห้งๆ น้ำมูกไหล หายใจเหนื่อยและอ่อนเพลีย อาการที่พบน้อยกว่าแต่มีผลต่อผู้ป่วยบางรายคือปวดเมื่อย คัดจมูก น้ำมูกไหลเจ็บคอ ท้องเสีย ลิ้นไม่รับรส จมูกไม่ได้กลิ่น มีผื่นตามผิวหนังหรือสีผิวเปลี่ยนตามนิ้วมือเท้า อาการเหล่านี้มักจะไม่น่ารุนแรงมาก และค่อยเริ่มที่ละน้อยบางรายถึงติดเชื้อมีอาการรุนแรง ผู้ป่วยร้อยละ 80 สามารถหายป่วยได้โดยไม่ต้องเข้าโรงพยาบาลประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ติดเชื้อโควิดมีอาการหนักหายใจลำบาก ส่วนอาการของผู้ป่วยไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 มีอาการทั่วไปได้แก่ อาการระบบทางเดินหายใจมีไข้ ไอ หายใจถี่ หายใจลำบากในกรณีมีอาการรุนแรงมากอาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนเช่น ปอดบวมปอดอักเสบไตวายหรืออาจเสียชีวิต สำหรับการรักษา จะรักษาแบบประคับประคองเพื่อบรรเทาอาการป่วยต่าง ๆ โดยปัจจุบันยังไม่มียาป้องกันโรค หากมีอาการของโรคที่เกิดขึ้นดังกล่าว ควรพบแพทย์เพื่อทำการตรวจอย่างละเอียด และเมื่อแพทย์ซักถามควรตอบตามความเป็นจริง ไม่ปิดบัง ไม่บิดเบือนข้อมูลใด ๆ เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยโรคอย่างถูกต้องมากที่สุด หากเพิ่งเดินทางกลับจากพื้นที่เสี่ยง ควรกักตัวเองอยู่แต่ในบ้าน ไม่ออกไปข้างนอกเป็นเวลา 14-27 วัน เพื่อให้ผ่านช่วงเชื้อฟักตัว (ให้แน่ใจจริง ๆ ว่าไม่ติดเชื้อ) กลุ่มเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ หรือโควิด-19 เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ คนที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้ว เช่นโรคหัวใจ เบาหวาน โรคปอดเรื้อรัง คนที่ภูมิคุ้มกันผิดปกติ หรือกินยากดภูมิต้านทานโรคอยู่ คนที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานมาก (คนอ้วนมาก) ผู้ที่เดินทางไปในประเทศเสี่ยงติดเชื้อ เช่น จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง มาเก๊า สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม อิตาลี อิหร่าน ฯลฯ ผู้ที่ต้องทำงาน หรือรักษาผู้ป่วย ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือโควิด-19 อย่างใกล้ชิด ผู้ที่ทำอาชีพที่ต้องพบปะชาวต่างชาติจำนวนมาก เช่น คนขับแท็กซี่ เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล เป็นต้น

โดยกรมควบคุมโรค(2563) อธิบายการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ว่าสามารถแพร่กระจายเชื้อส่วนใหญ่แพร่กระจายผ่านการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อผ่าน ทางละอองเสมหะจากการไอ จาม น้ำมูกน้ำลาย ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนการแพร่กระจายเชื้อผ่านทางพื้นผิวสัมผัสที่มีไวรัสแล้ว มาสัมผัสปากจมูกและตาสามารถแพร่เชื้อผ่านทาง fexo oral route และการแพร่กระจายเชื่อดังนั้นจึงใช้ข้อมูลวิชาการของเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีพันธุกรรมใกล้เคียงกันซึ่งพบว่าไวรัสโคโรนาที่มีความสามารถในการมีชีวิตอยู่บนผิวสัมผัสได้ไม่ดีจึงมีความเสี่ยงน้อยมากที่จะแพร่กระจายเชื้อไวรัสจากสินค้าหีบห่อหรือสิ่งของปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนการแพร่กระจายเชื้อผ่านทางสินค้านำเข้าจากประเทศจีนและยังไม่พบผู้ป่วยที่มีความสัมพันธ์กับการขนส่งสินค้าแต่อย่างใด ป้องกันตัวเองและสังคมจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ หรือ โควิด-19 เป็นมาตรการที่ประชาชนทุกคนควรทำและให้ความร่วมมือ เพื่อช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงในการเกิดโรค รวมถึงลดการแพร่กระจายเชื้อในสังคม สามารถทำได้ ดังนี้ การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกายให้สามารถต่อสู้กับโรคภัยต่าง ๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การรักษาระยะห่างระหว่างตัวเองและผู้อื่น เป็นสิ่งที่ทุกคนควรทำ ไม่ว่าจะได้สัมผัสเชื้อหรือไม่ ซึ่งรวมถึงการหลีกเลี่ยงการจับมือ เลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกัน ควรอยู่ห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1 เมตร เลี่ยงไปในสถานที่แออัดหรือเสี่ยงต่อการติดเชื้อ และสิ่งสำคัญที่สุดคือการพักอยู่บ้านหากรู้สึกไม่สบาย การเว้นระยะห่างทางสังคม การล้างมือให้สะอาด ด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ หลังจากทำกิจกรรมต่าง ๆ สามารถช่วยป้องกันการติดเชื้อได้ดีที่สุด หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้ป่วยที่มีอาการไอ จาม น้ำมูกไหล เหนื่อยหอบ เจ็บคอ

หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยง สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ ระมัดระวังการสัมผัสพื้นผิวที่ไม่สะอาด และอาจมีเชื้อโรคเกาะอยู่ รวมถึงสิ่งที่มีคนจับบ่อยครั้ง เช่น ที่จับบน BTS, MRT, Airport Link ที่เปิด-ปิดประตูในรถ กลอนประตูต่าง ๆ ก๊อกน้ำ ราวบันได ฯลฯ เมื่อจับแล้วอย่าเอามือสัมผัสหน้า และข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ กระเป๋า ฯลฯ รับประทานอาหารสุก สะอาด ไม่ทานอาหารที่ทำจากสัตว์หายาก การเฝ้าระวังและสังเกตอาการตัวเองนั้น นอกจากจะช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสแล้ว หากระหว่างสังเกตพบว่ามีอาการเข้าข่ายการติดเชื้อ ทำให้สามารถเข้ารับการตรวจและรักษาได้ทัน่วงทีอีกด้วย มาตรการป้องกันการติดเชื้อไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ หรือประชาชนคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงกระทำร่วมกัน เพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อทั้งต่อตัวเอง คนรอบข้าง และสังคม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(2544) อธิบายว่า การเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จำต้องอาศัยหลักไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธไตรสิกขา จึงจัดอยู่ใน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตไตรสิกขา แปลว่า สิกขา 3 หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง ประกอบด้วย 1. อธิศีลสิกขา สิกขา คือ ศีล อันยัง 2. อธิจิตตสิกขา สิกขา คือ จิตอันยัง หมายถึง สมาธิ 3. อธิปัญญาสิกขา สิกขา คือ ปัญญาอันยัง ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือ กระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขากิจเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ

จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์นักเรียนของโรงเรียนสิริรัตนาร พบว่า สภาพความวิตกกังวลจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร พบว่า มีความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต ปัญหาการเงิน ความวิตกกังวลและความเบื่อจากการได้พบปะผู้คนหรือออกจากบ้านที่น้อยลง และความกังวลด้านสุขภาพ ส่วนในด้านแนวทางการดำเนินชีวิต พบว่า ใช้ชีวิตอยู่ในที่พักเป็นหลัก ออกจากที่พักเมื่อจำเป็นและสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้ง วางแผนชีวิตและทำกิจกรรมเพื่อลดความวิตกกังวล เปลี่ยนวิธีการพบปะเพื่อน หมั่นล้างมือ และดูแลตนเอง ซึ่งการพัฒนาตนเองเพื่อลดความวิตกกังวล และรับมือต่อสถานการณ์อย่างสมเหตุสมผล สามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ได้ ตามประเด็นดังนี้ 1) อธิศีลสิกขา เป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางกาย 2) อธิจิตตสิกขา เป็นการพัฒนาในด้านของจิตใจ 3) อธิปัญญาสิกขา เป็นการพัฒนาในเรื่องของปัญญา อาจช่วยในการลดความวิตกกังวล และรับมือต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมตามหลักเหตุและผล

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงนำหลักไตรสิกขามาให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

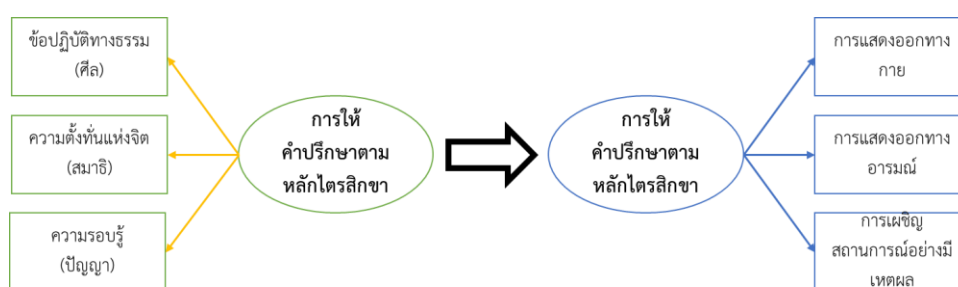
1. เพื่อศึกษาสภาพความวิตกกังวลจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อลดระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร มีระดับความวิตกกังวลทางกายลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. หลังการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร มีระดับความวิตกกังวลทางอารมณ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) หลังการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร มีระดับการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และไม่ได้อยู่ในกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ผลกระทบที่ได้รับจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 การเตรียมความพร้อมในการรับมือ ตอนที่ 3 แนวทางการดำเนินชีวิตภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไป จำนวน 2 ข้อ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 - 15 ธันวาคม 2563 และใช้วิธีการจัดกระทำข้อมูล 3 กระบวนการได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ออกแบบโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อลดระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา กลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/9 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) โปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 11 กุมภาพันธ์ 2564 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t - test for dependent Samples

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อลดระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เรื่อง “ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร” ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ผลกระทบที่ได้รับจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ คือการใช้ชีวิตลำบากขึ้น ปัญหาทางการเงิน ความวิตกกังวลในการออกนอกที่พักและพบปะผู้คน ความเครียดและความเบื่อสะสมจากการไม่ได้เจอเพื่อนหรือออกนอกบ้าน ความกังวลกับอาการเจ็บป่วย ปัญหาในการเรียนออนไลน์และอุปกรณ์ป้องกันตนเองมีราคาสูงขึ้น และแนวทางการดำเนินชีวิตภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแนวทางในการดำเนินชีวิตดังนี้ ประหยัดค่าใช้จ่าย หมั่นดูแลตนเอง ใส่หน้ากากอนามัยเพื่อออกจากบ้าน ล้างมืออย่างสม่ำเสมอ วางแผนชีวิตใหม่ ติดต่อผู้คนผ่านระบบสื่อสารอื่น ๆ ทำใจยอมรับความจริง และหากิจกรรมทำเพื่อลดความเบื่อหน่ายและความวิตกกังวล จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ในด้านผลกระทบพบว่า มีความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต ปัญหาการเงิน ความวิตกกังวลและความเบื่อจากการได้พบปะผู้คนหรือออกจากบ้านที่น้อยลง และความกังวลด้านสุขภาพ ส่วนในด้านแนวทางการดำเนินชีวิต พบว่า ใช้ชีวิตอยู่ในที่พักเป็นหลัก ออกจากที่พักเมื่อจำเป็นและสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้ง วางแผนชีวิตและทำกิจกรรมเพื่อลดความวิตกกังวล เปลี่ยนวิธีการพบปะเพื่อน หมั่นล้างมือ และดูแลตนเอง

2. ระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร ก่อนการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$ S.D. = 0.43) ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$ S.D. = 0.57) ด้านการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$ S.D. = 0.99) หลังการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.85$ S.D. = 0.85) ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$ S.D. = 0.82) ด้านการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$ S.D. = 0.48)

ประเด็น	ระดับความวิตกกังวล		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
ก่อนให้คำปรึกษา			
ความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย	4.08	0.43	มาก
ความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์	3.45	0.57	ปานกลาง
การเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล	2.82	0.99	ปานกลาง
หลังให้คำปรึกษา			
ความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย	2.85	0.85	ปานกลาง
ความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์	2.68	0.82	ปานกลาง
การเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล	3.90	0.48	มาก

3. ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย โดยภาพรวม หลังการให้คำปรึกษา $\bar{X} = 2.85$ S.D. = 0.85 ซึ่งลดลงเมื่อเทียบกับก่อนการให้คำปรึกษา $\bar{X} = 4.08$ S.D. = 0.43 และเมื่อทดสอบก่อน-หลังการให้คำปรึกษาด้วยค่า t-test พบว่า มีค่า t อยู่ที่ 8.33 แสดงให้เห็นว่าก่อนและหลังการให้คำปรึกษามีระดับความวิตกกังวลแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยหลังการให้คำปรึกษา กลุ่มตัวอย่างมีระดับความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกายลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์ โดยภาพรวม หลังการให้คำปรึกษา $\bar{X} = 2.68$ S.D. = 0.82 ซึ่งลดลงเมื่อเทียบกับก่อนการให้คำปรึกษา $\bar{X} = 3.45$ S.D. = 0.57 และเมื่อทดสอบก่อน-หลังการให้คำปรึกษาด้วยค่า t-test พบว่า มีค่า t อยู่ที่ 5.17 แสดงให้เห็นว่าก่อนและหลังการให้คำปรึกษามีระดับความวิตกกังวลแตกต่างกันเล็กน้อย โดยหลังการให้คำปรึกษา กลุ่มตัวอย่างมีระดับความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล โดยภาพรวม หลังการให้คำปรึกษา $\bar{X} = 3.94$ S.D. = 0.48 ซึ่งเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการให้คำปรึกษา $\bar{X} = 2.82$ S.D. = 0.99 และเมื่อทดสอบก่อน-หลังการให้คำปรึกษาด้วยค่า t-test พบว่า มีค่า t อยู่ที่ 6.54 แสดงให้เห็นว่าก่อนและหลังการให้คำปรึกษามีระดับความวิตกกังวลแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยหลังการให้คำปรึกษา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผลสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

หัวข้อ	การทดสอบ	ระดับปฏิบัติการ				
		N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย	ก่อนการให้คำปรึกษา	40	4.08	0.43	8.33	0.00**
	หลังการให้คำปรึกษา	40	2.85	0.85		
ความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์	ก่อนการให้คำปรึกษา	40	3.45	0.57	5.17	0.00**
	หลังการให้คำปรึกษา	40	2.68	0.82		
การเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล	ก่อนการให้คำปรึกษา	40	2.82	0.99	6.54	0.00**
	หลังการให้คำปรึกษา	40	3.94	0.48		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร” สามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

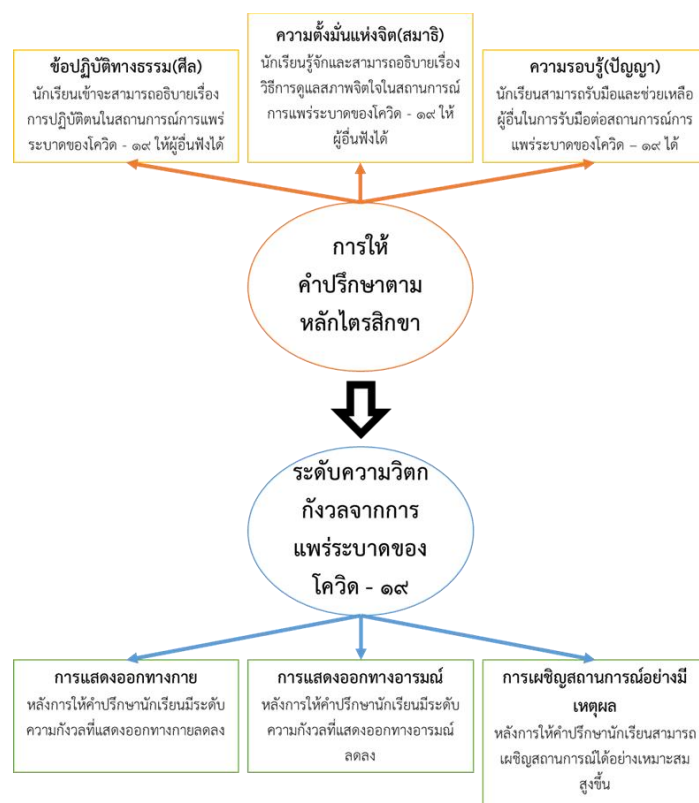
1) จากการวิจัยผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร พบว่า มีความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต ปัญหาการเงิน ความวิตกกังวลและความเบื่อจากการได้พบปะผู้คนหรือจากบ้านที่น้อยลง และความกังวลด้านสุขภาพ ส่วนในด้านแนวทางการดำเนินชีวิต พบว่า ใช้ชีวิตอยู่ในที่พักเป็นหลัก ออกจากที่พักเมื่อจำเป็นและสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้ง วางแผนชีวิตและทำกิจกรรมเพื่อลดความวิตกกังวล เปลี่ยนวิธีการพบปะเพื่อน หมั่นล้างมือ และดูแลตนเอง สอดคล้องกับ รายงานการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562-2563 ที่ปรากฏในสารานุกรมเสรี ที่ได้รายงานผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา โดยแบ่งไว้ 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลให้เกิดการขาดแคลนอุปทานสินค้าในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะในส่วนของการรักษาโรคและอุปกรณ์การป้องกันตัว ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นผิดปกติ และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจระดับใหญ่ และส่วนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยว เนื่องจากการห้ามเดินทาง และการปิดสถานที่สาธารณะ 2) ผลกระทบทางด้านจิตใจ ซึ่งพบว่า ในสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปบางส่วน มีเด็กร้อยละ 76 ที่มีความวิตกกังวล โดยสาเหตุมาจากเรื่องการเรียนรู้ และกลัวคนรอบข้าง รวมถึงการกลัวตนเองติดเชื้อ จากผลกระทบด้านการเรียน ส่งผลทำให้โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาของเด็กลดลง โดยองค์การยูนิเซฟได้ร่วมกับหลายภาคส่วน สำรวจเด็กและเยาวชนอายุ 6 ปี ถึง 25 ปี พบว่า ผลกระทบเกิดกับเด็กทุกกลุ่ม แต่น่าจะมีความรุนแรงเป็นพิเศษต่อนักเรียนในกลุ่มยากจน ครอบครัวเปราะบาง มีปัญหาความรุนแรง ยาเสพติด นักเรียนกลุ่มการศึกษาพิเศษ นักเรียนผู้พิการ ผู้มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการการดูแลจากครูอย่างใกล้ชิด สาเหตุความวิตกกังวลในเด็กและเยาวชนไทยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากเรื่องสถานะการเงินของครอบครัว โอกาสในการเรียน และกังวลเรื่องการติดเชื้อไวรัส อีกทั้งความเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม ทำร้ายร่างกาย เนื่องจากครอบครัวได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลสูงขึ้น ร่วมกับการอยู่บ้านด้วยกันเป็นเวลานาน ทำให้โอกาสที่ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ในบ้านจะใช้อารมณ์ในการลงโทษเด็กอย่างรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นได้ อีกประการหนึ่ง เด็ก ๆ จะเข้าสู่สังคมออนไลน์มากขึ้น มีความเสี่ยงในการถูกชักจูง ล่อลวงจากผู้ไม่หวังดีที่แฝงมาในสังคมออนไลน์ได้เพิ่มมากขึ้น

2) จากการวิจัยผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร หลังการใช้โปรแกรมให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า **ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางกาย** มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.85$ S.D. = 0.85) **ด้านความวิตกกังวลที่แสดงออกทางอารมณ์** มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$ S.D. = 0.82) **ด้านการเผชิญสถานการณ์อย่างมีเหตุผล** มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9$ S.D. = 0.48) ซึ่งดีขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการให้คำปรึกษาแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อลดระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการลดความวิตกกังวลและเพิ่มความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ สอดคล้องกับทฤษฎีการ

ให้การปรึกษาเชิงบำบัดแนวเกสตัลท์ (Gestalt Therapy) เป็นการบำบัดทางประสบการณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นที่การมีสติหรือการตระหนักรู้ ถึงความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และการทำงานของกายกับใจที่ควบคู่กันไป กล่าวคือเป็นการทำงานของความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ ที่รวมกันเป็นกระแสน้ำ ลักษณะของจิตบำบัดแนวเกสตัลท์จึงเป็นแบบ Holistic Approach ซึ่ง Perls เชื่อว่าจะทำให้เกิดบูรณาการได้มากกว่าที่จะแยกออกมาวิเคราะห์เป็นบางส่วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬามาต เหลืองธานี, สีน งามประโคน, พระมหาสมบัติ ธนปญโญ พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับความวิตกกังวลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตามสมมติฐานของการศึกษา แนวทางการลดความวิตกกังวลของครูและบุคลากรของเครือข่ายสนับสนุนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 6 คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำรงชีวิตและการทำงาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม ได้แก่ การฝึกไตรสิกขาลักษณะร่วมสามประการ การพิจารณาที่เหมาะสม การทำสมาธิ การเจริญสติและอริยสัจสี่ อีกวิธีหนึ่งคือการทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ การพูดคุยและการกำกับดูแลอย่างเป็นกันเองปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมและปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตและการทำงาน

3) จากการวิจัย ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร หลังการให้คำปรึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร มีความวิตกกังวลลดลง และสามารถปฏิบัติตนต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการให้คำปรึกษา พบว่า โดยสรุปทั้ง 3 ด้าน พบว่า มีผลสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการ สอดคล้องกับ 1. การฝึกศึกษาด้านสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จะเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ หรือสิ่งแวดล้อมทางวัตถุก็ตาม ด้วยอินทรีย์ (เช่น ตา หู) หรือด้วย ทางกาย วาจา ก็ตาม เรียกว่าศีล (เรียกเต็มว่าอภิสีลสิกขา) 2. การฝึกศึกษาด้านจิตใจ เรียกว่าสมาธิ (เรียกเต็มว่า อภิจิตสิกขา) 3 . การฝึกศึกษาด้านปัญญาเรียกว่า ปัญญา (เรียกเต็มว่า อภิปญญาสิกขา) รวมความว่าการฝึกศึกษานั้น มี 3 อย่าง เรียกว่า สิกขา 3 หรือไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งพูดถ้อยคำของคนยุคปัจจุบันว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนามีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์สม์ ตาบุลิง, อินทร์วงศ์ อิศรภานี, พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ ที่พบว่า พระพุทธศาสนาลือว่าการฆ่าบุคคลอื่นหรือการฆ่าตนเองนั้นเป็นบาป คือ สิ่งที่เราห้ามมองส่งผล ทำให้จิตชุ่มฉ่ำ เป็นมลทิน ในพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงการฆ่าตัวตายของภิกษุ เช่น พระฉนินะ พระโคธิกะ และพระวักลี เป็นต้น ส่วนมากมีสาเหตุมาจากการต้องการพ้นทุกข์ที่เกิดจากการเจ็บป่วย ทางด้านร่างกายและพ้นจากทุกข์ที่อยู่ในวัฏสงสาร แต่ตามหลักการของพระพุทธศาสนานั้นถือว่าการ ฆ่าตัวตาย เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนาเห็นว่ามนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง เพื่อการแก้ไขปัญหามาตามแนวทางที่ถูกต้อง ด้วย เหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงส่งเสริมให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเอง ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้าน คือ พฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา เรียกว่าไตรสิกขา

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

โปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการลดระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร ประกอบด้วย โปรแกรมการให้คำปรึกษาด้านศีล โปรแกรมการให้คำปรึกษาด้านสมาธิ และโปรแกรมการให้คำปรึกษาด้านปัญญา ซึ่งเป็นการจัดโปรแกรมตามกรอบของไตรสิกขา เพื่อให้โปรแกรมสามารถดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้ครอบคลุมกับสภาพความเป็นไปของนักเรียน ทั้ง 3 กรอบ คือ กาย อารมณ์ และปัญญา เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ทั้งในด้านการปฏิบัติตน สภาพอารมณ์ และแนวทางการรับมือและแก้ปัญหาได้อย่างเท่าทันต่อเหตุการณ์

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรจัดโปรแกรมการให้คำปรึกษา โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านกรอบเวลา เป้าหมาย และความแตกต่างของกลุ่มประชากร เพื่อให้โปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา สามารถช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2) ควรศึกษาข้อมูลของผู้เข้ารับโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขา โดยแยกเป็นรายบุคคล เพื่อจัดโปรแกรมที่เหมาะสมกับประชากรแต่ละกลุ่ม

3) ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในการจัดโปรแกรมการให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เข้าโปรแกรมการให้คำปรึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาไปใช้ในกลุ่มประชากรที่แตกต่างจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2) ควรศึกษาลักษณะพื้นฐานของกลุ่มประชากร โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่กลุ่มประชากรมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และควรเพิ่มรูปแบบการให้คำปรึกษาที่มีกระบวนการหลากหลาย

3) ในการเปรียบเทียบควรพิจารณาความแตกต่างของกลุ่มประชากร และรูปแบบการให้คำปรึกษาที่กลุ่มประชากรได้รับ

References

- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2020). “**Corona Virus Infection 2019 Coronavirus Disease 2019(COVID-19)**”, [Online]. Accessed 1 September 2020. From https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_km/handout001_12032020.pdf
- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. **Knowledge media about coronavirus disease 2019 for the public.** [Online]. Accessed 1 September 2020. From <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/info.php>
- Nongluck Wiratchai. (2009). **Research and Statistics: Questions and Answers.** Bangkok: Department of Research and Educational Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Somdej Phra Buddhakosachan. (2001). *Buddha Dharma (original version); Trisikkha: the education system, which improves the whole system of life.* (10th ed.). Bangkok: Dharma Council.

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนว
ตามหลักพหุสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี

DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE LEARNING SKILLS USING THE
GUIDANCE PACKAGE BASED ON BAHUSACCA PRINCIPLES OF GRADE 2
STUDENTS AT WAT MATAIY SCHOOL, CHANTHABURI PROVINCE

พระมหาผ่านภ อภินนโท (สมคำ)¹, ชาตชาย พิทักษ์ธนาคม และลำพอง กลมกุล

Phramaha Phanphop Abhinando (Somkam), Chatchai Phitaktanakhom and Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : phanphop_so@hotmail.com¹

Received 22 June 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ที่สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ท่าน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 24 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ครู เรื่องทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียน 2) แบบทดสอบ เรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ และ 3) ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ มีลักษณะโครงสร้างของชุดกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องมือวิจัย โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.86 และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัย ในประเด็นต่างๆอย่างครบถ้วน 2) ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรีภาพรวมมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.40) หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพหุสัจจะ ภาพรวมนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.30) เมื่อเปรียบเทียบระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทย พบว่าโดยภาพรวมนักเรียนมีระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) การวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้เมื่อระยะเวลาผ่านไป 1 สัปดาห์ ภาพรวมนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.24) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนว ($\bar{X} = 3.87$, S.D.

= 0.30) พบว่า ภาพรวมผลการวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน มีระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ไม่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: พาหุสัจจะ, การเรียนรู้, ความคงทนในการเรียนรู้, ชุดกิจกรรมแนะแนว

Abstract

This research aims 1) to create and monitor the effectiveness of a series of guidance activities based on the Bahusacca principles, 2) to compare Thai language learning skills before and after using a series of guidance activities based on the Bahusacca principles and 3) to analyze the sustainability of Thai language learning skills after using a series of guidance activities based on the Bahusacca principles. This research follows a Mixed methods approach. The key contributors include 6 teachers at Wat Mathay School, Chanthaburi Province who teach in grade 2. The target group used in the research is 24 persons of 2nd grade students from purposive sampling in the academic year 2020. The tools used in the research include 1) Teacher interviews. 2) Quizzes on improving Thai language learning skills using a series of guidance activities based on the Bahusacca principles and 3) A series of guidance activities based on the Bahusacca principles of the Thai language. Statistics used to analyze data include percentage determination, average, standard deviation, and hypothesis testing. The research results were as follows: 1) the series of guidance activities adopted by the researchers is characterized by the structure of the activity set that corresponds to the objectives and definition of the terms used in the research. This series of guidance activities is based on the Bahusacca principles of guidance. It has been fully examined by the thesis advisors, research instrument specialists, and has passed the ethics of research on a complete range of issues. 2) Before using a series of guided activities in accordance with the principles of the truth. Overall, there are moderate learning skills in Thai language ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.40). After using a series of guided activities based on the Bahusacca principles of the truth. Overall, students have a high level of Learning Skills in Thai language ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.30). Comparing Thai language learning skills levels overall, students had higher levels of learning skills in Thai language. Statistically significant at 0.05 % and 3) The results of the analysis of learning permanence over the course of 1 week of 2nd grade students at Wat Mathay School, Chanthaburi Province, with a high level of Thai language learning skills ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.24), compared to after using a series of guidance activities based on the Bahusacca principles of guidance ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.30). Overall, the results of the student's learning sustainability analysis were found to have an adequate level of learning skills in Thai language.

Keywords: Bahusacca, Learning, Learning Persistence, Guidance Package

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น มีความมุ่งหมายและหลักการที่ให้เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้วยความเชื่อมั่นว่าการศึกษาคือหัวใจของการพัฒนาชาติ ดังนั้นแล้วการจัดกระบวนการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างมาก การจัดกระบวนการศึกษานั้นจึงมีความสลับซับซ้อน ต้องเกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถดำรงชีวิตประจำวัน ประกอบอาชีพ ตลอดจนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข อันจะเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม การเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนเคยเป็นผู้รับความรู้มาเป็นผู้แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเอง ในขณะที่ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้ มาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิด ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องแม่นยำด้วยความรู้สึที่ดี อันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีงาม ได้เรียนรู้วิธีการจากการปฏิบัติของตนเอง มีการคิดอย่างมีระบบและมีวิจารณ์ญาณ สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เรียนรู้ตลอดชีวิต เรียกได้ว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นการพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีของผู้เรียน (Positive Life Habits) โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้เอื้ออำนวยความสะดวก และวิธีนี้ก็ยังเป็นการศึกษาที่ผสมผสานไปกับการให้การแนะแนวทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นที่พึงประสงค์ของประเทศชาติ

กระบวนการจัดการศึกษาและการแนะแนวจึงนับว่ามีความสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการแนะแนวได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษามากขึ้น เนื่องจากการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายและหลักการที่สอดคล้องหรือเหมือนกันกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็นและแก้ไขปัญหาเป็น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน การที่วิชาการแนะแนวหรือจิตวิทยาการแนะแนว เข้ามามีบทบาทในการศึกษามากขึ้น เพราะเยาวชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ และจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ซึ่งต้องรับผิดชอบประเทศชาติต่อไป จึงสมควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจ เพื่อช่วยให้เยาวชนเหล่านั้นสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข และเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นที่พึงประสงค์ของประเทศชาติ โดยในปัจจุบันได้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ร่วมกับกิจกรรมการแนะแนวในชั้นเรียน หรือที่เรียกว่าการแนะแนวเชิงพุทธ มีการนำมาใช้มากขึ้น เพราะว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความละเอียด ลึกซึ้ง สอดคล้องกับหลักทางวิทยาศาสตร์ สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้ตรงตามเหตุและปัจจัยที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษารวบรวมปัญหาของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา พบว่านักเรียนมีปัญหาด้านการเรียนการสอนมากเป็นอันดับต้น ได้แก่ ปัญหาผลการเรียนอ่อน การไม่ตั้งใจเรียน การใช้หลักภาษาในการสื่อสาร และการหนีเรียน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า การใช้ภาษาไทยของเด็กนักเรียนอยู่ในขั้นน่าเป็นห่วง และการแก้ไขปัญหานักเรียนอ่อนวิชาภาษาไทย ที่หลายหน่วยงานกำลังพยายามดำเนินการอยู่ก็ยังไม่ตรงจุด มีการแก้ไขปัญหามาแบบจับแพะชนแกะ โดยไม่คิดถึงธรรมชาติของเด็กว่าต้องการเรียนรู้แบบไหน วิธีการอย่างไร ทั้งที่จริงๆ แล้วควรเริ่มฝึกให้เด็กอยากเรียนรู้และใฝ่รู้ โดยไม่มีการบังคับ ซึ่งอาจทำได้ด้วยการให้เด็กอ่านหนังสือนอกเวลา หรือหนังสือเสริมบทเรียน เช่น นิทาน เรื่องสั้น บทความ ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยมีครูผู้สอนคอยให้คำชี้แนะ ทั้งนี้ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายได้นั้น ประเด็นสำคัญในเบื้องต้นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ “การอ่านออกเขียนได้” เพราะถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและนำไปสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ด้วยนโยบายของรัฐบาล ที่มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของนักเรียนตั้งแต่วัยเริ่มเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศจุดเน้นสำคัญที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในปีการศึกษา 2560 กำหนดไว้ 2 ประการ คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 และเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อจบแล้วทุกคนต้องอ่านออกเขียนได้ ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เมื่อจบแล้วต้องอ่านคล่องเขียนคล่อง และมีมาตรการประเมินผลให้เป็นรูปธรรม

จากปัญหาด้านการใช้หลักวิชาภาษาไทยที่พบดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษานั้น เรื่องของภาษาไทยนับว่าเป็นหนึ่งในทักษะพื้นฐานที่เด็กจะต้องเรียนรู้ เพื่อใช้ในการสื่อสารและดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะนักเรียนในระดับปฐมวัยนั้นเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมทักษะต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงพัฒนาการและความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กเติบโตและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับวัย โดยเฉพาะในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 นักเรียนควรได้รับทักษะที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งปัญหาเรื่องการใช้ภาษานี้ก็สอดคล้องกับปัญหาที่พบในปัจจุบันของโรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ซึ่งปัจจุบันผู้วิจัยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาแห่งนี้นี้ด้วย โดยข้อมูลจากการประเมินวัดผลรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ในปีการศึกษา 2563 พบว่าภาพรวมนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 62 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง และจากข้อมูลผลการประเมินการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนตามเกณฑ์การอ่านคล่องเขียนคล่อง พบว่าการอ่านคล่องมีค่าคะแนนเฉลี่ย 65 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ และการเขียนคล่องมีค่าคะแนนเฉลี่ย 60 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้เช่นเดียวกัน

หลักธรรมประการหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หลักพาหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้สดับมาก การมีความรู้ประสบการณ์มาก ซึ่งเรียกบุคคลผู้มีภาวะอย่างนั้นว่าพหูสูตร คือ ผู้ได้ผ่านการศึกษาเล่าเรียนมาก ผู้มีความรู้มาก หรือเรียกว่านักปราชญ์ ซึ่งเกิดจากการศึกษาที่ดี 4 แบบ คือ ศึกษาด้วยการฟัง ด้วยการคิด ด้วยการสอบถาม และด้วยการจดจำบันทึก ก็เป็นหลักธรรมที่มีการนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการศึกษาในยุคปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในประเด็นเรื่องการนำชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำหลักพาหุสัจจะนี้มาทำการสร้างชุดกิจกรรมการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี และนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะสำหรับพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี

สมมติฐาน

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ที่ได้รับการแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะ มีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี เปรียบเทียบระหว่างหลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและการวิเคราะห์ความคงทน ไม่มีความแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ที่สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ท่าน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 24 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ครู เรื่องทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียน 2) แบบทดสอบ เรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะ และ 3) ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ กันยายน 2563 ถึง กุมภาพันธ์ 2564 ข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาดำเนินการจัดกระทำข้อมูลตามลำดับ คือ ลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะ และข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่า t-test

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี” มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี พบว่าภาพรวมนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง และมีนักเรียนบางส่วนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ด้วยวิธีการสอนที่มีความหลากหลาย ครูผู้ให้สัมภาษณ์จึงได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เหมาะสมกับนักเรียน แบ่งออกเป็น 4 ทักษะ ดังนี้

1) ทักษะการฟัง ควรฝึกฝนให้นักเรียนมีความอดทนจดจ่อกับสิ่งที่ฟังอยู่ รู้จักเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่พูดคุยในขณะที่เป็นผู้ฟัง เมื่อฟังแล้วนักเรียนต้องสามารถสรุปวิเคราะห์สิ่งที่ฟังได้ โดยครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้ฝึกการฟังจากสื่อต่าง ๆ และมีการซักถามในสิ่งที่นักเรียนได้ฟัง เพื่อวัดความเข้าใจและการตอบกลับของนักเรียน

2) ทักษะการพูด ควรจัดให้มีการฝึกฝนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดให้มีการพูดหน้าห้องเรียน พูดหน้าเสาธง หรือพูดเสียงตามสาย เพื่อฝึกให้มีความกล้าแสดงออก รู้จักการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม การใช้วงเล็บภาษาและอวัจนภาษา โดยผู้ฟังสามารถรับรู้และเข้าใจจากที่เรื่องที่ได้อธิบายออกมา

3) ทักษะการอ่าน ควรพานักเรียนฝึกฝนการอ่านออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดเจน โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลายนอกจากในบทเรียน เช่น การใช้เกมที่น่าสนใจ การประกวดการอ่าน ทั้งนี้ต้องฝึกให้นักเรียนสามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลพร้อมทั้งสรุปเนื้อหาและนำเสนอหรือตอบคำถามในเรื่องที่อ่านได้

4) ทักษะการเขียน ควรให้ความสำคัญกับทักษะการเขียนเพราะจะได้ติดเป็นนิสัย เช่น ความถูกต้องของคำ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามของตัวอักษร รวมถึงการรู้ความหมายของคำหรือประโยคที่เขียนนั้น โดยครูนำฝึกเขียนเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เขียนเล่าประสบการณ์ เขียนบันทึกชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนรักการเขียนได้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนว ทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ก่อนใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธศาสตร์ พบว่าภาพรวมมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.40) และหลังใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธศาสตร์ พบว่าภาพรวมมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.30) ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธศาสตร์ พบว่า ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยรวมทักษะทุกด้านสูงขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หัวข้อทักษะการเรียนรู้	การเปรียบเทียบ	ระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทย				
		N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
รวมทักษะทุกด้าน (ฟัง พูด อ่าน เขียน)	ก่อนใช้ชุดกิจกรรม	24	3.44	0.40	14.20	0.00* *
	หลังใช้ชุดกิจกรรม		3.87	0.30		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี เมื่อวิเคราะห์ความคงทนหลังใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธศาสตร์ผ่านไป 1 สัปดาห์ พบว่าภาพรวม มีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.24) ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี หลังใช้ชุดกิจกรรมและเมื่อวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้การใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพุทธศาสตร์ พบว่าภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยรวมทักษะทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

หัวข้อทักษะการเรียนรู้	การเปรียบเทียบ	ระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทย				
		N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
รวมทักษะทุกด้าน (ฟัง พูด อ่าน เขียน)	หลังใช้ชุดกิจกรรม	24	3.87	0.30	0.27	0.79
	วิเคราะห์ความ คงทน		3.88	0.24		

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในครั้งนี้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่ง คือ มีลักษณะโครงสร้างของชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบในด้านความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องมือวิจัย ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ชื่อเรื่อง หัวข้อกิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการกิจกรรม สื่อที่ใช้ประกอบการสอน ระยะเวลา สถานที่ และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.86 ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์(2536) ที่กล่าวว่า การสร้างชุดกิจกรรมได้นั้นจะต้องอาศัยหลักการหลายอย่างมาสร้าง ได้แก่ หลักการทางจิตวิทยาความแตกต่างของบุคคล จิตวิทยาทางการเรียนรู้ รวมไปถึงจะต้องมีการยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง มาเป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะในครั้งนี้ จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี มีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยภายหลังใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะในภาพรวมเพิ่มขึ้น จากระดับปานกลางเป็นระดับมาก แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้เมื่อผ่านไป 1 สัปดาห์ ในภาพรวมนักเรียนยังคงมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในระดับมาก ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางการจัดการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับนิยามความหมายชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ บุญเกื้อ ควรหาเวช(2545) ที่กล่าวว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็น สื่อประสมที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจ พร้อมทั้งจะสอน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีบทบาทหน้าที่ในแต่ละคน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นขั้นตอน ใช้เหตุผล ในการวางแผนอย่างมีระบบได้อย่างเหมาะสม จากกิจกรรม ใบความรู้ แบบฝึกหัด และแบบทดสอบ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้

2. ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ ภาพรวมนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับทักษะการเรียนรู้แต่ละด้านจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน ทักษะการฟัง และทักษะการพูด ตามลำดับ จากนั้นเมื่อผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะการเรียนรู้หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ ภาพรวมนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในระดับมาก เรียงลำดับทักษะการเรียนรู้แต่ละด้านจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน ทักษะการฟัง และทักษะการพูด ตามลำดับเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบแล้วจะเห็นได้ว่านักเรียนมีระดับ

ทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่สูงขึ้น ภายหลังจากใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ การที่จะทราบ ว่านักเรียนมีระดับการเรียนรู้ที่เพิ่มสูงขึ้นนั้น เกิดจากการวัดผลและประเมินผลตามที่ วัฒนาพร ระวังบุทซ์ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผลและประเมินผลจัดเป็นกิจกรรม สำคัญที่สอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ก่อนการเรียน การสอน จะเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู พื้นฐานของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอน จะเป็นการปรับปรุงเพื่อประเมินผลการเรียนและให้ผู้เรียนทราบ ผลการเรียนรู้ของตนเป็นระยะๆ และสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา จะเป็นการประเมินเพื่อตัดสินผล การเรียน เพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการ วิจัยไว้ตามตัวแปรต้น การทดสอบสมมติฐานได้ผล ดังนี้สมมติฐานข้อที่ 1 : นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ที่ได้รับการแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ มี ทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการทดสอบพบว่า ทักษะการเรียนรู้วิชา ภาษาไทยของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครู ภาวนากิจสุนทร และพระไพศาล จิระโม (รักจีน)(2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตามหลักพาหุสัจจะกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นครศรีธรรมราช พบว่าผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักพาหุสัจจะกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($r = .158$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพหุสสุตา ด้านธตา และด้านทัญญูญา สุขปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระเจตน์สฤกษ์ อินทร์จันทร์(2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิ่ง ด้วย กิจกรรมการเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ ที่มีต่อความสามารถในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นโท ศึกษาวิจัยกับ สามเณรนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมิการามวรวิหาร ภาคเรียนที่ 1/2554 จำนวน 22 รูป พบว่า ผลการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิ่ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ วิชาธรรมวิภาค สำหรับสามเณรนักเรียน มัธยมศึกษาชั้นโท หลังเรียนมีคะแนนร้อยละ 78.59 (S.D. 0.41) ซึ่งผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 และสามเณรนักเรียนมีความสามารถทางด้านการฟัง การคิด การถาม การเขียน ด้วยการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง วิชาธรรมวิภาคสำหรับสามเณรนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นโท พบว่า ความสามารถทางด้านการฟัง การคิด การถาม การเขียน มีคะแนน 70.09 จากทั้งหมด 100 คะแนน หรือ คิดเป็นร้อยละ 70.09 สามเณรนักเรียนมีคะแนนทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับดี ความคิดเห็นของสามเณรต่อการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ ในรายวิชาธรรมวิภาค พบว่า สามเณรนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนอีเลิร์นนิ่ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบ สุ จิ ปุ ลิ มีค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D. 0.13) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศักดิ์ธรรมรงค์ สมาจาโร (พรตเจริญ)(2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมต่อการเรียนรู้ตามหลักพาหุ สัจจะเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง ศึกษาวิจัยกับสามเณรนักเรียน จำนวน 20 รูป พบว่า ก่อนการใช้กิจกรรมการเสริมต่อการเรียนรู้ ตามหลักพาหุสัจจะ นักเรียนมีระดับทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง หลังการใช้กิจกรรมนักเรียนมีระดับ ทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนมีระดับทักษะการสื่อสารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

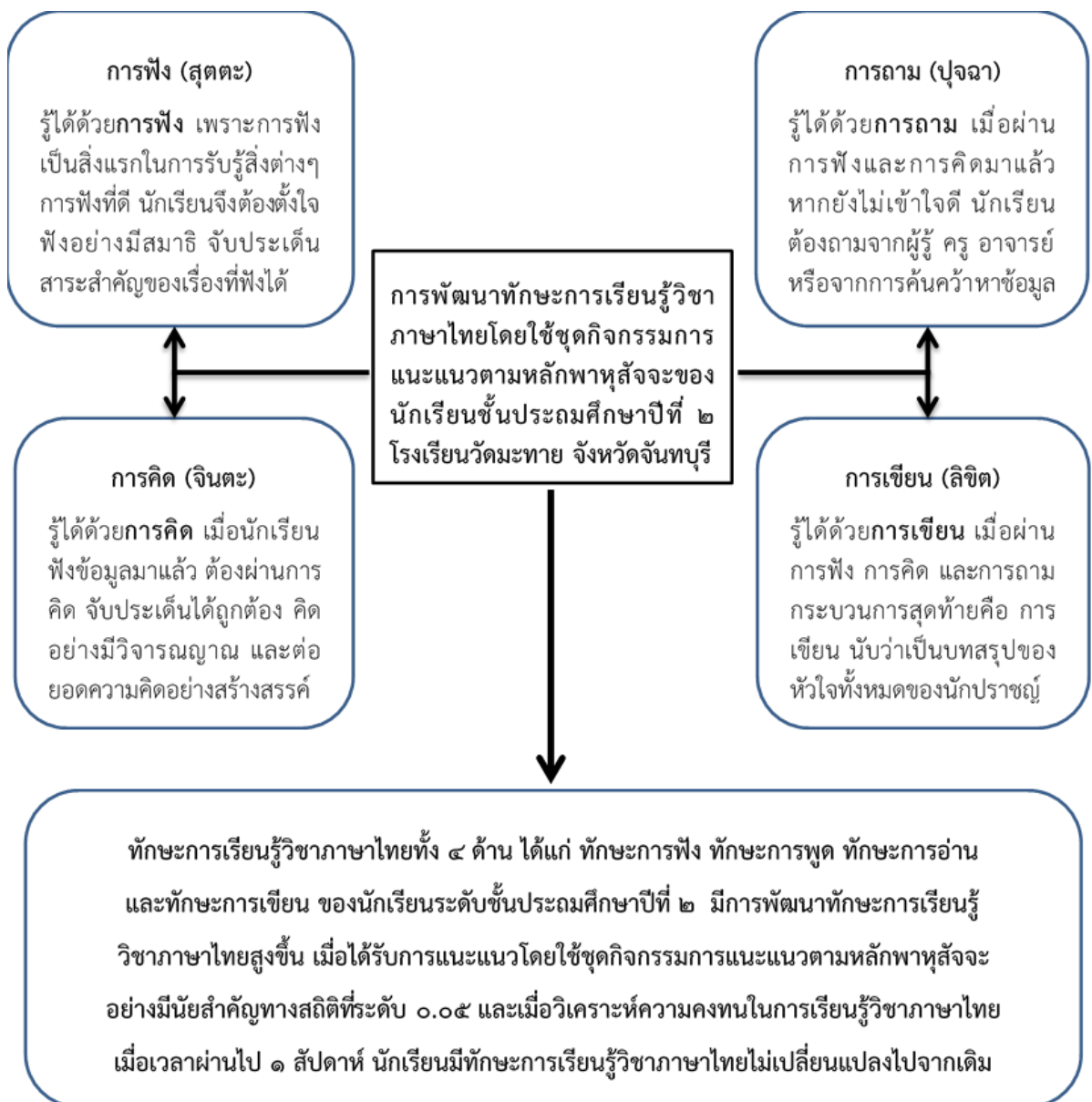
3. หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ ภาพรวมนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชา ภาษาไทยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับทักษะการเรียนรู้แต่ละด้านจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะการเขียน ทักษะ การอ่าน ทักษะการฟัง และทักษะการพูด ตามลำดับ จากนั้นเมื่อผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะการเรียนรู้ เมื่อ วิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ ด้วยแบบทดสอบเดิม ภาพรวม นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยใน

ระดับมาก เรียงลำดับทักษะการเรียนรู้แต่ละด้านจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน ทักษะการฟัง และทักษะการพูด ตามลำดับเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบแล้วจะเห็นได้ว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยรวมทักษะทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ ชัยพร วิชชาวุธ(2531) กล่าวว่า ความคงทนทางการเรียนรู้ คือ การคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยมีประสบการณ์การรับรู้มาแล้ว หลังจากที่ได้ทิ้งระยะไ้ระยะหนึ่ง ส่วนความหมายของ กมลรัตน์ หลาสวงษ์(2540) ได้สรุปไว้ว่า ความคงทนทางการเรียนรู้ หมายถึง การรวบรวม ประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม สรุปความคงทนในการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของสมองในการเก็บสิ่งที่เรียนรู้มา หรือจากประสบการณ์ที่รับรู้มาแล้ว หลังจากทิ้งไ้ระยะเวลานานหนึ่งสามารถระลึกได้หรือคนคว่ำมาใช้ในสถานการณ์ที่จำเป็น ซึ่งความคงทนก็คือ ความจำของผู้เรียนนั่นเอง การวัดความคงทนในการเรียนรู้ หลังจากที่ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ไปแล้วนั้น ผู้เรียนจะยังสามารถคงไว้ซึ่งผลการเรียนรู้ หรือไม่นั้น ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงวิธีวัดความคงทนในการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ ไพจิตร สะดวกการ(2539) กล่าวว่า การวัดความคงทนในการเรียนเป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจในทัศนความสามารถในการคำนวณ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาวิชาที่ได้เรียนมาแล้ว โดยการสอบหลังการเรียนการสอน 2 ครั้ง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษฉบับเดียวกัน โดยสอบครั้งแรกในทันทีหลังการเรียนการสอนแต่ละเรื่อง และสอบครั้งที่ 2 หลังการเรียนการสอนแต่ละเรื่อง 3 สัปดาห์ ส่วน ประวีณา นิลนวล(2540) กล่าวว่า การวัดความคงทนในการเรียนเป็นการสอบซ้ำ โดยใช้ แบบทดสอบฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับหลังการทดลอง โดยทดสอบหลังเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว 2 สัปดาห์ จากผลการทดสอบของผู้วิจัยเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ตามตัวแปรต้น การทดสอบสมมติฐานได้ผล ดังนี้ สมมติฐานข้อที่ 2 : ทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี ระหว่างหลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและช่วงวิเคราะห์ผล ไม่แตกต่างกัน จากผลการทดสอบของผู้วิจัยจะเห็นได้ว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยรวมทักษะทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา โสเพ็ง(2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเจตคติและความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์คณิตศาสตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้บัญชีคำศัพท์คณิตศาสตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของนักศึกษา เรื่อง คำศัพท์คณิตศาสตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษ หลังเรียน โดยใช้บัญชีคำศัพท์คณิตศาสตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษ และหลังการเรียนผ่านไปแล้ว 14 วัน ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรศิริ ศิริแก้ว(2553) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ มีผลการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนมากกว่าร้อยละ 20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนโดยวิธีเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือมีความคงทนในการจำคำศัพท์ไม่แตกต่างกันกับคะแนนผลการเรียนรู้หลังเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธราดล รานรินทร์(2554) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยกลวิธีสืบสอบ ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมี

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคงทนในการเรียนรู้ ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทวย จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยพบองค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดมะทาย จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในบางประการจากผลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูล คำแนะนำ และแนวทางสำหรับนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ในขณะที่ทำการสอนด้วยชุดกิจกรรมการแนะแนว สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้สอนควรดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล ในบางกิจกรรมจำเป็นต้องมีครูผู้ช่วยสอนคอยดูแลร่วมด้วย

2) ควรมีแนวทางหรือแผนการในการจัดกิจกรรมไว้สำรอง เพราะอาจเกิดกรณีความไม่สะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัยกับนักเรียนโดยตรง ทำให้ต้องเสียเวลาในการรอเก็บข้อมูล ยกตัวอย่างกรณีการประกาศหยุดเรียนเพราะมีสถานการณ์โรคระบาด ผู้สอนจำเป็นต้องมีแนวทางหรือแผนการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม เช่น การสอนแบบออนไลน์ หรือการจัดบทเรียนสำเร็จรูป ให้มีความเหมาะสมต่อไป

3) ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ ต้องจัดให้มีเนื้อหาครอบคลุมสาระสาระสำคัญทุกด้าน โดยควรคำนึงถึงระยะเวลาที่เพียงพอต่อการให้ความรู้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยได้ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และได้ชุดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างสูงสุดในการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องของระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ทำให้ระยะเวลาในการวิเคราะห์ความคงทนการเรียนรู้สั้นเกินไป ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์ความคงทนเมื่อระยะเวลาผ่านไปที่ยาวขึ้นกว่าการวิจัยในครั้งนี้ เช่น ระยะเวลา 1 เดือน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเพิ่มเติมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ ว่ามีผลแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3) ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะกับรายวิชาอื่น เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ด้วยการออกแบบชุดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับรายวิชานั้นๆ

4) ควรทำการศึกษาวิจัยการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักพาหุสัจจะ กับนักเรียนหรือกลุ่มตัวอย่างอื่นที่สนใจในระดับการศึกษาสูงขึ้น เช่น ศิษย์วิจัยในระดับมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา ด้วยการออกแบบชุดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับระดับการศึกษาที่ทำการวิจัยนั้น

References

- National Education Office. *National Education Act, B.E. 2542, Amended (No. 2), B.E. 2545.*
National Education Office Prime Minister's Office.
- Asst.Prof.Dr. Phanom Ketman. (2020). *Knowledge of psychiatric disorders and behavioral problems.* [Online]. Accessed 7 July 2020 2563. From https://www.psychclin.co.th/new_page_53.htm

- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Policy for fiscal year 2017, Office of the Basic Education Commission*. Bangkok: Agricultural Cooperative Society of Thailand Co., Ltd. printing house.
- Educational measurement and evaluation data Elementary School Level 2. Semester 1. Academic Year 2020. Wat Matay School Chanthaburi Province.
- Phra Thammakittiwong (Thongdee Suratecho), Ph.D. 9, Royal Graduate. (2005). *A dictionary for the study of Buddhism, a collection of temple words*. Wat Ratcha Orasaram, Bangkok, 2005.
- Chaiyong Phromwong. (1993). *Teaching Series Performance Test in the teaching materials of the teaching materials elementary school*. Nonthaburi: Printing Department Sukhothai Thammathirat Open University.
- Wattanaporn Suffering. (1999). *Student-centered lesson plans*. (2nd ed.). Bangkok: LT Press.
- Phrakhr Phawanakijsoontorn and Phra Paisan Chirathammo (Rak Chin). (2017). Study the Relationship between Practice In Accordance With the Principle of Teaching and Learning Achievement of Students at Suankularb School Nakhon Si Thammarat College. *Journal of MCU Nakhondhat*. 4(2): 50-65.
- Phra Jetsarit Inchan. (2011). E-Learning Results With Suji Puri Learning Activities That Affect Learning Ability Of Master Dharma Students. *Thesis Silpakorn University*. Bangkok.
- Phrasakthammarong Samajaro (Protcharoen). (2017). Supplementing the School's Education in Order to Develop Skills Communication of Secondary School Students Phra Pariyat Thamma School, Wat Suwanransan, Rayong Province. *Master of Buddhist Thesis*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Chaiyaporn Wichawut. (1998). *Ethical behavior in Thai society today Study according to social psychology guidelines*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Kamonrat Lasuwong. (1997). *Social Psychology*. Bangkok: Srinakharinwirot University Prasarnmit.
- Paichit Sawakkarn. The Effect of Mathematics Teaching Based on the Concept of Constructivist Theory on Mathematics Learning Achievement and Competence. in Transferring the Learning of Junior High School Students. *Thesis*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Praweena Ninnuan. (1997). The Effect of Using the Teaching Model According to The Concept of Learners as Knowledge Creators on Mathematics Learning Achievement of secondary education 1, *Master of Education Thesis (Curriculum and Instruction)*. Bangkok: Chulalongkorn University.

การเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง
AN ENHANCEMENT OF SELF-DISCIPLINE USING LEARNING PACKAGE BASED ON BHAVANA
IV OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS AT SUWANRANGSAN BUDDHIST SCHOOL,
RAYONG PROVINCE

พระสราวุธ ธีรปณฺโณ(สิริเบญจวรรณ)¹, พระปลัดสรวิชัย อภิปณฺโณ และพระครูปลัดมารุต วรมงคล

Phra sarawoot dhīrapaṇṇo (siribenchawan)

Phrapalad Soravit Apipanyo and PhraKrupalad Marut Woramongkalo.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : sarasiri1995@hotmail.com¹

Received 22 June 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีวินัยในตนเอง การใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง และเปรียบเทียบระดับการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูและผู้เฝ้าต้นสังกัดวัด จำนวน 9 ท่าน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 35 รูป โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์ครู 2) ชุดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียน 3) แบบทดสอบการมีวินัยในตนเอง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ(%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และทดสอบสมมติฐานด้วย Paired samples t-test ผลการวิจัย พบว่า

1) นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีระดับของการมีวินัยในตนเอง ทั้งในด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล การอยู่ร่วมกับส่วนรวม การควบคุมตนเอง และทักษะและการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย

2) ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 โดยภาพรวม มีระดับการมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ = 2.30 S.D. = 0.29) หลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 โดยภาพรวม มีระดับการมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04 S.D. = 0.45) และเมื่อติดตามผล พบว่า โดยภาพรวมมีระดับของการมีวินัยในตนเองดีขึ้น

3) โดยภาพรวม ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 มีระดับการมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน โดยหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 มีระดับการมีวินัยในตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การมีวินัยในตนเอง , ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน , หลักภavana 4

Abstract

This research aims to study the self-discipline conditions of students and to study the effects of using a learning package based on bhavana iv to promote the self-discipline of lower secondary school students and to compare the level of self-discipline of lower secondary school students at Suwanrangsang Buddhist School, Rayong province before and after using learning package based on bhavana iv. This research follows a mixed methods approach, using quantitative methods to expand qualitative findings. Key informants are teachers at Suwanrangsang Buddhist school and administrators at the temple, in total 9 participants. The target group in the research were 35 junior high school students. The tools used in the research are 1) teacher interviews, 2) a learning package based on bhavana iv, 3) quizzes on self-discipline. Statistics used to analyze data include average ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) and test hypotheses with paired samples t-test. **The results showed that:** 1) Most students have a low level of self-discipline. 2) Before using learning package based on bhavana iv students had a moderate level of self-discipline ($\bar{X} = 2.30$ S.D. = 0.29). After using learning package based on bhavana iv students had a high level of self-discipline ($\bar{X} = 4.04$ S.D. = 0.45), and according to follow-up, most students had an increased level of self-discipline in all aspects. 3) Before and after using a series of activities to develop learners according to the principle of bhavana iv to promote self-discipline the students had different levels of self-discipline. After using a series of activities to develop learners according to the principle of bhavana iv students had a significantly higher level of self-discipline at the level of 0.05.

Keywords: Self-Discipline, Learning Package, Bhavana Iv

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยอยู่ในระหว่างการพัฒนา จากสังคมแบบเกษตรกรรมถึงอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัล ในสังคมที่กำลังพัฒนาในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวิถีชีวิต จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยหลักที่ขาดไม่ได้คือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งความรู้ความสามารถ เพื่อรับมือกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น คุณสมบัติต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เกิดจากการฝึกฝนพัฒนาอย่างถูกวิธี และเหมาะสมกับผู้ถูกพัฒนา ซึ่งนักวิชาการได้ให้คำนิยามของคุณสมบัติเหล่านี้ว่า “วินัยในตนเอง” ซึ่งการมีวินัยในตนเอง ทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การพัฒนาวินัยในตนเองนี้นับเป็นส่วนสำคัญของเป้าหมายในการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในพุทธศาสนาคริสต์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) ในประเด็นพุทธศาสนาคริสต์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ได้กำหนดแนวทางไว้ว่า “พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดี” โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 - 2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 9 ยุทธศาสตร์ โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีเนื้อความดังนี้ “ยุทธศาสตร์ที่ 1 การ

เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ให้มีความสำคัญกับการ วางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มี สุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะ ทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และ ทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโต อย่างมีคุณภาพ” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ., 2542 ที่ได้ กำหนดความ มุ่งหมายและหลักการไว้ดังนี้ “มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ “มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาไว้โดยสรุปคือ (1) พัฒนาคอนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการ ดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มี การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร และมุ่งพัฒนาคอนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้าน จิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้ออาทร เกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียรขยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างสันติสุข ด้วยเหตุผลดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดไว้ในจุดหมายหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นข้อแรก คือเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นवलศิริ เปาโรหิตย์ กล่าวไว้ว่า วินัยจัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อเด็กเพราะวินัยเป็นเครื่องช่วยแนะแนวทางความประพฤติ ของเด็ก ความมุ่งหมายที่แท้จริงของวินัย คือการที่เด็กเกิดความต้องการที่จะทำสิ่งที่ดีและเป็น ประโยชน์แก่ สังคมด้วยตนเอง วินัยที่แท้จริงไม่ใช่การบังคับให้กระทำตาม แต่เป็นเกณฑ์ที่วางไว้เพื่อให้ทุกคนได้ยึดถือเป็น แนวปฏิบัติ วินัยที่สูงสุด คือการมีวินัยในตนเองซึ่งได้แก่ การรู้จักการปกครองตนเอง ควบคุมและแนะนำตนเอง ให้ประพฤติในทางที่ดีงามอยู่เสมอ ระเบียบวินัยก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม กล่าวคือสังคม ประกอบด้วยคนจำนวนมาก ซึ่งมีพื้นฐานระดับการศึกษา ความรู้ จิตใจการได้รับการอบรมเลี้ยงดู ความนึกคิดที่ แตกต่างกัน ความต้องการสิ่งต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตที่ย่อมแตกต่างกันด้วยนอกจากนี้ผลประโยชน์ของแต่ละ กลุ่มก็ไม่ตรงกัน แต่จะให้สังคมอยู่กันอย่างอิสระตามความพอใจก็ย่อมเป็นไปได้ เพื่อความสงบเรียบร้อยใน การอยู่ร่วมกันจึงต้องมีระเบียบวินัยแบบแผนคอยควบคุมความประพฤติของคนในสังคมหรือจะกล่าวอีกอย่าง หนึ่งว่า ระเบียบแบบแผนข้อบังคับ ข้อปฏิบัติทั้งปวงเรียกว่า วินัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคุมให้บุคคลประพฤติต่อกัน เป็นไปด้วยความเรียบร้อยในสังคมนั้น ๆ จากข้อความข้างต้นแสดงถึงความสำคัญของความมีวินัยที่มีต่อเยาวชน ไทยเพราะวินัยนั้นเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพและศักยภาพพร้อม ที่จะ พัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

ในทางพระพุทธศาสนา วินัยได้รับการยกย่องว่าเป็นหลักธรรมอันเป็นมงคล สูงสุด ดังพระพุทธพจน์ว่า วินโย จ สุสิกขิโต เอตมมัลลคมุตตมัม แปลความว่า วินัยที่ฝึกไว้ดี นี้คืออุดมมงคล ในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ นั้น ต้องพัฒนาให้รอบด้าน ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า กาวนา 4 ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กายกาวนา (การ

เจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ : physical development) 2) สีสถาวนา (การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน : moral development) 3) จิตถาวนา (การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น : cultivation of the heart; emotional development) 4) ปัญญาถาวนา (การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา : cultivation of wisdom; intellectual development) และจากการสังเกตพฤติกรรม และสัมภาษณ์ผู้สอนและผู้ดูแลเกี่ยวกับการมีวินัย ในตนเองของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนมากขาดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน โดยประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ การไม่ตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ ไม่เข้าใจหน้าที่ของตน และขาดความอดทน และมีความสอดคล้องของพฤติกรรม ที่มีต่อผลการเรียนรู้ กล่าวคือ ในกลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาขาดการมีวินัยในตนเอง นักเรียนมีผลการเรียนอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง โดยส่วนมากพบปัญหาในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบว่า ปัญหาการขาดการมีวินัยของนักเรียนในแต่ละด้าน เกิดขึ้นในนักเรียนคนเดียว ในเกือบทุกด้านและข้อมูลเอกสารจากบันทึกทางเอกสารที่พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราการขาดเรียน ที่ร้อยละ 29.03 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 20.00 และมีอัตราการหมดสิทธิ์สอบมากถึงร้อยละ 42.86 การนำหลักถาวนา 4 มาประยุกต์ในส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง โดยแบ่งข้อข่ายดังนี้ 1) ในด้านกายถาวนา หมายถึง พฤติกรรมส่วนบุคคลของนักเรียน 2) ในด้านศีลถาวนา หมายถึง การอยู่ร่วมกับส่วนรวม 3) ในด้านจิตถาวนา หมายถึง การควบคุมตนเอง 4) ในด้านปัญญาถาวนา หมายถึง ด้านทักษะและการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อความเป็นมนุษย์และสภาพความเป็นจริงของสังคม จึงน่าจะสามารถจัดปรับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนได้

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษา เรื่อง “การเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลัก ถาวนา 4 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง”

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง 2) เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักถาวนา 4 ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักถาวนา 4

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวา 4 สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ จังหวัดระยองได้

2. หลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวา 4 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง มีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูและผู้เล็งต้นสังกัดวัด จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 35 รูป ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) ชุดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนตามหลักภาวา 2) แบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ(%) ค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และทดสอบสมมติฐานด้วย Paired samples t-test ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ(%) ค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และทดสอบสมมติฐานด้วย Paired samples t-test

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบจำลองสถานการณ์เรื่อง “การเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวา 4 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง” ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีระดับของการมีวินัยในตนเอง ในทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ประกอบไปด้วย ด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ละเลยและขาดความทุ่มเทการปฏิบัติหน้าที่ของตน ไม่รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมีพฤติกรรมส่วนบุคคลในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อย ด้านการอยู่ร่วมกับส่วนรวม นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ ขาดการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และหนีปัญหา ขาดประสบการณ์ที่ดีในการพัฒนาตนเอง ด้านการควบคุมตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความตรงต่อเวลา ขาดความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่เข้าใจหน้าที่ของตน ย่อท้อต่ออุปสรรคและใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการแก้ปัญหา และด้านทักษะและการเรียนรู้ ยังขาดทักษะในการจับประเด็นสำคัญ การแยกแยะ และยังไม่รู้จักการวางแผนในการใช้ชีวิต มักใช้เวลาว่างไปในสิ่งที่สนใจมากกว่าสิ่งที่ควรทำ

2. ผลของการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวา 4 ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรณรังสรรค์ ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวา 4 โดยภาพรวม มีระดับการมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.30 S.D. =

0.29) ส่วนหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวนา 4 โดยภาพรวม มีระดับการมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$ S.D. = 0.45) และจากการติดตามผลการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับของการมีวินัยในตนเอง ในทุกด้านสูงขึ้น ประกอบไปด้วย ด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล นักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนทั้งในส่วนของการเรียนและงานของทางวัด และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนมากขึ้น ตั้งใจในการเรียนและมีพฤติกรรมส่วนบุคคลสูงขึ้น ด้านการอยู่ร่วมกับส่วนรวม นักเรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษาและวัดได้ดีขึ้น รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมและรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น สามารถรับผิดชอบการกระทำของตนเองได้ และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการควบคุมตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่สามารถจัดการด้านเวลาได้ดีขึ้น รู้จักรักษาเวลาและสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น มีความตั้งใจในการทำหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี และสามารถควบคุมอารมณ์ได้สูงขึ้น และด้านทักษะและการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักแยกแยะและลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ ได้สูงขึ้น สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น และมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ การเก็บข้อมูลครั้งแรก

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวนา 4 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง ในภาพรวม ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง มีระดับการมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน โดยหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวนา 4 มีระดับการมีวินัยในตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

1) จากการศึกษาสภาพการมีวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวนา 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีระดับของการมีวินัยในตนเอง ทั้งในด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ด้านการอยู่ร่วมกับส่วนรวม ด้านการควบคุมตนเอง และด้านทักษะและการเรียนรู้ อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในทุกด้าน มีความเห็นว่า พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของผู้เรียนที่อยู่ในระดับน้อยนั้น เกิดจากการไม่เข้าใจในหน้าที่ของตน และขาดตัวอย่างในการปฏิบัติที่ดี รวมถึงการขาดความเอาใจใส่ของครูและผู้ดูแล จึงต้องมีการพัฒนา ซึ่งตรงกับคำว่า ภาวนา ในทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งกรอบการพัฒนาเป็น 3 ด้านหลัก แต่ในส่วนของศีลนั้น แบ่งออกเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล และพฤติกรรมต่อส่วนรวม ดังนั้นจึงสอดคล้องกับหลักภาวนา 4 ซึ่งได้แบ่งการพัฒนามนุษย์ออกเป็น 4 กรอบคือ ด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล เรียกว่า กายภาวนา ด้านพฤติกรรมต่อส่วนรวม เรียกว่า สีสภาวนา ด้านการควบคุมตนเอง เรียกว่า จิตภาวนา และด้านทักษะและการเรียนรู้ เรียกว่า ปัญญาภาวนา สอดคล้องกับที่จินตนา สิทธิพลวรเวช ได้วิจัยเรื่อง “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน ความขยันอดทนทางการเรียนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนการ” พบว่า ส่วนใหญ่มีแนวโน้มทางเจตคติที่ดี ส่วนนักศึกษาในกลุ่มที่ยังมีเจตคติที่ไม่ดีนั้น ครูควรต้องอบรมชี้แจงให้นักเรียนเห็นคุณค่า คุณประโยชน์ของความอดทนในการทำงาน ความรับผิดชอบ ต่อตนเองในการทำงานในหน้าที่และต้องกระทำอย่างเต็มที่ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มีความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงผลที่เกิดจากความสำเร็จในการทำงาน ยกตัวอย่าง บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงานและความสำเร็จในชีวิตที่ได้รับชื่นชม ยกย่องจากคน

รอบข้าง และสังคม เพื่อให้นักเรียนในกลุ่มนี้มีแนวโน้มเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทนทางการเรียน ดีขึ้น

2) จากการศึกษาการเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ ในภาพรวม มีระดับความมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 ที่มีระดับความมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับน้อย แสดงว่า ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยองได้ มีผลสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยคิดว่าการที่พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของผู้เรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่อยู่ในระดับน้อย เป็นเพราะว่าผู้เรียนมีพื้นฐานทางวินัยในตนเองอยู่แล้ว แต่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการปฏิบัติ โดยเฉพาะการถูกชักจูงจากเพื่อนและรุ่นพี่ และความไม่เอาใจใส่ของครู ในการสร้างความเข้าใจต่อนักเรียนในด้านพฤติกรรมของตนเอง เมื่อถูกกระตุ้นด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนจึงสามารถพัฒนาความมีวินัยในตนเองได้ดีขึ้น สอดคล้องกับที่ สิริกร ลินสม ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3” พบว่า 1. นักเรียนมีวินัยด้านพฤติกรรมในห้องเรียนและด้านพฤติกรรมทั่วไปในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. นักเรียนที่มีสถานภาพทางครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีวินัยในตนเองของนักเรียนนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการเลี้ยงดู คือการอบรมแบบใช้อำนาจที่มีเหตุผล ส่วนด้านสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ได้แก่ การปฏิบัติตนของครู พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบ ในด้านการอบรมเลี้ยงดู คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ” 4. ชุดตัวแปรที่พยากรณ์ความมีวินัยในตนเองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติประกอบด้วย พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การปฏิบัติตนของครู และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจที่มีเหตุผล 5. ปัญหาของการพัฒนาพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน ในด้านการปฏิบัติตนของครู เช่น ครูไม่ค่อยเข้าใจหรือสอนเข้าใจยาก ในด้านพฤติกรรมกลุ่มเพื่อน นักเรียนชอบเลียนแบบเพื่อน เช่นการแต่งกายผิดระเบียบ ในด้านพฤติกรรมทั่วไป คือ ขาดความรับผิดชอบ และสนใจเทคโนโลยีที่ไม่จำเป็นมากเกินไป ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง คือ สำหรับครู ควรหาสื่อหรือกิจกรรม ที่ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีการกำหนดบทลงโทษ จัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึก หาสื่อที่ทำให้นักเรียนตระหนักในสำคัญของการศึกษา และให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สำหรับผู้ปกครอง ควรให้ความรัก และเอาใจใส่ ติดตามความเป็นอยู่และผลการเรียน ตลอดจนการคบเพื่อน ปลดปล่อยช่องว่างระหว่างวัย เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกัน

3) จากศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีวินัยในตนเองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 ในการวิจัยการเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง ในภาพรวม ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง มีระดับการมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน โดยหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักทฤษฎี 4 มีระดับการมีวินัยในตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยคิดว่า จากการที่ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นตามชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วยสร้างการตระหนักถึงหน้าที่อันตนพึงปฏิบัติ จึงทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม ถ้าหากมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้ง่ายต่อการพัฒนาการมีวินัยในตนเอง โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมบุคคลที่ส่งผลโดยตรงต่อตัวผู้เรียน ทั้งนี้รวมถึงการเอาใจใส่ต่อพฤติกรรมผู้เรียน ของครูและผู้ปกครองก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการมีวินัยในตนเองของผู้เรียน สอดคล้องกับที่ ชีรเมธ เสาร์ทอง ได้วิจัยเรื่อง “ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศึกษา เขต 32” พบว่า 1. ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 32 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงระดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความอดทน ด้านตั้งใจ ด้านความซื่อสัตย์ 2. ผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความอดทน แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3. ผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวินัยในตนเองด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) โรงเรียนที่ต้องการพัฒนาการมีวินัยในตนเองของผู้เรียน ควรสนับสนุนให้ใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน เพราะจากผลการวิจัย พบว่า สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนได้ และควรจัดชุดกิจกรรมโดยคำนึงถึงระยะเวลา เป้าหมาย และกลุ่มประชากร เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างดี และประสบผลสัมฤทธิ์อย่างสูงสุด

2) โรงเรียนควรมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาการมีวินัยในตนเองของนักเรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา

3) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดชุดกิจกรรมให้เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง ไปใช้ในโรงเรียนที่มีกลุ่มประชากรแตกต่างกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ทั้งประเภทโรงเรียน และช่วงอายุ

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ด้านต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ระดับชั้น สถานภาพครอบครัว และศาสนา

3) ควรมีการเปรียบเทียบ การใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักภavana 4 เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างชัดเจน

References

- National Strategy Board. *National Strategy (2018 - 2037)*. Government Gazette Volume 135/Part 82 Kor/Page 1/13 October 2018.
- Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office. *National Economic and Social Development Plan, No. 12, 2017 – 2021*.
- Office of the Council of State. *National Education Act, 1999*. Government Gazette Volume 116/Part 74 Kor/page 1/19 August 1999.
- Ministry of Education. (2008). *Core Curriculum of Basic Education, B.E. 2551 (2008)*. Bangkok: Teachers Council of Thailand Printing House Ladprao.
- Nuansiri Paorohit. (1997). VIESA Survey. *Guidance journal*. 31(168), 43-53.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2000). *Buddha Dharma, revised and expanded edition*. (9th ed.). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Phra Brahmakunaphorn (P.A. Payutto). (2003). *Buddhist dictionary book dharma book*. (12th ed.). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Jintana Sitthiphonworawet. (2018). Attitudes towards Self-Discipline in Classroom Discipline Study Hardiness and Motivation for Academic Achievement of Students in the Vocational Certificate Level, Year 2, Attawit Commercial Technology College. *Research in the classroom*. Attawit Commercial Technology College.
- Theerameth Saothong. (2018). Self-Discipline of Mathayomsuksa 1 - 3 Students at Satuk School Under the Secondary Education Service Area Office 32. *Master's thesis Educational Administration*. Burapha University.
- Sirikorn Sinsom. (2015). Factors Affecting Self-Discipline of Students Junior High School Secondary School Nonthaburi Province Affiliated With Sak Ngan, Secondary Education Service Area, Region 3". *Master's thesis Educational Administration*. Dhurakij Pundit University.

การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4
โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี โดยใช้กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4
DEVELOPMENT OF PUBLIC MIND BEHAVIOUR OF THE 4TH PRIMARY SCHOOL STUDENTS
OF BANHUAYSALA SCHOOL, RATCHABURI PROVINCE USING GUIDANCE ACTIVITY BASED
SANGAHAVATTHU IV

พระอธิการปติเวศ ธมฺมวโร (นพธนาพัชร)¹
พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา, พระครูปลัดมารุต วรมงคล
Phraatikarn Patiwet Dhammavaro (Nopthanapat)
Phrapalad Soravit Apipanyo. PhraKrupalad Marut Woramongkalo.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail : prachyaek@outlook.com

Received 22 June 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเรื่องสังคหวัตถุ 4 และการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นกรอบการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 2) พัฒนาชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 และ 3) เปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอนที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 ท่าน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์ครู เรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 2) ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) แบบวัดจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย Paired samples t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) จิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง 2) ตัวชี้วัดที่ 1 และตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะไม่แตกต่างกัน 3) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.01 S.D. = 0.44 T-norms = 47) ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4

โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ = 4.27 S.D. = 0.14 T-norms = 76) และติดตามผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ = 4.26 S.D. = 0.15 T-norms = 76)

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ , กิจกรรมการแนะแนว , หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research follows a mixed method approach involving the Buddhist concept of SANGAHAVATTHU IV and the development of public mind. The purposes of this research were 1) to study Public Consciousness level of Phathom Suksa IV Students of Ban Huai Sala School, Yanghak Sub-District, Paktho District, Ratburi Province, 2) to develop guidance activities, and 3) to compare public consciousness behavior before and after using guidance activities based on concept of SANGAHAVATTHU IV. This mixed methods research conducted quantitative method in combination with qualitative research. Key informants were 5 school directors and teachers of Phathom Suksa IV Students. The population consisted of 23 Phathom Suksa IV students in Academic Year 2020, Ban Huai Sala School, Yanghak Sub-District, Paktho District, Ratburi Province. Research Instruments were 1) interview with teachers on public consciousness development of Phathom Suksa IV Students, 2) Guidance Activities based on the concept of SANGAHAVATTHU IV, and 3) a Public Consciousness Test. The statistical data analysis tools employed were such as percentage, mean, standard deviation, paired samples t-test. **The results showed that** 1. Public Consciousness level of Phathom Suksa IV Students of Ban Huai Sala School, Yanghak Sub-District, Paktho District, Ratburi Province, was at medium level. 2. The results of using Guidance Activities based on the concept of SANGAHAVATTHU IV found that indicator no. 1 and 2 of before and after using Guidance Activities based on the concept of SANGAHAVATTHU IV had significantly different average level of Public Consciousness behavior at the .05 level. 3. Before using Guidance Activities based on the concept of SANGAHAVATTHU IV, had the overview of Public Consciousness behavior at medium level ($\bar{X}$ = 3.01 S.D. = 0.44 T-norms = 47). After using Guidance Activities based on the concept of SANGAHAVATTHU IV, had the overview of Public Consciousness behavior at high level ($\bar{X}$ = 4.27 S.D. = 0.14 T-norms = 76). Comparing and following up the research results after using Guidance Activities based on the concept of SANGAHAVATTHU IV for 1 week found that the level of students' Public Consciousness behavior were not different.

Keywords: Public Mind , Guidance Activity , Sangahavatthu IV

บทนำ

การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยสร้างให้คนเกิดสำนึกในความเป็นมนุษย์ มีจิตวิญญาณที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ที่มีอารยธรรมทางปัญญาและมีจิตใจที่ดีงาม ในปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงทุกเรื่องทุกมุมของโลก การรับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้คนสามารถกลั่นกรองข้อมูลที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคน เพื่อให้เป็นพลโลกที่ดีมีคุณภาพ ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่ใช่ภาวะที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองแบบฉับพลันหรือปัจจุบันทันด่วนโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการในการเรียนรู้ การฝึกฝน การอบรม หรือการตระหนักรู้อย่างลุ่มลึก ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะล้วนเป็นภาวะที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่อย่างน้อยต้องผ่านการเรียนรู้ การฝึกฝนทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม รวมถึงการตระหนักรู้ด้วยตนเองอย่างลุ่มลึก เมื่อผ่านสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้นั้นมีภาวะของความเป็นผู้มีใจเห็นใจ อยากช่วยเหลือ อยากอนุเคราะห์โดยไม่หวังผลตอบแทนจากการกระทำของตน ดังนั้นความเป็นผู้มีจิตสาธารณะจึงเป็นภาวะอย่างหนึ่งที่ต้องมีการพัฒนา การเรียนรู้ การฝึกฝนด้วยหลักการ กระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งซ้ำแล้วซ้ำอีกจนกว่าจะบรรลุภาวะที่เรียกว่า “ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง” คนที่มีจิตสาธารณะมักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมกิจกรรมของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ มีสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ไม่ทำอะไรที่เป็นโทษต่อคนหมู่มาก ไม่นิ่งเฉย หากเห็นว่าตนจะทำการใดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้แม้จะเพียงเล็กน้อยก็จะทำ จิตสาธารณะเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะเป็นผู้ที่มีความตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จะต้องตระหนักในสิทธิของตนไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ธรรมชาติของมนุษย์มักมีความเห็นแก่ตัวเป็นส่วนมาก มักคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก จนบางครั้งก็ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนแต่ตนเองสบาย มีความสุขบนความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ ในยุคสมัยปัจจุบัน ที่ผู้คนในโลกประสบกับปัญหาและภัยต่าง ๆ ยังมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแต่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก เอาแต่เอาเปรียบเพื่อนมนุษย์รวมถึงสัตว์และธรรมชาติอยู่ไม่น้อยคนส่วนใหญ่ทั่วไปมักดิ้นรนต่อสู้เพื่อตนเอง ไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับส่วนรวม รู้จักแต่จะใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ถ้าทุกคนในสังคมนิ่งเฉยปล่อยให้คนในชาติขาดจิตสาธารณะไปเรื่อย ๆ วันหนึ่ง ประเทศชาติคงไม่เหลืออะไร ดังนั้น ทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับบุคคลในชาติ โดยเฉพาะนักเรียนเพราะเป็นวัยที่สามารถปลูกฝังลักษณะที่ดีงามให้เกิดขึ้นได้ง่าย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2560) สำนักงานรัฐมนตรี ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้อง พัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโต อย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้และความสามารถปรับตัว เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็งทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน

หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคม การเป็นสมาชิกที่ดี ช่วยสร้างสรรค์สังคมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต คือ หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 โดยหลักสังคหวัตถุ 4 นั้นส่งเสริมการใช้ชีวิตที่ดีร่วมกัน มีหลักในการสงเคราะห์และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นพื้นฐาน มีแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับทุกคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีกล่าวไว้ในสังคหสูตร ว่าด้วยสังคหวัตถุ

ความว่า ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) 4 ประการนี้ สังคหวัตถุ 4 ประการ อะไรบ้าง คือ 1) ทาน (การให้) 2) เพียรวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) 3) อุตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) 4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้แล ทาน เพียรวัชชะ อุตถจริยาในโลกนี้และสมานัตตตาในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปไว้ได้ฉะนั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้การนบถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้น จึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำสรสรเสรี และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)(2540) ได้กล่าวอธิบายไว้ว่า การบำเพ็ญสงเคราะห์ คือ ปฏิบัติ ตามหลักการสงเคราะห์ หรือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 อย่าง ดังต่อไปนี้ 1) ทาน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยา 2) ปิยวาจา พูด อย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมาน สามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นบถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วย แก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรมและ 4) เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหามา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน จะเห็นได้ว่าหลักธรรมในการดำเนินชีวิตนั้นจะช่วยหล่อหลอมให้คนเป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ ทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรับรองว่าหลักสังคหวัตถุ 4 นั้นสามารถพัฒนาจิตสาธารณะได้จริง อาทิ การมีจิตสาธารณะตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ขณะเดียวกันมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้นมีจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาจาก ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนมากยังต้องการแรงกระตุ้นในการช่วยเหลือผู้อื่น มีอยู่ส่วนน้อยที่มีจิตสาธารณะที่ดีถึงดีมาก และมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจนั้นอยู่ในระดับน้อย ส่วนมากจะเข้าร่วมเมื่อถูกครูบอกหรือบังคับ ทั้งนี้การมีจิตสาธารณะของนักเรียนนั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังโดยผ่านการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยทำให้เด็กมีจิตสาธารณะที่ทำด้วยใจมิใช่การบังคับ การมีจิตสาธารณะของผู้เรียนนั้นต้องร่วมกันช่วยปลูกฝังทั้งผู้ปกครองที่บ้านและครูที่โรงเรียนด้วย

จากสำคัญและความเป็นมาของปัญหาตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สำรวจหาข้อมูล เบื้องต้นจากแบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์และการประเมินแบบวัดจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงมีความสนใจในการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี โดยใช้กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในฐานะที่เป็นพลเมืองชาติและพลโลกตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

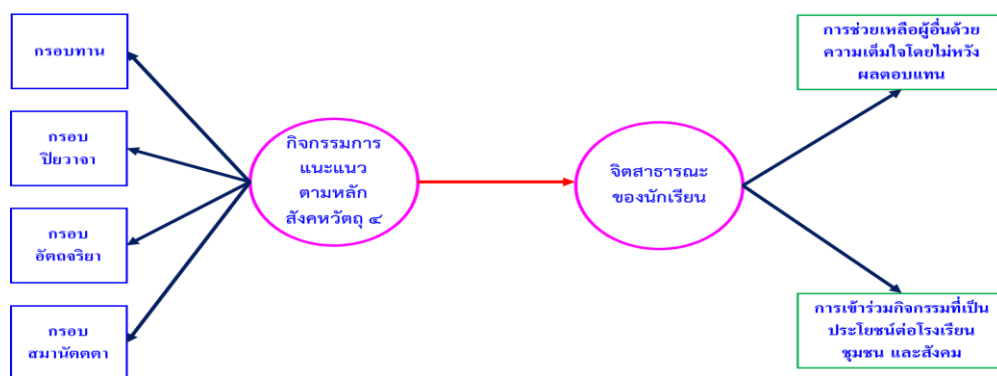
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี

3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา ตำบลยางหัก อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอนประจำระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ประเด็นเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน 2) ประเด็นเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนธันวาคม 2563 และนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาสร้างเป็นชุดกิจกรรม

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ โดย การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เลือกโดยเจาะจง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 2) แบบวัดจิตสาธารณะ ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบวัดจิตสาธารณะ จำนวน 2 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดละ 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย Paired samples t-test

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบจำลองสถานการณ์เรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี โดยใช้กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4” ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้นมีจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$ S.D. = 0.44 T-norms = 47) โดยพิจารณาจาก ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนมากยังต้องการแรงกระตุ้นในการช่วยเหลือผู้อื่น มีอยู่ส่วนน้อยที่มีจิตสาธารณะที่ดีถึงดีมาก และมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจน้อยอยู่ในระดับน้อย ส่วนมากจะเข้าร่วมเมื่อถูกครุบอหรือบังคับ ทั้งนี้การมีจิตสาธารณะของนักเรียนนั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังโดยผ่านการเรียน การสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยทำให้เด็กมีจิตสาธารณะที่ทำด้วยใจมิใช่การบังคับ การมีจิตสาธารณะของผู้เรียนนั้นต้องร่วมกันช่วยปลูกฝังทั้งผู้ปกครองที่บ้านและครูที่โรงเรียนด้วย

2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$ S.D. = 0.44 T-norms = 47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.11$ S.D. = 0.52 T-norms = 48) และตัวชี้วัดที่ 2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$ S.D. = 0.44 T-norms = 46) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 หลังเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.27$ S.D. = 0.14 T-norms = 76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.32$ S.D. = 0.18 T-norms = 80) และตัวชี้วัดที่ 2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.23$ S.D. = 0.21 T-norms = 70) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ติดตามผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.26$ S.D. = 0.15 T-norms = 76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.31$ S.D. = 0.16 T-norms = 79) และตัวชี้วัดที่ 2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม มีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.22$ S.D. = 0.21 T-norms = 70)

หัวข้อ	ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ			
	ก่อนการเข้าสู่กิจกรรมการแนะแนว			
	$\bar{x}$	S.D.	T-norms	แปลผล
ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.1174	0.5267	48	ปานกลาง
ตัวชี้วัดที่ 2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	2.9087	0.49787	46	ปานกลาง
รวม	3.0130	0.44860	47	ปานกลาง

หัวข้อ	ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ			
	หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนว			
	$\bar{x}$	S.D.	T-norms	แปลผล
ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	4.3283	0.18017	80	สูงมาก
ตัวชี้วัดที่ 2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	4.2304	0.21781	70	สูงมาก
รวม	4.2793	0.14803	76	สูงมาก

3. ตัวชี้วัดที่ 1 และตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวชี้วัดที่ 1 และตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หัวข้อ	การทดสอบ	พฤติกรรมจิตสาธารณะ				
		N	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ตัวชี้วัดที่ 1	ก่อน การใช้ชุดกิจกรรม	23	3.1174	0.5267	-10.472	0.955
	หลัง การใช้ชุดกิจกรรม	23	4.3283	0.18017		
ตัวชี้วัดที่ 2	ก่อน การใช้ชุดกิจกรรม	23	2.9087	0.49787	-10.883	0.354
	หลัง การใช้ชุดกิจกรรม	23	4.2304	0.21781		

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยใช้กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี” สามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

1) จากการวิจัยการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้นมีจิตสาธารณะอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดย

พิจารณาจาก ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนมากยังต้องการแรงกระตุ้น ในการช่วยเหลือผู้อื่น มีอยู่ส่วนน้อยที่มีจิตสาธารณะที่ดีถึงดีมาก และมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจน้อยในระดับน้อย ส่วนมากจะเข้าร่วมเมื่อถูกครุบอกหรือบังคับ ทั้งนี้การมีจิตสาธารณะของนักเรียนนั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังโดยผ่านการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับ เรื่องของการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยทำให้เด็กมีจิตสาธารณะที่ทำด้วยใจมิใช่การบังคับ การมีจิต สาธารณะของผู้เรียนนั้นต้องร่วมกันช่วยปลูกฝังทั้งผู้ปกครองที่บ้านและครูที่โรงเรียนด้วย ผู้วิจัยคิดว่าการที่เด็ก นักเรียนจะมีจิตสาธารณะที่สูงขึ้นได้นั้นก็เริ่มได้ด้วยการปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยใช้ชุด กิจกรรมที่มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนที่เหมาะสม สอดคล้องกับ งานวิจัยของ จิตรฐิกานต์ สบายจิตร(2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง จิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จาก การสัมภาษณ์ครูผู้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสดงออกด้านจิตสาธารณะของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังมีปัญหาและความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการมี จิตสาธารณะเพิ่มขึ้น ที่เป็นพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน และสังคม โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมในบริบทที่ หลากหลายและเหมาะสม ผ่านกระบวนการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสนับสนุน ในการจัดทำร่าง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะที่พึงประสงค์

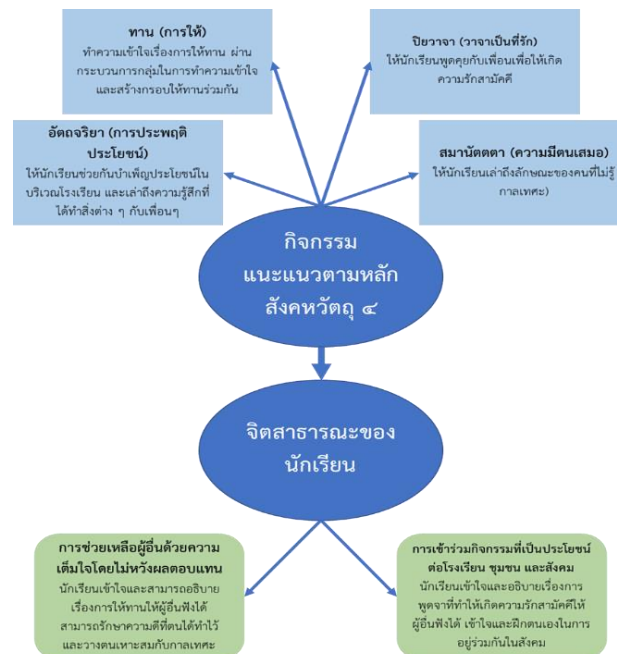
2) พบว่า องค์ประกอบของกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาพฤติกรรมจิต สาธารณะ ประกอบไปด้วย 1) แผนเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคห วัตถุ 4 เป็นการปฐมนิเทศเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคห วัตถุ 4 และแจกแบบประเมินตนเอง เรื่อง การมีจิตสาธารณะ ก่อน หลังและติดตามผลการใช้กิจกรรมการแนะ แนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ที่ 1 ทาน นักเรียนเข้าใจเรื่องการให้ทานและสามารถอธิบายเรื่องการให้ทานให้ผู้อื่นฟังได้(ทำความเข้าใจเรื่องการให้ทาน ผ่านกระบวนการกลุ่มในการทำความเข้าใจและสร้างกรอบให้ทานร่วมกัน) กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคห วัตถุ 4 เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ที่ 2 ปิยวาจา นักเรียนเข้าใจเรื่องการพูดจาที่ทำให้เกิดความรักสามัคคีและ อธิบายเรื่องการพูดจาที่ทำให้เกิดความรักสามัคคีให้ผู้อื่นฟังได้ (ให้นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนเพื่อให้เกิดความรัก สามัคคี) กิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ที่ 3 อัถตจริยา นักเรียนเข้าใจถึง การประพฤติประโยชน์ต่อส่วนรวม และฝึกตนเองในการอยู่ร่วมกันในสังคม (ให้นักเรียนช่วยกันบำเพ็ญ ประโยชน์ในบริเวณโรงเรียน และเล่าถึงความรู้สึกที่ได้ทำสิ่งต่าง ๆ กับเพื่อนๆ) กิจกรรมการแนะแนวตาม หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ที่ 4 สมานัตตตา นักเรียนสามารถรักษาความดีที่ตนได้ทำไว้ และวาง ตนเหมาะสมกับกาลเทศะ (ให้นักเรียนเล่าถึงลักษณะของคนที่ไม่รู้จักกาลเทศะ) และมีคุณภาพสามารถส่งเสริม ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะมาก ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัด ราชบุรีได้ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดที่ 1 หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 นักเรียนมี ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมากกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคห วัตถุ 4 ที่นักเรียนมีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อติดตามผลนักเรียนมีระดับ พฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูง และพบว่า ตัวชี้วัดที่ 2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตาม หลักสังคหวัตถุ 4 นักเรียนมีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมากกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม การแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่นักเรียนมีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ

ติดตามผลนักเรียนมีระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก ผู้วิจัยคิดว่าชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ใช้นั้นมีคุณภาพที่อยู่ในเกณฑ์โดยดูได้จากระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนหลังการใช้ชุดกิจกรรม และการติดตามผลที่ได้ผลไปในทิศทางที่ตั้งเป้าไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรฐิกานต์ สบายจิตร(2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) บทบาทของครูบทบาทของนักเรียน 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งด้านองค์ประกอบ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบจะประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง 2) การเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ผู้เรียน 3) การกำหนดเป้าหมายและโน้มนำพฤติกรรมที่ต้องการ 4) การกำกับและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และ 5) การสะท้อนผลและปรับปรุงการปฏิบัติ และผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ พบว่า นักเรียนมีความใส่ใจในการปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก มีพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะผ่านการเขียนรายงานตนเอง ที่แสดงถึงพฤติกรรมปฏิบัติด้านจิตสาธารณะที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ ผลการประเมินจิตสาธารณะของผู้เรียน โดยผู้สอนภายหลังการใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะโดยรวมในระดับสูง รวมทั้งผลการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพ และความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมตามการรับรู้ของครู พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลได้ ส่วนผลการสะท้อนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบมีความเหมาะสม สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นได้ในระดับมาก

3) จากศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี มีพฤติกรรมจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่อยู่ที่ระดับ 0.05 พบว่า **ตัวชี้วัดที่ 1 และตัวชี้วัดที่ 2** นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแนะแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยคิดว่าชุดกิจกรรมการแนะแนวที่ประยุกต์กับหลักสังคหวัตถุ 4 ทางพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังความคิดและพฤติกรรมของเยาวชน ให้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีความเสียสละซึ่งกันและกัน บำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมบาง ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของตนจนเกินงาม รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระจิรศักดิ์ ทีปธมโม (ดาทอง)(2560) กล่าวว่า ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังหิน จังหวัดชลบุรีก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังหิน จังหวัดชลบุรีหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีระดับจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูงมาก 3. ผลการเปรียบเทียบระดับจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังหิน จังหวัดชลบุรี ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมและรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังหิน จังหวัดชลบุรีที่มีเพศแตกต่างกันหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีระดับจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่อยู่ที่ระดับ 0.05 5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังหิน

จังหวัดชลบุรีที่มีรายได้ผู้ปกครองแตกต่างกัน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้แบบร่วมมือตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีระดับจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่อยู่ที่ระดับ 0.05

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยใช้กิจกรรมการแนวแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) การใช้กิจกรรมการแนวแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของผู้เรียน ควรจัดชุดกิจกรรมโดยคำนึงถึงระยะเวลา เป้าหมาย และกลุ่มประชากร รวมทั้งให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ เพื่อกำหนดการเป็นไปได้อย่างดี และประสบผลสัมฤทธิ์อย่างสูงสุด
- 2) ควรมีการศึกษาระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ก่อนการดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับให้เหมาะสมต่อกลุ่มประชากร และมีการติดตามผลเพิ่มเติมหลังการจัดกิจกรรมแล้ว ในระยะเวลาที่เหมาะสม
- 3) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดชุดกิจกรรมให้เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำชุดกิจกรรมการแนวแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของผู้เรียน ไปใช้ในโรงเรียนที่มีกลุ่มประชากรแตกต่างกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย และช่วงอายุ
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ด้านต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว และศาสนา
- 3) ควรมีการเปรียบเทียบ การใช้ชุดกิจกรรมกิจกรรมการแนวแนวตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ระหว่างนักเรียนกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างชัดเจน

References

- Chittikarn Sabaijit. (2015). Developing a Model of Learning Activities to Enhance Public Mind for Grade 6 Students. *Doctor of Philosophy Thesis* (Innovative Program in Curriculum and Learning). Graduate School: Maharakham University.
- Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office. *National Economic and Social Development Plan, No. 12, 2017 – 2021*.
- Phra Chirasak Teepathammo (Dathong). (2017). Public Mind Development Using Cooperative Learning Based on Sangahavathu 4 of Prathomsuksa 6 Students at Wat Wang Hin School Chonburi. *Master of Arts Thesis. Department of Educational Psychology and Guidance*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Somdej Phra Buddhakosachan (P.A. Payutto). (1997). *A Constitution for Living*, Original and revised editions-more. (1-200 ed.).

การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตร
ค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
DEVELOPMENT OF LEARNING BEHAVIOR SCALE BASED ON THREEFOLD TRAINING FOR KAI
WAI SAI COURSE AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

พระอาทิตย์ อธิปไตย(ศรีพารัตน์)¹, ชาตชาย พัทธกษณาคม และลำพอง กลมกุล²

Phra Artit dhīrapaṇṇo (sriparat), Chartchai Phitaktanakhom and Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : Arthit.sri@mcu.ac.th

Received 22 June 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส 2) เพื่อสร้างแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส 3) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การวัดเชิงคุณภาพในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ วิทยากรหลักสูตรค่ายวัยใส 7 รูป/ท่าน และประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส ในปีการศึกษา 2563 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 3600 คน มีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 360 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติแบบบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันอันดับที่สอง ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส พบว่า ด้านการอบรมและดูแลผู้เรียนวิทยากรจะต้องมีความเป็นกันเอง เข้าถึงผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้รับเข้ารับการอบรมได้เปิดใจรับฟังและเข้าใจการอบรมธรรมะได้ง่ายขึ้น ในด้านการติดตามและประเมินผล ทางค่ายจะมีการวัดผลตามตัวชี้วัดของค่ายนั้นๆ โดยจะมีการเก็บข้อมูลจากการติดต่ออาจารย์หรือหัวหน้าของหน่วยงานนั้นๆ และในด้านการจัดการอบรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน มีการสอดแทรกเนื้อหาให้ทันสมัยทันเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้นๆ ให้เป็นตัวอย่างเพื่อจะได้สอนธรรมะให้เห็นชัดมากยิ่งขึ้น 2. แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล 2) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ และ 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา และในแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 8 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การพูดดี 2) การกระทำสุจริต 3) การดำรงชีพสุจริต 4) การมีความเพียรพยายาม 5) การมีสติกำกับตนเอง 6) การมีจิตตั้งมั่น 7) การมีทัศนคติที่ดี และ 8) การมีความคิดที่ดี 3. ผลการตรวจสอบคุณภาพ

ของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส ที่พัฒนาขึ้น ด้วยการวิเคราะห์หองค์ประกอบยืนยันอันดับที่สองของโมเดลการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส (BSMW) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ ($\chi^2=21.96$, $df=15$, $p=.1088$) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับ ความกลมกลืน (GFI)มีค่าเท่ากับ .985 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .96 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR)มีค่าเท่ากับ .01 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: แบบวัด , พฤติกรรมการเรียนรู้ , หลักไตรสิกขา , ค่ายวัยใส

Abstract

This research aims to 1) to study the process of learning behavior scale based on threefold training for kai wai sai course. 2) To create of learning behavior scale based on threefold training for kai wai sai course. 3) To check quality of learning behavior scale based on threefold training for kai wai sai course. This research follows a mixed method approach, using qualitative measurements to create quantitative research instruments. The kai wai sai course trainers consist of 7 key contributors interviewed in an in-depth interview. Populations in kai wai sai course during the academic year 2020 were used to collect quantitative data. The appropriate sample size for the researcher to use the formula of Hair and the team (1998) was 360 people. The researcher determined the sample size for this study to be 360 people. The instruments were 1) in depth interview 2) Measuring Learning Behavior on the threefold learning principle. Data were analyzed by descriptive statistics, Pearson product moment correlation and second order confirmatory factor analysis. The research results were as follows: 1. Guidelines for measuring learning behavior according to the threefold learning principle for trainees of kai wai sai course, it was found that the training and care of the trainers must be friendly. Availability of trainees to encourage trainees' open-mindedness, listening, and understanding of Dhamma training. In the monitoring and evaluation field the results will be measured by the camp using the camp's indicators. It will be gathered by contacting teachers or the department's head. In training management in accordance with the current situation curriculum development that is relevant to the current situation. There are content insertions to keep up with modern times and political events at the time. To serve as an example in order to more clearly teach the Dhamma. 2. The learning behavior measures according to the threefold learning principle for the trainees of kai wai sai course consisted of 3 main components: 1) morality learning behavior, 2) mentality learning behavior, and 3) wisdom learning behavior. In addition, there are eight indicators in the learning behavior measurement model: 1) good speech, 2) honest actions, 3) living an honest life, 4) perseverance, 5) self-direction, 6) self-determination, 7) having a positive attitude, and 8) having a good idea. 3. The quality examination of the threefold learning

behavior measurement model of the trainees of kai wai sai course developed by secondorder confirmatory factor analysis of the threefold learning behavior measurement model for the trainees of kai wai sai course (BSMW) found that conformed to the empirical data considered using the chi-square value ($\chi^2 = 21.96$, $df = 15$, $p = .1088$), which differs from zero significantly. The harmonization level index (GFI) of .985, the modified degree of harmony index (AGFI) is of .96, and the remainder mean square root index (RMR) of .01 denotes that the model agrees with the empirical data.

Keywords: Scale, Learning Behavior, Threefold Training, Kai Wai Sai

บทนำ

สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนไปจากสังคมเอื้อเฟื้อ มีคุณธรรม มีเมตตาธรรมตามหลักธรรมของศาสนา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเครือข่ายข่าวสาร อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาทำให้ความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น โดยเฉพาะเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ภาวะทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูงขึ้น และความสับสนทางการเมือง มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยซึ่งเคยอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีความสุขกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีน้ำใจเกื้อกูลพึ่งพากัน ปัจจุบันต้องแข่งขันกันทำมาหากิน และแสวงหาประโยชน์ส่วนตน คนในเมืองใหญ่ อยู่กันอย่างแออัด สภาพชีวิตที่สับสนวุ่นวาย ซึ่งทำให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพกายสุขภาพจิต เกิดปัญหามากมาย เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม และเยาวชน จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมไม่มีวันสิ้นสุด ปัญหาของเยาวชน คือ สถานศึกษามีไม่เพียงพอ เด็กไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม เยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาทิเช่น ติดเกมส์ ติดยาเสพติด และตั้งครerkก่อนวันอันควร โอกาส พ่อแม่มีเวลาอบรมลูก และการใช้สื่อออนไลน์ในทางไม่สร้างสรรค์ การศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการสร้างความก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาในสังคมได้ เพราะการศึกษาเป็นวิธีการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข สามารถรู้เท่าทัน

การเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ บทบาทของการศึกษาสำหรับปัจจุบันและอนาคตข้างหน้าจะทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น เพราะมีปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ท้าทายสังคมไทย การศึกษาจะต้องมีกระบวนการที่เตรียมความพร้อม และนำคนไทยรวมทั้งสังคมไทยให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคง และรู้ทันสถานการณ์โลก ความพึงพอใจแค่เพียงความสำเร็จในผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา หรือเฉพาะการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ไม่เป็นการพอเพียงอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้การวางแนวทางการพัฒนาการศึกษาข้างหน้าจะต้องอาศัยการมองวิสัยทัศน์ของคนไทย และสังคมไทยจากพื้นฐานของการศึกษา วิเคราะห์กระแสโลกาภิวัตน์ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับการศึกษา ทั้งในแง่ของตนเองและผลกระทบที่จะได้รับ ควบคู่ไปกับการพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคขัดแย้งต่าง ๆ ทั้งนี้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะในการบริหารการศึกษานั้นควรยึดหลักการตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่ระบุ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และนโยบายด้านการศึกษารัฐบาล ก็มีอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเพื่อให้คนไทยทั้งปวง

ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคนไทยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่พึงประสงค์ และเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา อยู่ที่ว่าคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และ มีความสุข”

การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ หลายหน่วยงานได้จัดหลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา พระราชดำรัสองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณ มีเหตุผล มีความรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต มีจุดประสงค์ให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยการยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้มีความสุข พึ่งตนเองได้และตามทันโลก โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย และสามารถใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม มีภูมิคุ้มกันที่ดีมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและพฤติกรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดังที่วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดว่าจะต้องพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล โดยมีนโยบายว่าปลูกฝังและเสริมสร้าง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข สอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สามารถฝึกได้ สามารถใช้สมองอันล้ำเลิศเป็นผู้ที่ รู้ดี รู้ชั่ว สามารถคิดวิเคราะห์ประเมินค่า และกำหนดทางเลือกได้

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส
2. เพื่อสร้างแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส
3. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส

สมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใสที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม LISREL)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดยใช้การวัดเชิงคุณภาพในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการเก็บแบบสอบถาม พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ วิทยากรหลักสูตรค่ายวัยใส 7 รูป/ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้คือ ประเด็นเรื่องกระบวนการวิธีอบรมของวิทยากรค่ายวัยใส ประเด็นเรื่องการประเมินและติดตามผลของหลักสูตรค่ายวัยใส และข้อเสนอแนะในการจัดการอบรม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ในการพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส ในปีการศึกษา 2563 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 3600 คน มีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 360 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน ธันวาคม 2563 ถึง มกราคม 2564 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติแบบบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันอันดับที่สอง

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์และแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ “การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. แนวทางการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส พบว่า ในด้านการอบรมและดูแลผู้เรียน วิทยากรจะต้องมีความเป็นกันเอง เข้าถึงผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้รับเข้ารับการอบรมได้เปิดใจรับฟังและเข้าใจการอบรมธรรมะได้ง่ายขึ้น ในด้านการติดตามและประเมินผล ทางค่ายจะมีการวัดผลตามตัวชี้วัดของค่ายนั้นๆ โดยจะมีการเก็บข้อมูลจากการติดต่ออาจารย์หรือหัวหน้าของหน่วยงานนั้นๆ และในด้านการจัดการอบรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน มีการสอดแทรกเนื้อหาให้ทันยุคทันสมัยทันเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้นๆ ให้เป็นตัวอย่างเพื่อจะได้สอนธรรมะให้เห็นชัดมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อสร้างแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 8 ตัวแปร ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร คือ 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล (TBSIL) 2) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ (TBMED) 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา (TBWIS) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) โดยแยกวิเคราะห์ผลแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล (TBSIL) พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดำรงชีพสุจริต ($\bar{X}=3.93$) รองลงมาคือ การกระทำสุจริต ($\bar{X}=3.83$) และการพูดดี ($\bar{X}=3.71$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกัน โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 21.10 - 22.92 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) ทุกตัว แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรการพูดดี และการดำรงชีพสุจริต มีการโค้งแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าความโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูล

น้อย และการกระทำสุจริต มีไค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งต่ำกว่าไค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ (TBMED) พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีสติกำกับตัวเอง ($\bar{X}=3.81$) รองลงมาคือ การมีความเพียรพยายาม ($\bar{X}=3.80$) และการมีจิตตั้งมั่น ($\bar{X}=3.78$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกัน โดยมีค่าอยู่ที่ร้อยละ 22.67 - 23.75 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) ทุกตัว แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งต่ำกว่าไค้งปกติทุกตัว (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา (TBWIS) พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีทัศนคติที่ดี ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ การมีความคิดที่ดี ($\bar{X}=3.91$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ที่ร้อยละ 21.31 - 22.25 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) ทุกตัว แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรการมีทัศนคติที่ดี มีการไค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าความไค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลน้อย และการมีความคิดที่ดี มีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งต่ำกว่าไค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลมาก

3. ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นสถิติทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ หรือไม่มีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 3313.88 ($p = .00$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าดัชนีไคเซอร์ - ไมเยอร์ - ออลคิน มีค่าเท่ากับ .94 โดยมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลเส้นทางต่อไป

เมื่อพิจารณาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 8 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีจำนวน 28 คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.67 ถึง .86 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ทุกตัวแปร และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ การมีทัศนคติที่ดี (BWIS1) และการมีความคิดที่ดี (BWIS2) มีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 แสดงว่า เมื่อการมีทัศนคติที่ดีมากขึ้น การมีความคิดที่ดี ก็มากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ การพูดดี(BSIL1) และการกระทำสุจริต (BSIL2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 แสดงว่า เมื่อการพูดดีมากขึ้น การกระทำสุจริต ก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ระหว่างกลุ่มตัวแปรด้านเดียวกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล (TBSIL) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .83 ถึง .86 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การพูดดี(BSIL1) และการกระทำสุจริต (BSIL2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ การ

พูดดี(BSIL1) และการดำรงชีพสุจริต (BSIL3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .83

ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ (TBMED) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .78 ถึง .82 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การมีสติกำกับตนเอง(BMED2) และการมีจิตตั้งมั่น (BMED3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .82 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ การมีความเพียรพยายาม(BMED1) และการมีจิตตั้งมั่น (BMED3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .78

ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา (TBWIS) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ .86 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การมีทัศนคติที่ดี (BWIS1) และการมีความคิดที่ดี (BWIS2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” สามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

1) จากการศึกษาแนวทางการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า ในด้านการอบรมและดูแลผู้เรียน วิทยากรจะต้องมีความเป็นกันเอง เข้าถึงผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้รับเข้ารับการอบรมได้เปิดใจรับฟังและเข้าใจการอบรมธรรมะได้ง่ายขึ้น ในด้านการติดตามและประเมินผล ทางค่ายจะมีการวัดผลตามตัวชี้วัดของค่ายนั้นๆ โดยจะมีการเก็บจากการติดต่ออาจารย์หรือหัวหน้าของหน่วยงานนั้นๆ และในด้านการจัดการอบรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน มีการสอดแทรกเนื้อหาให้ทันยุคทันสมัยทันเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้นๆ ให้เป็นตัวอย่างเพื่อจะได้สอนธรรมะให้เห็นชัดมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยคิดว่าเนื่องจากวิทยากรแต่ละท่าน จัดการอบรมให้กลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างกัน จึงต้องมีการปรับการอบรมให้เหมาะสมกับกลุ่มประชากร และสถานการณ์ตามความเป็นจริง สอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมสร้างการรู้คิด เป็นแนวคิดที่ประยุกต์มาจากแนวความคิดการพัฒนาการทางปัญญาของ Jean Piaget เขาตั้งคำถามว่าเด็กสามารถสร้างมโนทัศน์ขึ้นมาได้อย่างไร เขาเสนอว่ากระบวนการที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ขึ้นมามี 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ การซึมซับ การปรับโครงสร้างการรู้คิด และความสมดุล (Equilibration) เด็กโดยปกติจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลกอยู่ ซึ่งกรอบนั้นจะเรียกว่าโครงสร้างความคิด (Schema) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความคิดเกิดขึ้นได้ด้วยสองกลไก คือ การซึมซับ ซึ่งเป็นการสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมของเด็ก มาอธิบายด้วยโครงสร้างทางความคิดที่มีอยู่เดิม และการปรับโครงสร้างการรู้คิด ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อโครงสร้างทางความคิดเก่าไม่สามารถอธิบายสิ่งแวดล้อมเดิมได้แล้ว เด็กจึงต้องปรับโครงสร้างความคิดของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก เหตุการณ์ที่โครงสร้างทางความคิดของเด็กไม่สามารถเขาเชื่อว่ามนุษย์ที่มีชีวิตที่แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจะเรียกว่าภาวะไม่สมดุล (Disequilibrium) ที่เด็กจะต้องปรับให้สอดคล้องกันหรือปรับให้อยู่ในภาวะสมดุล (Equilibrium) รูปแบบของความไม่สมดุลของเด็กจะมีลักษณะเป็นรูปแบบเดียวกันตามพัฒนาการทางปัญญา จน Piaget ได้เสนอว่าพัฒนาการปัญญสามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้น ตามรูปแบบของความไม่สมดุลที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย คือ ขั้นรับสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) ขั้นปฏิบัติการเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) และขั้นปฏิบัติการเชิงนามธรรม (Formal Operational Stage) และสอดคล้องกับที่ศุภกร จันทราวุฒิกุลและคณะ จัดทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา

เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร” พบว่า 1) ได้ศึกษาองค์ความรู้จากรูปแบบการฝึกอบรมฯ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ จิตวิทยาการฝึกอบรม ประยุกต์กับ หลักไตรสิกขา และศึกษากำหนดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จากการสังเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ ปีเตอร์ จี นอร์ทเฮาส์ (Peter G. Northouse) และ แกรี่ ยูคัล (Gary Yukl) เข้าในหลักการ 3 คือ ครองตน ครองคน ครองงาน สรุปเป็น 6 ประการ คือ การแสดงออกถึงความยุติธรรม การยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต การเคารพให้เกียรติผู้อื่น การให้บริการคนอื่น การใช้อำนาจและอิทธิพลของผู้นำ การเสริมสร้างความร่วมมือในกลุ่ม 2) พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นรูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนและ 7 กระบวนการ อธิบายได้ตามรูปภาพโมเดลพระธาตุเจดีย์ 3) ทดลองรูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร ด้วยการทดลองแบบกึ่งทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลอง ภายหลังได้รับอบรม สูงขึ้น กว่าก่อนเข้ารับอบรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

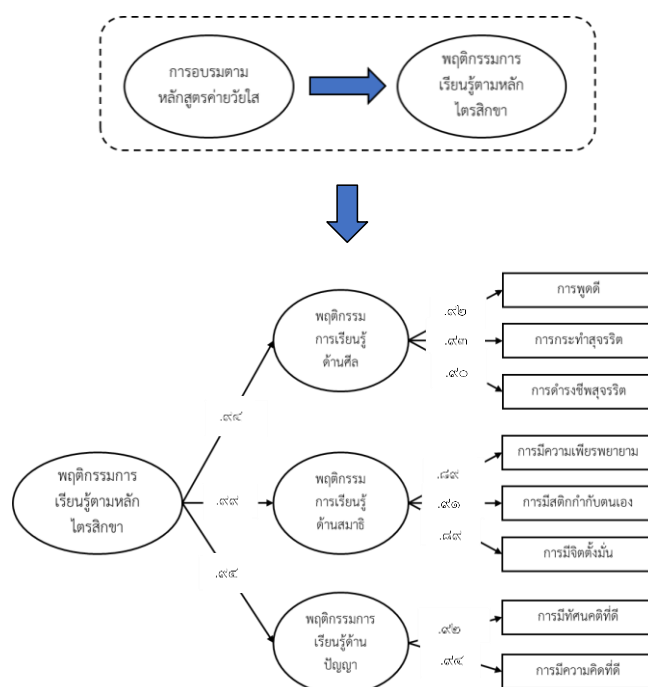
2) จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 8 ตัวแปร ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร คือ 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล (TBSIL) 2) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ (TBMED) 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา (TBWIS) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) โดยแยกวิเคราะห์ผลแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล (TBSIL) พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดำรงชีพสุจริต ($\bar{X}=3.93$) รองลงมาคือ การกระทำสุจริต ($\bar{X}=3.83$) และการพูดดี ($\bar{X}=3.71$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกัน โดยมีค่าอยู่ที่ร้อยละ 21.10 - 22.92 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) ทุกตัว แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรการพูดดี และการดำรงชีพสุจริต มีการโค้งแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าความโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลน้อย และการกระทำสุจริต มีโค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลมาก เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ (TBMED) พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีสติกำกับตัวเอง ($\bar{X}=3.81$) รองลงมาคือ การมีความเพียรพยายาม ($\bar{X}=3.80$) และการมีจิตตั้งมั่น ($\bar{X}=3.78$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกัน โดยมีค่าอยู่ที่ร้อยละ 22.67 - 23.75 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) ทุกตัว แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งต่ำกว่าโค้งปกติทุกตัว (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลมาก เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา (TBWIS) พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีทัศนคติที่ดี ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ การมีความคิดที่ดี ($\bar{X}=3.91$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ที่ร้อยละ 21.31 - 22.25 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) ทุกตัว แสดงว่า ข้อมูลของตัว

แปรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรการมีทัศนคติที่ดี มีการโค้งงอของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าความโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลน้อย และการมีความคิดที่ดี มีการแกว่งของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลมาก ผู้วิจัยคิดว่าการจัดการอบรมวิทยากรแต่ละท่านมีวิธีการให้เด็กซึมซับหลักสูตรต่างกัน แต่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนตามพื้นฐานของแต่ละคน สอดคล้องกับในการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะบุคคลจะอาศัยหลักการวัดทางจิตวิทยา กล่าวถึง การวัดทางการศึกษาและจิตวิทยา เป็นการวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่มีความสำคัญและจำเป็นต้องศึกษา เพราะการวัดคุณลักษณะภายในจะทำให้เข้าใจการเกิดพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์ที่สามารถสังเกตได้โดยตรง อันจะนำไปสู่การทำนายควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ การวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยการวัดทางอ้อมตามแนวคิดของนักวัดผลที่แสดงออกในรูปของทฤษฎีการวัด ทฤษฎีการทดสอบมาช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะภายในที่ต้องการวัดกับพฤติกรรมที่แสดงออก ให้สอดคล้องกับการตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎี ที่เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และส่งเสริมกระบวนการสร้างทฤษฎี และการทดสอบทฤษฎี ต้องวิเคราะห์ทั้งกระบวนการพัฒนาแบบวัด เพื่อให้ได้หลักฐานสนับสนุนความตรงตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด และสอดคล้องกับทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ

3) จากการศึกษาผลการใช้แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นสถิติทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ หรือไม่ มีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 3313.88 ($p = .00$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าดัชนีไกเซอร์ - ไมเยอร์ - ออลคิน มีค่าเท่ากับ .94 โดยมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลต่อไป เมื่อพิจารณาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 8 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีจำนวน 28 คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.67 ถึง .86 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ทุกตัวแปร และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ การมีทัศนคติที่ดี (BWIS1) และการมีความคิดที่ดี (BWIS2) มีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 แสดงว่า เมื่อการมีทัศนคติที่ดีมากขึ้น การมีความคิดที่ดี ก็มากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ การพูดดี (BSIL1) และการกระทำสุจริต (BSIL2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 แสดงว่า เมื่อการพูดดีมากขึ้น การกระทำสุจริต ก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ระหว่างกลุ่มตัวแปรด้านเดียวกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านศีล (TBSIL) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .83 ถึง .86 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การพูดดี (BSIL1) และการกระทำสุจริต (BSIL2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ การพูดดี (BSIL1) และการดำรงชีพสุจริต (BSIL3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .83 ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสมาธิ (TBMED) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .78 ถึง .82 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การมีสติกำกับตนเอง (BMED2) และการมีจิตตั้งมั่น (BMED3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .82 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ การมีความเพียรพยายาม (BMED1) และการมีจิตตั้งมั่น (BMED3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .78 ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญา (TBWIS) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

อยู่ที่ .86 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การมีทัศนคติที่ดี (BWIS1) และการมีความคิดที่ดี (BWIS2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .86 ผู้วิจัยคิดว่าความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดแต่ละตัว จะมีค่าสัมพันธ์กันมากน้อยขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องของพฤติกรรม ไปตามลำดับคือ ปัญญา สมาธิ และพฤติกรรม สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของ Piaget ถือเป็นรากฐานสำคัญของจิตวิทยาพัฒนาการ และนำไปสู่แนวคิดทางการเรียนการสอนที่เรียกว่าการเสริมการรู้คิด จากแนวคิดเรื่องการซึมซับและการปรับโครงสร้างการรู้คิด ทำให้ Piaget เสนอว่า การเรียนการสอนที่ดี ควรให้เด็กได้รับประสบการณ์ การเรียนการสอนควรจัดให้มีความร่วมมือกันในเด็ก โดยที่ครูเป็นผู้เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ และเกิดแนวคิดเรื่องการเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Approach) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และเน้นสภาพความเป็นจริง

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายวัยใส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่วนงานที่จัดการอบรมค่ายคุณธรรมพัฒนาผู้เรียน ควรสนับสนุนการใช้แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ควบคู่กับหลักสูตรของค่ายวัยใส โดยควรคำนึงถึงระยะเวลา เป้าหมาย และกลุ่มประชากร เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างดี และประสบผลสัมฤทธิ์อย่างสูงสุด

2) ส่วนงานควรมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน ในทุกระดับชั้นการศึกษา

3) ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบวัดที่ตรงต่อความต้องการ ในด้านต่าง ๆ เพื่อหาแนวทาง ในการจัดค่ายคุณธรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ไปใช้ในกลุ่มประชากรแตกต่างกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ทั้งประเภทโรงเรียน ช่วงอายุ และหลักสูตรค่ายคุณธรรม

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ด้านต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ระดับชั้น สถานภาพครอบครัว และศาสนา หรือองค์ประกอบอื่น ๆ

3) ควรมีการเปรียบเทียบ ผลการใช้แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ระหว่างกลุ่มประชากรที่ใช้หลักสูตรและวิธีการอบรมที่หลากหลาย

References

- Abbeduto, L., & Symons, F. (2008). ISSUE 15: *Should schools embrace computers and technology? In: Taking sides: Clashing views on controversial issues in educational psychology*. New York: McGraw Hill.
- Education Council Secretariat. (2005). *National Education Standards*. Bangkok: Partnership for blogging and printing.
- Santrock. J. W. (2008). *Educational psychology* (3rd ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Supakorn Chantravuthikorn and team. (2019). Study and Develop A Training Model Based on The Tri-Sikkha Principles to Strengthen Ethical Leadership of Executives and Corporate Supervisors. *Journal of MCU Nakhondhat*. 6(10).
- Weena Prachakul. (2006). Measuring creativity with the TCT-DP test (tct-dp). *academic journal*. 9(3), 14-21.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย

FACTORS AFFECTING ACTIVE AGING OF THE ELDERLY IN THAI SOCIETY

ว่าที่ ร.ต. หญิง ดร.สุทธยาณ์ โอบอ้อม และสัญญา สดประเสริฐ¹

Acting Sub Lt Sutthaya Obom and Mr.Sanya Sodprasert

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : sanya.mcu@gmail.com¹

Received 23 December 2020; Revised 27 October 2021; Accepted 27 October 2021.

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่จึง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐมให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 คน มีการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 15 คน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกายภาพ (การพัฒนากาย) สีลภาพ (การพัฒนาความประพฤติ) จิตภาพ (การพัฒนาจิตใจ) และปัญญาภาพ (การพัฒนาปัญญา) อยู่ในระดับมากทุกด้าน การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุ ทำการแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองออกเป็น 3 กลุ่มโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง คือ กลุ่มหลัก กลุ่มรอง และกลุ่มสนับสนุน เพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุ จากนั้นทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุทั้ง 3 กลุ่มที่ได้แสดงออกต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุด้วยแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีที่มีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ปัจจัย, พละกำลัง, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research study aimed at the factors affecting the increase of the elderly's potential to better analyze the factors affecting the increase of the elderly's ability in Rai Khing Sub-District, Sampran District, Nakhon Pathom Province, by using integrated quantitative research, by collecting data using questionnaires and qualitative research by gathering information through interviews. There was a sample of 345 participants and in-depth interviews of 15 participants. The results showed that the factors affecting the enhancement of the elderly's performance in all 4 aspects overall were at a high level (3.69) when

considering each aspect. It was found that in terms of physical development (physical development), silavana (behavioral development), cittapahāna (mind development), and wisdom bhavana (Intellectual development) is at a high level in all aspects. Analysis of Factors Affecting Enhancing Behavior of the Elderly Participants in the improvement of the quality of life of the elderly in the urban community were divided into 3 groups using the concept of stakeholders in the improvement of the quality of life of the elderly in the urban community: the main group, the secondary group, and the support group. In order to know the factors affecting the performance of the elderly the factors affecting the performance enhancement of the three groups of the elderly were analyzed with the concept of the good quality of life that influenced the factors affecting the elderly.

Keywords: Factors, Active Aging, Elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุ หรือ ผู้สูงวัย คือ บุคคลอันเป็นที่เคารพรักของลูกหลาน เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของทุกคนในครอบครัว ลูกหลานควรดูแลเอาใจใส่ท่านด้วยความรักและความเข้าใจ ถึงแม้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันจะกลายเป็นสังคมเมือง ที่หลายคนต้องใช้ชีวิตเร่งรีบ แข่งขันกับเวลาโดยเฉพาะคนวัยทำงานอย่างลูก ๆ หลาน ๆ อาจทำให้ไม่ค่อยมีโอกาสได้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ดังนั้น ลูกหลานทุกคนควรตระหนักถึงคุณค่าของเวลาและหาโอกาสปรนนิบัติท่านให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ท่านมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัย เพื่ออยู่กับลูกหลานให้นานที่สุด ผู้สูงอายุ ตามคำจำกัดความขององค์การสหประชาชาติ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศไทยได้กำหนดนิยามผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (2546) โดย “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยนับได้ว่าเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” แล้ว เนื่องจากมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ และนอกจากประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังมีแนวโน้มอายุยืนยาวขึ้นเช่นกัน

ผู้สูงอายุ เป็นวัยที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพราะเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง เสื่อมโทรม ถดถอยทั้งร่างกายและจิตใจ อาจมีโรคเรื้อรังที่ต้องการการดูแลและรักษา เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ โรคกระดูกพรุน โรคเกาต์ โรคหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท โรคจอประสาทตา เป็นต้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งผู้สูงอายุบางรายอาจไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ และอาจทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย ดังนั้น จุดประสงค์หลักของการดูแลผู้สูงอายุ ก็คือการทำให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอิสระ และมีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยพึ่งพาผู้อื่นน้อยที่สุด ถึงแม้ร่างกายจะเสื่อมถอยหรือมีโรคประจำตัวอยู่ก็ตาม ค่านิยมของผู้คนที่มิต่อผู้สูงอายุ ปรับปรุงในส่วนของการสร้างพื้นฐาน ไปจนถึงระบบในสังคม รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของกลไกในสังคม ตลอดไปถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุเองให้มากขึ้น เพื่อเป็นพลังสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในภาพรวม ที่ดูจะให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานของปัญญา และความรู้ อันเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุมีอยู่แต่อาจยังไม่ได้ถูกระดมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจังเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงต้องการแผนการและการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุไทยสามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

จากความสำคัญและความต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาปัจจัยการเพิ่มพูนพลังตามของผู้สูงอายุทุกตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ให้เกิดการเชื่อมโยง พัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รองรับการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล และแผนยุทธศาสตร์ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการเสริมสร้างสาธารณสุขของผู้สูงอายุ พ.ศ.2560 – 2564 ที่ต้องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีศักยภาพตามความต้องการความสุขในระยะบั้นปลายชีวิต มีการจัดทำฐานข้อมูล มีการจัดทำแบบประเมินการเพิ่มพูนพลังของผู้สูงอายุ ให้เห็นผลเชิงปฏิบัติและได้มาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุ และประยุกต์ใช้งานวิจัยในมิติการดูแลสุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพูนพลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพูนพลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพูนพลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย” ผู้ศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้านำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะพหุพลัง

แนวคิดพหุพลังถูกกำหนดโดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization (WHO) 2002) ในช่วงปลายทศวรรษที่ 90 (1990) เป็นแนวคิดที่แสดงถึงสุขภาวะที่สมบูรณ์ ของผู้สูงอายุ และเป็นเป้าหมายของภาวะหรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั่วโลกที่ต้องดำเนินไปให้ถึง และคาดว่า เป็นหนทางเดียวที่จะแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุทั่วโลก ซึ่งเป็นการ นำเสนอแนวคิดในภาพรวมเพื่อเป็นแนวทางแก่ประเทศต่างๆ นำไปใช้ในการพัฒนา ให้ประชากร สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพที่ดี สามารถมีความสุขในชีวิต ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มี ภาวะสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีมีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถทางสังคม และเศรษฐกิจ มีความสามารถควบคุมตนเองและมีความพึงพอใจในชีวิต รวมทั้งการมี ศักยภาพที่ พึ่งพาตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวบุคคลอื่นและ สังคมประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) สุขภาพ (health) 2) การมีส่วนร่วมในสังคม (participation) ได้อย่างต่อเนื่อง 3) ความมั่นคงหรือหลักประกันทางสังคม (security)

ภาวะพหุพลังหรือเรียกว่าผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เป็นการพัฒนาผู้สูงอายุที่ ครอบคลุมแนวคิดสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จ (Successful Aging) และแนวคิดผู้สูงอายุที่ยัง ประโยชน์ (Productive Aging) เข้าไว้ด้วยกัน กำหนดขึ้นโดยองค์การอนามัยโลก ในช่วงปลายทศวรรษที่ 90 เป็นแนวคิดที่แสดงถึงสุขภาวะที่สมบูรณ์ของผู้สูงอายุ และเป็น เป้าหมายของภาวะหรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั่วโลกให้มีสุขภาพแข็งแรงอายุยืนยาว รู้วิธีการ จัดการกับชีวิตให้มีความสุข มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การมีสุขภาพ ร่างกาย จิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์มีอิสระพึ่งพาตนเองได้และมีศักยภาพในการช่วยเหลือผู้อื่น มอง โลกในแง่ดี มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อให้ตนเองมีชีวิตอยู่ได้อย่างมี ศักยภาพมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยอมรับของตนเองและสังคม นานตราบจนวาระสุดท้ายของชีวิต

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

พระพิพิธธรรมสุนทร (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน), (2539: 80) กล่าวว่า การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น “เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุข และยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใกล้นิพพาน ยิ่งขึ้นอีกด้วย นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน” รู้จักวิธีคุ้มครองรักษาอินทรีย์ รู้จักประมาณในการบริโภค และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร เป็นต้น เพื่อทำตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะถ้ายังไม่สิ้นกิเลสอาสวะ มนุษย์ก็ต้องพัฒนาตนจนกระทั่งบรรลุถึงปรมาตมประโยชน์ สูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง จากความเป็นปุถุชนสู่อริยะชน ซึ่งสามารถสละโลกียวิสัยเสียได้ แล้วย่อมไม่มาเกิดสู่ภพใดๆ อีกต่อไปเป็นผู้พัฒนาตนดีแล้ว และเป็นแสงสว่างของตนคือ สร้างที่พึ่งถาวรอย่างที่เราๆ ก็ที่พึ่งอันหาได้ยากนี้ ทำให้ไม่ได้เลย

3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

คำว่า ผู้สูงอายุ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Elderly person เป็นสภาวะของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ มีเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดร่วมด้วย เป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล วัยสูงอายุเป็นระยะสุดท้ายของชีวิตอาจยาวนาน 10-20 ปี หรือมากกว่านั้น ถ้ามีการเตรียมตัวเตรียมใจก่อนเข้าสู่วัยนี้มาตั้งแต่วัยกลางคน จะสามารถปรับตัวรับบทบาทวัยสูงอายุได้สมควรแก่ฐานะ ซึ่งเกณฑ์การตัดสินความชรา (cut – off point) อยู่ที่ 60 ปี ที่ใช้กำหนดผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นคนชรา หรือผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเกณฑ์ที่อิงกลุ่มประเทศโลกที่สาม (เฉลิมพล แจ่มจันทร์, 2556: 150)

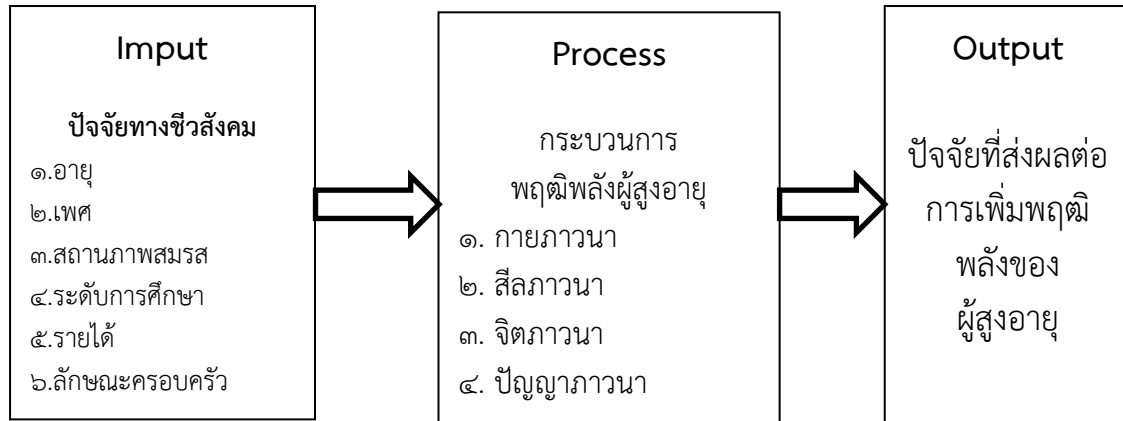
กระบวนการแก่ของบุคคลว่า เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งแนวตั้งและแนวนอน ในแนวตั้งให้พิจารณาว่าร่างกายของบุคคลมีหลายระดับนับตั้งแต่โมเลกุล เซลล์ บุคคล กลุ่มคน และสังคม ส่วนแนวนอนให้พิจารณาว่าบุคคลมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ เป็นอยู่ (Being) พฤติกรรม (Behaving) และการกลายมาเป็น (Becoming)

ทฤษฎีผู้สูงอายุข้างต้น ทั้งทฤษฎีทางชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยาได้อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจะมีลักษณะไปในทางเสื่อมมากกว่าการเสริมสร้าง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์และการปรับตัว และมักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคมด้วย ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมจะเป็นลักษณะที่ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้ มีผลทำให้รู้สึกขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

จากแนวคิดที่กล่าวมาเบื้องต้นสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะมีคำถามว่าสิ่งใดมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตบ้าง สิ่งที่กำหนดในเรื่องดังกล่าวได้ถูกพิจารณาเป็นปัจจัยด้านวัตถุวิสัย (Objective factors) และปัจจัยด้านอัตวิสัย (Subjective factors) ซึ่งการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในแง่ที่เป็นวัตถุวิสัยและอัตวิสัยนั้นมีข้อโต้แย้งมานานนับทศวรรษ กล่าวคือในแต่ละทศวรรษจะเน้นการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิต ในด้านที่ต่างกัน นักวิจัยมุ่งศึกษาในเรื่องของการประเมินคุณภาพชีวิต และผลกระทบของแนวคิดการลดการพึ่งพาสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงศึกษาผลกระทบของการวิจัยเชิงวัตถุวิสัย งานวิจัยในช่วงทศวรรษนี้เน้นศึกษาในเรื่องของความสำเร็จของการใช้อัตวิสัยในการศึกษาคุณภาพชีวิต

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ทั้งนี้ซึ่งปรากฏในฐานระบบข้อมูลของเทศบาลเมืองราชบุรีจังหวัดนครปฐม จำนวน 2,520 คน ซึ่งคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 345 คน และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้อาศัยรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ ในการสร้างเครื่องมือที่อยู่ภายใต้กรอบของแนวคิดของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนากาย การพัฒนาความประพฤติ การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาปัญญา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย

สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการ
ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัด นครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.69 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนากาย ด้านการพัฒนา ความประพฤติ ด้านการพัฒนาจิตใจ และด้านการพัฒนาปัญญา ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม

การเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการพัฒนากาย	3.74	0.71	มาก
2. ด้านการพัฒนาความประพฤติ	3.73	0.82	มาก
3. ด้านการพัฒนาจิตใจ	3.69	0.76	มาก
4. ด้านการพัฒนาปัญญา	3.58	0.94	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.69	0.77	มาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละกำลังของผู้สูงอายุนั้น ในลำดับนี้คนในครอบครัวต้องช่วยกันดูแลเอาใจใส่ ผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องของปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพ การ รักษาพยาบาล รวมถึงการดูแลให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การพัฒนากาย คือ ออกกำลังกาย ผู้สูงอายุ ควรออกกำลังกาย 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อกระตุ้น จังหวะการเต้นของหัวใจ การบริหารร่างกายให้ได้ครบทุกส่วนของร่างกาย จะช่วยฝึกกล้ามเนื้อและความ ยืดหยุ่นของร่างกาย ทำให้การเคลื่อนไหวและการทรงตัวดีขึ้น เป็นการป้องกันการพลัดตกหกล้มที่อาจเกิดขึ้นได้ ง่าย การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ยืดเหยียด รำไทเก็ก รำไม้พลอง โยคะ เดินเร็ว ว่ายน้ำ เป็นต้น หลีกเลี่ยงการออกกำลังกายเกินกำลัง การเกร็ง เบ่ง ยกน้ำหนัก การใช้ความเร็วสูง ไม่อยู่ในสถานที่ร้อนอบอ้าว อากาศถ่ายเทไม่สะดวก หรือกลางแจ้งแดด

2. การพัฒนาความประพฤติ คือ การรับประทานอาหาร ดูแลเรื่องโภชนาการในผู้สูงอายุเพื่อ สุขภาพที่แข็งแรงและลดความรุนแรงของโรคต่างๆ โดยผู้สูงอายุควรทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ในปริมาณที่ เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ลดอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต (ข้าว แป้ง และน้ำตาล) และไขมัน (น้ำมันจากสัตว์ ไข่แดง เนย) เน้นทานโปรตีนโดยเฉพาะเนื้อปลา แต่ไข่แดงควรกินไม่เกิน 3 ฟองต่อสัปดาห์ กินผัก ถั่ว และธัญพืชต่างๆ ให้มาก เลือกกินผลไม้รสไม่หวานจัด ดื่มน้ำให้เพียงพอ งดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เพราะอาจทำให้เกิดโรคตามมาได้ ดูแลเรื่องการใช้ยาในผู้สูงอายุซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะโอกาสเกิด อันตรายจากการใช้ยาในผู้สูงอายุนั้นมีมาก ดังนั้น ลูกหลานจึงต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

3. การพัฒนาจิตใจ คือ ฝึกควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำความรู้จักและเข้าใจตนเองถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติจากวัยที่เพิ่มขึ้น ปล่อย่างกับเรื่องต่างๆ ให้ได้มากที่สุด ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิมๆ มองโลกในแง่บวก ทำจิตใจให้ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เครียด เพื่อใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

4. การพัฒนาปัญญา คือ การสร้างคุณค่าให้ตนเองโดยการหางานอดิเรกที่ชื่นชอบทำ เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ เข้าวัดฟังธรรม เข้าร่วมชมรมต่างๆ หาโอกาสพบปะสังสรรค์กับเพื่อนรุ่นเดียวกันเป็นครั้งคราว ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำแก่ลูกหลานและคนรอบข้าง การได้ทำกิจกรรมต่างๆ จะทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา เกิดความอบอุ่น และรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม นั้น จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพหรือในงานวิจัยชิ้นนี้เรียกว่าการเพิ่มพละพลังนั้น ลำดับแรก ผู้สูงอายุ จะต้องเริ่มดูแลตนเองโดยเตรียมพร้อมทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ดังนี้

1. การเตรียมทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุต้องยอมรับสภาพเสื่อมถอยของร่างกาย และต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ โดยการลดภาระหน้าที่ให้น้อยลง อย่าหักโหม ควรทำงานที่ให้ความเพลิดเพลิน และกระจ่ายงานที่รับผิดชอบไปสู่ลูกหลาน หากไม่สบายให้รีบไปหาหมอ อย่าปล่อยทิ้งไว้นาน หลีกเลี่ยงสิ่งรบกวนที่ทำให้เกิดความเครียดทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสนใจในสิ่งจำเป็นพื้นฐานของตนเอง ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย สุขอนามัย การออกกำลังกาย และการพักผ่อน

2. การเตรียมทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องเข้าใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ฝึกตนให้อยู่ในหลักธรรม ทำตนให้เป็นที่เคารพของคนทั่วไป ทำสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ใช้จ่ายให้พอดีกับรายรับ และหากิจกรรมที่ชื่นชอบทำ

3. การเตรียมทางด้านสังคม ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักอยู่ติดบ้านมากขึ้น ส่วนใหญ่ได้แต่นั่งๆ นอนๆ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกท้อเหี่ยวลงทุกวัน ดังนั้น ผู้สูงอายุต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ไม่ยึดถือตัวตน ฟังความคิดเห็นของคนอื่น สนใจสิ่งใหม่ๆ คบเพื่อนต่างวัยเพื่อพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ออกสังคมบ้างเป็นครั้งคราว หรือเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้าน รวมทั้งเตรียมพร้อมทางด้านกฎหมาย โดยควรทำพินัยกรรมทิ้งไว้ในขณะที่ยังมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ เพื่อให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของตนเอง

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.69 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการกาย ด้านการพัฒนาความประพฤติ ด้านการพัฒนาจิตใจ และด้านการพัฒนาปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะโชค คำวัน (2553) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก มีคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็นในภาพรวม หรือรายด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มี 4 แนวทางได้แก่ แนวทางการมีส่วนร่วมของครอบครัวแนวทางการพัฒนาด้านจิตใจ แนวทางการช่วยเหลือกรณีการเจ็บป่วย แนวทางการส่งเสริมรายได้และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพละพลังของผู้สูงอายุในตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัด นครปฐม จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพหรือในงานวิจัยชิ้นนี้เรียกว่าการเพิ่มพละพลังนั้น ลำดับแรก ผู้สูงอายุ จะต้องเริ่มดูแลตนเองโดยเตรียมพร้อมทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ดังนี้ 1) การเตรียม ทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุต้องยอมรับสภาพเสื่อมถอยของร่างกาย และต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสภาวะที่ เป็นอยู่ โดยการลดภาระหน้าที่ให้น้อยลง อย่าหักโหม ควรทำงานที่ให้ความเพลิดเพลินและกระจายงานที่ รับผิดชอบไปสู่ลูกหลาน หากไม่สบายให้รีบไปหาหมอ อย่าปล่อยทิ้งไว้นาน หลีกเลี่ยงสิ่งรบกวนที่ทำให้เกิด ความเครียดทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสนใจในสิ่งจำเป็นพื้นฐานของตนเอง ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย สุขอนามัย การออกกำลังกาย และการพักผ่อน 2) การเตรียมทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องเข้าใจและยอมรับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผูกพันให้อยู่ในหลักธรรม ทำตนให้เป็นที่เคารพของคนทั่วไป ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ใช้จ่ายให้พอดีกับรายรับ และหากิจกรรมที่ชื่นชอบทำ 3) การเตรียมทางด้าน สังคม ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักอยู่ติดบ้านมากขึ้น ส่วนใหญ่ได้แต่นั่งๆ นอนๆ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกท้อ เหี่ยวลงทุกวัน ดังนั้น ผู้สูงอายุต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ไม่ยึดถือตัวตน ฟังความคิดเห็นของคนอื่น สนใจสิ่งใหม่ๆ คบเพื่อนต่างวัยเพื่อพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ออกสังคมบ้างเป็นครั้งคราว หรือเข้าร่วม ชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้าน รวมทั้งเตรียมพร้อมทางด้านกฎหมาย โดยควรทำพินัยกรรมทิ้งไว้ในขณะที่ยังมี สติสัมปชัญญะบริบูรณ์ เพื่อให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิงหา จันทริยวงศ์ (2551) ได้พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัว เป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทของไทยเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ประการคือ องค์ประกอบภายในเป็นผลจากความเสื่อมทางร่างกายที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมส่วนตัวและสังคม ซึ่ง อธิบายได้ด้วยทฤษฎีผู้สูงอายุ และองค์ประกอบภายนอกเกี่ยวข้องกับการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ เพื่อดำรงชีพ ขึ้นพื้นฐานในสังคมวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย นอกจากนี้การศึกษาที่ไม่เท่าเทียมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยมีความขัดแย้งกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมในอดีตถูกทำลายโดยระบบทุนนิยมเป็นอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุในชนบทซึ่งพึ่งพาธรรมชาติเพื่อการ ดำรงชีพอย่างไรก็ตามผู้สูงอายุมีโอกาสได้รับพิทักษ์จากสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม แม้ว่าสวัสดิการจาก ภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย แต่สวัสดิการดังกล่าวมี จำนวนจำกัดและยังไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบท

2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เป็น ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท ซึ่งได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ ผู้สูงอายุในชนบททุกด้านเป็นฐานข้อมูล ได้รูปแบบซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน คือ การ เตรียมความพร้อม การส่งเสริมโดยครอบครัว ระบบคุ้มครองสวัสดิการโดยครอบครัว การพัฒนาบุคลากรด้าน ครอบครัว การจัดการความรู้และการวิจัยโดยครอบครัว ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ได้รับการตรวจสอบจาก ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสูงอายุและครอบครัว รวมทั้งได้รับการยอมรับและความพึงพอใจจากกลุ่ม ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน อยู่ในเกณฑ์ดี สรุปโดยภาพรวม รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาองค์ความรู้ เกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะในชนบทเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดำรงคุณค่าแห่งปณิธานบุคคลของ สังคมอย่างยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มพูนพลังของผู้สูงอายุ” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ของชุมชนชนบท โดยให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนได้ และช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญมากขึ้น
2. ควรมีการสนับสนุนในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยเน้นไปที่การพัฒนาในชุมชน เพื่อให้ได้มนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ในการดำรงชีวิตให้สมช่วงวัยในสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากปัจจัยส่วนบุคคลเช่น ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยชุมชน ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา เป็นต้น
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาด้วยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การจัดสนทนากลุ่ม (focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด และลึกซึ้งกว่านี้

References

- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI). (2019). *Situation of the Thai Elderly 2018*. Nakhon Pathom: Printery.
- Noppamas Theerawekhin. (1999). *Social Psychology and Life*. 3rd. Edition. Bangkok: Thammasat University.
- Phra Phiphitdhammasoontorn (Chaiwat Dhammawatdhano). (1996). *Tesana Variety*. Bangkok: Liang Chiang.
- Prawet Wasi. (1999). *Wellness: Quality of Life of the Elderly*. Bangkok: Folk Doctor.
- Sasiphat Yodpetch and Wanlak Myanker. (2008). *Access to Elderly Act 2003 rights. The Elderly have access to their rights under the Elderly Act 2003*. Bangkok : Thepphenwanis Printing.
- World Health Organization (WHO). (2002). *Active Aging, A Policy Framework*. A contribution of the World Health Organization to the Second United Nations World Assembly on Ageing. Madrid, Spain, April.
- World Health Organization. (2002). *Active Ageing: A Policy Framework*. Geneva: World Health Organization.

การสร้างร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน
ของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในจังหวัดนครราชสีมา

FORMATION OF PUBLIC SECTOR TO DEVELOP THE SYSTEM AND REDUCE THE REPETITIVE
ILLNESS OF MONKS WITH DIABETES AND HYPERTENSION IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พิชิต ปุริมาตร

Pichit Purimart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : Pichitpuri2@hotmail.com

Received 11 November 2021; Revised 11 November 2021; Accepted 10 March 2022.

บทคัดย่อ

การสร้างร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สร้างร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง 2. พัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง 3. สร้างโมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงแบบพึ่งพาตนเอง รองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 รูปหรือคน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูปหรือคน ใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ด้วยการ ร่วมริเริ่ม ร่วมคิดวางวิสัยทัศน์ ร่วมปฏิบัติตามแนวทาง ร่วมประเมิน ร่วมแก้ไขปรับปรุงวิธีการทำงาน การสร้างร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล คณะสงฆ์และวัด 2. พัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ด้วยการพัฒนาปฏิทิน ยาเบาหวาน ความดันโลหิตสูง มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตมีความสับสนในการรับประทานยาเบาหวาน และไม่มีผู้ดูแลกำกับการรับประทานยา ทำให้รับประทานยาผิดวิธี 3. สร้างโมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงแบบพึ่งพาตนเอง รองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ พระสงฆ์มีแนวทางการดูแลตนเอง การจัดทำฐานข้อมูล ด้วยการดูแลสุขภาพพระสงฆ์เกิดเป็นโมเดลต้นแบบ P PAT

คำสำคัญ: ความร่วมมือภาครัฐ, ลดอาการป่วยซ้ำซ้อน, เบาหวาน, ความดันโลหิตสูง

Abstracts

Formation of Public Sector to Develop the System and Reduce the Repetitive Illness of Monks with Diabetes and Hypertension in Nakhon Ratchasima Province. This research has the objectives are; 1. Build cooperation of the government sector. The clergy prevent and reduce the symptoms of recurring illnesses. Monk suffering from diabetes Hypertension 2. Develop a prevention system and reduce symptoms of repeated illnesses for monks suffering from diabetes. Hypertension 3. Build a model to prevent and reduce the recurrence of morbidity, diabetic monks, and self-reliant hypertension. Support to reduce the burden of government budget Research is an integrated approach. With quantitative research the sample group consisted of 160 people with a questionnaire. Data were analyzed by number, percentage, mean and standard deviation. And a qualitative research method from 30 key informants or people using an interview form. Explanatory and descriptive data analysis. The research result was found that. 1. Building cooperation of the government sector the clergy prevent and reduce the symptoms of recurring illnesses. Monk suffering from diabetes Hypertension disease includes joint initiatives, joint ideas and visions. Participate in the implementation of the guidelines, participate in the assessment, and participate in the improvement of working methods. Building cooperation with public health officials Subdistrict Administrative Organizations, Municipalities, Sangha and Temples 2. Develop a system to prevent and reduce symptoms of repeated illnesses for monks suffering from diabetes. high blood pressure with calendar, diabetes medication, high blood pressure It is appropriate to apply to diabetic monks. Blood pressure is confusing to take diabetes medication and there is no supervisor to supervise the medication. Causing drug abuse 3. Build a model to prevent and reduce the recurrence of morbid morbidity, self-reliant diabetic monks and high blood pressure monks. Support to reduce the burden of government budget Monks have guidelines for self-care. Database preparation collecting data on monks suffering from diabetes in the area to use the information for cooperation in both government organizations. People's Organization Monks coordinate cooperation between government agencies and clergy and local temples to connect cooperation between government agencies and clergy. By taking care of the monks' health as a model

Keywords: Public Sector, Reduce the Repetitive Illness, Diabetes, Hypertension

บทนำ

ปัญหาการจัดการภาครัฐในการดูแลสุขภาพประชาชน ปรากฏการณ์การขาดทุนต่อเนื่องจนเงินบำรุงโรงพยาบาลของรัฐติดลบ 558 แห่ง เป็นเงินกว่า 12,700 ล้านบาท จากโรงพยาบาลรัฐ 896 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2562) หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เกิดการลดภาระของภาครัฐและส่งเสริมให้ประชาชนป้องกันและดูแลสุขภาพของตนเอง โดยเฉพาะลดการป่วยซ้ำซ้อนให้มีจำนวนลดลงจะช่วยแบ่งเบาภาระงบประมาณจากภาครัฐได้ และพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

ป่วยด้วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ยังพบด้วยว่าสาเหตุของอาการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ในช่วง 10 ที่ผ่านมามีร้อยละ 90 มาจากอาหารปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ความสะดวกสบาย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรม สุขภาพเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ประชาชนชาวไทยมีปัญหาด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทั้งสภาวะทางจิต โรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อ ซึ่งโรคต่าง ๆ เหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นเป็นเงาตามตัวได้แก่โรคความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวาน เป็นโรคที่มีอัตราการป่วยสูงที่สุด และมีแนวโน้มสูงขึ้น ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญคือพฤติกรรม สุขภาพและวิถีชีวิตที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) เช่นเดียวกับ พระสงฆ์จากข้อมูลการตรวจคัดกรองสุขภาพพระภิกษุ สงฆ์ทั่วประเทศจำนวน 90,250 รูป โดยกรมการแพทย์ ในปีพ.ศ. 2561-2562 พบว่า มีภาวะเจ็บป่วยร้อยละ 30.6 ส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคปอด และโรคหัวใจและหลอดเลือด เลือด มีภาวะน้ำหนักเกินร้อยละ 4.5 ทั้งนี้เนื่องจาก พฤติกรรมสุขภาพไม่ถูกต้อง สาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่งมาจากอาหารที่ใส่บาตรทำบุญของประชาชนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงผลเสียต่อการเจ็บป่วย ของพระภิกษุสงฆ์เช่น แกงกะทิอาหารที่มีไขมันสูงขนมหวานต่างๆเป็นต้น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ดื่มกาแฟ ดื่ม เครื่องดื่มชูกำลังเกินกว่า 2 ขวดต่อวัน และดื่มน้ำสะอาดไม่ถึงวันละ 6 แก้ว ฉันทาอาหารสุกๆ ดิบๆ และมีการออกกำลังกายไม่เพียงพอนอกจากนี้ยังพบว่ามีความเครียด ถึงร้อยละ 54 เนื่องจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เป็นปัญหาสุขภาพและมีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูงเช่น ค่ารักษาพยาบาลของพระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับการตรวจรักษา โรงพยาบาลสงฆ์ปีพ.ศ. 2562 เป็นจำนวน 56,499,198 บาท ซึ่งถ้าพระภิกษุสงฆ์ได้รับการส่งเสริมสุขภาพและมี การดูแลสุขภาพระหว่างเจ็บป่วยที่ดีจะลดปัญหาเหล่านี้ลงได้มาก (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ในการฟื้นฟูสุขภาพหลังการเจ็บป่วยยังพบว่า พระภิกษุสงฆ์จำนวนมากที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและมี ปัญหาทางด้านการเคลื่อนไหวของร่างกายยังไม่ได้รับการ เยี่ยมและฟื้นฟูสุขภาพอย่างถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ของ หน่วยงานสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อย่างจริงจัง ทำให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตไปตามลำพัง เป็นสาเหตุให้พระภิกษุสงฆ์ขาดการกินยาอย่างต่อเนื่อง ขาดการทำกายภาพบำบัด ขาดการส่งเสริมสุขภาพที่จำเป็น การดูแลสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต แม้กระทั่งพระภิกษุสงฆ์ที่มีญาติพี่น้องอยู่ใกล้วัดก็ขาดการ ดูแลเช่นกัน สำหรับการดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ ด้วยตนเองพบว่ามีน้อยมาก ส่วนใหญ่มีเพียงถามทุกข์สุข เท่านั้นและมีค่าใช้จ่ายในการไปพบแพทย์ไปโรงพยาบาล หรือไปรักษาที่คลินิก ซึ่งพระสงฆ์เมื่อป่วยเป็นโรคเรื้อรัง และเป็นพระสูงอายุแพทย์ลงความเห็นว่าเป็นต้องมียา ดูแลอย่างต่อเนื่องเมื่อแพทย์ให้กลับไปรักษาต่อที่วัด ใน อดีตที่ผ่านมาการแก้ไขปัญหารักษาอาพาธจะดำเนินการ บำบัดรักษาที่สถานเอนกนิกายและโรงพยาบาลจัดบริการให้ เท่านั้นส่วนการดูแล บำบัดรักษาด้วยตนเองที่วัดและดูแล ด้วยการสนับสนุนจากชุมชนยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน (ชินชฐา นันทบุตร, 2559)

การพัฒนาแบบป้องกันและลดการปวดซ้ำซ้อนของพระสงฆ์ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ คณะสงฆ์ ภาคประชาชน คำนึงกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในพระสงฆ์ จัดกิจกรรมลดการป่วยซ้ำซ้อนจากโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงของพระสงฆ์ภายใต้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งมีใช้เพียงโรงพยาบาล บนพื้นฐานองค์ความรู้แบบสหวิชาการ ส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ดูแลสุขภาพ บำบัดอาการเจ็บป่วยด้วยตนเอง และตรวจวินิจฉัยสุขภาพตนเองเบื้องต้นได้พร้อมดูแลสุขภาพไม่ให้เกิดโรคร้ายไม่แพ้การตรวจทางการแพทย์ (ทัตทอง เตียตระกูล, 2556) และการสร้างความร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนได้เสีย พัฒนาระบบจากปัญหาสุขภาพพระสงฆ์ จัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์ปัญหาสุขภาพ สร้างนวัตกรรมรองรับการนำองค์ความรู้ไปใช้ป้องกันและลดการปวดซ้ำซ้อนของพระสงฆ์ที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูง เช่น E-book Android App คู่มือป้องกันโรค การเข้าถึงบริการ และขอรับการสนับสนุนกิจกรรม

ดูแลสุขภาพจากหน่วยงาน โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นต้น ผลที่เกิดจากการพัฒนาระบบจะก่อให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเครือข่ายในการป้องกันลดการป่วยซ้ำซ้อนของพระสงฆ์การพัฒนาเทคโนโลยีรองรับการพึ่งพาตนเอง ผลวิจัยเป็นต้นแบบแก่ประชาชนส่งเสริม ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐลดปริมาณการเข้ารับบริการเท่ากับลดภาระค่าใช้จ่ายภาคจากความร่วมของเครือข่าย (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2551)

การศึกษาการสร้างความร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมาก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง อีกทั้งยังได้แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ส่งผลให้เกิดโมเดลองค์ความรู้ในการป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง แบบพึ่งพาตนเองรองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐจากพื้นฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อสร้างโมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์โมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงแบบพึ่งพาตนเองรองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นวิธีการวิจัยผลงานวิธี 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาบริบทและกระบวนการสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์กับวิธีการป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นสำรวจความคิดเห็นของคณะสงฆ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เพื่อทราบถึงรูปแบบการดำเนินงานสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์วิธีการป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการลงพื้นที่สำรวจพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับคณะสงฆ์บูรณาการเป็นวิธีการป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา นำไปสู่กิจกรรมปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้วิจัย คณะผู้วิจัย คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาและหน่วยงานสาธารณสุขผู้มีส่วนได้เสียกับงานวิจัย ครอบคลุมการป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา โดยเน้นการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR)

ขั้นตอนที่ 5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัย คณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการสรุปข้อค้นพบ จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ในขั้นตอนนี้เป็นปฏิบัติการโดยผู้วิจัยดำเนินการเอง บางโอกาสเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมกับการปฏิบัติการ และนำผลที่ได้จากการดำเนินงานทั้งหมด จัดจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมาที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง จาก 32 อำเภอ อำเภอละ 5 รูป รวมทั้งสิ้น 160 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 พระสงฆ์ผู้เป็นตัวแทน กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่วัดด่านเกวียนและวัดดอนขวาง กลุ่มที่ 3 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำวัด (อสว.) กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 30 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

1. แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบการสร้างความร่วมมือของภาครัฐพัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร

2. แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) เพื่อให้ได้อะเอียดข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับ ความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลจากการจดบันทึก และข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงที่ถอดเป็นบทสนทนา มาวิเคราะห์เนื้อหาตามหัวข้อที่กำหนด แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. สร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

การสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา ก่อนดำเนินการสร้างความร่วมมือ คณะสงฆ์และพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสำรวจข้อมูลดูแลพระสงฆ์ ดังนี้ 1. การสร้างความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ด้านให้ความรู้ด้วยการอบรม ด้านจัดกิจกรรม ด้วยการ สืบรวจ กิจกรรมรักษา การตรวจเยี่ยม ติดตามผล ด้านตรวจเยี่ยมด้วยการติดตามอาการ ดูแลสุขภาพการฉีดยาตามคำแนะนำ การสนทนาแลกเปลี่ยนเพื่อจัดทำข้อมูล 2. การสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ด้านการสนับสนุนงบประมาณจัดซื้อเวชภัณฑ์ยา ด้านการบริการจัดรถรับส่งพระสงฆ์อาพาธ 3. การสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้วยการสร้างความร่วมมือตรวจสุขภาพ/รักษา/ฟื้นฟู สร้างความร่วมมือตรวจคัดกรองรักษาพระอาพาธ 4. สร้างความร่วมมือคณะสงฆ์/วัด การร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับคณะสงฆ์ ค้นหาทุนทางสังคม เรียนรู้ศึกษาชุมชน ถอดองค์ความรู้และถอดบทเรียนที่ได้ศึกษามาในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความร่วมมืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผลงานของ และการฝึกปฏิบัติการปฐมพยาบาล และการช่วยฟื้นคืนชีพ แต่ขาดการนำเสนอผลงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์

2. พัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นการปรับปรุงโปรแกรมแนวความคิดการสนับสนุนการจัดการตนเองผู้ป่วยโรคเบาหวานแบบรายบุคคลเพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือเริ่มต้นด้วยตัวผู้ป่วย นำไปสู่ความร่วมมือคณะสงฆ์ ภาครัฐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์และพยาบาล ดูแลป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ทั้งนี้เพราะ พระสงฆ์เป็นกลุ่มผู้ป่วยมีคุณลักษณะแตกต่างจากประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงกำหนดวิธีการสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้มีการจัดการตนเองดูแลตนเองเพื่อรักษาโรคเรื้อรังที่เกิดขึ้น ในรูปแบบของการจัดปฏิทินสุขภาพการจัดปฏิทินยา ปฏิทินพบแพทย์และด้านการปฏิบัติตนเพื่อลดอาการป่วยซ้ำซ้อน

ระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา ด้วย “ปฏิทิน ยาเบาหวาน ความดันโลหิตสูง” มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตมีความสับสนในการรับประทานยาเบาหวาน และ ไม่มีผู้ดูแลกำกับการรับประทานยา ทำให้รับประทานยาผิดวิธี เช่น ผิดเวลา ผิดขนาด ผิดจำนวน ลืม รับประทานยา ปรับลดขนาด

ยาเอง หยุดรับประทานยาบางมื่อ ทำให้รับประทานยาผิดวิธีเนื่องจากได้ผ่านกระบวนการพัฒนารูป แบบอย่าง เป็นระบบตามปัญหา และความต้องการของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตที่ป่วยด้วย โรคเบาหวาน โดยสอดคล้องกับ บริบทพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตแต่ละราย

3. สร้างโมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง แบบพึ่งพาตนเองรองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ

โมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงแบบพึ่งพาตนเองรองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ ดังนี้ 1) การดูแลตัวเอง พระสงฆ์ มีแนวทางและวิธีการจัดการ การดูแลตนเอง ด้วยการเรียนรู้สร้างความเข้าใจเพื่อปรับพฤติกรรม รับรู้ถึงอาการ และภาวะแทรกซ้อนโดย การศึกษาด้วยตนเองและจากบุคลากรสาธารณสุขผู้ให้ข้อมูล ปรับพฤติกรรมการฉันอาหาร การฉันยา การ ออกกำลังกาย 2) การจัดทำฐานข้อมูล เป็นการจัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานอื่น ๆ ในพื้นที่เพื่อ นำข้อมูลมาใช้ปฏิบัติการและลดปัญหาพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานโรค ความดันโลหิตสูงมีภาวะแทรกซ้อน ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพ 3) ปฏิทินสุขภาพ พระอาสาสมัครส่งเสริม สุขภาพประจำวัด (อสม.) ตำบลห้วยทะเลร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลร่วมกันปรับพฤติกรรม ลดอาการป่วยแทรกซ้อนโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง จัดทำปฏิทินพระสุขภาพ ตั้งเป้าหมาย วางแผน กิจกรรมในแต่ละวัน ทั้งการฉันอาหาร และออกกำลังกาย ปฏิบัติให้เกิดความต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่ได้ คือ พระสุขภาพดี ลดน้ำตาล ลดความดันโลหิตสูง ลดอาการป่วย 4) ความร่วมมือ การศึกษาการสร้าง ความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต สูงในจังหวัดนครราชสีมา กำหนดประเด็นความร่วมมือ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ร่วมริเริ่ม 2. ร่วมคิดวางวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทาง 3. ร่วมปฏิบัติตามแนวทาง 4. ร่วมประเมิน 5. ร่วมแก้ไขปรับปรุงวิธีการทำงาน เป็น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับคณะสงฆ์แกนนำเพื่อให้พระสงฆ์ เจ็บป่วยแล้วจะได้รับการดูแลและใช้สิทธิการรักษา 5) เครือข่าย พระสงฆ์เชื่อมโยงเครือข่าย คือ พระกลไกหลักประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับคณะสงฆ์และวัดในพื้นที่

อภิปรายผล

1. สร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วย โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

การสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วย โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา ก่อนดำเนินการสร้างความร่วมมือ คณะสงฆ์และ พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสำรวจข้อมูลดูแลพระสงฆ์ ดังนี้ 1. การสร้างความร่วมมือกับ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ด้านให้ความรู้ด้วยการอบรม ด้านจัดกิจกรรม ด้วยการ สืบถาม กิจกรรมรักษา การตรวจ เยี่ยม ติดตามผล ด้านตรวจเยี่ยมด้วยการติดตามอาการ ดูแลสุขภาพการฉันยาตามคำแนะนำ การสนทนา แลกเปลี่ยนเพื่อจัดทำข้อมูล 2. การสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ด้านการ สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อเวชภัณฑ์ยา ด้านการบริการจัดรถรับส่งพระสงฆ์อาพาธ 3. การสร้างความร่วมมือ กับโรงพยาบาล/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้วยการสร้างความร่วมมือตรวจสุขภาพ/รักษา/ฟื้นฟู สร้างความร่วมมือตรวจคัดกรองรักษาพระอาพาธ 4. สร้างความร่วมมือคณะสงฆ์/วัด การร่วมมือระหว่าง หน่วยงานภาครัฐกับคณะสงฆ์ 1.ค้นหาทุนทางสังคม เรียนรู้ศึกษาชุมชน ถอดองค์ความรู้และถอดบทเรียนที่ได้ ศึกษาในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน 5. สร้างความร่วมมือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.)

1.อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 2.อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพนักเรียน (อสร.) 3.พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) 4.เจ้าหน้าที่ คือ ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขสายงานนี้คลุมถึงตำแหน่งต่างๆ ที่ปฏิบัติงานการสาธารณสุข ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับสาธารณสุขแบบผสมผสาน ทั้งการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การฟื้นฟูสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรคการส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงงานวางแผนครอบครัว 6. สร้างความร่วมมืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ยังขาดการนำเสนอผลงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ สอดคล้องกับ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ใน จังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของ เครือข่าย มีการบูรณาการแนวคิดการดูแลสุขภาพองค์รวมตามหลักการพระพุทธศาสนา เข้ากับหลักการดูแลสุขภาพ ของกระทรวงสาธารณสุข พร้อมทั้งนำสถานการณ์สภาพปัญหาความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ก่อนการพัฒนา ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัด ขอนแก่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ได้แนวทางการดูแลสุขภาพตามระบบการสาธารณสุขว่าสถานบริการ สาธารณสุขซึ่งได้แบ่งการดูแลออกเป็น 4 ด้าน คือ คือ ด้านส่งเสริม ป้องกัน รักษา และการฟื้นฟูสุขภาพ โดยทั้งหมดอยู่ในหลักการของการดูแลสุขภาพองค์รวม

2. พัฒนาระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นการปรับปรุงโปรแกรมแนวคิดการสนับสนุนการจัดการตนเองผู้ป่วยโรคเบาหวานแบบรายบุคคลเพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือเริ่มต้นด้วยตัวผู้ป่วย นำไปสู่ความร่วมมือคณะสงฆ์ ภาครัฐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์และพยาบาล ดูแลป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ดังนั้น จึงกำหนดวิธีการสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้มีการจัดการตนเองดูแลตนเองเพื่อรักษาโรคเรื้อรังที่เกิดขึ้น ในรูปแบบของการจัดปฏิทินสุขภาพการจัดปฏิทินยา ปฏิทินพบแพทย์และด้านการปฏิบัติตนเพื่อลดอาการป่วยซ้ำซ้อน ระบบป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา ด้วย “ปฏิทิน ยาเบาหวาน ความดันโลหิตสูง” มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตที่มีความสับสนในการรับประทานยาเบาหวาน และ ไม่มีผู้ดูแลเกี่ยวกับการรับประทานยา ทำให้รับประทานยาผิดวิธี เช่น ผิดเวลา ผิดขนาด ผิดจำนวน ลืม รับประทานยา ปรับลดขนาดยาเอง หยุดรับประทานยาบางมื้อ ทำให้รับประทานยาผิดวิธีเนื่องจากได้ผ่านกระบวนการพัฒนารูป แบบอย่างเป็นระบบตามปัญหา และความต้องการของพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน โดยสอดคล้องกับ บริบทพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตแต่ละราย สอดคล้องกับ นันทวัน ยิ้มประเสริฐ และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อการจัดการพฤติกรรมด้านอาหารและการออกกำลังกายในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการตนเองด้านการรับประทานอาหาร ได้แก่ รับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ หลีกเลี่ยงแป้ง อาหารหวาน เพิ่มอาหารที่มี กากใย รับประทานอาหารประเภทมังสรีรติการจัดการตนเองด้านการออกกำลังกาย มีการออกกำลังกายแบบแอโรบิก ได้แก่ โยคะและประยุกต์การแสดงท่วงท่าออกกำลังกาย เช่น มโนราห์ ฟ้อนหมอรำกลอน ฟ้อนเจิง รำไม้พลอง เป็นต้น 2)การจัดการโดยทีมสุขภาพ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานและวิธีปฏิบัติตน การกระตุ้นให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่องทางโทรศัพท์ การใช้ไปรษณียบัตร หรือจดหมาย การเยี่ยมบ้าน 3) การจัดการโดยสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนจาก

ครอบครัว การให้กำลังใจโดยกลุ่มเพื่อน เป็นต้น โดยนำแนวปฏิบัติการพยาบาลไปใช้เพื่อการจัดการพฤติกรรมด้านอาหาร และการออกกำลังกายในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน และสอดคล้องกับทรัพย์สินพิริยเหตุ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อความรู้ พฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับความดันโลหิตของกลุ่มเสี่ยงต่อโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ช่วยให้กลุ่มทดลอง มีความรู้ และพฤติกรรมการดูแลตนเองดีขึ้น และทำให้ระดับความดันโลหิตลดลง พยาบาลสามารถนำ โปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ไปใช้กับกลุ่มเสี่ยงต่อโรคความดันโลหิตสูงต่อไป

3. สร้างโมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงแบบพึ่งพาตนเองรองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ

1) การดูแลตัวเอง พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง มีแนวทางและวิธีการจัดการการดูแลตนเองของพระสงฆ์อาพาธ ด้วยการเรียนรู้สร้างความเข้าใจเพื่อปรับพฤติกรรม รับรู้ถึงอาการและภาวะแทรกซ้อนโดยการศึกษาด้วยตนเองและจากบุคลากรสาธารณสุขผู้ให้ข้อมูล ระบุว่าเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการกินอาหาร การฉีดยา การออกกำลังกาย การควบคุมอารมณ์ อาการที่พบเมื่อเป็นเบาหวานพระสงฆ์บางรูปไม่แสดงอาการผิดปกติให้เห็น ในขณะที่พระสงฆ์บางรูปมีอาการผิดปกติ สอดคล้องกับ Pender (1996) กล่าวว่า การบรรลุถึงการมี ศักยภาพของบุคคลที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และได้รับการพัฒนาบุคคลสามารถบรรลุภาวะนี้ได้จากปฏิบัติพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย การใช้ความสามารถในการดูแลตนเอง และมีความพึงพอใจในสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้าง ในขณะที่เดียวกันบุคคลมีการปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพหรือความมั่นคง

2) การจัดทำฐานข้อมูล การจัดทำฐานข้อมูลดูแลสุขภาพพระสงฆ์เป็นการแก้ไขปัญหามาจากการปกปิดข้อมูลรักษาสีที่ผู้ป่วยทำให้การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคำเนินการรวบรวมข้อมูล พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานอื่น ๆ ในพื้นที่ สนับสนุนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต ปัญญาและสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมในวัดเอื้อต่อสุขภาพและความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ส่งผลให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข สอดคล้องกับ สมพันธ์ เตชะอธิก และ วินัย วงศ์อาสา (2555) ได้วิจัยเรื่อง สุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์จากการสร้างเสริมสุขภาวะ สามารถบรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้บ้าง ด้านสังคม ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่า เกิดความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ด้านปัญญา เกิดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การติดต่อทางปัญญา วิเคราะห์หาสาเหตุ จากการเรียนรู้ในการทำตัวชีวิต ข้อมูล แผนที่สุขภาวะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการ ทำให้ชุมชน และอบต. เกิดความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

3) ปฏิทินสุขภาพพระสุขภาพดี พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ตำบลห้วยทะเลขอนแก่นพระสงฆ์ประเพณีปฏิบัติปฏิบัติพระสุขภาพดี ปรับพฤติกรรมตนเองลดอาการป่วยแทรกซ้อนโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ปัจจุบันคือการพิจารณา พิจารณาด้วยปัญญา วิธีการพิจารณาปัจจุบันทั้ง 4 อย่างคือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช และใช้โยนิโสมนสิการเพื่อเป็นปีแห่งพระสุขภาพที่ดี ด้วยการจัดปฏิทินพระสุขภาพดี ตั้งเป้าหมาย วางแผนกิจกรรมในแต่ละวัน ทั้งการกินอาหาร และออกกำลังกายตามพระธรรมวินัย ลงมือปฏิบัติแต่ละวันให้เกิดความต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่ได้ คือ พระสุขภาพดี ลดน้ำตาล ลดความดันโลหิตสูง ลดอาการป่วย ปฏิบัติกิจกรรมทางกายเพื่อป้องกันโรค สอดคล้องกับ สมจิต หนูเจริญกุล (2536) กล่าวว่า การดูแลตนเอง เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนางานสาธารณสุขในปัจจุบันการส่งเสริมการดูแลตนเอง เป็นกลวิธีที่จะทำให้ประชาชนรู้จักดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพให้ กับตนเองและครอบครัวเครือข่ายทางสังคมในชุมชน การดูแลตนเอง คือ การ

ปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลเริ่มและกระทำด้วยตนเองเพื่อรักษาชีวิตสุขภาพและความผาสุกของตนเอง ลักษณะการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของแต่ละคน ที่จะเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติให้สัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่มากระทบการเรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตประจำวันในสิ่งแวดล้อมต่างๆ

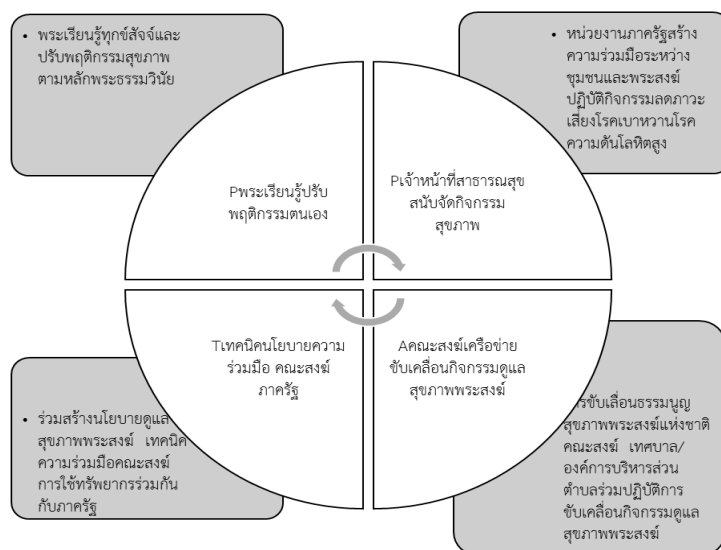
4) ความร่วมมือ การศึกษาการสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา กำหนดประเด็นความร่วมมือ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ร่วมริเริ่ม 2. ร่วมคิดวางวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทาง 3. ร่วมปฏิบัติตามแนวทาง 4. ร่วมประเมิน 5. ร่วมแก้ไขปรับปรุงวิธีการทำงาน เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับคณะสงฆ์แกนนำเพื่อให้พระสงฆ์ได้รับการดูแลและใช้สิทธิรักษาพยาบาล สอดคล้องกับ สมพันธ์ เตชะอธิกและวินัย วงศ์อาสา (2555) ได้วิจัยเรื่อง สุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข ผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์จากการสร้างเสริมสุขภาวะ สามารถบรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้บ้าง ด้านสังคม ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่า เกิดความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ด้านปัญญา เกิดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การติดต่อทางปัญญา วิเคราะห์หาสาเหตุ จากการเรียนรู้ในการทำตัวชี้วัด ข้อมูล แผนที่สุขภาวะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการ ทำให้ชุมชน และอบต. เกิดความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น แต่ยังไม่บรรลุผลการพัฒนาสุขภาวะเพื่อความอยู่ดีมีสุข ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานและต้องมีระบบสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชน ท้องถิ่นขยายกิจกรรมจนนำไปสู่การลดหรือแก้ไขปัญหายุ่งยากได้อย่างยั่งยืน

5) เครือข่าย พระสงฆ์เชื่อมโยงเครือข่ายเชื่อมต่อกับความร่วมมือระดับประเทศความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับคณะสงฆ์และวัดในพื้นที่ อาศัยการขับเคลื่อนผ่านองค์กรภาครัฐที่ให้การสนับสนุนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ได้แก่ กองทุนหลักประกันสุขภาพ เขต 9 นครราชสีมา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาลสนับสนุนให้วัดพัฒนาขับเคลื่อนงานสุขภาพพระสงฆ์ นำเสนอแนวทางประยุกต์หลักพระสงฆ์ นักพัฒนากับการพัฒนาระบบสุขภาพพระสงฆ์ บัณฑิต 7 ขั้นเพื่อการพัฒนา ดังนี้ ขั้นที่ 1 ค้นหาทุนทางสังคม เรียนรู้ศึกษาชุมชน ขั้นที่ 2 ถอดองค์ความรู้และถอดบทเรียนที่ได้ศึกษามา ขั้นที่ 3 ในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อปลูกจิตสำนึกต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนตนเอง ขั้นที่ 4 ก็พยายามพัฒนาปรับปรุงและสร้างความรู้ภูมิใจในชุมชนโดยการเสริมแรงสนับสนุนที่เข้มแข็ง เมื่อเกิดพลัง และความสุขในการมองชุมชน ขั้นที่ 5 คือการพยายามหาทางออกและแก้ปัญหาในชุมชนของตนเอง เมื่อเห็นว่าการทำงานได้ผลในระดับหนึ่งควรเป็นแบบอย่างต่อการเรียนรู้ในชุมชนอื่นๆ ขั้นที่ 6 คือ ขยายผลสู่ชุมชนอื่น เพื่อเป็นแบบอย่าง ขั้นที่ 7 นำความรู้เหล่านั้น ไปสู่เวทีสาธารณะ และสร้างวิทยากรในชุมชน มีห้องปฐมพยาบาลและมีผู้ปฏิบัติงานดูแลเวลาอาหาร สอดคล้องกับ พระครูสุวิธานพัฒน์ธิต (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัด ขอนแก่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย มีการบูรณาการแนวคิดการดูแลสุขภาพองค์รวมตามหลักการพระพุทธศาสนา เข้ากับหลักการดูแลสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข พร้อมทั้งนำสถานการณ์สภาพปัญหาความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ก่อนการพัฒนา ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

สรุปองค์ความรู้

นโยบายของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อการช่วยสนับสนุนลดอาการป่วยซ้ำซ้อนของพระสงฆ์คือการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสงฆ์มีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้แก่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 9 เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขอำเภอ

จัดสรรงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลสนับสนุนการจัดกิจกรรมฟื้นฟูและดูแลสุขภาพพระสงฆ์ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดระดับตำบลสามารถเขียนของบประมาณและจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือระหว่างวัดกับหน่วยงานภาครัฐในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์และประชาชนอีกทั้ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา ได้จัดห้องรองรับการจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐให้เป็นศูนย์ปฏิบัติงานของพระอาสาสมัคร ส่งเสริมสุขภาพประจำวัดตำบลห้วยทะเลให้ เกิดการจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือดูแลสุขภาพพระสงฆ์และประชาชน ทำให้เกิดการปฏิบัติการร่วมกันกับเครือข่ายดูแลสุขภาพประชาชนและองค์กรภาครัฐเทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมกับเครื่องและสร้างความร่วมมือ ดูแลสุขภาพพระสงฆ์เกิดเป็นโมเดลต้นแบบ P PAT

แผนภาพที่ 4.4 โมเดล P PAT (อ่านออกเสียงว่า “พี พระ”)

P คือ พระเรียนรู้ร้อยสี่ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยทำความเข้าใจทุกข์เวทนาที่เกิดจากการป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง สมุทัย กำจัด งดเว้นอาหารที่ส่งผลต่อสุขภาพ นิโรธ เป้าหมายกิจกรรมตามปฏิทินสุขภาพ และมรรค วิธีการปรับพฤติกรรมสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งพระสงฆ์ต้องเริ่มต้นเรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง

P หน่วยงานภาครัฐสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและพระสงฆ์ปฏิบัติกิจกรรมลดภาวะเสี่ยงโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูง

A การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ คณะสงฆ์ เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมปฏิบัติการขับเคลื่อนกิจกรรมดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่กับพระสงฆ์ให้เกิดการแอคชั่นกิจกรรมวัดสร้างสุขภาพสนองตอบตามความต้องการชุมชน

T ร่วมสร้างนโยบายดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เทคนิคความร่วมมือคณะสงฆ์การใช้ทรัพยากรร่วมกันกับภาครัฐ จัดโครงการและกิจกรรมเพื่อให้มีเทคนิคในการจัดการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ที่เหมาะสมนำไปสู่การสร้างความร่วมมือภายใต้แผนงานโครงการยุทธศาสตร์ที่สำคัญร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีสนับสนุนการสร้างความร่วมมือของภาครัฐ คณะสงฆ์ป้องกันและลดอาการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดนครราชสีมา

1.2 วัดควรส่งพระสงฆ์หรือผู้แทนวัดเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการและนำเสนอข้อมูลความต้องการของคณะสงฆ์ต่อเวทีกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล เพื่อจัดทำฐานข้อมูลดูแลสุขภาพประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง สำหรับพระสงฆ์

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบโมเดลป้องกันและลดการป่วยซ้ำซ้อนพระสงฆ์ป่วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงแบบพึ่งพาตนเอง รองรับการลดภาระงบประมาณภาครัฐ

References

- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2008). *A Report of Special Illness*. Nonthaburi: Department of Disease Control, Ministry of Public Health
- Division of Agricultural Community Enterprise Development, Department of Agriculture Extension. (2016) *Community Enterprises: An Approach for Sustainable Self-Reliance*. Bangkok: Department of Agriculture Extension.
- Kanittar Nantabut. (2016). *Community Health Care System – Concept, Instrument and Design*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Ministry of Public Health. (2017). *A Guideline of Community Health Services for Community Health Centers*. Nonthaburi: Ministry of Public Health.
- Ministry of Public Health. (2519). *Community Development Plan and Health Management*. Nonthaburi: Ministry of Public Health.
- National Health Commission Office. (2019). *National Health Act B.E. 2560 (2017)*. 3rd ed. Bangkok: JS Printing House
- Nuntawan Yimprasert et al. (2016). The Development of Nursing Practice Guideline on Behavior Management of Diet and Exercise for Blood Glucose Control of Type II Diabetes. *Kasem Bundit Journal*. Volume 16 No. 2 (July – December)
- Pender, N.J., (1996). *Health Promotion in Nursing Practice*. 2nd ed. Connecticut: Appleton and Lange.
- Phra Kru Suvithanpatthanabandit et al. (2015). *Model Development of Monk's Holistic Health Care in Khon Kaen Province through the Network Participation*. Khon Kaen: The Office of Disease Prevention and Control 6.
- Phra Kru Suvithanpatthanabandit. (2014). *Model Development of Monk's Holistic Health Care in Khon Kaen Province through the Network Participation*. Research Report. Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Somjit Hanucharoenkul. (1993). *Self-Care: Sciences and Arts of Nursing*. 2nd ed. Bangkok: VJ Printing.

Somphant Techaatik and Winai Wong-asa. (2012). Community Health for Well-Being. *Humanities and Social Sciences Journal*. Volume 29 No. 2 (May – August).

Sukanya Athip-anan et al. (2007). *Strategic Development for Self-Reliance of Community Enterprises*. Research Report. Department of Agriculture Extension.

**รูปแบบกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการ
พัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย**
**DRIVING MECHANISM MODEL OF ECONOMY AND SOCIETY IN
THE DEVELOPMENT CAPITAL OF RESOURCE AND THAI CULTURAL CAPITAL**

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ ภูโคกหวาย¹ และ พระเทพศาสนานิพนธ์
Phrakhrubaidika Theerayut Phookhokwai¹ and Phrathepsatsanaphiban
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail : teerayut.phu@mcu.ac.th¹

Received 27 January 2022; Revised 8 March 2022; Accepted 12 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและเชิงปฏิบัติการ ใช้แนวคิดแนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่การวิจัยคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสังขละบุรี กาญจนบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มประชาชนในชุมชน กลุ่มผู้ค้าและผู้ผลิต และกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้มีแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและวิเคราะห์บริบท ผลการวิจัยพบว่า

1. เจือ้นไขและข้อจำกัดในมิติการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ 1) ชุมชนกับการจัดการตนเอง 2) องค์การท้องถิ่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และ 3) ทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทยเพื่อการขับเคลื่อน แต่ละขั้นตอนอาศัยความเข้าใจ และร่วมมือจากในชุมชน เป็นกระบวนการ เป็นขั้นเป็นตอน และจริงจังกับกระบวนการ

2. กลไกการขับเคลื่อน มีการจัดทำแผนชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีกระบวนการจัดการของชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมเพิ่มคุณค่า ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นเครือข่ายชุมชน และมีการขยายไปนอกชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์

3. รูปแบบการขับเคลื่อน ชุมชนบ้านวังกะจัดทำแผนพัฒนา มีการสำรวจข้อมูล สู่การหารือในชุมชนหน่วยงานทุกฝ่าย เพื่อระดมปัญหาและแนวทางแก้ไข มาจัดทำแผนปฏิบัติในระยะต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ที่ดินทำกิน ราคาผลผลิตต่ำ การฟื้นฟูทรัพยากร การจัดระบบสวัสดิการชุมชนที่มีเป้าหมายชัดเจน และจัดการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้ใช้เป็นยุทธศาสตร์ชุมชนใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน เพื่อเกิดรูปแบบความเป็นธรรม สู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศ

คำสำคัญ: ทุนทางทรัพยากร, ทุนทางวัฒนธรรมไทย, กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม

Abstract

This research paper combines participatory and action research techniques. The framework for the research makes use of the concepts of social capital, strong communities, and sufficiency economy. The focus of this study is on community entrepreneurial organizations in Kanchanaburi's Sangkhabori District. Key informants consisted of 40 people from the community, traders and manufacturers, and local wisdom teachers. Interview forms, non-participant observation, and group discussions were used as research instruments to analyze the situation in context and evaluate the results. The study found that

1. The economic and social dimensions of driving are hampered by certain conditions and constraints 1) Self-management and community participation 2) local organizations and economic growth on a fundamental level; and 3) resource capital and Thai cultural capital for driving. Each stage is predicated on comprehension, and community cooperation is a methodical, step-by-step approach.

2. The driving mechanism is a community plan; a strong community will have a community management process, will learn together, will engage in activities that add value to the community's connection system as a community network, and will spread beyond the community.

3. The Ban Wang Ka research area's model of the driving mechanism has established a development plan and conducted a data analysis. To engage the community in discussion, all departments mobilized challenges and solutions in order to develop action plans at various levels based on their needs. To address poverty, arable land, and low crop prices, to rehabilitate resources, and to develop a well-defined and co-organized system of community welfare for a robust and self-supporting community.

The knowledge gathered serves as a community plan, a mechanism for economic and social development within the community, with the goal of establishing a fair model of economic and social security at the national level.

Keywords: resource capital, Thai cultural capital, economic and social driving processes

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่ชัดเจนขึ้น ตัวชี้วัดเพื่อประเมินประสิทธิผลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมได้แก่ ดัชนี EPI (Environmental Performance Index) ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในปี 2563 พบว่าประเทศไทยมีคะแนน EPI เท่ากับ 45.4 โดยมีคะแนนด้านสุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental health) เท่ากับ 48.4 และความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ (Ecosystem vitality) เท่ากับ 43.5 (The 2020 EPI, 2021) ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสาเหตุที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่สำเร็จ เนื่องจากการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ยึดหลักทางสายกลาง ขาดความพอเพียง ใช้

ธรรมชาติเกิดความจำเป็น และนำมาซึ่งมลพิษต่างๆ (Leetrakun, 2017) หากยังไม่ปรับเปลี่ยนระบบคิดและวิธีการดำเนินดังกล่าว จะต้องเผชิญกับปัญหามลพิษ อีกทั้งเมื่อมาพบกับสถานการณ์และแนวโน้มจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยประกอบกับโครงสร้างประชากรของประเทศ ไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในปี 2567 (Bureau of Environmental Health, 2017) เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) นอกจากนั้นสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฐานทรัพยากรธรรมชาติลดลงและเสื่อมโทรมเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพ จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า ด้วยทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรม จึงทำให้รัฐบาลเน้นการพัฒนาประเทศที่ยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนา ยึดทางสายกลาง อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลและพอดี และพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศ (NESDC, 2021) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศมีแนวโน้มการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับสูง ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนและสมดุลของการพัฒนาชุมชน แนวทางการพัฒนาที่สำคัญในการพัฒนาภาคกลางเป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ต้องใช้ประโยชน์จากศักยภาพและภูมิสังคมเฉพาะของพื้นที่และการดำเนินยุทธศาสตร์ จะนำไปสู่โอกาสในการกระจายความเจริญและยกระดับรายได้ของประชาชนในชุมชนโดยการพัฒนาให้เป็นชุมชนเมืองน่าอยู่ มีศักยภาพในการรองรับการค้าการลงทุนในพื้นที่ระดับภูมิภาค เพื่อที่จะลดการกระจุกตัวของการพัฒนาในเขตกรุงเทพและปริมณฑล (NESDC, 2019)

ระบบเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และศาสนา ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สามารถนำไปบริหารจัดการเพื่อสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจขึ้น และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาสู่ยุค Thailand 4.0 ทำให้ประเทศสามารถที่จะหลุดพ้นจากกับดักด้านรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำและกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (Phioku, 2017) โดยมีวิสาหกิจชุมชนที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีความยั่งยืน (Inbueng et al., 2021). การส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตามชุมชนแถบนี้ ขาดการขับเคลื่อนทางทุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม และยังไม่มีการพัฒนาเชื่อมโยงไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพหรือเต็มศักยภาพ การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมและการต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการใหม่ เพื่อเป็นการวางรากฐานสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในอนาคต การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากร ธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พัฒนาระบบเกษตรกรรมให้ยั่งยืน ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคตจากการขยายตัวของเมืองได้อย่างสมดุล (NESDC, 2017)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อสร้างและนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม โดยพัฒนาศักยภาพทุนทางสังคม โดยมุ่งเน้นทางด้านทุนทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง พัฒนาประสิทธิภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงแผนการดำเนินงานในการปฏิบัติงานและการดำเนินการวิจัย โดยจะต้องคำนึงถึงความต้องการของส่วนรวมและดำรงไว้ซึ่งองค์ความรู้และวิถีชีวิตบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสร้างกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อวิเคราะห์กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย
3. เพื่อนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย ได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษางานวิจัยของ วิฑูรย์ แก้วสุวรรณ และคณะ (Kaewsuan et al., 2015) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมสร้างพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุน และทรัพยากรในมิติต่างๆ แนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม ยังคงมีลักษณะของสภาพปัญหาคล้ายคลึงกับช่วงเวลาแห่งการพัฒนาในอดีต แต่มีแนวโน้มไปในทางก้าวหน้าและพัฒนาเข้าใกล้กับเป้าหมาย เมื่อนำหลักการพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างความมั่นคงให้กับวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้นโดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการพัฒนาศักยภาพของบุคคลากรและสมาชิก การสะสมเงินออม โดยความมีเหตุมีผล และการบริหารจัดการ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและความโปร่งใส (Anantanatorn, 2019). สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการจัดการตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ด้านการมีคุณธรรม ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ด้านความพอประมาณ และด้านการมีความรู้ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนนั้น เป็นองค์กรธุรกิจที่ก่อเกิดมาด้วยหลักการตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว เมื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร การรวมกลุ่มเครือข่าย การถ่ายทอดความรู้กระบวนการทำงาน รวมไปถึงการช่วยเหลือคนในชุมชน จึงมีทั้งความรู้ ความพอเพียง มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินธุรกิจจึงทำให้การจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง (Jintana & Anantanatorn, 2020). การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญา มีคุณค่าความเชื่อด้านศาสนาและวิถีวัฒนธรรม มีเครือข่ายทางสังคม การดำเนินชีวิต

เรียบง่ายยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต การพัฒนาเทคนิคการผลิต และการตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้สวยงามยิ่งขึ้น พัฒนาการทำบัญชีอย่างมีระบบและต่อเนื่อง เพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์และขยายทางธุรกิจได้ร่วมพัฒนาและสืบทอดกิจการของกลุ่ม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์ สร้างจุดเด่น ทัศนศิลป์อัตลักษณ์ สื่อสารเรื่องราว คุณค่าทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ลงในตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ของสินค้า พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมการตลาดของวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น คือ การพึ่งตนเอง การพึ่งพาร่วมมือกัน และการร่วมมือกับภายนอกชุมชนโดยมีแนวปฏิบัติตนระดับครอบครัว และระดับชุมชน (Jirayukul et al., 2018)

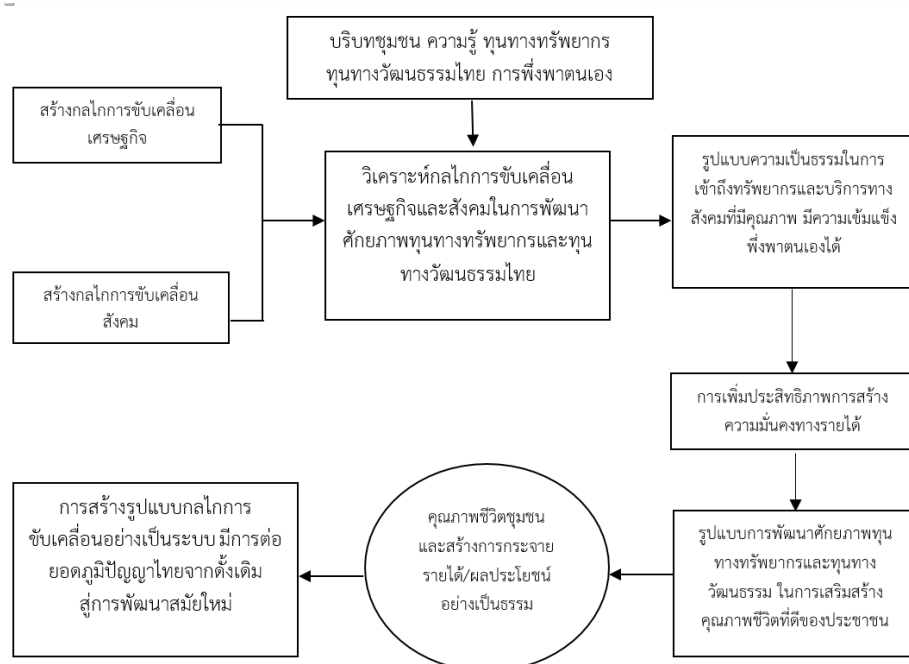
2. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม จากการศึกษางานวิจัยของ ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ (Siriphattrasophon, 2020) องค์ความรู้และองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ทำให้เกิดกระแสความตื่นตัวในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก นโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของภาครัฐที่ออกมาล้วนอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งสิ้น ยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ วิสัยทัศน์และนโยบายของประเทศในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดเป็นความได้เปรียบเชิงแข่งขันในเวทีโลก การพัฒนาขีดความสามารถของพลเมืองภายในประเทศและเกิดเป็นความได้เปรียบอย่างยั่งยืน การกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ควบคู่ไปกับการเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน และมีความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นเรื่องของการกำหนดกลยุทธ์ทุนทางทรัพยากรมนุษย์ขององค์การเพื่อเสริมสร้าง และพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่องค์การต้องให้ความสำคัญ และจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยการนำเอาปัจจัยหลักสามประการซึ่งประกอบด้วย Competitive Strategy Human Capital Strategy และ HR Function Strategy (Udom et al., 2020) สภาพทุนทางสังคมของชุมชนได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ด้านทุนสถาบันประกอบด้วย สถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ นันทนาการ และสถาบันอื่น ๆ ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วิธีการนำทุนทางสังคมไปบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการสร้างและพัฒนาศักยภาพ แก่นนำชุมชนสร้างการมีส่วนร่วม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การค้นหาทุนในชุมชน การทดลองนำมาปฏิบัติ การขยายผลต่อยอด การสร้างศูนย์การเรียนรู้ (Kongkhum, 2018) “ทุนทางสังคม” แบ่งออกเป็นทุนที่เป็นรูปธรรมที่เป็นทรัพยากร พื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การทำการเกษตรและยังเป็นเส้นทางการคมนาคมในสมัยอดีต และนามธรรม ได้แก่ ประเพณีที่เป็นจุดเด่น (Phrakhruphichitworawet & Phramahasumek, 2020) รูปแบบในการบูรณาการระหว่าง ทุนทางสังคม ที่ประกอบด้วย ความไว้วางใจ บรรทัดฐาน และเครือข่ายทางสังคม และ ทุนมนุษย์ ที่ประกอบด้วย ความรู้ ความคิด ลักษณะนิสัย ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการบูรณาการใน 4 ด้าน ได้แก่ การบูรณาการทางวัฒนธรรม การบูรณาการทางบรรทัดฐาน การบูรณาการสื่อสาร และการบูรณาการหน้าที่ (Petchlaor et al., 2018) ทุนทางสังคมของไทยมีลักษณะเป็นระบบและซับซ้อน ทั้งมิติความเป็นทางการ มิติมุ่งเน้นเพื่อคนภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งเป็นแบบเปิดกว้างมากกว่า วิธีการเสริมสร้างทุนทางสังคมของไทยใช้ทั้งแบบตามจารีตประเพณี เน้นร่วมกิจกรรมตามประเพณี และใช้ความเป็นเครือข่าย และแบบสมัยใหม่ เน้นใช้การขัดเกลาทางสังคม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอด/ศึกษา การฝึกปฏิบัติและการต่อยอด ผ่านสถาบันหลัก คือ ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและรัฐ (Chaiumporn, 2017)

3. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม จากการศึกษางานวิจัยของ อุทัย ภูคคหิน (Phukodhin, 2017) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คือ การปฏิบัติ การเป็นตัวแทนการแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือวัตถุสิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชนยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขามีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน และทำให้เกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย เพื่อที่จะมีประชาชนที่มีคุณภาพ และจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศได้ การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานราก วิถีชีวิตชุมชนชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยยังให้ความเคารพผู้อาวุโสภายในชุมชน มีความเกื้อกูลกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง ให้ความสำคัญกับความสามัคคีกันและทำประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันภายในชุมชน มีความรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ ปรับปรุงและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม มีส่วนร่วมในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุร่วมกันสืบทอดประเพณีโบราณ อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณี สร้างความรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และด้านคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมชาวชุมชน มีจิตสำนึกของชุมชนร่วมกัน และปลูกฝังความเชื่อของชุมชนต่อชนรุ่นหลัง (Katiyachan et al., 2021)

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ ประโยชน์เพื่อเป็นความรู้ องค์ประกอบบทบาทหน้าที่ของทุนทางสังคม เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทุนทางสังคมของชุมชน และ ศึกษาทุนทางสังคมในประเด็น ทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงทฤษฎี หลักการ แนวคิด จากเอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีวิจัย คือ ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและระดมความคิด และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงแผนการดำเนินงานในการปฏิบัติงานและการดำเนินการวิจัย โดยจะต้องคำนึงถึงความต้องการของส่วนรวมและดำรงไว้ซึ่งองค์ความรู้และวิถีชีวิตบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกภายในชุมชนกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้การสัมภาษณ์เชิง โดยคัดเลือกจากผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้นำชุมชน 10 ท่าน ผู้สร้างสรรค์ 10 ท่าน นักท่องเที่ยว (ลูกค้า) 10 ท่าน ภาครัฐและภาคเอกชน 10 ท่าน สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เกิดจากวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีประเด็นที่ถาม ได้แก่

1. ในชุมชนมีศักยภาพทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย อะไรบ้าง
2. กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย เป็นอย่างไร
3. วิธีการดำเนินชีวิตทางด้านวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ และทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีมีอะไรบ้าง
4. กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มีอะไรบ้าง
5. ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย มีอะไรบ้าง

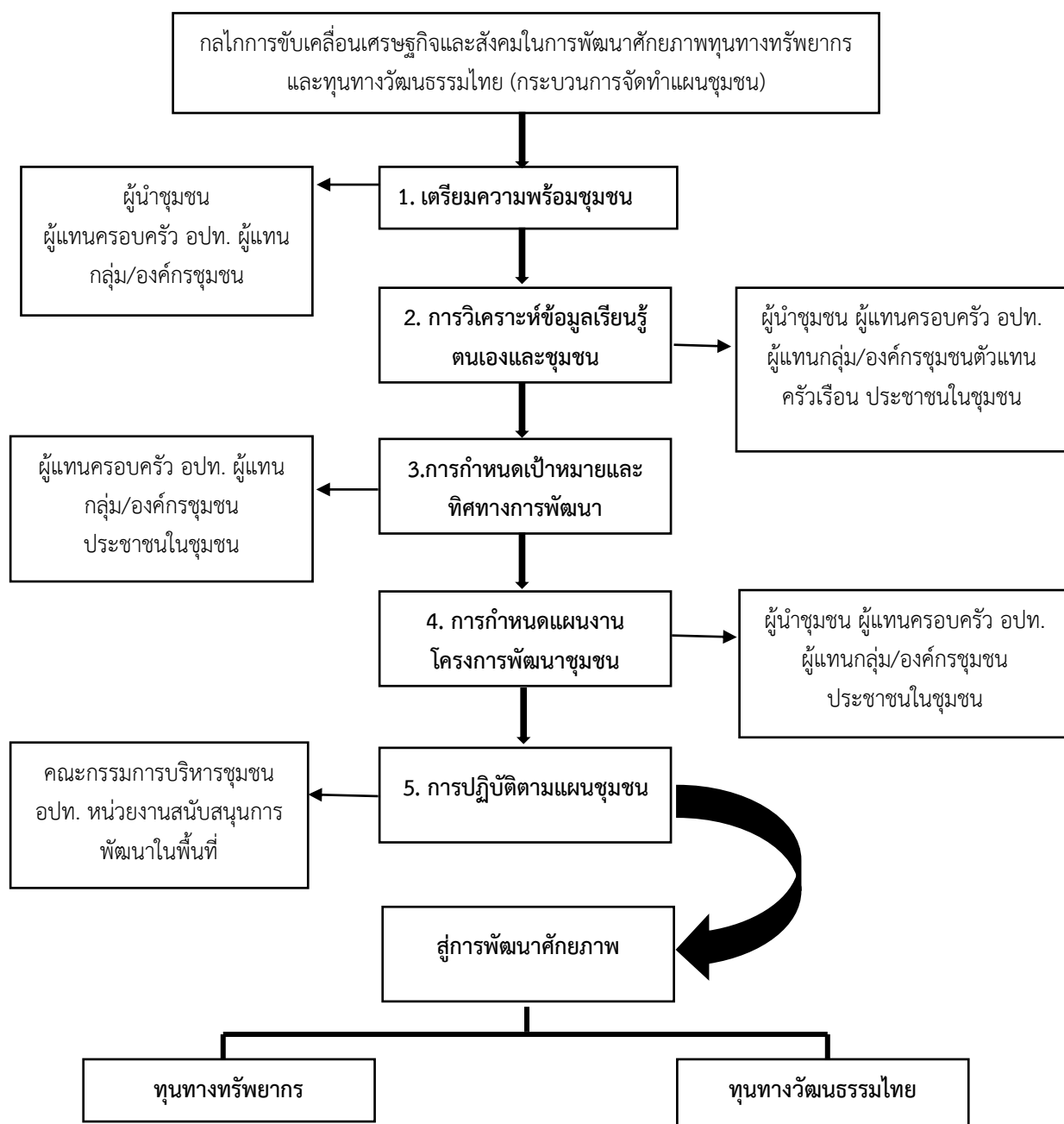
ในการวิเคราะห์การวิจัย มีการสอบถามความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลด้วยวิธีแบบสามเส้า (Triangulation) ในด้านผู้วิจัยและด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้วิธีสังเกตควบคู่กัน รวมทั้งการประชุมทีมของคณะผู้วิจัยของ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ในแต่ละประเด็นปัญหาในแต่ละบริบทของชุมชนที่ศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย สถานการณ์ ศักยภาพ ต้นทุน และเงื่อนไข ข้อจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในมิติการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม วิถีชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากเดิมในอดีตที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผู้คนในชุมชนมีลักษณะการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับฐานทางทรัพยากรและทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา มีวิถีชีวิตแบบยังชีพและพอเพียง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมไทยภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ จึงต้องมีการสร้างความเข้มแข็งจากฐานรากของชุมชนท้องถิ่น และทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย เพื่อให้ชุมชนพลิกฟื้นศักยภาพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีปรัชญาและแนวคิดการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง โดยยึดหลักการให้ “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนและชุมชนว่าจะสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและทุนชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ชุมชนร่วมกันกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง โดยเริ่มเก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติการ และลงมือปฏิบัติ โดยอาศัยศักยภาพและทุนทางสังคมของชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นต้องมีการจัดทำ “แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง” หรือ “แผนชีวิตชุมชน” ซึ่งเป็นแผนการทำงานหรือแผนปฏิบัติการของชาวบ้าน เป็นข้อตกลงร่วมของคนในชุมชนว่า

จะทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร การทำแผนชุมชนถือว่าเป็นการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนได้ค้นหาศักยภาพตนเอง และสามารถพัฒนาศักยภาพไปสู่การพึ่งตนเองได้ เป้าหมายของ “แผนชีวิตชุมชน” จึงเป็นการทำให้คนในชุมชนรู้จักตนเอง ปรับวิธีคิด เปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมกันกำหนดอนาคตของชุมชนท้องถิ่น โดยนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชนและลดปัญหาความยากจน คนในชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจ มีศักดิ์ศรี มีที่ยืนในสังคม ส่วนเป้าหมายระดับนโยบาย เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง วิธีปฏิบัติของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากเดิมที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย มาเป็นการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมระหว่าง ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีพัฒนา โดยมีชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนหลัก เป็นการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ในการพัฒนา ผ่านกระบวนการแผนชีวิตชุมชน ในการพัฒนาให้ท้องถิ่นของตนเองให้ดีขึ้นนั้น ต้องตั้งใจทำ ร่วมมือกันทำ และทำอย่างเป็นกระบวนการ เป็นขั้นเป็นตอน ต้องจริงจังกับกระบวนการที่เชื่อมโยงแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง ยุทธศาสตร์ของจังหวัด และยุทธศาสตร์ชาติ

2. การสร้างกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนวังกะ ที่มีวัฒนธรรมและมีภูมิปัญญาอยู่ในหัวใจ การพึ่งตนเองของชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความอดทน เพราะแต่ละขั้นตอนที่ทำได้ต้องอาศัยความเข้าใจ และความร่วมมือนอกจากชาวบ้านในชุมชน การสร้างกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ยึดการจัดทำแผนชุมชนเป็นหลักได้ ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีกระบวนการในการจัดการของชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมเพิ่มคุณค่าทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เป็นเครือข่ายชุมชน และมีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชนในลักษณะสร้างความสัมพันธ์ ดังนั้น ชุมชนจึงต้องร่วมกันสร้างพลังชุมชน และใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน สรุปเป็นกระบวนการได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (กระบวนการจัดทำแผนชุมชน)

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนครอบครัว อปท. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมงานระดับชุมชนมีความพร้อมและมีแนวทางในการจัดกระบวนการแผนชุมชน ผู้นำชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและสามารถระบุความจำเป็นในการจัดกระบวนการแผนชุมชน มีการกำหนดแผนปฏิบัติการและยอมรับพร้อมมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนชุมชนประเด็นการเรียนรู้ มีเป้าหมายของการทำงานเพื่อชุมชนและความสำคัญของประชาชนทุกคนในการทำงานเพื่อชุมชน เกิดแนวคิดการจัดกระบวนการแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเรียนรู้ตนเองและชุมชน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนครอบครัว อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน ตัวแทนครัวเรือนประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้ข้อมูลตนเอง ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะทุนทางสังคมและสภาพปัญหา สามารถวิเคราะห์สาเหตุปัญหาและจัดลำดับความต้องการของชุมชน ชุมชนรู้ถึงศักยภาพที่มีอยู่ และปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย ผู้แทนครอบครัว อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์ในขั้นตอนนี้ เพื่อให้ชุมชนกำหนดเป้าหมายว่าจะพัฒนาไปเป็นชุมชนแบบไหนในอนาคตพร้อมทั้งกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาตามศักยภาพของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดแผนงานโครงการพัฒนาชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ผู้แทนครอบครัว อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นชุมชนที่ปรารถนา

ขั้นตอนที่ 5 ปฏิบัติตามแผนชุมชน กลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการบริหารชุมชน อบต. หน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่ วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามแผนชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมการจัดทำแผนชุมชนตาม ขั้นตอนดังกล่าว เป็นแนวทางที่ในการส่งเสริมกระบวนการแผนชุมชน อาจปรับให้เข้ากับบริบทล้อมรอบหรือภูมิสังคมแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการดำเนินงานนั้น ๆ

ในการสร้างกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมนั้น สามารถยึดการจัดทำแผนชุมชนเป็นหลักได้ เนื่องจากการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนจึงต้องร่วมกัน สร้างพลังชุมชน และใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน

3. การนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรม เป็นการกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก เมื่อได้ถอดบทเรียนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เกิดรูปธรรมของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจากระดับหมู่บ้านเพื่อนำเสนอ “การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” โดยมีขั้นตอนดำเนินการประกอบไปด้วย

1) ทำความเข้าใจกับผู้นำหมู่บ้าน ทำความเข้าใจในการจัดทำแผนว่า “ทำไปทำไม ทำเพื่ออะไร” เพื่อให้ผู้นำได้เข้าใจเกี่ยวกับการทำแผนทั้งแนวคิด กระบวนการ ขั้นตอน หลักคิด สำคัญของการทำแผนชุมชน

2) หาแกนนำ อาสาสมัคร และคณะทำงานในการจัดเก็บข้อมูล

3) ผู้ใหญ่บ้านประมุขชาวบ้านทำความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจ และร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ชัดเจน และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เป็นปัญหาร่วม

4) จัดเก็บข้อมูล เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลในการนำมาทำแผนชุมชนเพราะนอกจากแผนจะมาจากปัญหาความต้องการร่วมแล้วยังมาจากรู้อยากเห็นข้อมูลอีกด้วย

5) วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและสามารถแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดตามความต้องการของชาวบ้าน

6) เปิดเวทีชาวบ้านหรือประชาคมหมู่บ้านเพื่อคืนข้อมูลที่ชาวบ้านให้มาและให้ชาวบ้านวิเคราะห์ร่วมค้นหาปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหามาของชุมชน

- 7) สรุปแผนงานและเรียบเรียงแผนงานโครงการ ตามลำดับการแก้ไขปัญหา จากความจำเป็นมาก ไปถึงน้อยโดยใช้เวทีประชาคมหมู่บ้าน
- 8) จัดพิมพ์แผนงานเป็นรูปเล่มของแต่ละหมู่บ้าน
- 9) เสนอแผนชุมชนเข้าสู่เทศบาลตำบลโดยใช้เวทีประชุมสภาเทศบาลตำบลวังกะ
- 10) ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และติดตามแผนงานที่เข้าสู่แผนพัฒนา 3 ปี ของ เทศบาลตำบลวังกะ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนวังกะ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านวังกะจากอดีตที่เป็นชุมชนแห่งความพอเพียง มีวิถีการผลิตทางการเกษตรแบบธรรมชาติ ทำนาปีละครั้ง มีการปลูกพืชผักผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ การผลิตเป็นไปเพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่นับวันวิถีการทำการเกษตรของชุมชนบ้านวังกะเริ่มเปลี่ยนไปสู่การผลิตเพื่อการค้า เร่งปลูก เร่งผลิต หากปีใดเกิดภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง โรคแมลงระบาด ผลผลิตตกต่ำ ก็ต้องกู้เงินมาทำกิน และสุดท้ายก็มีหนี้สินก้อนโตสภาพที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเริ่มรู้สึกตัวว่าชุมชนกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจอยู่ และจากจุดนี้เอง ชุมชนจึงเริ่มกำหนดทิศทางการทำงานชุมชน ด้วยมุ่งหวังที่จะสร้างชุมชนที่อยู่ดีมีสุขให้เกิดขึ้น เกิดการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสุขภาพชุมชนที่ทำงานผ่านกลไกของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมจากชาวชุมชน ให้ข้อมูล ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน จากเรื่องสุขภาพใกล้ตัว ใกล้ครอบครัว เกิดการขยายขยาย เกิดการรวมกลุ่มกิจกรรม กลุ่มอาชีพการค้าไปสู่เส้นทางการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนขึ้น ก่อเกิดการรวมคน รวมเงินในชุมชนแห่งนี้ และการก้าวออกนอกชุมชนเพื่อการเรียนรู้ และแก้ปัญหาของตนเอง แต่ปัจจุบันการดำเนินงานของชุมชนบ้านวังกะก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากว่าชุมชนบ้านวังกะนั้นยังขาดแผนชุมชนในการพัฒนาที่มีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของชุมชน จึงได้เกิดกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมขึ้น ประเด็นสำคัญคือ “การจัดทำแผนชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี พ่วงรอดและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดทำแผนแม่บทชุมชนต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศ ภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าต้นน้ำผืนดินโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม” ซึ่งพบว่า ชุมชนจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ระบบนิเวศภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับศักยภาพ ชีตความสามารถ และความพร้อมของชุมชน โดยกลยุทธ์การอนุรักษ์ระบบนิเวศภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายการอนุรักษ์ระบบนิเวศภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติกับการกำหนดกิจกรรมการอนุรักษ์ในแง่ของการกำหนดขอบเขตและลักษณะของการใช้ทรัพยากรต่างๆ ของการพัฒนา การร่วมกันกำหนดแผนงานของโครงการ กิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และวางกลยุทธ์เพื่อประสาน เสริมสร้างสิ่งที่ชุมชนทำได้ที่อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือเพื่อบรรเทาข้อจำกัดและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ของชุมชน (Phongrod et al., 2019)) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ (พ.ศ. 2561-2580) ในการพัฒนาและส่งเสริมกลไกการให้บริการของระบบนิเวศ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อนุรักษ์พัฒนาและสืบสานมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเป็นไทยในระดับท้องถิ่นและชุมชน ส่งเสริมชุมชนให้เป็นฐานการสร้างวิถีชีวิตพอเพียง (NESDC, 2019)

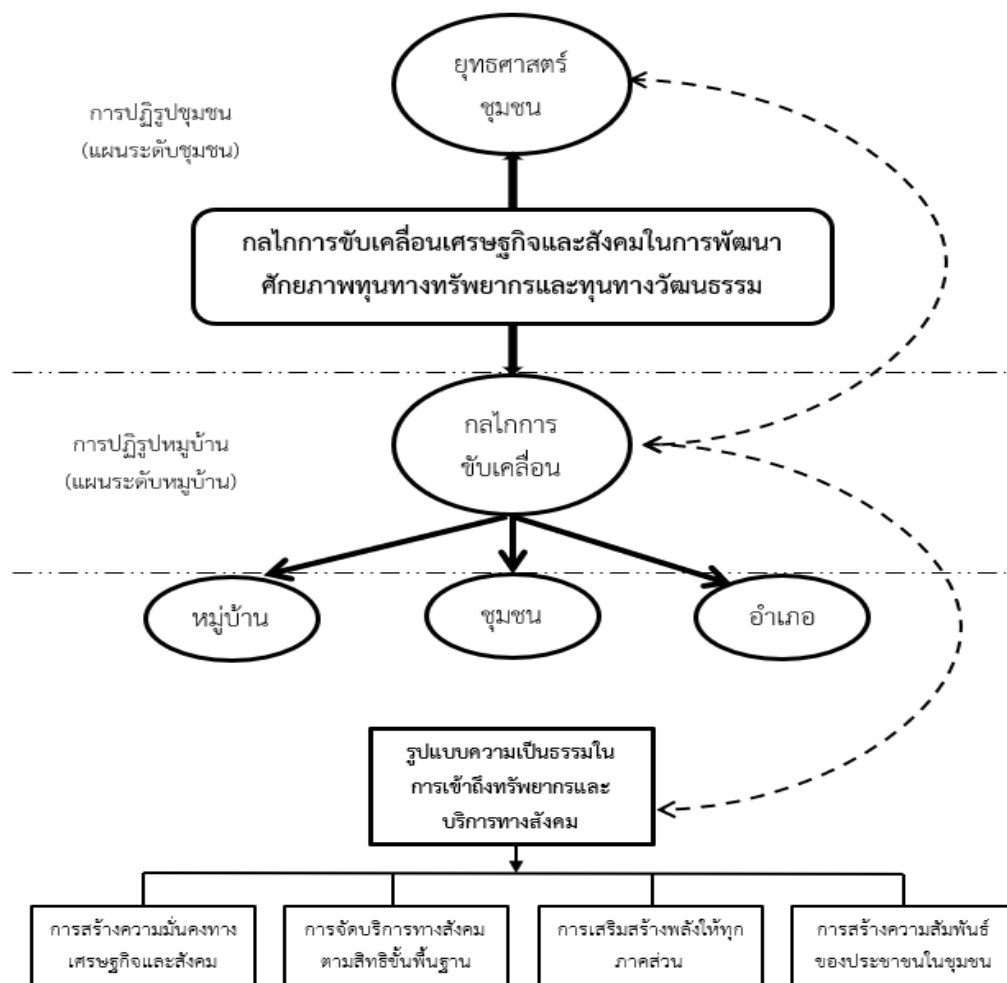
ในการสร้างกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนวังกะ พบว่า ชุมชนบ้านวังกะได้มีการจัดทำแผนพัฒนาภายใต้หลักการดังกล่าว โดยมีกระบวนการสำรวจข้อมูลของชุมชน นำไปสู่กระบวนการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างคนในชุมชน เพื่อร่วมกันระดมปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาหารือร่วมกัน และสิ่งที่ต้องพัฒนาหรือฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น นำมาจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในทุกด้านทั้งแผนระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาวที่สอดคล้องกับปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการ และสร้างโอกาสการพัฒนาในด้านต่างๆ ของผู้คนในชุมชน มีเป้าหมายชัดเจน และมีระบบจัดการร่วมกันเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่นั้น ๆ ก็จะนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน รวมถึงนำไปสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในที่สุด ทั้งนี้ “แผนพัฒนาชุมชน” ที่จะนำไปสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองดังกล่าว จะมีความสอดคล้องกับนโยบายเพื่อการพัฒนาขบวนองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งกำหนดเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่น มีความเข้มแข็ง สู่การจัดการตนเองที่ครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชนได้เห็นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ความสมดุลและยั่งยืน สร้างโอกาสให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและทุนในชุมชน รวมถึงเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ยุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา ทองอุปการ และคณะ ที่ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งทุนชุมชนบ้านตลิ่งแดง จังหวัดกาญจนบุรี” ได้พบความหลากหลายทุนสำคัญในชุมชนได้แก่ ทุนความรู้และภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรมทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งทุนชุมชน เกิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างโรงเรียนและชุมชน เกิดพลังศรัทธา การใช้ประโยชน์และบริหารจัดการทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การเชื่อมต่อเครือข่ายทางสังคม เจตคติเชิงบวก การทำงานเป็นทีมที่เน้นการมีส่วนร่วม และการสร้างกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนชุมชน (Thongoupragrana et al., 2017)

สำหรับการนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรม เป็นการกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน โดยมีแผนที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามที่ต้องการ สามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก มีศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก เมื่อได้ถอดบทเรียนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เกิดรูปธรรมของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจากระดับชุมชน ผลจากการขับเคลื่อนส่งผลให้ “แผนพัฒนาชุมชน” เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น มีความเชื่อมั่นว่าการที่คนในชุมชนท้องถิ่น มาร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ของตนเอง จะนำไปสู่การรู้จักชุมชนท้องถิ่นของตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมในการคิดทำร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย ทั้งถึงครอบคลุมทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกองค์กร ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีทิศทาง เป้าหมายในการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ตอบสนองกับปัญหา/ความต้องการของคนทุกกลุ่ม เพื่อให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ใช้ความรู้และปัญญา เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนงาน โดยมีองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง การบูรณาการและเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้และการจัดการของชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของวิบูลย์ แก้วสุวรรณ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมสร้างพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติจริงต่อไป

(Kaewsuan et al., 2015) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ในเรื่อง “ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมเพื่อนำประเทศไทยสู่ประเทศรายได้สูง” ที่นำเสนอการปฏิรูปแบบครบวงจรทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง จากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าบริการและการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมทั้งกระบวนการ อีกทั้งยังเป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถ และทุกกลุ่มในสังคมที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการประสานพลัง โดยใช้วัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยทุนนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยนำเสนอยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศรายได้สูง ทั้งในมิติของการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจผ่านสินค้าวัฒนธรรม และในมิติของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีค่านิยม แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี ที่จะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต (Chareonwongsak, 2017)

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย ดังนี้

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นยุทธศาสตร์ชุมชน “แผนชีวิตชุมชน” ใช้เป็นกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการปฏิรูปชุมชน ในแผนระดับชุมชน สู่กลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปหมู่บ้าน ชุมชน อำเภอ เกิดรูปแบบความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการสังคม สู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ทุนทางทรัพยากรมนุษย์สู่การเป็นฐานองค์ความรู้ และเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาหลักการเพิ่มศักยภาพขององค์กรที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์องค์ความรู้ในการบริหารจัดการ และความเชี่ยวชาญที่นำพาชุมชนหรือองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะการสร้างชุมชนหรือองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน และบรรลุต่อองค์รวมทางสังคม ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และรักความเป็นไทยมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้พบกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ “แผนชีวิตชุมชน” เป็นแผนการทำงานหรือแผนปฏิบัติการของชาวบ้าน เป็นข้อตกลงร่วมของคนในชุมชนว่าจะทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนได้ค้นหาศักยภาพตนเอง และสามารถพัฒนาศักยภาพไปสู่การพึ่งตนเองได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด และยุทธศาสตร์ภูมิภาค โดยควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ยากลำบากขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในรับชุมชนท้องถิ่นจากชุมชนวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี เท่านั้น สำหรับประเด็นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับทุนมนุษย์เพิ่มเติมและทำการวิจัยในพื้นที่ภูมิภาคอื่น ๆ อาทิเช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันทั้งทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรม

References

- Anantanatorn, A. (2019). The Security Management of Community Enterprises According to the Royal Sufficiency Economy Philosophy. *Journal of Politics, Administration and Law*, 11(3), 683-703.
- Boonkobkaew, K. (2019). Guidelines for the Application of Cultural Capitals in the Development at Ban Wanghon Community, Tambon Wang Ang, Cha-Uat District, Nakhon Si Thammarat Province. *Humanity and Social Science Journal, Ubon Ratchathani University*, 10(Special), 188-209.
- Bureau of Environmental Health. (2017). *Third National Environmental Health Strategic Plan 2017-2021*. Bangkok: Samcharoenpanich (Bangkok).
- Chaiumporn, S. (2017). Social Capital to Strengthen Human Capital in Border Towns: A Comparative Study of Thailand and Cambodia. *Journal of Social Development*, 9(2), 53-67.
- Chareonwongsak, K. (2017). Cultural Strategies for Thailand to be a High-Income Country. *Journal of Business, Economics and Communications*, 12(1), 6-21.

- Inbueng, L., Kunpalin, P. & Toopoj, P. (2021). Management to Strengthen the Community Enterprises in Khon Kaen Province. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(3), 234-251.
- Jintana, S. & Anantanatorn, A. (2020). A Study of Sufficiency Economy Philosophy Management Influencing a Community Enterprise Efficiency in Prachin Buri Province and Sa Kaeo province. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 14(2), 141-149.
- Jirayukul, S., Wichaidit, W., & Phopli, W. (2018). The Development of Community Enterprise Management in Dhonburi District for Enhancing the Strength of Sustainable Community Economy Based on The Philosophy of Sufficiency Economy. *DRIRDI Research for Community Service Journal*, 4(1), 27-43.
- Kaewsuwan, V., Naressenie, K., & Sriharun, B. (2015) Strategies for Community Development Based on the Principle of Sufficiency Economy Philosophy. *VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science*. 10(3), 285-294.
- Katiyachan, A., Phrasamu Kitphisit Jarphan & Phra Suwan Poonorn. (2021) Development of Cultural Capital by Using a Community Foundation in Thailand's Border Areas Nong Khai Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(1), 188-200.
- Kongkhum, S. (2018). Social Capital on Sustainable Community Management: A Case Study of Bannbonamsub Community, Moo 1, Khuntalae Sub-district, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 1727-1743.
- Leetrakun, P. (2017). The Process of Applying a Sufficiency Economy to Natural Resources and Environmental Management for the Sufficiency Economy Village of Ban Dok Bua, Phayao. *Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University*, 12(1), 169-190.
- NESDC. (2017). *Summary the Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- NESDC. (2019). *National Strategy 2018 – 2037*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- NESDC. (2021). *Summary report on the implementation of the National Strategy for the year 2020*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- Petchlaor, N., Khotsing, T., Mekajorn, W. & Kraiprasit, T. (2018). Integrating Between Social and Human Capital: Case Study of Sufficiency Farming Village on the Thai-Cambodian Border. *Journal of MCU Phetchaburi Review*, 1(2), 50-63.
- Phioku, C. (2017) Development of Innovation Cultural Capital in Thailand 4.0 Retrieved from <https://research.kpru.ac.th/sac/fileconference/12792018-05-01.pdf>
- Phongrod, Y., Bodeerat, C., Bodeerat, S. & Pradit, R. (2019). Guidelines for Community Master Plan on Ecological Conservation, Wisdom and Utilization of Natural Resources in Kha-

- Muen Watershed Area by Focusing on the Participatory Process. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 8(2), 92-103.
- Phukodhin, U. (2017) The Cultural and Intellectual Capital Flow into Thailand 4.0 *Journal of Buddhist Philosophy Evolved*, 1(3), 10-22.
- Rungson Singhalert. Nipaporn Jongwutiwes. (2018). A Model of Community Development for Sustainable Self-Sufficiency: A Case study Dondang Village, Kantharawichai District, Maha Sarakham province. *Journal of Technology Management Rajabhat Maha Sarakham University*, 5(1), 133-144.
- Siriphatrasophon, S. (2020). National Competitiveness and Sustainable Development: Cases of Human Resources Development in Singapore and Thailand. *Journal of the Association of Researchers*, 25(3), 10-30.
- The 2020 Environmental Performance Index. (2021) Retrieved from <https://yalemaps.maps.arcgis.com/apps/dashboards/8dd0d10f07544331888ecc2a406d1825>
- Thongoupragrana, B, Srisuantangb, S., & Soopunyoc, W. (2017). Guidelines for strengthening community capital at Ban Talingdaeng, Kanchanaburi province. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38, 600-610.
- Udom, C., Sachdev, H., Paiboonrattananon, N., & Juicharoen, N. (2020) Strategic Human Resource Development. *Business Review Journal*, 12(1), 187-196.

ดนตรี : ปี่พาทย์มอญ
MUSIC : PI PHAT MON

ไตรตรึงษ์ พอยม่วง
Tritrung Ploymong
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Muban Chombueng Rajabhat University
E-mail : Traitrung1@hotmail.com

Received 3 July 2021; Revised 9 March 2022; Accepted 10 March 2022.

บทคัดย่อ

วงปี่พาทย์มอญ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีชาติมอญ ซึ่งใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรม สามารถบรรเลงได้ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล แต่ปัจจุบันนี้ใช้สำหรับประกอบในงานศพเพียงอย่างเดียว บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอ 1. ประวัติพัฒนาการดนตรีมอญ ในประเทศไทย 2. รูปแบบการบรรเลงเพลงมอญ ทำนอง จังหวะ ลีลา เพลงเพลงที่ใช้ 3. ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์มอญ ในงานศพ มอญกับไทยนั้นมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ซึ่งส่วนหนึ่งนั่นก็คือ ปี่พาทย์มอญ ปี่พาทย์มอญที่บรรเลงกันนั้นท่วงทำนอง เพลงและการบรรเลง สำเนียงและลีลาที่โคกเศร้า เพลงที่ใช้ประกอบในช่วงเวลาต่างๆ ขั้นตอนเกี่ยวกับงานศพ เช่น เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน เพลงยกศพ ตลอดจนเพลงมอญที่อยู่ในกลุ่มที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงประจำวัด และเพลงประจำบ้าน ส่วนเพลงที่ใช้บรรเลงทั่วไปเพื่อความบันเทิงด้านการฟัง ใช้บรรเลงในช่วงเวลาต่างๆ ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์มอญ ที่เป็นแบบแผนดั้งเดิมที่เคยมีมาในอดีตก็ปรับปรุงแบบให้เป็นแบบผสมแบบเก่าดั้งเดิมหลงเหลืออยู่น้อยมาก และที่สำคัญไม่มีใครสืบทอด หากวงดนตรีมอญที่เป็นแบบผสมผสานระหว่างไทยกับมอญ ที่มีสำเนียงมอญแบบไทยๆนั้นยังคงอยู่ เพราะยังมีส่วนในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆ และมีสำเนียงที่คุ้นหูคนไทย จากบทความนี้จะทำให้ทราบถึงประวัติพัฒนาการ รูปแบบการบรรเลง และการนำไปใช้ ซึ่งปัจจุบันนี้วันจะเลือนหาย การศึกษา ครั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสืบสานและเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะ เพื่อประโยชน์ ในการอนุรักษ์ และพัฒนาดนตรีปี่พาทย์มอญ

คำสำคัญ : ดนตรีมอญ, ปี่พาทย์มอญ, เพลงที่ใช้บรรเลงในพิธี

Abstract

Pi Phat Mon orchestra is considered a cultural heritage of the Mon national music, used to perform rituals played at auspicious events. But nowadays it is used solely for funeral fanfare. This academic article aims to present. 1. History of the development of Mon music in Thailand. 2. Styles of playing Mon songs, melodies, rhythms, styles, and songs used. 3. The process of playing Mon Pi Phat at funerals Mon and Tai have long been cultural heritage. One part of the heritage is Pi Phat Mon. Pi Phat Mon can be melodic and

instrumental. Sad accent and style songs are used in fanfare at different times. Procedures related to funerals such as temple songs, house songs, funeral songs, as well as Mon songs are in the group which are played after the temple songs and at private events. As for the songs that are generally played for enjoyment. The process of playing Pi Phat Mon follows a traditional pattern, it has been adapted to form a mix. Very little is left of the old traditional style. And most importantly, there are no successors for playing this style. The Mon band is a mix between Thai and Mon with a Thai Mon accent that still exists because it is also played as a part in various ceremonies and has an accent that is familiar to Thai people. From this article explains the history of this development. This study's aim is to continue and disseminate the body of knowledge to the public for the benefit in conservation and development of Pi phat Mon music.

Keyword: Mon music, Pi Pat Mon, Music Performed at the ceremony

บทนำ

ชนชาติมอญเข้ามาอยู่ในประเทศไทยพร้อมกับวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ทั้งด้านการรำ ดนตรี และ เพลงมอญ รวมทั้งการดำรงชีวิต สังคม ความเป็นอยู่ จารีตประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ ในท้องถิ่น ซึ่งสิ่งที่น่าสังเกตคือ ความเป็นชนชาติมอญกำลังจะสูญสิ้นจากสาเหตุ ประการใหญ่ ดังนี้ประการแรก เกิดจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปตามสังคม ซึ่งในอดีตวิถีชีวิตของประชากรชาวมอญในอำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม ส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเป็นอยู่ ที่อิสระและเรียบง่าย ยึดมั่นในศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ในส่วนของงานประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ กล่าวได้ว่า ดนตรีมอญเป็นวงดนตรีหลักที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆ และรับใช้สังคมมาโดยตลอด แต่เมื่อสภาพสังคมเริ่มเปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมได้ขยายตัวมาสู่สังคมอุตสาหกรรม และเข้าสู่ยุคความเจริญด้านเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมปัจจุบัน

ในขณะที่เดียวกันกระแสวัฒนธรรมของประเทศตะวันตก ได้เข้ามามีอิทธิพล ต่อคนในสังคมมากขึ้นสิ่งนี้ยิ่งเป็นตัวเร่งเร้าให้วัฒนธรรมและประเพณีที่ประเพณีและปฏิบัติกันในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเร็ว ความนิยมในดนตรีมอญจึงลดน้อยลงไปประการที่สอง เนื่องจากขาดการสืบทอดและขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ในปัจจุบันนักดนตรีในวงดนตรีมอญส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ บุคคลเหล่านี้ในวันจะเหลือน้อยลงไปทุกที ภูมิปัญญาในเรื่องของการเล่นดนตรี การสร้างเครื่องดนตรี การประกอบพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเครื่องสายมอญที่สั่งสมกันมานานแต่อดีต อาจสูญหายไปตามกาลเวลา ทั้งนี้ เนื่องมาจากขาดการสืบทอดทางสังคม ด้วยสาเหตุดังกล่าวอาจจะส่งผลให้ วงดนตรีมอญ อาจจะสูญหายไปภายในเวลาอีกไม่นานนัก บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอ ประวัติพัฒนาการดนตรีมอญ ในประเทศไทย รูปแบบการบรรเลงเพลงมอญ ทำนอง จังหวะ ลีลา เพลงเพลงที่ใช้ ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์มอญ ในงานศพ มอญกับไท่นั้นมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นก็คือ ปีพาทย์มอญ ปีพาทย์มอญที่บรรเลงกันนั้น

ประวัติพัฒนาการ

มอญกับไทยมีการแลกเปลี่ยนประเพณีและวัฒนธรรมสืบทอดกันมาช้านาน ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เหตุการณ์สงครามระหว่างไทยกับพม่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นสาเหตุให้ชาวมอญเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในฐานะเชลย หรืออพยพ เมื่อชาวมอญไปที่ใดก็นำวัฒนธรรมของตนเองไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถี

ชีวิต สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะดนตรีเป็นเครื่องบันเทิงในช่วงเวลานั้น ชาวมอญนำเครื่องดนตรีมอญ เช่น ซอ มอญ ข้อง ปี่ และเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ เข้ามาตั้งแต่ครั้งสมัยพระเจ้าอู่ทอง แต่ยังไม่แพร่หลาย บรรเลงหรือเล่น กันในกลุ่มของชาวมอญ ดนตรีมอญสืบทอดเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระ พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อมีการฉลองสมโภชพระแก้วมรกต ณ พุทฺธเมรุ ตามนัยประวัติกล่าวว่ามีการ นำวงปี่พาทย์มอญมาร่วมบรรเลงสมโภชด้วย

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญท่านหนึ่งเกี่ยวกับวงปี่พาทย์มอญ คือ นายเงิน ดนตรีเสนาะ “เงิน” เป็นภาษามอญ แปลว่า “ช้าง” มีภรรยาชื่อ นางเปรี้ยว เมื่อชาวมอญอพยพมาจากเมืองเมาะตะมะ กล่าวกันว่านายเงินได้นำปี่ พาทย์มอญ ข้องวงนางหงส์ที่สวยงามมากด้วย ต่อมานายเงินได้เข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กประจำพระองค์ ของเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต อยู่ในวังบางขุนพรหม สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงโปรด ปรานและสนพระทัยในการดนตรีอยู่แล้ว มีวงเข้าร่วมประชันทั้งหมด 9 วง เมื่อบรรเลงแล้ว 9 วง พระองค์ไม่ พอพระทัยนักเพราะยังบรรเลงไม่ได้ดีเท่าที่ควร นายเงิน ซึ่งเป็นนักดนตรีอยู่แล้วแอบเข้าไปถามจางวางว่า จะขอ เข้าร่วมบรรเลงด้วยได้ไหม จางวางจึงให้ไปขออนุญาตสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต พระองค์ก็ทรง อนุญาต พอนายเงินตีเพลงจบ พระองค์ทรงตรัสว่า “นี่แหละแท้ๆ เลย และตรัสถามว่า “ที่บ้านมีไหม” นาย เงินตอบว่า “มีพะยะค่ะ” พระองค์ตรัสเห็นว่า “แบบนี้ละมีไหม” นายเงินตอบว่า “มีพะยะค่ะ สวยกว่านี้”

ในพุทธศักราช 2458 เจ้าฟ้ากรมพระยานครสวรรค์วรพินิตเสด็จโดยทางเรือพร้อมทั้งครอบครัวและ ผู้ติดตาม เพื่อทอดพระเนตรเครื่องดนตรีข้องวงนางหงส์ของนายเงิน พระองค์ตรัสชมว่า “ของเขาสวยจริงๆ สม ตามที่เขาคุย” พระองค์ประทับแรมอยู่ 3 คืน และนำเอาปี่พาทย์มอญไปบรรเลงที่ศาลาการเปรียญวัดหงส์ปทุม วาสทั้ง 3 คืน พระองค์เสด็จมาบ้านนายเงินอีกหลายครั้ง

วงปี่พาทย์ของนายเงินได้มีโอกาสเข้าไปบรรเลงในวังบางขุนพรหมครั้งแรกในงานพระศพพระราชมารดา ของทูลกระหม่อมเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ฯ และบรรเลงตอนพระราชทานเพลิงศพที่ทุ่งพระเมรุ แต่ละมูมมี วงปี่พาทย์บรรเลงประจำมูมละวง ซึ่งมีวงของนายเงินบรรเลงด้วย ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวให้ตราพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2455 ในครั้งนั้นนายเงินได้รับ พระราชทานนามสกุลว่า “ดนตรีเสนาะ” สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงโปรดปรานห้องมอญ วงนี้มาก ถึงทรงเคยตรัสเชิญรัชกาลที่ 7 เสด็จมาทอดพระเนตรห้องมอญวงนี้ด้วย

ห้องมอญเก่าแก่วงนี้บิดาของนายเงิน ชื่อนายสี ได้นำมาจากเมืองเมาะตะมะ เมื่อครั้งมอญอพยพมาพึ่ง พระบรมโพธิสมภารไทย ในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปี พ.ศ. 2385 ห้องมอญวงแรกที่เข้ามาใน ประเทศไทย อาจไม่มีหลักฐานยืนยันเด่นชัด แต่มีความสำคัญที่น่าจะเป็นห้องมอญที่มีรูปลักษณะสวยงามมากใน สมัยนั้น

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นสมัยที่การดนตรีไทยมีความเจริญ สูงสุด จนกล่าวขานกันว่าเป็น “ยุคทองของดนตรีไทย” เป็นยุคที่องค์ประมุข ตลอดจนเชื้อพระวงศ์หลาย พระองค์มีความสนพระทัย และให้การสนับสนุนการดนตรีไทยตลอดมา ยุคนี้จึงมีครูดนตรีไทย และนักดนตรี ไทยที่มีผลงานด้านการประพันธ์เพลงและมีฝีมือขึ้นเชิงดนตรีไทยหลายท่าน

ในช่วงเวลานี้เองมีนักดนตรีเชื้อสายมอญที่มีฝีมือท่านหนึ่งชื่อ นายสุ่ม เจริญดนตรี หรือคนทั่วไปเรียก ท่านสั้นๆว่า “ครูสุ่ม” ครูสุ่มมีเครื่องดนตรีปี่พาทย์มอญ มีเพลงมอญแท้ๆ ของเก่ามากมาย ทั้งทางร้องและทาง เครื่อง นอกจากท่านจะเป็นนักดนตรีแล้ว ท่านยังเป็นนักอนุรักษ์และเชี่ยวชาญในวัฒนธรรมมอญ บ้านครูสุ่มอยู่ ใกล้ภูเขาทอง บริเวณเชิงสะพานนางร้องไห้ ปัจจุบันชื่อสะพานมหาราชไทยอุทิศ ใกล้กรมโยธาธิการในปัจจุบัน ต่อมาครูสุ่มคิดจะขายห้องมอญอันเป็นสมบัติเก่าแก่ของตน แต่ครูสุ่มจะจางว่าจะขายให้แก่จางวางศร ศิลปะ บรรเลงเท่านั้น ใครรู้ข่าวมาขอซื้อเสนอราคาแพงก็ไม่ขายให้ จางวางศร ศิลปะบรรเลง หรือต่อมาคือ หลวง

ประดิษฐ์ไพเราะ นักดนตรีชื่อดังสมัยนั้นเมื่อทราบข่าวก็ไปหาครูสุมที่บ้าน และขอซื้อฆ้องที่ประสงค์จะขาย ซึ่งครูสุมก็ขายให้ราคาถูกเหมือนได้เปล่า

ด้วยความเคารพนับถือในประสบการณ์และความรู้ทางเพลงมอญจางวงศจึงฝากตัวเป็นศิษย์ของครูสุม เพื่อขอต่อเพลงและขึ้นเชิงทางเพลงมอญ จนจางวงศสามารถเรียนรู้เพลงมอญไว้มาก และต่อมาท่านได้ประสมประสานเครื่องดนตรีไทยให้เข้ากับชุดฆ้องมอญ โดยให้ช่างทำเครื่องดนตรีย่านวัดพระพิเรนทร์แกะสลักรางระนาดเอก ระนาดทุ้ม เปิงมางคอก ตะโพนมอญ กระຈังโหม่ง ร้านฆ้อง ปิดทองสวยงามเข้าชุดกันอย่างกลมกลืน จนเกิดเป็นวงปี่พาทย์ที่มีลักษณะแปลกไปจากวงปี่พาทย์มอญดั้งเดิมของไทย เสียงเพลงที่บรรเลงก็แปลกออกไป นอกจากนั้นจางวงศยังได้นำเพลงมอญที่ต่อจากครูสุมมาแต่งขยายเพิ่มเติมให้มากขึ้นอีก (Pikulstri,C. 1996 : 131)

วงปี่พาทย์มอญในงานศพ

วงปี่พาทย์มอญนั้นโดยแท้จริงแล้วใช้บรรเลงได้ในโอกาสต่างๆ ทั้งงานมงคล เช่นงานฉลองพระแก้วมรกตในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และงานอวมงคล เช่นงานศพ การที่วงปี่พาทย์เป็นที่ยอมรับบรรเลงเฉพาะงานศพในงานศพในปัจจุบันก็เพราะว่าท่วงทำนองเพลงและการบรรเลงมีสำเนียงและลีลาที่โศกเศร้าเข้ากับบรรยากาศของงานศพ วงปี่พาทย์มอญแต่เดิมใช้บรรเลงในงานทั่วไป ทั้งงานมงคลและงานศพ แต่ต่อมาเริ่มมีผู้นิยมนำมาใช้บรรเลงเฉพาะในงานศพสืบมาจนปัจจุบัน ดังลายพระหัตถ์ที่สมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงมีถึง Somdej Krom Phraya Damrong Rachanupap (1962 : 236 – 237)

ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึงที่มาของการใช้วงปี่พาทย์มอญประกอบในงานศพมีความว่า “ เรื่องที่ใช้ปี่พาทย์มอญในงานศพนั้นหม่อมฉันเคยได้ยินสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงตรัสเล่าว่า ปี่พาทย์มอญทำงานในหลวงครั้งแรกเมื่องานสมเด็จพระเทพสิรินทรา บรมราชินี ด้วยทูลกระหม่อมทรงพระราชดำริว่าสมเด็จพระเทพสิรินทราฯ ทรงเป็นเชื้อสายมอญ แต่จะเป็นทางไหนหม่อมฉันไม่ทราบ เคยได้ยินแต่ชื่อพระญาติคนหนึ่งเรียกว่า “ท้าวทรงกันดาล ทรงมอญ” ว่าเพราะเป็นมอญ พระองค์คงจะทราบดีว่าคงเป็นเพราะเหตุนี้ งานพระศพพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 5 จึงโปรดให้มีปี่พาทย์มอญเพิ่มขึ้นโดยเป็นเชื้อสายของสมเด็จพระเทพสิรินทราฯ คนภายนอกอาจเอาจ่างงานพระศพหลวงไปเพิ่มหรือไปหาเฉพาะปี่พาทย์มอญมาทำศพ โดยไม่รู้เหตุเดิมแล้วจึงทำตามกันต่อมา จนพากันเข้าใจว่างานศพต้องมีปี่พาทย์มอญจึงจะเป็น “ศพผู้ดี” เหมือนกับเผาศพต้องจุดพลุญี่ปุ่นกันแพร่หลายอยู่คราวหนึ่ง อันที่จริงวงปี่พาทย์มอญนั้นชาวมอญเขาก็ใช้ในงานมงคล และงานศพเหมือนกับปี่พาทย์ไทย กลองคู่กับปี่ชวาและฆ้อง ประสมกัน เรียกว่า บัลดอย ก็ใช้ทั้งงานศพและงานมงคล (Kongpin,N. 1996: 6 – 10)

การบรรเลงเพลงปี่พาทย์มอญ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีชาติมอญ ซึ่งใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรม สามารถบรรเลงได้ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล เท่าที่ปรากฏหลักฐานสมัยโบราณ พบว่า ในงานมงคลนั้นได้มีวงปี่พาทย์มอญร่วมบรรเลงสมโภชด้วย เช่น สมโภชพระแก้วมรกตในสมัยกรุงธนบุรี เป็นต้น ส่วนงานอวมงคลก็ปรากฏหลักฐานเช่นเดียวกัน ในงานถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นต้น จากหลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าปี่พาทย์มอญปี่พาทย์มอญนั้นเป็นวงดนตรีรูปแบบหนึ่งซึ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยมาแต่สมัยโบราณแล้ว ถึงแม้ว่าในปัจจุบันบทบาทของวงปี่พาทย์มอญจะมีการเปลี่ยนแปลงไป คือ วงปี่พาทย์มอญจะใช้บรรเลงสำหรับงานที่เกี่ยวข้องกับความตายหรืองานศพ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของงานอวมงคลเท่านั้น ทำให้วงปี่พาทย์มอญกลายเป็นสัญลักษณ์ของงานอวมงคลไปในที่สุด (Nakkong,A. 1996 : 56 – 60)

เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญ

เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่สำคัญดังนี้ ปี่มอญ ทำหน้าที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองเป็นหลัก เสียงของปี่มอญมีเสียงทุ้มต่ำ มีเสียงโหยหวนในท่วงทำนองเศร้าโศกได้ดี นอกจากนั้นยังมีระนาดที่ทำหน้าที่ บรรเลงทำนอง ความสำคัญรองลงมา นอกจากนั้นก็จะมีระนาดทุ้ม ข้องมอญวงใหญ่ และข้องมอญวงเล็ก ที่ทำหน้าที่หลักในการบรรเลงทำนองเป็นหลัก

เครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ประกอบจังหวะที่สำคัญในวงปี่พาทย์มอญ คือ ตะโพนมอญมีลักษณะเดียวกับตะโพนไทย แต่มีขนาดใหญ่กว่า เสียงของตะโพนมอญมีเสียงต่ำกว่าตะโพนไทย และมีเสียงดัง ได้ยินไกล ชาวบ้านมักล้อเลียนเสียงตะโพนมอญที่ได้ยินว่า “เท่งทึง เท่งทึง” นอกจากนั้นยังมีเปิงมางคอกมีหน้าที่บรรเลงจังหวะหน้าทับในวงปี่พาทย์มอญควบคู่กับตะโพนมอญ ตีหยอกล้อสอดแทรกกับตะโพนมอญให้เกิดความสนุกสนาน

ปี่พาทย์มอญนั้นมีลักษณะการจัดรูปแบบวงเช่นเดียวกับเครื่องดนตรีของไทย คือ วงปี่พาทย์มอญเครื่องห้า ประกอบด้วย วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ วงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ เครื่องดนตรีหลักๆ ประกอบด้วย ปี่มอญ ข้องมอญ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ตะโพนมอญ เปิงมางคอก เครื่องดนตรีที่ประสมกันขึ้นอยู่กับประเภทของวงดนตรีเป็นสำคัญ (Amatayakul,P. 1997 : 117)

ปัจจุบันได้มีการบรรเลงปี่พาทย์มอญให้วงใหญ่ขึ้นเป็นพิเศษ โดยเพิ่มข้องมอญตั้งแต่ 3 ร้านขึ้นไป อาจมีข้องมอญถึง 10 ร้าน หรือมากกว่าที่เคยมี วางเรียงกันตั้งแต่ด้านหน้าศาลา ถึงท้ายศาลา จึงดูยิ่งใหญ่อลังการเป็นพิเศษ การจัดเช่นนี้ต้องเพิ่มระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก และระนาดทุ้มไม้เข้าไปอีกเพื่อให้เกิดสมดุลในการจัดวง ไม่นิยมเพิ่มระนาดเอกคงให้มีเพียงรางเดียว เป็นที่น่าสังเกตว่าวงปี่พาทย์มอญจะตั้งข้องมอญไว้หน้าระนาด ซึ่งปี่พาทย์ไทยตั้งข้องไทยไว้หลังระนาด ทั้งนี้อาจมีเหตุผลว่าข้องมอญมีความสวยงามเด่นสง่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

เพลงมอญ

เพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของ “ปี่พาทย์มอญ” เมื่อปี่พาทย์มอญเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ใช้บรรเลงประกอบพิธีอวมงคล ปี่พาทย์มอญกลายเป็นเครื่องประกอบเกียรติยศของเจ้าภาพอีกอย่างหนึ่ง

เพลงมอญที่ถือว่าเป็นเพลงมอญแต่เดิม หรือเพลงมอญแท้แต่โบราณ เป็นเพลงในอัตราสองชั้น และเพลงเร็วในอัตราชั้นเดียว เพลงที่ใช้สำหรับการประกอบ ซึ่งเป็นเพลงกลุ่มใหญ่สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ เพลงที่ใช้ประกอบในช่วงเวลาต่างๆ ตามขั้นตอนเกี่ยวกับงานศพ เช่น เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน เพลงยกศพ ตลอดจนเพลงมอญที่อยู่ในกลุ่มที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงประจำวัด และเพลงประจำบ้าน เป็นต้น และยังมีเพลงที่ใช้ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น เพลงเร็วมอญ เพลงพระฉันทมอญ เป็นต้น เพลงในกลุ่มนี้จัดว่าเป็นเพลงมอญเก่า หรือมอญโบราณ เพลงในกลุ่มนี้เกือบทั้งหมดไม่สามารถสืบค้นประวัติความเป็นมาได้ อย่างชัดเจน (Srinoraset,S. 2015: 22)

ส่วนเพลงที่ใช้บรรเลงทั่วไปเพื่อความบันเทิงด้านการฟัง ใช้บรรเลงในช่วงเวลาต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนของพิธีกรรม ได้แก่ เพลงมอญสองชั้น และเพลงมอญเร็ว เพลงในกลุ่มนี้มีทั้งที่จัดว่าเป็นเพลงมอญโบราณ และเพลงมอญที่ได้รับการปรับปรุง หรือเรียบเรียงขึ้นใหม่ เพลงที่จัดเป็นเพลงโบราณ ก็ไม่สามารถสืบค้นประวัติความเป็นมาได้ อย่างชัดเจน นอกจากเพลงเร็วมอญพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ใช้ในกระบวนการรำผีมอญ

เพลงมอญเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองอ่อนหวาน ช้า หรือหวานระคนเศร้า เพลงมอญจึงเหมาะสมกับบรรยากาศสงบไม่อีกทีก บางเพลงมีท่วงทำนองโหยหวนเศร้าโศก อย่างไรก็ตามเพลงมอญบางเพลงก็ให้ความสนุกสนานครึกครื้นได้เช่นกัน ผู้บรรเลงจึงควรเลือกเพลงบรรเลงให้เหมาะสมกับโอกาสและผู้ฟังเป็นสำคัญ

เพลงไทยสำเนียงมอญ เพลงมอญเป็นเพลงหมวดใหญ่ที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา และในสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากเพลงสำเนียงมอญแล้วเรายังยกวงปี่พาทย์มอญมาบรรเลงด้วย ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งมีตัวอย่างเพลงไทยสำเนียงมอญมากมาย เช่น เพลงพระฉันทมอญ เพลงมอญแกว่งดาบ เพลงมอญชมจันทร์ เพลงมอญดูดาว เป็นต้น

ดนตรีมอญประกอบงานศพ

ในตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 5 มีเครื่องดนตรีเพียง 5 ชิ้นเท่านั้น คือ ปี่มอญ ระนาดเอก ข้องมอญ ตะโพนมอญ และเปิงมางคอก ส่วนบทเพลงนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่ครุฑไทยประดิษฐ์ขึ้นเป็นสำเนียงมอญปน เช่น มอญดูดาว มอญโยนดาบ มอญบางจะเกร็ง ฯลฯ อีกประเภทหนึ่งเป็นเพลงมอญแท้ ทั้งหมด 19 เพลง สามารถจัดกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นเพลงประจำ สามารถแบ่งออกเป็น 4 เพลง คือ เพลงประจำบ้านทางตรงและทางกลาง (นิยมประโคมในงานศพที่บ้าน) เพลงประจำวัดทางตรงและทางกลาง

กลุ่มที่ 2 เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงประจำ มีจังหวะลงตัว คือ เพลงแป๊ะมั่งพลู จั้วมัวเสียะปาด หะเก๊ะโหมเมียะ ต้าดทอ ต้าดซอน หะโกเกรียง เจิ่นทางไหม้ เพลงฉิ่ง เพลงหะเก๊ะโหมเมียะ ผอกแซโรต ตีโต้ดเกลือบี

กลุ่มที่ 3 เป็นเพลงไม่มีจังหวะบังคับแน่นอน 3 เพลง คือ ยังซาน หะแยปะแลและอะโรงอะซ่า

ปัจจุบันวงปี่พาทย์มอญในประเทศไทยนิยมเล่นเพลงเหล่านี้ในงานศพ โดยเฉพาะ 4 เพลงแรก หรือ เพลงประจำ ถ้าปี่พาทย์มอญวงใดเล่นไม่ได้ ถือว่าเล่นเพลงมอญไม่เป็น (Danpradit, P. 2000 : 40)

ความเป็นมาและความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญกับชาวไทย มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาและมีการติดต่อกันตลอด เป็นธรรมดาที่มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เมื่อยุคสมัยล่วงเลยไป จึงได้กลมกลืนและการสร้างความเป็นตัวของตัวเองขึ้น ศิลปะวัฒนธรรมมอญอย่างไทยจึงได้ผสมผสานกันอย่างลงตัว ส่วนพิธีศพนั้นชาวมอญมีพิธีที่ละเอียดอ่อนมากกว่าชาวไทยแต่ก็แสดงให้เห็นถึงความมีระเบียบที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชนอย่างสูงเช่นกัน หากแต่ในปัจจุบันต่างตัดพิธีที่ซับซ้อนลง คงไว้เฉพาะพิธีสำคัญ จะมีรายละเอียดสมบูรณ์ก็แต่งงานบุคคลสำคัญเท่านั้น

การประโคมปี่พาทย์มอญในพิธีศพ

การประโคมศพนี้เป็นคำที่เรียกกันมาในหมู่คนดนตรีและชาวบ้านทั่วไป มีความเป็นมาและบทเพลงประกอบการบรรเลงทั้ง วงบ่วงลอย ปี่พาทย์นางหงส์ และปี่พาทย์มอญ

การประโคม คือ การทำเพลง ซึ่งหมายถึง เครื่องมือที่ทำให้เป็นเพลง มีฆ้อง กลอง เป็นต้น เครื่องเหล่านั้นเข้าใจว่าเกิดขึ้นแต่การตีเกราะเคาะไม้ ในการไล่ล่าสัตว์ เพื่อทำให้เกิดตกใจ แล้วจึงคิดต่อแก้ไขให้เครื่องมือเหล่านั้นดังกึกก้องเพื่อทำให้สัตว์ตกใจ แล้วจึงคิดแก้ไขให้เครื่องมือเหล่านั้นดังกึกก้องยิ่งขึ้น เพื่อตีให้เป็นสง่า เพื่อให้เกรงขาม และเพื่อเป็นสัญญาณ เพื่อเรียก การตีเครื่องเหล่านั้นให้ดัง เรียกกันว่าประโคม อยู่จนทุกวันนี้ ไม่เกี่ยวกับการร้องรำ (Chotipinyokul, P. 2011: 68)

การประโคมศพ ตามปกติใช้กลองมลายู 2 คู่ ปี่ 1 และฆ้องหม่ง เรียกกันเป็นสามัญว่า กลองสี่ปี่หนึ่ง ประโคมเป็นเพลงบ่วงลอย เป็นระยะทุกลายมตลอดรุ่ง เดี่ยวนี้เล่นเพียง 2 ยาม ไปประโคมอีกครั้งเมื่อย่ำรุ่ง ระหว่างประโคม ถ้ามีผู้อยากฟังเพลงอื่นๆ ก็เล่นได้ เพลงเหล่านี้ใช้เป็นเพลงประโคมทั่วไป จะแทรกเพลงอื่นในระหว่างเมื่อเวลาพระสวดจบเป็นคราวไปก็ได้ เพลงทุบมะพร้าว แร้งกระพือปีกกาจับปากโลง ชักฟืนสามดัน ไฟชুম เพลงเหล่านี้ใช้ประโคมเวลาเผา แต่เวลาจุดไฟใช้เพลงบ่วงลอย การจะแทรกเพลงอื่นก็ได้ ห้ามแต่เพลงมงคล โดยมากใช้เพลงฉิ่งชั้นเดียว หรือเพลงฉิ่งพระฉันทน์ ถ้าฉันทน์เพลงเล่นเพลงกระบอก ซึ่งเป็นประเภทเพลงเรื่อง (Somdej Krom Prince Narissaranuwatiwong, 1962: 223 – 224.)

การตั้งวงปี่พาทย์ขึ้นอยู่กับสถานที่และความสวยงามเหมาะสม เครื่องดนตรีทั้งแฉวงหน้าและแฉวงหลังสามารถเพิ่มลดได้ตามกำลังคน และความประสงค์ของเจ้าภาพ การตั้งวงเมื่อตั้งศพอยู่กลางศาลา พระสงฆ์จะอยู่ด้านซ้าย วงปี่พาทย์ก็ควรอยู่ตรงข้ามพระสงฆ์ ถ้าหากไม่มีที่ก็นำไปไว้ด้านนอกก็ได้ ทั้งนี้สุดแล้วแต่สถานที่ แต่ต้องอยู่ไม่ห่างเกินไปเพราะจะมองไม่เห็นขั้นตอนพิธีกรรมที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันวงปี่พาทย์หลายวงมีการประดับหางนกยูง แสงไฟสี ไฟราว และมีที่ตั้งวงมาเอง ทั้งเป็นเก้าอี้ตั้งเฉพาะเครื่องดนตรี และเป็นเวทีลอยต่างระดับ พบเห็นได้ในต่างจังหวัดทั่วไป เช่น สมุทรสาคร นครปฐม สุพรรณบุรี ฯลฯ เพื่อให้มีความสูงเท่ากับแขกที่นั่งเก้าอี้ ทำให้การจัดวงดูเป็นระเบียบสง่าสวยงาม หรือบางวัดได้จัดเตรียมไว้เฉพาะก็มี

ปี่พาทย์มอญมีคู่มากับสังคมไทยตั้งแต่อยุธยาจนถึงปัจจุบัน แท้เดิมที่ปี่พาทย์มอญจะบรรเลงกันเฉพาะในหมู่ของชาวไทยรามัญ ทั้งในโอกาสสมงคล และอวมงคลทั่วไป มิได้จำกัดเฉพาะพิธีศพเช่นในปัจจุบัน แต่กาลเวลาอันยาวนานได้ทำให้การปรับเปลี่ยนผสมผสานเป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์ใหม่เฉพาะตัว นักดนตรีไทยได้รับการถ่ายทอดแล้วปรุงแต่งให้เข้ากับสังคมดนตรีของไทย รับใช้สังคมโดยประโคนในพิธีศพทั้งสามัญชนจนถึงศพผู้ดี ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านเครื่องดนตรี การประสมวงและบทเพลงที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

เพลงมอญต่างๆ โดยเฉพาะเพลงประจำวัด ใช้สำหรับประโคนทั่วไปในช่วงที่ไม่มีพิธีกรรม ขณะที่มีการตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด และเพลงประจำบ้าน เป็นเพลงที่มีทำนองเหมือนกับเพลงประจำวัด แตกต่างเฉพาะส่วนขึ้นต้นของทำนองเพลงเท่านั้น ใช้บรรเลงประโคนในกรณีที่บ้านบำเพ็ญกุศลที่บ้าน หากใช้ที่วัดในกรณีสิ้นสุดการบรรเลงในเวลากลางคืน และเมื่อประกอบพิธีประชุมเพลิง ส่วนเพลงย่ำรุ่ง (หรือเพลงประจำย่ำรุ่ง) ก็คือ เพลงประจำวัดหรือประจำบ้าน หากแต่นำมาบรรเลงในตอนเช้ามีดของวันใหม่ โดยออกเพลงตรงส่วนท้ายของเพลงย่ำค่ำมาบรรเลงต่อกันและตอนท้ายนำเสนอบทเพลงประกอบในขั้นตอนต่างๆ ของพิธีศพ ในการประโคนจะใช้ตะโพนมอญและเปิงมางคอก เป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับประจำ ทั้งนี้เนื้อหน้าทับอาจมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่โดยเนื้อหลักของหน้าทับแล้วสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่เมื่อศึกษาหน้าทับทั้งสอง พบว่าหน้าทับประจำบ้านนั้นมีความยาวมากกว่าหน้าทับประจำวัดอยู่หนึ่งเท่า ส่วนการขึ้นเพลงอัตราความเร็วจะไม่กำหนดตายตัวและยังไม่เริ่มเข้าเนื้อหน้าทับ เมื่อหมดช่วงขึ้นเพลงแล้วจึงเริ่มตั้งจังหวะและเข้าเนื้อหน้าทับต่อไป เพลงมอญและเพลงประจำ เป็นเพลงที่สำคัญ มีผู้สนใจศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ และประเพณีในสังคม ระดับเพลงที่หุ้มต่ำของเครื่องดนตรีมอญ ลีลาเรียบๆ จึงทำให้เพลงมอญเข้าได้กับสังคมไทย หากแต่ปัจจุบันมีผู้สนใจเรียนรู้น้อยลง บทบาทหลักไปอยู่ที่เพลงสำหรับประโคนศพ และเพลงประกอบการรำมอญเท่านั้น

การบรรเลงปี่พาทย์มอญในพิธีการขั้นตอนต่างๆ ของงานศพ โดยการบรรเลงปี่พาทย์มอญนั้นมีเพลงอยู่ด้วยกัน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มประโคน กลุ่มประกอบพิธีกรรม และกลุ่มบรรเลงทั่วไป

เพลงในกลุ่มประโคน ได้แก่ เพลงย่ำรุ่ง เพลงย่ำเที่ยง เพลงย่ำค่ำ เพลงประจำวัด และเพลงประจำบ้าน เพลงย่ำรุ่ง บรรเลงช่วงเวลาเช้าตรู่ อยู่ในช่วงเวลาประมาณ 05.00 น. – 06.00 น. เพลงย่ำเที่ยงบรรเลงหลังจากทานอาหารกลางวันก่อนที่พระจะขึ้นเทศน์ อยู่ในช่วงเวลาประมาณ 12.00 น. – 13.00 น. และเพลงย่ำค่ำ บรรเลงอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 18.00 น. – 19.00 น. ส่วนเพลงประจำวัดและเพลงประจำบ้านบรรเลงประโคนศพในช่วงที่ไม่มีพิธีกรรมใดๆ ซึ่งต่างกันว่า เพลงประจำบ้านใช้สำหรับบรรเลงในกรณีที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้าน และเพลงประจำวัดใช้สำหรับบรรเลงประโคนศพในกรณีที่ศพตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด (Pikul Sri, C. 1996 : 131 – 141)

เพลงที่ใช้สำหรับบรรเลงเมื่อตั้งศพขึ้นยังศาลา ปี่พาทย์บรรเลงเพลงสำหรับประกอบในพิธีกรรม ดังนี้ (Saengngam,C. 2014 :110)

1. เพลงยกศพ เมื่อยกศพขึ้นตั้งที่เรียบร้อยแล้ว ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลง “เชิญผี” อันเป็นการเชิญผีให้อยู่อย่างที่ตั้ง พร้อมทั้งเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่อยู่ ณ ที่นั้น ขอให้ผีใหม่ได้อยู่ ณ ที่นั้นเพื่อให้ญาติมิตรได้ร่วมทำบุญ

2. เพลงเชิญผี จากนั้นจะบรรเลงต่อด้วยเพลง “ประจำวัด” อันมีความหมายให้ผีในโลงศพประจำอยู่กับที่อย่าไปไหน เพื่อให้ญาติพี่น้องได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศล

3. เพลงประจำวัด (2) ถ้าศพนั้นตั้งสวดที่บ้าน ปี่พาทย์จะเปลี่ยนเพลงประจำวัดเป็นเพลงประจำบ้าน (ทั้งเพลงประจำวัด) และเพลงประจำบ้าน ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับเพลงประจำวัด

4. เพลงประจำบ้าน สำหรับเพลงประจำวัด และเพลงประจำบ้าน ถือเป็นเพลงประกอบศพ สามารถบรรเลงซ้ำกันได้ ยกเว้นห่างระยะ เมื่อเป็นดังนี้ ครูผู้ใหญ่ทางดนตรี จึงได้นำเพลงมอญในบางตอนมารรเลงต่อท้ายประจำ เรียกชื่อไปต่างๆนาๆ เช่น ประจำวัดออกในประจำ เพลง 1 หรือ เพลง 2 เพลง 3 เป็นต้น

5. เพลงประจำวัด (ออกในประจำเพลง 1)(2) นอกจากนั้นยังนำเพลงไทยสำเนียงมอญมาออกท้ายอีกด้วย เช่น เพลงประจำวัด ออกนารายณ์แปลงรูป ทั้งนี้ ตะโพนมอญและเปิงมาง คงยึดหน้าทับประจำวัดอย่างเคร่งครัด ถ้าออกเพลงในประจำบ้าน ตะโพนมอญ และเปิงมางต้องยึดหน้าทับประจำวัดอย่างเคร่งครัดเช่นเดียวกัน

เมื่อถึงเวลาปลบคำ ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงชุด “ย่ำคำ” ซึ่งเป็นเพลงชุดที่มีความยาวแต่ละวงจะมีการปรับการบรรเลงไว้เป็นทางซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง บางช่วงจะเป็นการเดี่ยวแต่ละมือ เพื่อโชว์ความสามารถของผู้บรรเลงและทางของเพลง เป็นเพลงชุดที่เปิดโอกาสให้ผู้บรรเลงทั้งหมด แสดงความสามารถของตนเองได้เด่นชัด

เพื่อพระสงฆ์ลงมาสวดอธิธรรมยังศาลา ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงเร็วมอญ เพื่อเป็นการรับพระ สำหรับเพลงมอญเร็ว มีมากมายหลายเพลงสามารถนำมาบรรเลงได้ทั้งส่งพระและรับพระ

6. เพลงมอญเร็ว (รับพระ) ครั้นเมื่อพระสงฆ์ยังนั่งสวดเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพจะไปจุดธูปเทียนที่หน้าพระพุทธรูป ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงเร็วมอญอีกเพลงหนึ่ง แต่เพลงนี้เป็นเพลงประจำที่ใช้กันทั่วไป ซึ่งเรียกชื่อเพลงเร็วนี้ว่า

7. เพลงมอญเร็ว จากนั้นพระสงฆ์ทั้ง 4 รูป จะสวดพระอธิธรรม โดยเริ่มจบที่ 1 ถ้าเป็นศพพระ ประเพณีมอญนิยม รำมอญ หรือ เรียกว่า มอญรำ ปี่พาทย์จะบรรเลงประกอบรำให้ครบทั้ง 12 เพลง หรือ 12 โดยเฉพาะคนตะโพนมอญและเปิงมางคอก ต่อดิหน้าทับให้ถูกกับเพลงและท่ารำของแต่ละเพลงให้ถูกต้อง

ถ้าเป็นศพคนธรรมดา ไม่มีการรำ ปี่พาทย์มอญจะบรรเลงเพลงมอญที่ไพเราะ เช่น เพลงพม่าใหญ่ พม่ากลอง ปลาทอง

8. เพลงพม่ากลาง (จบที่ 1) (2) จำสองถ้าไม่มีรำ ปี่พาทย์มอญก็จะบรรเลงเพลงมอญที่ไพเราะอีก

9. เพลงดาวกระจาย จบสาม ถ้าไม่มีรำปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงมอญที่ไพเราะอีก

10. เพลงแน สำหรับจบที่สี่ จะไม่มีการบรรเลงคั่น เจ้าภาพจะถวายของพระสงฆ์สวดถวาย สัพพี เพื่อให้พร เมื่อพระกลับลงจากศาลา ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงเร็วมอญขึ้นเพลงหนึ่ง เพื่อเป็นการส่งพระ การสวดอธิธรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ศพ ก็เสร็จสิ้น ปี่พาทย์อาจบรรเลงเพลงประจำวัด เป็นการประโคมไประยะหนึ่ง จึงหยุดการบรรเลงในคืนนั้น

ต่อมาเมื่อรุ่งเช้าวันใหม่ ปี่พาทย์มอญจะบรรเลงเพลงมอญที่ไพเราะ สลับกับเพลงประจำบ้านก็ได้ บางงานมีเทศน์ในตอนเช้า ปี่พาทย์ก็จะบรรเลงเพลงมอญเร็วรับพระ ต่อด้วยเพลงเร็วจุดธูปเทียน และเมื่อพระเทศน์

จบ ส่งพระด้วยเพลงมอญเร็ว จากนั้นก็จะบรรเลงประโคมไปเรื่อยๆจนพระสงฆ์ลงมาฉันอาหารเพลงยังศาลา ปี่พาทย์จะรับพระด้วยเพลงเร็ว พระสงฆ์ฉันอาหารเพลง ปี่พาทย์มอญบรรเลงเพลง “ฉิ่งพระอันมอญ” ซึ่งเป็นเพลงสำเนียงมอญติดต่อกันหลายเพลง ลักษณะของเพลงมอญจะเป็นเพลงเรียบๆไม่มีเครื่องหนัง และเครื่องประกอบจังหวะใดๆ ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับฉิ่งพระฉันไทย คงใช้แต่ฉิ่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะเท่านั้น

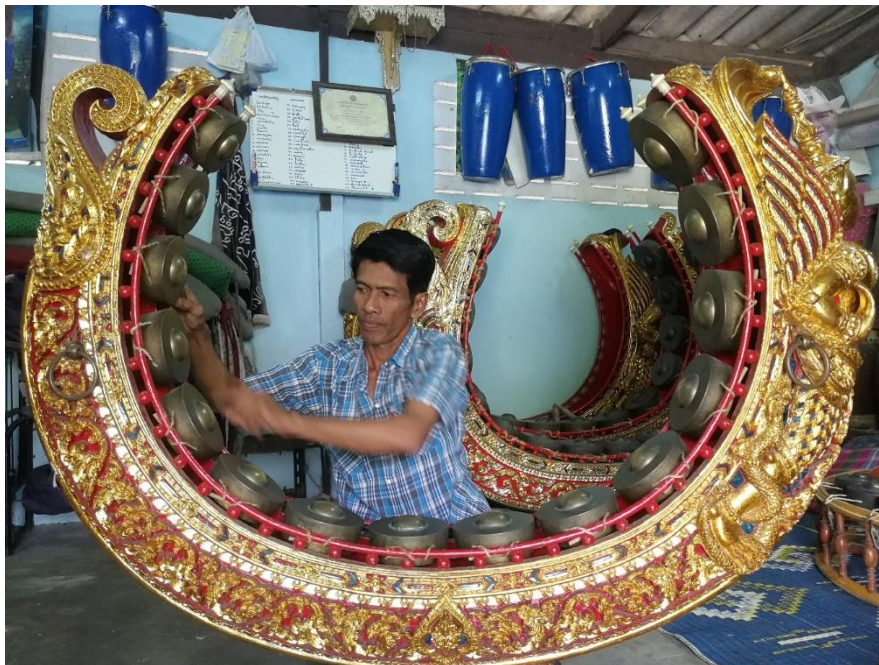
เมื่อพระฉันเสร็จมีเด็กยกตะลุ่มที่พระฉันไปเก็บ ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงยกตะลุ่มประกอบการยกตะลุ่มอีกด้วย จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมดสวดให้พระ หรือมาติกาบังสุกุล กลับลงยังกุฎีปี่พาทย์บรรเลงเพลงเร็วส่งพระ

เมื่อบรรดาญาติพี่น้องตลอดจนแขกที่มาในงานานอาหารกลางวัน วงปี่พาทย์มอญจะบรรเลงเพลงอีกชุดหนึ่ง เรียกว่า “ย่าเทียง” ซึ่งเป็นเพลงชุดหนึ่งที่บรรเลงติดต่อกัน 12 เพลง 12 หน้าทับ ซึ่งอันที่จริงก็คือ เพลงที่ใช้ในรามมอญ 12 เพลง 12 ทำนองเอง ในช่วงรอพิธีเผาศพในตอนเย็น ปี่พาทย์มอญจะบรรเลงประโคมไปเรื่อยๆ จนถึงเวลายกศพลงมายังเมรุ เพื่อกระทำพิธีเผา ขณะยกศพมาเวียนเมรุ ปี่พาทย์บรรเลงจนครบ 3 รอบ ขึ้นตั้งบนเมรุเรียบร้อยจึงหยุด ขณะรอแขกมาเผาปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงมอญที่ไพเราะไปเรื่อยๆ เป็นระยะๆ จนถึงเวลาเผา เมื่อประธานขึ้นจุดไฟเผาศพปี่พาทย์มอญจะบรรเลงเพลง “ประจำบ้าน” ประกอบพิธีเผาจนหมดแขกผู้บรรเลงจะนำเพลงมอญมาต่อท้ายเพลงประจำบ้านอีกหลายเพลง โดยจะโพนและเปิงมางต้องยึดหน้าทับของตนเองอย่างเคร่งครัด นักดนตรีที่ดำเนินทำนองก็ต้องรักษากฎเกณฑ์ในการออกเพลงต่างๆ โดยไม่คร่อมหน้าทับ (Klaimuk,K. 1998 : 138 – 141)

จากการสัมภาษณ์นายอำนาจ วงศ์จัน และนายโอภาส นักพิณพาทย์ พบว่าเพลงมอญที่นิยมบรรเลงทั่วไปในงานศพนั้นมีเพลงที่สำคัญ ที่ผู้เรียนปี่พาทย์มอญจะต้องเรียนรู้เป็นอันดับต้นๆ ก็จะมีเพลงดังนี้

อำนาจ วงศ์จัน	โอภาส นักพิณพาทย์	ประวัติเพลง/ที่มา
เพลงหยาดน้ำค้าง	เพลงมอญรับพระ	-
เพลงบ่อ	มอญท่าเสา	เอามาตีเมื่อปี พ.ศ. 2522 – 2523 เพราะว่า ในคราวนั้น ครูชัย คนซ่อง ได้ซัดเซพะเนจร แก่เป็นคนกินเหล้า แต่ฝีมือดี ต่อให้คนราชบุรี ลูกหลาน ครูพุ่ม วงครุรวม ก็ไม่รู้ชื่อเพลง ก็ต่อให้ ครูชัย ต่อเพลงให้ที่ตำบลท่าเสา นะ ทุกคนจึงเรียกตามกัน มาว่าเพลงมอญท่าเสา เพลงมอญอิสระ เพราะเนื้อร้องที่ทำมานั้นไว้อาลัยผู้เสียชีวิต เมื่อก่อนไม่มีร้อง ที่มาเป็นแบบนี้
เพลงชาละวัน	เพลงแต่งใหม่	มีนักดนตรีทำขึ้น เป็นมอญไทย แล้วเอาเพลงหลายๆวรรคมารวมกัน หนึ่งในนั้นมีเพลงชุมทางเสียงทอง ไม่ใช่มอญโบราณ เพลงฟังแต่ง เท่าที่ครูเปิ้ลได้สัมผัสมา หลายๆเพลงเอาเพลงมาเหมือนเอาเพลงโน้น เพลงนี้มาตัดต่อ เอามารวม ให้ได้ 3 ท่อน ไม่ได้แต่งใหม่
เพลงอิเหนา	มอญอิเหนา	เรียกไม่เหมือนกันสักเท่าไร บางที่เรียกมอญอิเหนา บางที่เรียกมอญบางไส้ไก่ บางที่เรียกเพลงนายขนมต้ม เรียกตามเนื้อร้อง เย้ยถึงนายขนมต้ม บางที่เรียกมอญโผกผ้า เพราะว่าเนื้อร้อง ผ้าสีทับทิม ริมขลิบทองเอย มอญโผกผ้า คือเรื่องราว จัดแจง แต่งกายพลายชุมพล โผกผ้าเป็นมอญใหม่ คอผูกผ้าประเจียดของบิดา เสกผงผัดหน้า โผกผ้าสีทับทิม (ซึ่งจับเนื้อหาดังนี้)

อำนาจ วงศ์จัน	โอกาส นักพิน พาทย	ประวัติเพลง/ที่มา
		ชาวนักดนตรีรู้ว่าต้องเป็นเพลงนี้
เพลงเจ้าทุย	เพลงเจ้าทุย	มีที่มา เป็นนักดนตรี ไม่ทราบนาม คือ แต่งเพลงไว้ 3 ท่อนทั้ง 2 ชั้น ขึ้นเดียว ซึ่งแก่นของเพลง เจ้าทุยอยู่ไหน นอย นอย น้อย นอย นอยนอย เพลงลูกทุ่งเก่า แก่น 3 ท่อน หมด 3 ท่อน ดีแก่นลงไปด้วย ร้องด้วย ว่าเจ้าทุยอยู่ไหน นกเอี้ยงเลี้ยงควายเฒ่า
เพลงดาวกระจาย	วิรุฬ่งฟ้า	ไม่ใช่เพลงดาวกระจาย นายวิรุฬ ไม่ทราบนามสกุล คนระนาด ตำบลท่าชะลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ได้แต่งไว้ ประมาณ 2520
เพลงกาแวน	กาแวน	เพลงมอญเก่า โบราณ เพลงมอญสำคัญเพลงหนึ่งของวิชาซีฟ ปี่พาทยมอญ
เพลงกุหลาบดำ	มอญชายน้า	มอญแต่งใหม่ มอญไทย
เพลงแมลงภู่งทอง (เพลงเก่า)	แมลงทับทอง	ขึ้นเหมือนกันแต่มีการแยก

ภาพที่ 1 อำนาจ วงศ์จัน สาธิตการบรรเลงฆ้องมอญ 23 กันยายน 2560

ปี่พาทยมอญ นั้นมีความสำคัญต่อชาวมอญเป็นอย่างมาก ดนตรีมอญเข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วยการที่คนไทย และคนมอญในอดีตนั้นไปมาหาสู่กันอยู่ตลอดเวลา ไทยมอญมีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง เมื่อเป็นเช่นนี้ การรับวัฒนธรรมมอญเข้ามา ในประเทศไทยนั้นก็ไม่ได้เป็นเรื่องยาก เนื่องจากผู้คนไปที่ใด ก็จะนำวัฒนธรรม

ของตนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และดนตรี ก็จะไปด้วย ซึ่งลักษณะของดนตรีที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นก็มีทั้งแบบดั้งเดิม และแบบที่ผสมผสาน จนกระทั่งเป็นแบบมอญที่มีในประเทศไทย ทั้งนี้ก็มีอิทธิพลของวัฒนธรรมที่ผสมผสาน คือการปรับทั้งด้านดนตรีให้มีเสียง มีทำนอง ที่เข้ากับลักษณะ และค่านิยมของคนไทย จึงเกิดวงดนตรีมอญในรูปแบบที่ไทยนำมาบรรเลงกันอยู่ในปัจจุบัน วงดนตรีมอญที่เป็นแบบแผนดั้งเดิมที่เคยมีมาในอดีตก็พัฒนารูปแบบวงให้เป็นแบบผสม แบบเก่าดั้งเดิมที่เป็นของมอญแท้ๆ นั้นหลงเหลืออยู่น้อยมาก และที่สำคัญไม่ค่อยมีผู้สืบทอดสักเท่าไร หากแต่วงดนตรีมอญที่เป็นแบบผสมผสานระหว่างไทยกับมอญ ที่มีสำเนียงมอญแบบไทยๆ นั้นยังคงอยู่ เพราะประกอบพิธีกรรมต่างๆ และมีสำเนียงที่เข้าหูคนไทย

จากการศึกษา ของนักวิชาการพบว่าประวัติความเป็นมาของปี่พาทย์มอญและดนตรีอื่นๆ ของชาวมอญที่เกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ โดยตั้งประเด็นในการศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญ ตลอดจนวัฒนธรรมดนตรีมอญ รูปแบบต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง พบว่าวัฒนธรรมดนตรีมอญมีความเกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ ในแง่ของการผสมผสานวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่างที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน และนำมาบูรณาการจนเกิดเป็นรูปแบบในการนำเสนอร่วมกัน โดยศึกษาประเด็นเครื่องดนตรี การประสมวง การประพันธ์ บทเพลง ระเบียบวิธีการบรรเลง ระดับเสียง บาทหน้าที่ของเครื่องดนตรี โดยอธิบายว่า ปี่พาทย์มอญเป็นรูปแบบหนึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมดนตรีระหว่างมอญและไทย ซึ่งได้มีการสร้างสรรค์และพัฒนาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันโดยลำดับ คนไทยรับเอาวัฒนธรรมทางดนตรีของชาวมอญไว้ แล้วพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นใช้สืบทอดกันต่อๆ (Lawan,S. 2013 : 69 - 82)

ปี่พาทย์มอญได้รับการปรับปรุงมาเป็นลำดับ การพัฒนาปี่พาทย์มอญ คงต้องกล่าวถึงบุคคล 2 ท่าน ที่มีบทบาทสำคัญ สร้างปี่พาทย์มอญให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับ ทั้งที่แรกทีเดียวเห็นว่าปี่พาทย์มอญเป็นของต่างชาติ ไม่ใช่ของไทย จึงไม่ได้ให้ความสนใจ กระทั่งมาในสมัยของครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) ครูดนตรีไทยผู้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการดนตรีไทยในหลายเรื่อง ท่านได้ศึกษาเพลงมอญจากครูสุม ดนตรีเจริญ ชาวมอญที่เข้ามาในราวรัชกาลที่ 5 – 6 พร้อมกับฆ้องมอญและพี่มอญดนตรี ท่านครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะได้รับการถ่ายทอดเพลงมอญจากครูสุมท่านนี้ ด้วยบ้านอยู่ไม่ห่างไกลกันมาก และได้พัฒนาเพลงมอญที่ท่านประพันธ์ขึ้นเองเปิดรับงานประโคมศตามวัดต่างๆ ในกรุงเทพฯ การพัฒนาปี่พาทย์มอญเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความเข้าใจว่าไม่มีรูปแบบที่แน่นอนขึ้นกับความเหมาะสม ไม่มีข้อห้าม ข้อบังคับที่เคร่งครัดอย่างดนตรีไทย ทำให้ปี่พาทย์มอญ พัฒนาเครื่องดนตรี การจัดวง บทเพลงออกไปอย่างกว้างขวาง ดังเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญหรือที่มอญเรียกว่า วงปาด นั้น เดิมมีเพียง 5 ชิ้น คือ ปี่มอญ (เน) ตะโพนมอญ (สะเป็น) เปิงมางคอก (มงบาง หรือ พาดเหียงของพม่า) ฆ้องมอญ ระนาดเอก (ปาด) ในปัจจุบันได้เพิ่มเครื่องดนตรีจากวงปี่พาทย์ไทยเข้าไปแต่ยังคงใช้รูปแบบมอญดังมีเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ ประกอบด้วย

โหม่ง (มอญ) 3 ใบ ขนาดไม่เท่ากัน ปี่มอญ 1 เล้า ตะโพนมอญ เปิงมางคอก ฆ้องมอญวงใหญ่ (มักมีมากกว่า 1 แล้วแต่ความต้องการของเจ้าภาพ) ฆ้องมอญวงเล็ก (มักมีมากกว่า 1 แต่จะน้อยกว่าฆ้องมอญวงใหญ่) ระนาดเอก ระนาดทุ้ม (อาจมีมากกว่า 1) ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ ฉิ่ง กรับ (อาจมีมากกว่า 1) นอกจากวงดนตรีแล้วยังพบเครื่องประดับ อย่างเช่น หางนกยูง ไฟส่อง และไฟราว เป็นต้น

สรุป

ดนตรีปี่พาทย์มอญมีความสำคัญทั้งในการประกอบพิธีกรรม และประกอบการแสดงต่างๆ ล้วนต้องมีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น หากทว่าในปัจจุบันนี้ ความสำคัญของดนตรีปี่พาทย์มอญได้ลดบทบาทหน้าที่ลง

ไปอย่างมาก จากอดีตที่มีความสำคัญ ทั้งในเรื่องของการเป็นอันติสัญญานบอกเวลา ต่างๆ หรือประกอบการแสดง แต่ทว่าปัจจุบันนี้ ดนตรีปี่พาทย์มอญได้ลดบทบาทลงไปอย่างน่าใจหาย เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมอญ จังหวัดราชบุรี นั้นได้ทำการปรึกษาหารือ เพื่อศึกษารูปแบบของการจัดการและถ่ายทอดดนตรีมอญ ในชุมชนของตนเองนั้นควรมีลักษณะดังนี้ คือ “ควรมีการจัดทำเป็นรูปแบบหนังสือ ซึ่งมีครูบาอาจารย์หลายท่านได้ทำหนังสือระบบฝึกเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำเพลง หนังสือโน้ตก็จะมีทั้งรูปแบบการเขียนโน้ตแบบ 2 มือก็มี หากมีการจัดทำขึ้นมาเป็นเอกสารหรือหนังสือแล้ว ผู้ที่สนใจเรียนนั้นสามารถปฏิบัติตามแบบฝึกเพลงในหนังสือได้ โดยผู้เรียนนั้นสามารถฝึกให้เกิดความชำนาญ แล้วตีให้ได้ด้วยตนเองได้เลย ซึ่งเอกสาร หรือหนังสือโน้ตเพลงนี้เป็นสื่อที่สำคัญอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเพลงสองชั้นง่ายๆ นักดนตรีอาจหลงๆลืมๆ เราก็สามารถที่จะกลับมาดูโน้ตเพลงว่าได้อย่างไร ใช้มือซ้ายหรือมือขวาก่อน อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งการใช้หนังสือ หรือเอกสารระบบโน้ตนี้เป็นการทำให้การเรียนการสอนดนตรีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนนี้ผู้เขียน มองว่า สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควร สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนดนตรีมอญ ทั้งในรูปแบบเดิม และแบบใหม่ผสมผสานกัน คือ มีทั้งที่เป็นการสอนแบบนอกระบบ และการสอนที่มีระบบการบันทึกโน้ต เพื่อให้วงการดนตรีปี่พาทย์มอญ มีความแพร่หลาย นอกจากนั้นแล้วควรมีการสนับสนุนให้มีการฝึกหัดการบรรเลงปี่พาทย์มอญเพิ่มมากขึ้น มิใช่เป็นเพียงรายวิชาเลือกเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพื่อให้ดนตรีปี่พาทย์มอญมีการบรรเลงอย่างแพร่หลาย และเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดการบรรเลงดนตรีปี่พาทย์มอญ และการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ดนตรีมอญ ที่มีการบันทึกออกมาเป็นโน้ตเพลงแล้ว ควรผลิตออกมาเป็นสื่อในรูปแบบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น วัสดุทัศน หรือ สิ่งพิมพ์อื่นๆ และการแสดงสดตามสถานที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

References

- Amatayakul,P. (1997). *Leader of Siam*. Bangkok : HI-FI -STEREO Magazine.
- Chotipinyokul,P. (2011). The worldview of the Mon people in the ordination ceremony A case study of Ban Nakhon Chum Ban Pong District Ratchaburi Province. *Master of Arts*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Danpradit,P. (2000). Characteristics of regular songs In the Piphat Mon orchestra. *Master of Arts*. Nakhon Pathom : Mahidol University.
- Duangchantip,S; Phatchinda,C; and Nakkong,A. (1996). *Piphat Nang Hong and Song Nang Hong*. Bangkok : in the commemorative book of the Wai Kru Ceremony of Thai Music Academic Year 1996, Department of Music Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. Suwan Picture Room.
- Kaewbucha,M.(1999). *Mon, house song big gong Mon music office*. Nakhon Pathom : Graduate School, Mahidol.
- Klaimuk,K. (1998). The succession of Piphat in Bang Ban District. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Master of Arts*. Nakhon Pathom: Mahidol University.
- Kongpin,N.(1996). The study of music culture of Piphat Mon.*Research report*. Bangkok: Chulalongkorn University.

- Lawan,S. (2013). Analyzing Mon songs in the house. The gong mon of the primary school student. *Phitsanulok : Journal of Humanities Naresuan University* 10(3) September - December 2013.
- Pikulsri, C. (1996). *Mon Piphat Culture of Thailand*. Chonburi : Commemorative book of the 27th Thai Higher Education Music Fair, 2-14 July 1996 at Burapha University.
- Rajanupap, D. (1962). *Somdet*. Bangkok : Volumes 1-26, handwriting of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. Prince Krom Phraya Risaranuwatiwong and Somdet Krom Phraya Damrong Rajanupap.
- Saengngam, C. (2014). Study of the popular Piphat orchestra Phanom Mue Wan, Taphan Hin District. Phichit Province. *Master of Arts*. Bangkok : Srinakharinwirot University.
- Srinoraset,S.(2015). *Analysis of the characteristics of Mon Ko Kret songs in Piphat Mon ensemble*. Yayam Arts Faculty. Bangkok : Fine Arts. Chulalongkorn University.

**การตีความเหตุสุดวิสัยของผู้ใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533
ในสถานการณ์วิกฤตจากโคโรนาไวรัส (COVID-19)**
**INTERPRETATION OF FORCE MAJEURE FOR LABORERS UNDER THE SOCIAL SECURITY ACT,
B.E. 2533 DURING THE CORONAVIRUS CRISIS (COVID-19)**

ชดาทิพ ศุภสุวรรณ
Chadatip Suphasuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Muban Chombueng Rajabhat University
E-mail: chadatip.su@gmail.com

Received 3 July 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 10 March 2022

บทคัดย่อ

เหตุสุดวิสัยจากสถานการณ์วิกฤตจากโคโรนาไวรัส (COVID-19) รัฐบาลใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกันตนหรือลูกจ้างมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ทดแทนจากสำนักงานประกันสังคมในกรณีว่างงาน ไม่ได้ทำงาน หรือนายจ้างไม่ให้ทำงาน เนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคให้ลูกจ้างเป็นการได้รับประโยชน์โดยต้องมีคู่พิพาทหรือคู่กรณีนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่ยังมีคู่กรณีที่น่าประเด็นไปสู่ศาลเพื่อวินิจฉัย บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการตีความเหตุสุดวิสัยตามขอผู้ประกันตนหรือจากลูกจ้างกฎหมายและพระราชบัญญัติประกันสังคมในสถานการณ์วิกฤตจากโรคระบาดโคโรนาไวรัส (COVID-19) โดยใช้กฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติกรณีของเหตุสุดวิสัย และการตีความเหตุสุดวิสัยตามแนวคำพิพากษาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ผ่านเหตุสุดวิสัยตาม ตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และมาตรา 79/1

ผลการวิจัยพบว่า ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนได้รับประโยชน์จากเหตุสุดวิสัยต้องเข้าเงื่อนไขดังนี้ 1) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยไม่สามารถประกอบกิจการได้ 2) เมื่อลูกจ้างผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนและภายในห้าเดือนก่อนผู้ประกันตนไม่ได้ทำงาน 3) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังโรคระบาด 4) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้รับค่าจ้าง 5) ลูกจ้างผู้ประกันตนได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานในอัตราร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวันแต่ไม่เกิน 90 วัน 6) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 13 สิงหาคม 2563 หรือตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

คำสำคัญ: เหตุสุดวิสัย, พระราชบัญญัติประกันสังคม, โคโรนาไวรัส

Abstract

It creates a catastrophe when the employer does not work because of isolation or disease. In regard to the coronavirus (COVID-19) government takes legal guidelines that involve a competent authority so that the employee has the right to receive social security benefits when they are unemployed or cannot work due to inspection or theft. Be careful of the spread of disease to the employee without having to have an opponent or a line of the lawsuit to rise to power, or the insurer to benefit from the work of the agency or the employer not to Working because of force majeure and unable to operate a business 2) When working, the insured has paid for at least a month and five months before those who did not work. 3) Those who did not work because of having to work or danger from disease 4) Insured employees are not paid 5) The insured child receives compensation in the event of a vacancy in the contract, 62% of the daily wages, but not more than 90 days. 6) Effective from March 1, 2020, to August 13, 2020, the Minister shall publish with the approval of the Ministry Committee.

Keywords: Interpretation, Social Security, coronavirus

บทนำ

เหตุสุดวิสัยในกรณีของผู้ใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติประกันสังคมเป็นอีกกรณีหนึ่งซึ่งต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เคยมี โดยบทบัญญัติขึ้นจากการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกันสังคมแล้วได้ออกเป็นกฎกระทรวงเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ในการออกกฎหมายเพื่อใช้แก้ไขปัญหากลุ่มบุคคลผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้าง ในกรณีมาตรการการป้องกันการระบาดของรัฐบาลเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 รัฐบาลใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกันตนหรือลูกจ้างมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ทดแทนจากสำนักงานประกันสังคม ในกรณีว่างงาน ไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคให้ลูกจ้างเป็นการได้รับประโยชน์ ซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานถือเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ (Saengtien, 2007) สัญญาจ้างแรงงานที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นมักกฎหมายเกี่ยวข้องหลายฉบับไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาจ้างแรงงาน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 รวมถึงพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2558 ดังนั้น ในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอันมีผลกระทบต่อกลุ่มลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงาน ที่เป็นกลุ่มของคนส่วนใหญ่นี้ รัฐจึงต้องหามาตรการ สร้างระบบเพื่อเยียวยากลุ่มบุคคลดังกล่าว (Ruyaporn, 2012) และในมาตรการที่จัดทำขึ้นนั้นจะต้องไม่เป็นการสร้างภาระให้แก่ลูกจ้างเกินควร ต้องมีมาตรการที่สะดวก ประหยัดและรวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาได้จริง

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ระบาดของของไวรัสโควิด-19 และผลกระทบโดยรอบแล้วเห็นได้ว่าข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นกับ ประชาชนและผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุสุดวิสัย ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยว่าการที่ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 เข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัย ที่ผู้ประกันตนต้องได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานตามที่พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 79/1 กำหนด

สำหรับเหตุสุดวิสัยกรณีโควิด-19 เป็นกรณีที่นายจ้างไม่ให้ลูกจ้างทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคนั้นไม่มีกรณีที่นำไปสู่ศาลเพื่อวินิจฉัย แต่เป็นมาตรการการป้องกันการระบาดของรัฐบาลเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) รัฐบาลใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกันตนหรือลูกจ้างมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ทดแทนจากสำนักงานประกันสังคม ในกรณีว่างงาน ไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคให้ลูกจ้างเป็นการได้รับประโยชน์โดยมิต้องมีคู่พิพาทหรือคู่กรณีนำคดีขึ้นสู่ศาล ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนได้รับประโยชน์จากเหตุสุดวิสัยต้องเข้าเงื่อนไขดังนี้ 1) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยไม่สามารถประกอบกิจการได้ 2) เมื่อลูกจ้างผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนและภายในห้าเดือนก่อนผู้ประกันตนไม่ได้ทำงาน 3) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังโรคระบาด 4) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้รับค่าจ้าง 5) ลูกจ้างผู้ประกันตนได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานในอัตราร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวันแต่ไม่เกิน 90 วัน 6) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 13 สิงหาคม 2563 หรือตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการตีความเหตุสุดวิสัยตามของผู้ประกันตนหรือจากลูกจ้างกฎหมาย และตีความเหตุสุดวิสัยตามพระราชบัญญัติประกันสังคมในสถานการณ์วิกฤตจากโรคระบาดโคโรนาไวรัส (COVID-19) โดยใช้กฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติกรณีของเหตุสุดวิสัย และการตีความเหตุสุดวิสัยตามแนวคำพิพากษาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ผ่านเหตุสุดวิสัยตาม ตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และมาตรา 79/1 เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. เหตุสุดวิสัย

หลักการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาให้มีผลบังคับใช้ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติตามเมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นบุคคลเหล่านั้นก็จะได้รับการคุ้มครอง หรือได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดในบรรดาบทบัญญัติของกฎหมาย ทั้งประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายสี่เสาหลักของประเทศต่างมีข้อยกเว้นไว้ เพื่อให้กฎหมายบังคับได้จริง หากแต่เมื่อเกิดกรณีปัญหาที่จะบังคับใช้ในเหตุการณ์ที่ผิดปกติที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายเมื่อเกิดเหตุอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้และมีใช้เกิดจากมีสาเหตุใดๆ ของผู้ได้รับผลกระทบ เป็นเหตุเยียวยาทางของกฎหมายที่จะใช้บังคับเพื่อรักษาความยุติธรรม เหตุสุดวิสัยเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นเหตุยกเว้นความรับผิด กรณีต้องรับผิดที่ไม่อาจปฏิบัติตามสัญญา หรือกรณีที่ไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมถึงกรณีที่นายจ้างไม่อาจให้ลูกจ้างทำงานเนื่องจากมาเหตุการณ์ระบาดของเชื้อโรคที่เกิดขึ้นในการที่จะได้รับการเยียวยาหรือทดแทนซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับประชาชนต่อรัฐในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุด และเกิดความยุติธรรมโดยตัวของกฎหมายนั่นเอง (Posakabutra and Sunthornpan, 2005)

เหตุสุดวิสัย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายความว่า ภาวะที่พ้นความสามารถที่ใครจะป้องกันได้ เหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น เหตุสุดวิสัยนั้น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) เหตุสุดวิสัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น

การเกิดสึนามิ แผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟป่า โรคระบาด และ 2) เหตุสุดวิสัยที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ เช่น สงคราม จราจร คนวิ่งตัดหน้ารถในระยะกระชั้นชิด ในทางกฎหมายอาญา เหตุสุดวิสัยมีความสำคัญถึงขนาดมีผลต่อความรับผิดชอบที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องจะได้รับ ในทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เหตุสุดวิสัยมีผลต่อความรับผิดชอบระหว่างบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ยกตัวอย่างเช่น ผู้รับจ้างมีหน้าที่ต้องขับรถเพื่อขนส่งสินค้าไปที่โกดังของผู้ว่าจ้างให้ทันภายในเวลา 16.00 น. ของวันพฤหัสบดีตามที่กำหนด ในวันเวลาดังกล่าว ปรากฏว่าระหว่างเดินทางมีน้ำป่า ไหลก่ดเซาะถนนขาด ทำให้ไม่สามารถส่งของได้ทันเวลา อย่างนี้ถือว่าเหตุสุดวิสัยไม่ถือว่าผู้รับจ้างผิดสัญญา ผู้ว่าจ้างจะคิดค่าปรับ หรือเรียกค่าเสียหายไม่ได้ (Leelapatana, 2012)

ในทางอาญา เหตุสุดวิสัยก็มีผลต่อการตัดสินของศาลต่อความผิดของจำเลย ตัวอย่างเช่น นายแสนสุข จำเลยในคดีอาญาข้อหาขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย วันเกิดเหตุนายแสนสุข ขับรถมาตามถนนโดยใช้ความเร็วปกติ (ไม่เกิน 90 กิโลเมตร/ชั่วโมง) เมื่อขับไปถึงบริเวณที่เกิดเหตุ มีนายแสนเศร้า ที่ตั้งใจจะฆ่าตัวตายเพราะผิดหวังจากคนรัก กระโดดตัดหน้ารถของนายแสนสุข ทำให้รถของนายแสนสุขชนนายแสนเศร้าเสียชีวิต โดยนายแสนสุขได้ใช้ความระวังในการขับรถตามปกติ อย่างนี้จะถือว่านายแสนสุข ขับรถโดยประมาทปราศจากความระมัดระวังไม่ได้ แต่เป็นเหตุสุดวิสัย ต้องถือว่านายแสนสุขไม่มีความผิด ไม่ต้องรับโทษ (Supreme Court judgments 2015/2520) และนอกจากนี้ยังมีหลายเหตุการณ์ที่มีคู่ความนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาเพื่อตัดสินตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยอาศัยข้อต่อสู้ของคู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิด อ้างเหตุสุดวิสัยอันมีผลทางกฎหมายที่จะไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เมื่อศาลฎีกาได้พิจารณาแล้วพิพากษาว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย เช่น เกิดลมพายุพัดแรงทำให้อุปกรณ์บนตึกที่กำลังก่อสร้างตกลงใส่คนด้านล่างเป็นเหตุให้บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย กรณีเช่นนี้ไม่เป็นเหตุสุดวิสัยเพราะเจ้าของตึก หรือผู้รับเหมาสามารถป้องกันได้ ถ้าหมั่นดูแลความเรียบร้อย เก็บของให้เป็นระเบียบ (Supreme Court judgments 2140/2520) หรือขับรถไปตามถนน ล้อหน้าหลุดไปถูกคนบนฟุตบาทได้รับบาดเจ็บ อย่างนี้ไม่เป็นเหตุสุดวิสัย เพราะคนขับรถสามารถตรวจเช็คสภาพรถก่อนนำมาขับได้ (Supreme Court judgments 233/2520)

ในเรื่องเหตุสุดวิสัยนี้ ยังได้บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ ตัวอย่างเช่น ขอยายเวลายื่นอุทธรณ์ แต่ศาลมิได้สั่งในวันที่ยื่นขอยาย เป็นความบกพร่องของศาลเอง และถือเป็นเหตุสุดวิสัยที่ไม่อาจยื่น ทนายขอยายเวลาครั้งที่ 2 ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1722/2545) แต่ถ้าหากเป็นกรณียื่นฎีกาไม่ทันอ้างว่ารถยนต์เสียกลางทางไม่ได้อ้างว่ามีเหตุสุดวิสัยอย่างไร ขยายเวลาไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 171/2520) ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติกรณีของเหตุสุดวิสัยไว้เพื่อการดูแลลูกจ้าง โดยมีกองทุนประกันสังคม ทำหน้าที่จ่ายเงินทดแทนเพื่อประโยชน์ให้แก่ผู้ประกันตนหรือผู้มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทน เมื่อเกิดเคราะห์ภัยหรือประสบความเดือดร้อนและเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด โดยนายจ้างมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบของนายจ้าง และหักเงินค่าจ้างของลูกจ้างนำส่งสำนักงานประกันสังคมจังหวัดที่สถานประกอบการตั้งอยู่โดยมีอัตราที่กฎหมายกำหนด (Social Security Office, 2019) จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมารัฐบาลได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันโรคระบาดจากเชื้อไวรัสดังกล่าวโดยห้ามประชาชนออกนอกบ้านในเวลาที่กำหนด ปิดหมู่บ้าน ปิดสนามบิน สนับสนุนให้ประชาชนอยู่ในที่พัก ให้ทำงานที่บ้าน (work from home) มาตรการดังกล่าวมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตามปกติทั่วไปของประชาชน มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และภาคธุรกิจอย่างรุนแรง สถานประกอบการหลายแห่งต้องหยุดประกอบธุรกิจ บางแห่งต้องปิดกิจการลงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ลูกจ้างผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการต้องหยุดงานตามมาตรการของรัฐเกิดความเดือดร้อนที่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้รับค่าจ้างก่อให้เกิดวิกฤติทางการเงินเป็นวงกว้าง และคณะกรรมการกฤษฎีกาวิญญูกรรมการ

ระบาดของโควิด-19 และมาตรการการป้องกันการระบาดของรัฐบาลเป็นเหตุสุดวิสัยซึ่งลูกจ้างมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีที่ผู้ประกันตนว่างงานโดยจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

เหตุสุดวิสัยที่เป็นเงื่อนไขประการสำคัญทางกฎหมาย โดยต้องอาศัยข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการที่จะมารองรับเหตุผลทางกฎหมายอันเป็นคุณต่อผู้ได้รับผลกระทบในกรณีทางแพ่ง สัญญาต่างตอบแทนหากมีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลงตามสัญญาแต่ปรากฏว่าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ โดยบุคคลเช่นว่านั้นได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอแล้วแต่เหตุดังกล่าวที่เกิดขึ้นทำให้คู่สัญญาไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หมายความว่าซึ่งเป็นตัวแทนของคู่กรณีได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้วปรากฏว่าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ โดยมีใช้ความผิดหรือความประมาทของนายความแต่อย่างใด หรืออาจเป็นกรณีคู่ความในศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ทันเวลาตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อศาลได้พิจารณาตัดสินแล้วว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเหตุสุดวิสัยบุคคลเหล่านั้นได้รับประโยชน์จาก ไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญา นายความหรือคู่ความสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลต่อไปได้

หากแต่เหตุสุดวิสัยในกรณีของผู้ใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติประกันสังคมเป็นอีกกรณีหนึ่งซึ่งต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เคยมี โดยบทบัญญัติขึ้นจากการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกันสังคม แล้วออกเป็นกฎกระทรวงเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ในการออกกฎหมายเพื่อใช้แก้ไขปัญหากลุ่มบุคคลผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้างซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีกฎหมายเกี่ยวข้องหลายฉบับไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาจ้างแรงงาน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 รวมถึงพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2558 (Social Security Office, 2019) สำหรับพระราชบัญญัติประกันสังคมเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักประกันการดำรงชีพของลูกจ้างที่มีรายได้จากการทำงานให้กับนายจ้างเมื่อไม่ได้ทำงานจึงไม่ได้รับค่าจ้างโดยมิใช่เป็นความผิดของฝ่ายใด เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคม รัฐจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมาย การจ่ายเงินค่าทดแทนให้ลูกจ้างแม้ลูกจ้างจะไม่ได้ทำงานให้กับนายจ้าง โดยมีสำนักงานประกันสังคมที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาดูแล และมีกองทุนประกันสังคมทำหน้าที่เป็นทุนใช้จ่ายให้ผู้ประกันตนได้รับประโยชน์ทดแทน โดยนายจ้างจะหักค่าจ้างของลูกจ้างอัตราร้อยละ 5 ของค่าจ้างนายจ้างจ่ายเงินสมทบที่รับจากลูกจ้าง คือร้อยละ 5 และรัฐบาลร่วมจ่ายสมทบในอัตราร้อยละ 2.75 ได้ของการหักค่าจ้างของลูกจ้างไว้เพื่อนำเข้ากองทุนที่มีสมาชิกที่เป็นลูกจ้างจำนวนมากเพื่อเป็นกองทุนในการจ่ายเงินทดแทนกรณีลูกจ้างได้รับความเจ็บป่วย ทูพพลภาพ ตาย คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ ว่างงาน ในกรณีที่ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานให้นายจ้าง โดยนำเงินกองทุนทดแทนที่เก็บเงินสะสมไว้ ได้กลับมาทดแทนให้ลูกจ้างผู้ประกันตน

2. หลักการตีความ

หลักการตีความตามบทบัญญัติที่ปรากฏเป็นตัวบทกฎหมายนั้นหากถ้อยคำนั้นมีความหมายชัดเจนแน่นอน บุคคลผู้ใช้กฎหมายสามารถนำข้อเท็จจริงปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลตามกฎหมาย ในกรณีที่ถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในตัวบทอาจตีความได้หลายความหมาย หรือมีความหมายเคลือบแคลงสงสัยหรือไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องอาศัยการตีความกฎหมาย เพื่อกำหนดความหมายที่แน่ชัดโดยมีเหตุผลประกอบจึงสามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการตีความกฎหมาย หมายถึง การค้นหาความหมายของกฎหมายที่ยังมีถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนแน่นอนหรือเคลือบแคลงสงสัย ซึ่งอาจแปลความหมายได้หลายทางเพื่อให้ทราบความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย การตีความกฎหมายแบ่งออกได้เป็น 5 กรณี คือ

1. การตีความตามตัวอักษร คือการอธิบายหรือค้นหาความหมายจากตัวหนังสือที่บัญญัติไว้ในตัวบทของกฎหมายนั้น การตีความตามตัวอักษรมีหลักสำคัญ คือ

1.1 การอธิบายหรือค้นหาความหมายของภาษาหรือถ้อยคำธรรมดาในตัวบทกฎหมาย ตามที่ปกติธรรมดาทั่วไปหรือตามวิญญูชนเข้าใจ สามารถอธิบาย หรือค้นหาความหมายของภาษาหรือถ้อยคำธรรมดาในตัวบทกฎหมายได้จากพจนานุกรม ซึ่งปัจจุบันใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (Royal Institute, 2011)

1.2 กรณีที่ตัวบทกฎหมายใช้ศัพท์วิชาการหรือศัพท์เทคนิค การค้นหาความหมายตามที่ใช้ในวงวิชาการ หรือในวงการอาชีพต่าง ๆ ว่าใช้ศัพท์วิชาการหรือศัพท์เทคนิคในความหมายใด เช่น ศัพท์ในทางการแพทย์ ศัพท์ที่ใช้ทางฟิสิกส์ไฟฟ้า ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจกันในหมู่ที่ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ โดยเฉพาะ ศัพท์ทางกฎหมายก็จะมีภาษากฎหมายหรือศัพท์ทางวิชาการเป็นการเฉพาะ

1.3 ในกรณีที่ตัวบทกฎหมายมีบทบัญญัติที่มีความหมายเป็นพิเศษต่างไปจากที่เข้าใจกันอยู่ในภาษาหรือถ้อยคำธรรมดา ซึ่งกฎหมายเรื่องนั้นเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์หรือคำนิยามศัพท์ ไว้ในตัวบทกฎหมาย เพื่อกำหนดถ้อยคำในตัวบทกฎหมายให้มีความหมายและเข้าใจตามที่กฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางที่บุคคลผู้ใช้กฎหมายได้ทราบความหมายและเข้าใจตรงกัน ในบทวิเคราะห์ศัพท์หรือคำนิยามศัพท์อาจมีความหมายเป็นพิเศษต่างไปจากที่เข้าใจกันอยู่ในภาษาหรือถ้อยคำธรรมดาได้

1.4 กรณีตัวบทในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้กระจ่างขึ้นจากตัวบทที่เป็นภาษาอังกฤษของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากมีการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นภาษาอังกฤษ โดยนักกฎหมายชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ต่อมาได้มีการแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นภาษาไทย ดังนั้นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ยังไม่ชัดเจนหรือกระจ่างก็สามารถค้นหาความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การตีความตามเจตนา หมายความว่า การค้นหาความหมายของถ้อยคำในตัวบทกฎหมาย ความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ กล่าวคือการทำที่ยังทราบความหมายของถ้อยคำในตัวบทกฎหมายว่ามีความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายว่ามีความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายว่ามีความประสงค์ที่จะใช้บังคับแก่กรณีใด เพราะกฎหมายที่บัญญัติขึ้นในแต่ละฉบับจะมีความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน การที่บุคคลผู้ใช้กฎหมายจะใช้กฎหมายได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาวิเคราะห์ถึงความหมายของถ้อยคำในตัวบทกฎหมายให้เป็นไปตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตร และกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับมีความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่เหมือนกัน กล่าวคือกฎหมายลิขสิทธิ์ มุ่งคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ในงานที่สร้างสรรค์ขึ้น เช่น งานแต่งนิยาย งานแปลเอกสาร สารคดี งานจิตรกรรม และประติมากรรม เพื่อมิให้มีใครลอกเลียน ดัดแปลง นำไปใช้อันเป็นการหาประโยชน์ในทางการค้า กฎหมายลิขสิทธิ์มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองให้ผู้ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่มิให้ถูกลอกเลียนและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลและกฎหมายเครื่องหมายการค้า เพื่อมิให้ถูกลอกเลียนหรือนำไปใช้แสวงหาผลประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต ดังนั้นในการตีความหมายตามเจตนารมณ์มีหลักสำคัญดังนี้

2.1 ชื่อของกฎหมาย เมื่อได้อ่านชื่อของกฎหมาย สามารถทราบได้ว่ากฎหมายนั้นจะกล่าวถึงเรื่องใดก่อนที่จะศึกษาเข้าสู่เนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้น การทราบชื่อของกฎหมายเพียงเป็นแนวทางได้พอสังเขป

2.2 พระราชปรารภ หรือคำปรารภ เป็นคำกล่าวนำขึ้นต้นของกฎหมายนั้น แสดงให้เห็นความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายมักจะทำให้ทราบเหตุผลความเป็นมาของกฎหมายฉบับนั้น ๆ ไว้พอสมควร กฎหมายที่บัญญัติขึ้นในยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์มักจะมีพระราชปรารภยาว สามารถค้นหาความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายว่าเหตุใดจึงตรากฎหมายฉบับนั้น ๆ ขึ้นมา เช่น กฎหมายลักษณะโจรห้าเส้น มีพระราชปรารภของรัฐการที่ 5 ว่าโจรผู้ร้ายชุกชุม เหตุเกิดจากหลวงยกกระบัตรเมืองเขื่อนขันธุ์ไม่อยู่ไปราชการ ถูกโจรปล้นบ้าน ชาวบ้านกลัวไม่กล้าไปช่วย กำลังของฝ่ายปกครองมีไม่เพียงพอ จึงกำชับชาวบ้านต้องช่วยออกตามจับผู้ร้ายผู้ร้ายให้ได้ เพราะมิใช่ผู้ร้ายมีศาสตราวุธฝ่ายเดียว ชาวบ้านก็มี ระบุเขตอาณัติมี 5 เส้น จากบ้านเรือนของตนเมื่อได้ยินเกะเคาะไม่ต้องรีบกันออกติดตามตัวคนร้ายมิฉะนั้นมีโทษอาญาปรับไหมตามศักดินาและใช้ทณฑ์ทรัพย์สินแก่เจ้าของทรัพย์ แต่ปัจจุบันกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมามีคำปรารภที่มีข้อความสั้น ๆ ทำให้ค้นหาความมุ่งหมาย หรือเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติได้ยาก

2.3 หมายเหตุท้ายกฎหมาย ซึ่งมีปรากฏอยู่ในตอนท้ายของกฎหมายบันทึกเหตุผลของกฎหมายในราชกิจจานุเบกษาต่อท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด หรือพระราชกฤษฎีกา ระบุเหตุผลไว้ท้ายกฎหมายชี้แจงว่าเหตุใดจึงออกกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับ ตัวอย่างเช่น หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2510 มีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการขายยาซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ยังมีการควบคุมกิจการเกี่ยวกับการผลิตยา ขายยา และนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรตลอดจนการควบคุมให้มีเภสัชกรรับผิดชอบเกี่ยวกับการขายยาอันตราย และส่วนอื่น ๆ ที่ยังไม่รัดกุมและเหมาะสมแก่ภาวะการณ์ในปัจจุบัน จึงเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการขายยา ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชน เป็นต้น

3. การตีความกฎหมายอาญา เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับซึ่งบัญญัติความผิดและกำหนดโทษไว้ดังนั้นหลักการตีความกฎหมายอาญาจึงต้องยึดหลักเกณฑ์พิเศษดังนี้ คือ 1) ต้องตีความโดยเคร่งครัด ดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ” 2) จะตีความประมวลกฎหมายอาญาในทางขยายความให้เป็นการลงโทษหรือเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดหนักขึ้นไม่ได้ 3) ในกรณีเป็นที่สงสัย ศาลต้องตีความให้เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย

4. การตีความกฎหมายแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน ต้องตีความตามตัวอักษร โดยยึดความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและให้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ ของกฎหมายไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายในลักษณะที่เท่าเทียมกัน

5. การตีความกฎหมายมหาชน ในบรรดากฎหมายมหาชนไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน เป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ของประชาชน หรือหากเป็นกฎหมายปกครองอาจเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคม เมื่อเกิดกรณีขัดแย้งระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ส่วนตัว ต้องตีความไปในทางของส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องตีความให้เอกชนเสียเปรียบตลอดเวลา ในกฎหมายมหาชนนั้นต้องพิจารณาให้เห็นถึงผลประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ส่วนตัวที่ได้แย้งกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมที่สุด

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เป็นที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในขณะเดียวกันจะมีองค์กรของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง คือสำนักงานประกันสังคมที่มีกองทุนประกันสังคมเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เก็บเงินสมทบจากรัฐบาล เงินสมทบของฝ่ายนายจ้าง และสมทบจากผู้ประกันตนหรือจาก

ลูกจ้าง ดังนั้นในการตีความตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 จึงควรตีความตามตัวอักษรโดยยึดความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และให้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายไปพร้อมกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากเอกสารชั้นต้น ได้แก่ ตัวบทกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 79/1 กำหนด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาจ้างแรงงาน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 รวมถึงพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2558 เอกสารชั้นรอง ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ต่างๆ ตลอดจนข้อมูลจากเอกสารออนไลน์ ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย จากนั้นนำมาตีความเพื่อหาความหมาย โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ โดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

จากการระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ระบาดไปทั่วโลก ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ประเทศต่างๆ ก็ได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมการระบาด เช่น ปิดประเทศ ปิดเมือง ระงับการเดินทางของประชาชน ให้ประชาชนอยู่ที่บ้าน หรือห้ามประชาชนออกนอกบ้าน ส่งผลกระทบถึงเศรษฐกิจการค้าการผลิตการส่งออก การเดินทางท่องเที่ยวที่ต้องหยุดชะงัก เกิดวิกฤติทางการเงินกระทบไปทั่วโลกเป็นวงกว้าง ในประเทศไทย ประชาชนก็ระมัดระวังป้องกันตนเองจากการอาจติดเชื้อ ไม่ออกนอกบ้าน ผู้ประกอบการเอกชนให้พนักงานบางส่วนทำงานอยู่ที่บ้าน สลับเวลาทำงาน ส่วนรัฐบาลจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย ปิดร้านค้า ร้านอาหาร ศูนย์การค้า กิจกรรมที่มีประชาชนไปรวมตัวกันมาก ห้ามประชาชน ออกนอกบ้านในเวลาที่กำหนด ปิดหมู่บ้านปิดเมือง ปิดจังหวัด ปิดสนามบิน เพื่อระงับการแพร่ระบาด การระบาดของไวรัสโควิด-19 และ มาตรการป้องกันของรัฐมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน กระทบต่อเศรษฐกิจและภาคธุรกิจอย่างรุนแรง สถานประกอบการหลายแห่งต้องหยุดประกอบการ หลายแห่งเลิกกิจการ การประกอบกิจการประสบปัญหาไม่อาจเป็นไปตามปกติของธุรกิจได้เช่นเดิม การบริการประชาชนของภาครัฐก็ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ก่อให้เกิดวิกฤติทางการเงินแก่ภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไป ถือได้ว่าการระบาดของโควิด-19 และ มาตรการการป้องกันการระบาดของรัฐบาลเป็นเหตุสุดวิสัย

การระบาดของไวรัสโควิด-19 และมาตรการป้องกันการระบาดของรัฐบาลก่อให้เกิดข้อขัดข้องต่อประชาชนในบางสาขาอาชีพคนที่อาจประกอบกิจการงานได้ตามปกติ รวมทั้งเกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามข้อตกลง และมีการชะลอตัวหรือแม้กระทั่งการหยุดกิจการในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการภาคเอกชนจำนวนมากที่ไม่อาจปฏิบัติตามข้อผูกมัดต่อกู้สัญญา หรือภาระหน้าที่ตามกฎหมายได้ หรืออาจปฏิบัติได้ล่าช้ากว่าที่กำหนด

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ระบาดของของไวรัสโควิด-19 และผลกระทบโดยรอบแล้วเห็นได้ว่าข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นกับ ประชาชนและผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุสุดวิสัย ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยว่าการที่ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้งานเนื่องจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 เข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัย ที่ผู้ประกันตนต้องได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานตามที่พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 79/1 กำหนด

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐบาลออกข้อกำหนดตามมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ดังนี้

ห้ามมิให้บุคคลออกนอกเคหสถาน (เคอร์ฟิว) ภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับยกเว้น

ห้ามมิให้มีการชุมนุมมั่วสุมกัน หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

ห้ามการเสนอข่าว หรือข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคม หรือยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

ห้ามการใช้อาคาร หรือเข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ใด ๆ

ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัย

หากผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 18 ของพระราชกำหนดฉบับนี้

ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และแก้ไขเพิ่มเติม

ผู้ประกันตน มาตรา 33 ได้แก่ ลูกจ้างผู้ซึ่งทำงานให้กับนายจ้างที่อยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป

มาตรา 79/1 “ในกรณีที่ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย หรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย ทำให้ไม่สามารถประกอบกิจการได้ เมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนและต้องอยู่ภายใต้ระยะเวลาห้าเดือนก่อนที่ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานให้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง”

การได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยอันเกิดจากการระบาดของโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ พ.ศ. 2563 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และมาตรา 79/1 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานได้ออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

“เหตุสุดวิสัย” หมายความว่ารวมถึง ภัยอันเกิดจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดต่ออันตรายอื่นตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อซึ่งมีผลกระทบต่อสาธารณสุข และถึงขนาดที่ผู้ประกันตนไม่สามารถทำงานได้หรือนายจ้างไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ

ข้อ 2 ให้ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามกฎกระทรวงนี้

ข้อ 3 ในกรณีมีเหตุสุดวิสัย และลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน ไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคให้ลูกจ้างดังกล่าวซึ่งไม่ได้รับค่าจ้างมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน ในอัตราร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวัน โดยให้ได้รับตลอดระยะเวลาที่ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงาน หรือนายจ้างไม่ให้ทำงานแต่ไม่เกิน 90 วัน มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2563 หรือตามระยะเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

ข้อ 4 ในกรณีมีเหตุสุดวิสัย ถึงขนาดที่นายจ้างต้องหยุดประกอบกิจการไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เป็นการชั่วคราว และลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานไม่สามารถทำงานได้และไม่ได้รับค่าจ้างในระหว่างนั้น ไม่ว่านายจ้างจะหยุดประกอบกิจการเองหรือหยุดประกอบกิจการตามคำสั่งของทางราชการ ตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อหรือกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม ให้ลูกจ้างดังกล่าวซึ่งไม่ได้รับค่าจ้างมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน

ในอัตราร้อยละหกสิบสองของค่าจ้างรายวัน โดยให้ได้รับตลอดระยะเวลาที่นายจ้างหยุดประกอบกิจการ แต่ไม่เกิน 90 วัน ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2563 หรือตามระยะเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

ข้อ 5 การจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานตามข้อ 3 และข้อ 4 ให้จ่ายเป็นรายเดือนสำหรับเศษของเดือนให้คำนวณจ่ายเป็นรายวันและให้นำบทบัญญัติมาตรา 57 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาใช้บังคับแก่การคำนวณค่าจ้างรายวัน เพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานด้วยโดยอนุโลม

ข้อ 6 ให้สำนักงานงดการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยแก่ผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนเมื่อ

(1) ผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนลาออกจากงานหรือถูกเลิกจ้าง โดยให้สิ้นสุดการรับประโยชน์ทดแทนตั้งแต่วันที่ผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนได้ลาออกจากงานหรือถูกเลิกจ้าง

(2) ผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนได้สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้างเนื่องจากสัญญาจ้างได้สิ้นสุดลงโดยให้สิ้นสุดการรับประโยชน์ทดแทนตั้งแต่วันที่สัญญาจ้างแรงงานได้สิ้นสุดลง

ข้อ 7 ให้นายจ้างออกหนังสือรับรองการขอรับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการตามหนังสือรับรองที่แนบท้ายกฎกระทรวงนี้

การออกหนังสือรับรองตามวรรคหนึ่ง นายจ้างอาจจัดทำในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และส่งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ แต่ต้องเก็บข้อมูลจรรยาทางคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งได้ประกาศไว้ เมื่อ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2563

พรบ.ประกันสังคม แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาตรา 57 “การคำนวณค่าจ้างรายวันในการจ่ายเงินทดแทนการขาดรายได้ให้แก่ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ให้คำนวณโดยนำค่าจ้างที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบสูงสุดสามเดือนภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนเดือนที่มีสิทธิมารวมกันเป็นฐานในการคำนวณแล้วหารด้วยเก้าสิบ ในกรณีที่ผู้ประกันตนมีค่าจ้างไม่ครบสามเดือนให้คำนวณจากค่าจ้างเฉลี่ยเป็นรายวัน”

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกฎหมายที่มีบทบัญญัติของเหตุสุดวิสัยประกอบคำพิพากษาศาลฎีกา

มาตรา	หลักกฎหมาย	คำพิพากษาศาลฎีกา/แนวคิด
มาตรา 8 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	คำว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1194/2531 สะพานถูกน้ำพัดพังทำให้โจทก์ไม่สามารถจะทำการขนส่งสัมภาระและอุปกรณ์การก่อสร้างเป็นเหตุให้งานเสร็จล่าช้า นั้น เห็นว่า การที่น้ำป่าพัดสะพานพังถือว่า เป็นเหตุสุดวิสัย แต่น้ำขึ้นสูงท่วมตามฤดูกาลไม่ใช่เหตุสุดวิสัย
มาตรา 291 ประมวลกฎหมาย	ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1503/2514 ผู้ตายวิ่งไล่เล่นท้ายรถยนต์โดยสารอยู่ทางรถจำเลยเป็นระยะ 1

อาญา		วานนั้น เป็นระยะกระชั้นชิด รถจำเลยจึงชนผู้ตาย ถึงแก่ความตาย แม้ว่าจุดที่ผู้ตายถูกรถชนอยู่เลย จะอยู่พ้นถึงกลางถนนไปเล็กน้อยก็ถือว่า การที่จำเลยขับรถชนผู้ตายเป็นเหตุสุดวิสัย ไม่อาจ ป้องกันได้ จำเลยไม่มีความผิดตามมาตรา 291
มาตรา 10 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	“ถ้าไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณา ในศาลชั้นต้นที่มีเขตศาลเหนือคดี นั้นได้โดยเหตุสุดวิสัย คู่ความฝ่ายที่เสียหายหรืออาจเสียหายเพราะการ นั้น จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้อง ต่อศาลชั้นต้นซึ่งตนมี ภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะนั้นก็ได้ และให้ศาลนั้นมีอำนาจทำ คำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม	คำพิพากษาฎีกาที่ 296/2536 ฝนตกหนัก การจราจรติดขัด ติดต่อกันเหตุให้ศาลทราบแล้ว เป็นพฤติการณ์พิเศษ ถือเป็นเหตุสุดวิสัย
มาตรา 23 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	“เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดย ทำเป็นคำร้องเพราะให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยาย หรือย่น ระยะเวลาตามที่กำหนด ไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้ กำหนดไว้หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องวิธีพิจารณาความแพ่ง อันกำหนด ไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย”	คำพิพากษาฎีกาที่ 1722/2545 ขอยายเวลายื่น อุทธรณ์ แต่ศาลมิได้สั่งในวันที่ยื่นขอยายยื่น เป็น ความบกพร่องของศาลเอง และถือเป็นเหตุสุดวิสัย ที่ไม่อาจยื่น ขอยายเวลาครั้งที่ 2 ได้
มาตรา 193 วรรค หนึ่ง ป.วิ.อ. ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 23 ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15	“คดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในข้อเท็จจริงและข้อ กฎหมายให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แล้วแต่จะถูกห้ามอุทธรณ์โดย ประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำ บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ เท่าที่จะใช้บังคับได้”	คำพิพากษาฎีกาที่ 8658/2548 ทนายจำเลยยื่นขอ คำบอกเล่าของเจ้าพนักงานศาลและทนายคนเดิมว่า ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ได้ จนถึงวันที่ 20 มกราคม 2547 และทนายจำเลย ต้องว่าความทุกวันไม่สามารถมาดูคำสั่งศาลด้วย ตนเองได้ ถือเป็นความบกพร่องของทนายจำเลย เอง กรณีจึงมีเหตุสุดวิสัย
มาตรา 75 พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. 2533	ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยหรือนายจ้างไม่ให้ ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย ให้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน ตาม เงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่กำหนด	คำพิพากษาฎีกาที่ 8509/2559 โจทก์ต้องสั่งซื้อ สิ้นค้าจากบริษัทอื่นเพื่อนำมาประกอบการผลิต เครื่องเสียงดีรยอนด์ประสมน้ำท่วมจนไม่สามารถ ประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนนำส่งแก่โจทก์ได้ ซึ่ง เป็นเหตุที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีอุตสาหกรรม ธุรกิจในการกิจการของโจทก์ ถือว่าโจทก์มีความ จำเป็นที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้เป็นเหตุ สุดวิสัยต้องหยุดกิจการบางส่วนเป็นการชั่วคราว ตาม พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 75
มาตรา	หลักกฎหมาย	แรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 75
อาศัยอำนาจตาม ความในมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง แห่ง พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. 2533 และมาตรา 79/1	“เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า ความรวมถึง ภัยอันเกิดจากการระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดต่ออันตรายอื่นตามกฎหมายว่า ด้วยโรคติดต่อซึ่งมีผลกระทบต่อสาธารณสุข และถึงขนาดที่ ผู้ประกันตนไม่สามารถทำงานได้หรือนายจ้างไม่สามารถประกอบ กิจการได้ตามปกติ	การระบาดของโควิด-19 และมาตรการการป้องกัน การระบาดของรัฐบาลเป็นเหตุสุดวิสัย

จากตารางที่ 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 ได้ให้คำนิยามของเหตุสุดวิสัย หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบ หรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและ ภาวะเช่นนั้น และมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1194/2531 วินิจฉัยว่าสะพานถูกน้ำพัดพังทำให้โจทก์ไม่สามารถจะทำ

การขนส่งสัมภาระและอุปกรณ์การก่อสร้างเป็นเหตุให้งานเสร็จล่าช้าขึ้น เห็นว่า การที่น้ำป่าพัดสะพานพังถล่มได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่ทำให้โจทก์ไม่สามารถจะทำการขนส่งสัมภาระและอุปกรณ์ได้ทันเวลาที่กำหนด โจทก์ไม่ต้องรับผิดชอบส่งมอบงานล่าช้า และเบี้ยปรับตามสัญญา ตามประมวลกฎหมายอาญาสัญญา มาตรา 291 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท การกระทำโดยประมาทได้แก่ การทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ ตามมาตรา 59 วรรคสี่ประมวลกฎหมายอาญา ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1503/2514 วินิจฉัยว่าการที่ผู้ตายวิ่งไล่พันท้ายรถยนต์โดยสารอยู่ห่างรถจําเลยเป็นระยะ 1 วานนั้น เป็นระยะกระชั้นชิด จึงชนผู้ตายถึงแก่ความตาย ถือได้ว่าการที่จําเลยขับรถชนผู้ตายเป็นเหตุสุดวิสัย ไม่อาจป้องกันได้ จําเลยไม่มีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 291 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 10 กรณีถ้าไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณา ในศาลชั้นต้นที่มีเขตศาลเหนือคดีนั้นได้โดยเหตุสุดวิสัย คู่ความฝ่ายที่เสียหายหรืออาจเสียหายเพราะการนั้น จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้อง ต่อศาลชั้นต้นซึ่งตนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะนั้นก็ได้ โดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 296/2536 วินิจฉัยว่า ฝนตกหนัก การจราจรติดขัด ทางฝ่ายคู่ความที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ไม่สามารถมาศาลได้ทันเวลาได้มีการติดต่อแจ้งเหตุให้ศาลทราบแล้วเป็นพฤติการณ์พิเศษ ถือเป็นเหตุสุดวิสัย ดังนั้นคู่ความเช่นว่านั้นสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อศาลต่อไปได้ เพราะไม่ทำให้คดีนั้นเสียไป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 23 เป็นกรณีที่ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยาย หรือ ย่นระยะเวลาตามที่กำหนด ไว้ในประมวลกฎหมาย แต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มิเหตุสุดวิสัย โดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1722/2545 วินิจฉัยว่าขอขยายเวลายื่นอุทธรณ์ แต่ศาลมิได้สั่งในวันที่ยื่นขอขยายเป็นความบกพร่องของศาลเอง และถือเป็นเหตุสุดวิสัยที่ไม่อาจยื่นอุทธรณ์ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 วรรคหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 คดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์วันแต่จะถูกห้ามอุทธรณ์โดยประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น โดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 8658/2548 วินิจฉัยว่า การที่ทนายจําเลยเชื่อคำบอกเล่าของเจ้าพนักงานศาลและทนายคนเดิมว่าศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ได้จนถึงวันที่ 20 มกราคม 2547 และทนายจําเลยต้องว่าความทุกวันไม่สามารถมาดูแลคดีศาลด้วยตนเองได้ ถือเป็นความบกพร่องของทนายจําเลยเอง กรณีจึงมิใช่เหตุสุดวิสัยศาลไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คดีก็เป็นอันตกไป

ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 75 ผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยหรือนายจ้างไม่ให้งานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย ให้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน ตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 8509/2559 วินิจฉัยว่าโจทก์ต้องสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทอื่นเพื่อนำมาประกอบการผลิตเครื่องเสียงติดรถยนต์ประสบน้ำท่วมจนไม่สามารถประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนนำส่งแก่โจทก์ได้ ซึ่งเป็นเหตุที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีทางเศรษฐกิจในกิจการของโจทก์ ถือว่าโจทก์มีความจำเป็นที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้เป็นเหตุสุดวิสัยต้องหยุดกิจการบางส่วนเป็นการชั่วคราวตาม พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 75 ส่วนในประเด็นของเหตุการณ์แพร่ระบาดของโรค โควิด-19 (COVID-19) ส่วนราชการได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และมาตรา 79/1 ให้นิยามศัพท์ เหตุสุดวิสัย หมายความว่ารวมถึงภัยอันเกิดจากการระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดต่ออันตรายอื่นตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อซึ่งมีผลกระทบต่อสาธารณสุข และ

ถึงขนาดที่ผู้ประกันตนไม่สามารถทำงานได้หรือนายจ้างไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกามีคำวินิจฉัยว่าชี้ขาดว่า การระบาดของโควิด-19 และมาตรการการป้องกันการระบาดของรัฐบาลเป็นเหตุสุดวิสัย

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ผลทางกฎหมายที่คู่ความที่เกี่ยวข้องได้รับเนื่องจากเหตุสุดวิสัย

คำพิพากษา ฎีกา	ข้อเท็จจริง	เหตุแห่งข้อหา	เหตุ สุดวิสัย	ผลทางกฎหมาย
119/2531	สัญญาจ้างก่อสร้างมีกำหนด ระยะเวลาสิ้นสุด	น้ำป่าพัดสะพานพังไม่สามารถขน วัสดุเพื่อนำไปก่อสร้างให้ทันภายใน กำหนด	/	ขยายเวลาในการส่งมอบงาน ออกไปได้ 10 วัน ตาม ระยะเวลาที่สะพานพังจนถึง วันที่สามารถขนอุปกรณ์ได้
119/2531	สัญญาจ้างก่อสร้างมีกำหนด ระยะเวลาสิ้นสุด	น้ำท่วมสูงตามฤดูกาล	-	ต้องรับผิดชอบตามสัญญา
296/2536	ทนายโจทก์มายื่นคำแก้ฎีกาและคำ คัดค้าน การขอทุเลาการบังคับเข้าไป 10 นาที	ฝนตก การจราจรติดขัด ได้ติดต่อ แจ้งให้ศาลทราบ	/	ศาลเห็นควรอนุญาตให้รับคำแก้ ฎีกาและคำคัดค้านการขอทุเลา การบังคับของโจทก์
1722/2554	ทนายความขอขยายเวลายื่นอุทธรณ์ แต่ศาลมิได้สั่งในวันที่ยื่นขอขยาย เป็น	ศาลมิได้สั่งในวันที่ยื่นขอขยายเป็น ความบกพร่องของศาลเอง	/	ขอขยายเวลาครั้งที่ 2 ได้
8658/2548	การยื่นอุทธรณ์ในคดีอาญา	ทนายจำเลยยื่นข้อกล่าวหาของเจ้า พนักงานศาลและทนายคนเดิมว่า ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยาย ระยะเวลายื่นอุทธรณ์ได้จนถึงวันที่ 20 มกราคม 2547 และทนาย จำเลยต้องว่าความทุกวันไม่ สามารถมาดูคำสั่งศาลด้วยตนเอง	-	ถือเป็นความบกพร่องของทนาย จำเลยเอง ศาลไม่รับอุทธรณ์
คำพิพากษา ฎีกา	ข้อเท็จจริง	เหตุแห่งข้อหา	เหตุ วิสัย	ผลความรับผิดชอบทาง กฎหมาย
8509/2559	นายจ้างหยุดกิจการเฉพาะบางส่วน	ด้วยสาเหตุโรงงานผลิตชิ้นส่วนที่ โจทก์สั่งซื้อเพื่อประกอบการผลิต เครื่องเสียงดีทรอยนต์ประสบ อุทกภัยเป็นเหตุที่มีผลกระทบ โดยตรงต่อวิถีทางเศรษฐกิจใน กิจการของโจทก์ ถือว่าโจทก์มี ความจำเป็นที่ไม่สามารถประกอบ กิจการได้ ต้องหยุดกิจการบางส่วน เป็นการชั่วคราว	/	นายจ้างมีเหตุต้องหยุดกิจการ บางส่วนเป็นการชั่วคราว ได้ ถูกจ้างได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่า ร้อยละ 75 ของค่าจ้างในวัน ทำงานที่ลูกจ้างได้รับก่อน นายจ้างหยุดกิจการตลอด ระยะเวลาที่นายจ้างไม่ได้ให้ ลูกจ้างทำงาน
โควิด-19	นายจ้างไม่ให้ลูกจ้างทำงานเนื่องจาก ต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาด ของโรค	การระบาดของโควิด-19 และ มาตรการการป้องกันการระบาด ของรัฐบาลเพื่อป้องกันการ แพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 รัฐบาลใช้มาตรการทางกฎหมาย ปิดร้านค้า สถานประกอบการ	/	ผู้ประกันตนที่มีสิทธิได้รับ ประโยชน์ทดแทนในกรณี ว่างงาน ไม่ได้ทำงานหรือ นายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจาก ต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการ ระบาดของโรคให้ลูกจ้าง ดังกล่าวซึ่งไม่ได้รับค่าจ้างมีสิทธิ ได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณี ว่างงาน ในอัตราร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวัน โดยให้ได้รับ

				ตลอดระยะเวลาที่ผู้ประกันตน ไม่ได้ทำงาน หรือนายจ้างไม่ให้ ทำงานแต่ไม่เกิน 90 วัน
--	--	--	--	---

จากตารางที่ 2 กรณีเหตุสุดวิสัยตามคำพิพากษาฎีกาที่ 119/2531 เป็นข้อพิพาทที่มีคู่กรณี คือ โจทก์จำเลยตามสัญญา เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยว่าเป็นเหตุสุดวิสัยคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบได้ประโยชน์ทำให้เวลาในการส่งมอบงานขยายออกไปได้ 10 วัน ตามระยะเวลาที่สะพานพังจนถึงวันที่สามารถขนอุปกรณ์ได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 296/2536 เป็นข้อพิพาทที่มีคู่กรณี คือระหว่างศาลกับนายโจทก์เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยว่าเป็นเหตุสุดวิสัยศาล คู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบได้ประโยชน์ที่ศาลเห็นควรอนุญาตให้รับค่าแก้ฎีกาและค่าคัดค้านการขอทุเลาการบังคับของโจทก์ ทำให้คดีสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 1722/2554 เป็นข้อพิพาทที่มีคู่กรณี คือระหว่างศาลกับนายจำเลยเมื่อศาลมีคำวินิจฉัยว่าเป็นเหตุสุดวิสัยคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบได้ประโยชน์ทำให้สามารถขอขยายเวลายื่นอุทธรณ์ครั้งที่ 2 ได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 8658/2548 เป็นข้อพิพาทที่มีคู่กรณี คือระหว่างศาลกับนายจำเลยเมื่อศาลมีคำวินิจฉัยว่าไม่เป็นเหตุสุดวิสัยคู่สัญญาฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบทำให้ไม่สามารถขยายระยะเวลาขึ้นอุทธรณ์ได้ คดีสิ้นสุดลงคำพิพากษาฎีกาที่ 8509/2559 เป็นข้อพิพาทที่มีคู่กรณี เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยว่าเป็นเหตุสุดวิสัยคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบได้ประโยชน์ถือว่าโจทก์มีความจำเป็นที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ ต้องหยุดกิจการบางส่วนเป็นการชั่วคราวได้

กรณีเหตุสุดวิสัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องที่มีคู่กรณีนำประเด็นขึ้นสู่ศาลฎีกาเพื่อให้ศาลวินิจฉัยและให้คดีเป็นที่ยุติที่ศาลสูงสุดและเมื่อศาลมีคำวินิจฉัยว่าเป็นเหตุสุดวิสัยคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบได้ประโยชน์ แต่สำหรับเหตุสุดวิสัยกรณีโควิด-19 เป็นกรณีที่นายจ้างไม่ให้อุปการะทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคนั้นไม่มีคู่กรณีที่น่าประเด็นไปสู่ศาลเพื่อวินิจฉัย แต่เป็นมาตรการการป้องกันการระบาดของรัฐบาลเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 รัฐบาลใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกันตนหรือลูกจ้างมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ทดแทนจากสำนักงานประกันสังคม ในกรณีว่างงาน ไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรคให้ลูกจ้างเป็นการได้รับประโยชน์โดยมิต้องมีคู่พิพาทหรือคู่กรณีนำคดีขึ้นสู่ศาล ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนได้รับประโยชน์จากเหตุสุดวิสัยต้องเข้าเงื่อนไขดังนี้ 1) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้ทำงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยไม่สามารถประกอบกิจการได้ 2) เมื่อลูกจ้างผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนและภายในห้าเดือนก่อนผู้ประกันตนไม่ได้ทำงาน 3) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้ทำงานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังโรคระบาด 4) ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้รับค่าจ้าง 5) ลูกจ้างผู้ประกันตนได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานในอัตราร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวันแต่ไม่เกิน 90 วัน 6) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 13 สิงหาคม 2563 หรือตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

บทสรุป

กรณีของเหตุสุดวิสัย ตามแนวการตัดสินตามคำพิพากษาทั้งในกฎหมายสาระบัญญัติและวิธีสบัญญัติ เป็นไปเพื่อเป็นคุณประโยชน์ต่อบุคคล คู่กรณีที่ได้รับผลกระทบหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากภาวะที่ไม่อาจจะป้องกันได้ ไม่ว่าเหตุอันจะเกิดขึ้นจากภัยตามธรรมชาติและหากเหตุสุดวิสัยที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้บุคคลนั้นจะได้ใช้ระมัดระวังตามสมควรจากภาวะเช่นนั้นแล้วก็ตาม เมื่อศาลได้วินิจฉัยแล้วว่าเป็นเหตุสุดวิสัยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นๆ คู่กรณีที่ได้รับผลกระทบจะได้รับประโยชน์ในกรณีของเหตุสุดวิสัยในทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในเหตุแห่งนิติสัมพันธ์ที่ไม่อาจ

ปฏิบัติได้ ในทางกฎหมายวิธีสบัญญัติเมื่อศาลได้พิจารณาวินิจฉัยถึงที่สุดแล้วว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ทำให้คู่กรณีสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ไม่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดไป

สำหรับเหตุสุดวิสัยกรณีเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นเหตุที่เกิดจากธรรมชาติ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง ส่งผลกระทบต่อผู้คนทั่วโลกซึ่งผลของผู้ที่ติดเชื้อส่วนใหญ่จะเสียชีวิต พิจารณา ปัจจุบันมีคนตายมากกว่าหนึ่งล้านคนทั่วโลก สำหรับเหตุสุดวิสัยกรณีกรณีเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19 ส่วนผู้ที่ได้รับประโยชน์คือผู้ประกอบการหรือลูกจ้างมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ได้รับค่าทดแทนจากกองทุนประกันสังคม ในกรณีว่างงานไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้งานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรค จากกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังนี้ 1) เกิดโรคระบาดติดต่อร้ายแรงเกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ 2) มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก 3) รัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉิน 3) ลูกจ้างผู้ประกอบการ ไม่ได้ทำงานหรือนายจ้างไม่ให้งานเนื่องจากต้องกักตัวหรือเฝ้าระวังการระบาดของโรค 4) ลูกจ้างผู้ประกอบการได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานในอัตราร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวันแต่ไม่เกิน 90 วัน 5) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 13 สิงหาคม 2563 หรือตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

การได้รับค่าทดแทนของลูกจ้างเป็นหลักประกันการดำรงชีพของลูกจ้างที่มีรายได้จากการทำงานให้กับนายจ้างเมื่อไม่ได้ทำงานจึงไม่ได้รับค่าจ้างโดยมิใช่เป็นความผิดของฝ่ายใดหากแต่เป็นกรณีของเหตุสุดวิสัย ดังนั้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคม รัฐจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมาย การจ่ายเงินทดแทนให้ลูกจ้างแม้ลูกจ้างจะไม่ได้ทำงานให้กับนายจ้าง โดยมีสำนักงานประกันสังคมที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง โดยไม่มีคู่ความนำคดีขึ้นสู่ศาล ไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลตามลำดับชั้นศาล ทั้งนี้เพื่อการสร้างความเป็นธรรม สร้างความสงบสุขในสังคม เพื่อเป็นการถนอมแรงงานและการดูแลคุณภาพชีวิตของลูกจ้างผู้ประกอบการ นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ขับเคลื่อนไปมีการหมุนเวียนทางการเงิน เป็นการส่งเสริมเสถียรภาพทางการเมือง บ้านเมืองสงบสุข ระบบการเมือง การปกครองเป็นไปอย่างสมดุล ต่างชาติมีความมั่นใจในการลงทุน รวมทั้งยังเป็นการการดำรงศักดิ์ศรีในสังคมระหว่างประเทศในการสร้างสวัสดิการที่ดีในสังคมผู้ใช้แรงงานซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศ

References

- Leelapatana, R. (2012). *Introduction to Law*. Bangkok : Winyuchon.
- Posakabutra, N., Sunthornpan, P. (2005). *Principles of Private Law*. Bangkok: Faculty of Law, Ramkhamhaeng University.
- Royal Institute. (2011). *Dictionary of the Royal Institute B.E. 2554*. 2nd Edition. Bangkok: Nanmeebooks Publication. (in Thai).
- Ruyaporn, T. (2012). *Civil and Commercial Code*. Bangkok: PimaksornPublishing.
- Saengtien, B. (2007). *Business Law*. Bangkok: WITTHAYAPHAT Co.,Ltd.
- Social Security Office. (2019). *Social Security Guide*. Nonthaburi: Central office for Information.
- Supreme Court of Thailand. (2020). *Judgments, Order Motion, Supreme Court judgments*. Accessed July 27, 2020. From <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal

ORGANIZATIONAL MANAGEMENT IN THE NEW NORMAL

พระครูวิโรฒประติฐ , พระมหาจักรพันธ์ นวะแก้ว¹, และวีระ จุฑาคุป

Phrakhrueveerasatpradit, Phramahajakaphan nawakaew¹, and Weera juthakupt,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : kan6172@gmail.com¹

Received 6 December 2021; Revised 21 December 2021; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal นี้ถือเป็นการมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากในระบบการทำงานที่เปลี่ยนไปหลังจากการเกิดโรคไวรัสโควิด-19 หลายองค์กรเริ่มมีการปรับตัว หลายองค์กรได้รับผลกระทบจากการเกิดไวรัส ขึ้นอยู่ว่าองค์กรไหนมีการปรับเปลี่ยนและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปบทความนี้ผู้เขียนจึงอยากนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal ด้วยวิธีการใช้เทคนิค 6 กลยุทธ์ 5 ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทการบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal ทำให้เกิดประสิทธิภาพและรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างทัน่วงที

คำสำคัญ: การบริหาร,การจัดการองค์กร, นวัตกรรม

Abstract

Organizational management in this New Normal era is considered a huge change in the work system that has changed after the outbreak of the Covid-19 virus. Many organizations have begun to adapt to this development. Many organizations are affected by the virus depending on which organization has changed and prepared to deal with the changing situation. This article presents guidelines for organizational management in the New Normal era, by using 6 techniques and strategies, 5 of which can be applied to the context of organizational management in the New Normal era, resulting in higher efficiency and receiving changes that occur in a timely manner.

Keywords: Organizational Management, New Normal

บทนำ

ในช่วงที่โลกของเรานั้นได้เผชิญกับสภาวะไวรัสโควิด-19 ที่แพร่ระบาดไปยังทั่วทุกมุมโลก ยังไม่มีท่าทีว่าจะสามารถคิดค้นวัคซีนได้ในเวลาอันใกล้นี้ หลายคนก็จำเป็นที่จะต้องปรับตัว และปฏิบัติตัวให้เหมาะสมเพื่อรับมือกับโรคไวรัสโควิด-19 รวมถึงยังต้องเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่างๆให้เข้ากับบริบทของสังคมในยุค

ใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้เรียกกันว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบปกติใหม่ หรือ New Normal จึงอยากนำเอาอีกหนึ่ง New Normal ที่ผู้ประกอบการควรนำไปปรับใช้กับองค์กรของตนเอง และปรับใช้กับคนทำงาน ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด นั่นก็คือเทคนิคการบริหารงาน ในช่วง New Normal นั้นเอง ควรจะใช้ 6 เทคนิคดังนี้ (ธารรงค์ดี คงคาสวัสดิ์ , 2563)

1. การปรับให้มีการ Work From Home หรือ Remote Work
2. การประชุมผ่านวิดีโอคอล
3. การส่งงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
4. การตั้งกฎระเบียบด้านความสะอาดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
5. การโฟกัสกันที่ผลงานเป็นสำคัญ
6. การสำรวจข้อคิดเห็น หรือไอเดียต่างๆสม่ำเสมอ

และ 5 กลยุทธ์ ดังนี้ (ศศิมา สุขสว่าง, 2563).

1. ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น
2. ปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล
3. ให้คุณค่ากับผลงานวัฒนธรรม
4. รูปแบบการจ้างงานวิกฤตที่ผ่านมาทำให้ภาคธุรกิจต้องปรับตัว
5. สวัสดิการที่เลือกได้วิถีการทำงานในยุคใหม่

การเผชิญกับสภาวะไวรัสโควิด-19 ที่แพร่ระบาดไปยังทั่วทุกมุมโลกและยังไม่มีทีท่าว่าจะยุติเมื่อใดส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การใช้ชีวิตของคนทั่วโลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้องค์กรหลายๆองค์กรจำเป็นต้องปรับ เปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดบทความนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ชี้แนวทางในการบริหารจัดการองค์กรในยุคใหม่และรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้กับองค์กรได้ทุกองค์กรด้วย 6 เทคนิค 5 กลยุทธ์ที่จะอธิบายและชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบริหารองค์กรว่าต้องทำอย่างไรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กรและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น

การปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบใหม่

จากวิกฤตโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบในระดับบุคคลและภาคธุรกิจ ต้องปรับตัวและปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบใหม่หรือที่เรียกกันจนติดปากว่า New Normal แต่ในวิกฤตยังมีโอกาสเสมอ ทำให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ในส่วนของการบริหารภายในองค์กรก็ต้องก้าวไปสู่ยุคดิจิทัลมากขึ้นจึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมการรับมืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และต้องทันต่อเหตุการณ์ด้วยวิธีการดังนี้ ธารรงค์ดี คงคาสวัสดิ์,(2563)

1. การปรับให้มีการ Work From Home หรือ Remote Work

ปัจจัยแรกๆที่หลายๆองค์กรเริ่มหันมาเห็นความสำคัญเลยก็คือ การทำงานแบบ Work From Home หรือ Remote Work ที่สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายขององค์กร และค่าใช้จ่ายของคนทำงานได้เป็นอย่างดี, ช่วยให้คนทำงานมีเวลาส่วนตัว และมี Work life Balance มากขึ้น ซึ่งสมมุตินี้จะช่วยให้คนทำงานมีความเครียดลดลง และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถช่วยลดความเสี่ยงในการสัมผัสกับเชื้อไวรัสได้เป็นอย่างดี

2. การประชุมผ่านวิดีโอคอล

การประชุมงานในสภาวะโควิด-19 แบบนี้ อาจทำให้เกิดความเสี่ยง ที่ผู้ประกอบการ หรือคนทำงาน จะเกิดการสัมผัสกับเชื้อไวรัส ซึ่งผู้ประกอบการสามารถเปลี่ยนระบบของการประชุมงานแบบปกติ มาเป็นการประชุมผ่านการวิดีโอคอล แทน ก็จะสามารถช่วยให้ทุกคนในองค์กร มีความปลอดภัยมากขึ้นนั่นเอง

3. การส่งงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

การทำงานในปัจจุบัน นอกจากจะสามารถพูดคุย ติดต่อกัน ประชุมงานผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์ได้แล้ว การส่งงานผ่านช่องทางออนไลน์ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้ประกอบการไม่ควรมองข้าม เนื่องจากจะช่วยลดปริมาณการสร้างขยะ ช่วยลดต้นทุน และค่าใช้จ่ายในองค์กร รวมถึงยังสร้างความสะดวกสบาย ประหยัดพื้นที่ได้อีกด้วย

4. การตั้งกฎระเบียบด้านความสะอาดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ความสะอาด ถือเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยให้ชีวิตของคนในองค์กรมีความปลอดภัย และส่งผลให้องค์กรมีความเข้มแข็งมากขึ้น ผู้ประกอบการจึงควรใส่ใจในความสะอาดเป็นพิเศษ ควรมีการวัดไข้ก่อนเข้าบริษัททุกครั้ง มีเจลแอลกอฮอล์ หรือสบู่ไว้ให้ล้างมือ และหมั่นทำความสะอาดองค์กรให้ปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ ต้องยึดหลักปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน D-M-H-T-T-A คือ D : Distancing เว้นระยะห่าง M : Mask wearing สวมหน้ากาก H : Hand washing ล้างมือบ่อย ๆ T : Temperature ตรวจวัดอุณหภูมิ T : Testing ตรวจเชื้อโควิด-19 และ A : Application Thaichana ใช้แอปพลิเคชันไทยชนะ/หมอชนะ และสามารถเข้าไปประเมินตนเองได้ผ่านแอปพลิเคชัน "ไทยเซฟไทย" ว่ามีความเสี่ยงที่จะแพร่เชื้อหรือไม่ เป็นการปกป้องคนในครอบครัวและเพื่อนในที่ทำงานไม่ให้เป็นโควิด-19

5. การโฟกัสกันที่ผลงานเป็นสำคัญ

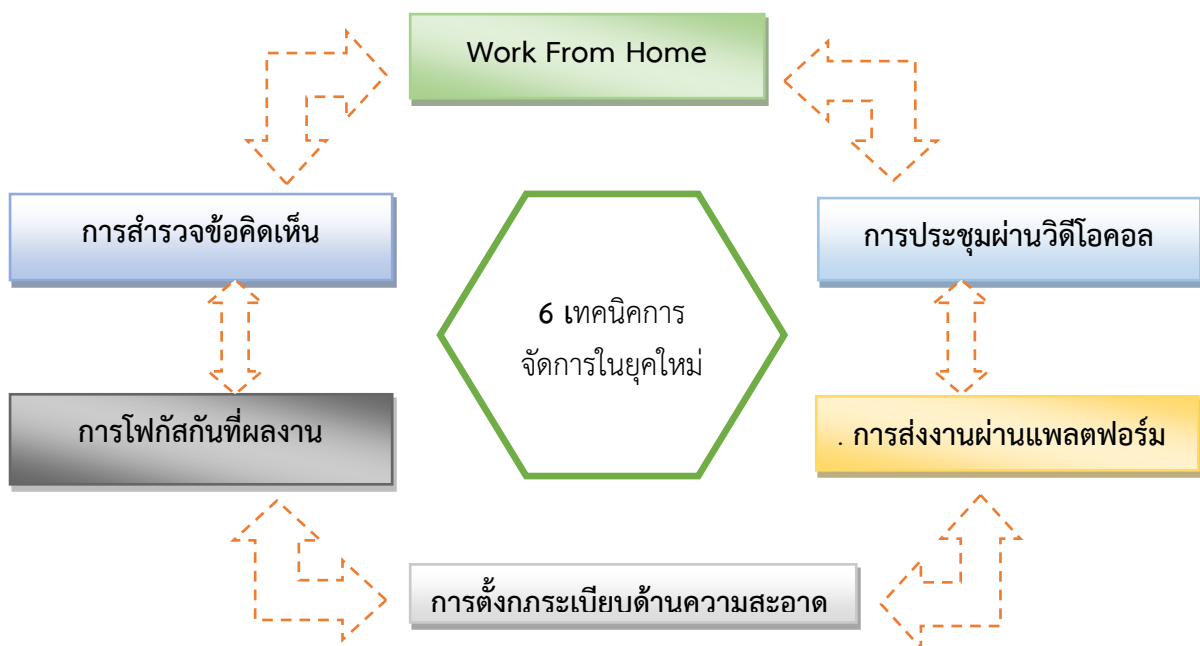
หากย้อนกลับไปในช่วงแรก ที่กล่าวว่าการทำงานแบบ Work From Home หรือ Remote Work นั้น จะช่วยให้คนทำงานมีความสุขมากขึ้น แต่สำหรับตัวของผู้ประกอบการบางคนอาจคิดว่า การที่คนทำงานทำงานอยู่บ้าน อาจมองว่าเหมือนทำงานไม่คุ้มกับเงินเดือน แต่อันที่จริงแล้ว ก็ควรเลือกมองที่ผลงานของเหล่าคนทำงานเป็นหลัก ว่ามีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาฝีมือให้ดีขึ้น เพื่อช่วยให้องค์กรเดินหน้าต่อไปได้มากกว่าปริมาณของชั่วโมงการทำงานนั่นเอง

6. การสำรวจข้อคิดเห็น ต่างๆสม่ำเสมอ

ในวิถีแบบปกติใหม่ หรือ New Normal นั้น เรียกได้ว่า แทบทุกธุรกิจ จำเป็นต้องเข้าใจ และปรับตัวให้เข้ากับภาวะใหม่นี้ โดยเฉพาะการหันมามองช่องทางการขายแบบออนไลน์ หรือการทำธุรกิจแบบออนไลน์ ซึ่งผู้ประกอบการควรหมั่นหาไอเดียใหม่ๆ หรือเรียกเหล่าคนทำงานเข้ามาประชุม เพื่อให้มีการนำเสนอไอเดียที่จะสามารถดำเนินธุรกิจเหล่านี้ต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ ตัวของผู้ประกอบการเองก็จำเป็นที่จะต้องเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ เพื่อสิ่งที่ดีที่สุดขององค์กรอีกด้วย

คำที่มากับ COVID-19 คือ คำว่า New normal หรือจะเรียกว่า วิถีใหม่ ก็ได้ หมายถึงเมื่อเกิดไวรัสระบาดในครั้งนี้อาจจะเกิดความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในทุกภาคส่วนไปจากเดิมมากมายหลายอย่างถ้าจะถามว่าแล้วในการบริหารคนล่ะ จะมีการปรับเปลี่ยนวิถีใหม่ หรือ New normal ในองค์กรเป็นยังไง องค์กรควรมุ่งเน้นผลงาน (Output) แทนที่จะมา Focus กับการลงเวลาทำงาน โดย HR ต้องทบทวนตำแหน่งงาน และหน่วยงานต่าง ๆ ว่า ตำแหน่งและหน่วยงานใดที่จะ Work from home ได้บ้าง, หน่วยงานไหนที่ยังจำเป็นต้องมาทำงานที่บริษัท ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นงานที่จะต้องมาใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในที่ทำงาน เช่น ในโรงงาน พร้อมทั้งกำหนดวิธีการวัดผลงานตามลักษณะงานให้ชัดเจนการหา Software ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น Software สำหรับการ Work from home หรือ Software ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างพนักงานในการประสานงาน รวมถึงมีการวางมาตรการในการสื่อสารสั่งการของแต่ละหน่วยงาน ว่าใครจะเป็น Contact person เมื่อเกิดเหตุเร่งด่วนฉุกเฉิน องค์กรจะต้องค้นหาว่าตำแหน่งใดเป็น Key position และพนักงานคนไหนบ้างที่เป็น Key person พร้อมทั้งต้องทำผังทดแทน (Succession plan) ในกรณีที่พนักงานที่เป็น Key person ติดเชื้อหรือไม่สามารถปฏิบัติงานได้ ใครจะเป็นคนทำงานแทนได้

พร้อมทั้งต้องมีแผนการพัฒนางาน Individual Development Plan-IDP) ที่ถูกวางตัวให้เป็นทายาท (Successor) รวมถึงมีการติดตามผลการพัฒนาให้ชัดเจน องค์กรต้องทำ Layout สถานที่ทำงานใหม่ ให้สอดคล้องกับยุค COVID-19 เพื่อป้องกันหรือลดการติดเชื้อ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการติดต่อประสานงานภายใน องค์กร โดยการวางแผนปฏิบัติให้ชัดเจนว่าจะมีกฎเกณฑ์อย่างไรบ้าง เช่น กรณีพนักงานจะต้องเดินทางไป ติดต่องานต่างประเทศ กรณีพนักงานจากต่างประเทศจะต้องมาติดต่องานในประเทศไทย หรือ กรณี บุคคลภายนอกเข้ามาติดต่องานในหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องมีจุดพักรอตรงไหน หรือมีการสกรีนบุคคลภายนอก แบบไหนอย่างไรเพื่อเพิ่มความปลอดภัย การดูแล Facility ส่วนกลางให้ปลอดภัย และมีความสะอาดเพิ่มขึ้น เช่น ห้องอาหาร Canteen), ห้องออกกำลังกาย (Fitness), ห้องประชุม, จุดรับแขก, สภาพแวดล้อมในสถานที่ ทำงาน ปรับเพื่อเปลี่ยน ชัยบเพื่ออนาคต

แผนภาพที่ 1 6 เทคนิคการจัดการในยุคใหม่

การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal

ในส่วนของการบริหารภายในองค์กรก็ต้องก้าวไปสู่ยุคดิจิทัลมากขึ้น เพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของพนักงาน ซึ่งไม่ใช่แค่การเปลี่ยนรูปแบบการทำงานเท่านั้น ยังรวมไปถึงแนวคิดของผู้บริหารด้วย หากอยากมัดใจพนักงานให้ ร่วมงานกันไปนาน ๆ ต้องอาศัย 5 กลยุทธ์ ดังนี้ (ศศิมา สุขสว่าง, 2563)

5 กลยุทธ์ มีอะไรบ้าง

1. ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น แนวโน้มการทำงานยุคใหม่จะมีความยืดหยุ่นในการทำงาน เช่น Remote working ที่พนักงานสามารถทำงาน จากที่ไหนก็ได้ สตาร์ทอัพบางแห่งอาจไม่จำเป็นต้องมีออฟฟิศเลย หรือที่เรียกว่า “Non-office Worker” บางองค์กรอาจให้ สิทธิพนักงานในการ Work from Home สัปดาห์ละ 1-2 วัน เพราะเทคโนโลยีช่วยย่อโลก พนักงานสามารถทำงานได้ทุกเมื่อ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและ

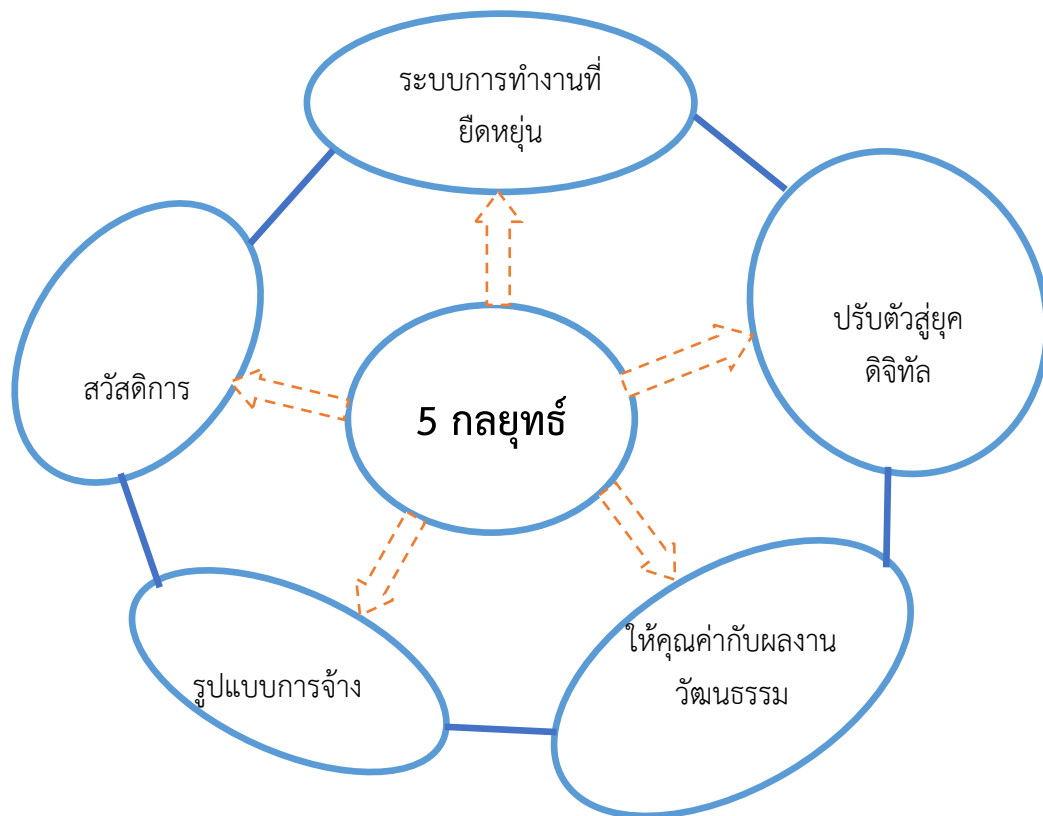
สถานที่ ซึ่งระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกฎเกณฑ์เดิม ๆ แบบนี้ กลายเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกตำแหน่งงานหรือเปลี่ยนงาน โดยเฉพาะพนักงานในกลุ่ม ที่ต้องการอิสระ และยังดึงดูดพนักงานที่มีความสามารถสูงให้มีเวลาทุ่มเทกับการทำงานได้มากขึ้นอีกด้วย

2. ปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลองค์กรต้องปรับตัวไปสู่แพลตฟอร์มดิจิทัล ด้วยการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดขั้นตอนการทำงานที่ยุ่งยากเสียเวลา ลดปริมาณงานเอกสารที่ไม่จำเป็น แล้วเลือกใช้แอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์อย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ไม่ว่าพนักงานจะอยู่ที่ไหนก็สามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว เช่น การนัดประชุมออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน การสัมภาษณ์งานออนไลน์ ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น นอกจากเรื่องการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ แล้ว วิสัยทัศน์ของผู้บริหารก็ต้องปรับให้เข้ากับยุคดิจิทัลเช่นกัน ต้องรู้เท่าทันเทรนด์ อัปเดตความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา และให้อิสระทางความคิดกับพนักงาน ถึงจะได้ใจพนักงานทุกวัย ทุกกลุ่ม อย่างแท้จริง

3. ให้คุณค่ากับผลงานวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรยุคใหม่มุ่งเน้นไปที่คุณภาพของผลงานมากกว่าปัจจัยส่วนตัวของพนักงาน เช่น เวลาการเข้าออกงาน สถานที่ทำงาน ความแตกต่างทางเชื้อชาติ เพศสภาพ และการศึกษา ในโลกการทำงานยุคใหม่จะเปิดกว้างให้โอกาสพนักงานต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้พนักงาน ได้ทำงานร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่าง ลดช่องว่างระหว่างวัย เชื่อมความสัมพันธ์ภายในองค์กรให้แข็งแกร่ง และช่วยพัฒนาคุณภาพงานให้ดียิ่งขึ้น

4. รูปแบบการจ้างงานวิกฤตที่ผ่านมาทำให้ภาคธุรกิจต้องปรับตัว ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ซึ่งอาจกระทบกับพนักงาน ทำให้บางตำแหน่งงานอาจหายไป แต่การจ้างงานในระยะสั้นจะได้รับความนิยมมากขึ้น เช่น พนักงานสัญญาจ้าง ฟรีแลนซ์ และงานพาร์ทไทม์ เพราะเป็นรูปแบบการจ้างงานที่ประหยัดกว่า องค์กรสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้เอง หากลูกจ้างหรือนายจ้างไม่യാกร่วมงานกันต่อ ก็สามารถสิ้นสุดสัญญาจ้างได้ตามกำหนด ข้อดีของการจ้างงานแบบสัญญาจ้างก็เหมาะสมสำหรับคนรุ่นใหม่ ที่ไม่เอยากทำงานในตำแหน่งเดิมในระยะยาว อย่างไรก็ตามการจ้างงานแบบสัญญาจ้างก็อาจจะไม่ใช่ตัวเลือกที่ประหยัดรายจ่ายเสมอไป ขึ้นอยู่กับค่าจ้างต่อชั่วโมง ระยะเวลาที่จ้างงาน และตำแหน่งงาน ถ้าเป็นงานที่เฉพาะทางมาก ๆ อย่างไอที หรือนักวิจัย ก็มีแนวโน้มได้รับค่าตอบแทนสูง

5. สวัสดิการที่เลือกได้วิถีการทำงานในยุคใหม่ นอกจากเงินเดือนจะสำคัญแล้ว สวัสดิการก็เป็นปัจจัยที่สามารถซื้อใจพนักงานได้ ต้องการความสมดุลในการทำงานและการใช้ชีวิต หากองค์กรไหนมีรูปแบบสวัสดิการที่ยืดหยุ่น ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม จะช่วยดึงดูดให้พนักงานเก่ง ๆ ร่วมงานกับองค์กรได้นาน ๆ เช่น เวิร์กชอปพัฒนาทักษะการทำงาน คอร์สเรียนภาษา นอกจากนี้จากผลสำรวจ Laws of Attraction ของ เว็บไซต์ jobsDB ยังพบว่า สวัสดิการด้านสุขภาพเป็นสิ่งที่พนักงานทุกคนต้องการ องค์กรอาจมีแพ็คเกจฟิตเนส นวดสปา ไหล่บรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม และประกันสุขภาพให้กับพนักงาน รวมถึงการจัดกิจกรรม Outing จัดทริปท่องเที่ยว สวัสดิการเหล่านี้จะช่วยสร้างความสมดุลในการทำงาน เมื่อสุขภาพจิตดี ประสิทธิภาพในการทำงานก็ดีขึ้นไปด้วย

แผนภาพที่ 2 5 กลยุทธ์ในการบริหารองค์กรวิถีใหม่

ปัจจัยด้านสวัสดิการที่ดึงดูดผู้สมัครงาน

ปัจจัยด้านสวัสดิการที่ดึงดูดผู้สมัครงานในแต่ละ ทุก ๆ องค์กรต่างก็มองหาพนักงานที่มีศักยภาพ และมีแนวคิดที่เข้ากับวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการจะดึงดูดพนักงานเก่ง ๆ เหล่านั้น ก็ต้องเริ่มจากการปรับวิธีการทำงานขององค์กรเสียก่อน ขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ให้รับกับวิถีชีวิต New Normal อย่างมีประสิทธิภาพ หากทำได้สำเร็จ พนักงานเก่าก็ไม่หนีไปไหน พนักงานใหม่ก็อยากร่วมงานกันไปอีกนานแน่นอน พบข้อมูลเชิงลึกจาก Laws of Attraction ที่จะช่วยให้การวางแผนกลยุทธ์การสรรหาคนที่ใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ สำหรับคุณ ความไม่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลง และความปกติใหม่หรือ New Normal คือสิ่งที่ทุกองค์กรหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา หากองค์กรใดที่มีความสามารถ ย่อมสามารถพาองค์กรก้าวผ่านความไม่แน่นอนไปได้ โดยยังคงไว้ซึ่งทีมที่เหนียวแน่นและแข็งแกร่ง องค์กรที่มีการบริหารจัดการควรมีคุณสมบัติอย่างไร (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560).

1. Embracing the New Normal ในช่วงวิกฤต COVID-19 และ New Normal ผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานว่า แม้ว่าภาวะปกติใหม่จะเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม แต่ความแตกต่างนี้ไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว การเปิดรับจะทำให้ผู้นำสามารถกำหนดจุดยืนขององค์กรใหม่ได้อีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการปรับกลยุทธ์ให้พนักงาน ลูกค้า นักลงทุนกลับมาเชื่อมั่นในองค์กร การเริ่มต้นแผนธุรกิจ หรือการกำหนดเป้าหมายขององค์กรใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. Learning by sharing ก่อนวิกฤติ สิ่งที่ผู้บริหารทุกคนต้องทำได้ คือ การเอาชนะคู่แข่ง ทุกความคิดใหม่ๆ ทุกการทดลอง ทุกกลยุทธ์จะถูกเก็บเป็นความลับ แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป ธุรกิจประเภทเดียวกันต่างประสบปัญหาไม่ต่างกัน สิ่งที่สามารถทำได้ในเวลานี้ คือ เปลี่ยนกลยุทธ์จากความต้องการที่จะ

เอาชนะคู่แข่งมาเป็นการสร้างพันธมิตรเพื่อช่วยกันกอบกู้ธุรกิจในภาพรวม การเรียนรู้ร่วมกันโดยการฟังพากันในด้านข้อมูล สถิติ การค้นคว้า การทดลองต่างๆ และกลยุทธ์จะช่วยพลิกฟื้นสถานการณ์ให้กลับมาดีขึ้นได้ วิธีการนี้จะเป็นการระดมความคิดดีๆ จากหลายๆ องค์กรในกลุ่มธุรกิจเดียวกันเพื่อจัดการกับปัญหาโดยใช้เวลาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเมื่อใดก็ตามที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทุกองค์กรต่างก็ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

3. Over-communicating ในช่วงวิกฤต การสื่อสารมีบทบาทมากขึ้นหลายเท่า และผู้บริหารจะต้องสื่อสารกับพนักงานให้มากขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งให้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ การติดตามความก้าวหน้าของงาน การระดมความคิดหาวิธี การแจ้งสถานการณ์และมาตรการเกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัยของพนักงาน รวมถึงการแจ้งให้ทราบถึงสถานการณ์ความเป็นไปขององค์กร ในทุกวิกฤตความกังวลและคำถามย่อมเกิดขึ้น ผู้บริหารจะต้องสามารถประเมินความกังวลและตอบข้อคำถาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานในองค์กร นอกจากนี้ การสื่อสารคือวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวผู้บริหารองค์กรและพนักงานไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะในกรณีที่ต่างฝ่ายต่างทำงานคนละสถานที่

4. Being positive, but not sugarcoating ไม่ว่าในสถานการณ์ใด ผู้บริหารควรมีทัศนคติในแง่บวกเสมอ เพราะคุณสมบัตินี้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้องค์กรว่าจะสามารถผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การมีทัศนคติในแง่บวกไม่ใช่การหลอกตัวเองหรือการบิดเบือนความเป็นจริงกับพนักงาน ผู้บริหารจะต้องยอมรับความเป็นจริงของทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตระหนักถึงข้อดีข้อเสียที่เกิดขึ้น เรียนรู้จากความสำเร็จและข้อผิดพลาด และเชื่อมั่นว่ายังมีโอกาสที่องค์กรจะก้าวต่อไปสู่เป้าหมายได้

5. Empowering people ในทุกวิกฤต การร่วมมือร่วมแรงใจของทุกคนในองค์กรคือสิ่งที่ประเมินค่าไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนพนักงานในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การรับฟังข้อเสนอแนะของพนักงานด้วยความตั้งใจ เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารตระหนักถึงคุณค่าของพนักงานและเคารพในทุกความคิดเห็น และยังเป็นโอกาสให้พนักงานคนอื่นๆ ที่อาจมีแนวคิดดีๆ กล้าที่จะมีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานที่ได้รับมอบหมายก็เป็นการแสดงถึงความเชื่อมั่นที่ผู้บริหารมีต่อพนักงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยเฉพาะในการทำงานแบบปกติใหม่ ที่ต้องอาศัยความเชื่อมั่นและความไว้วางใจเป็นรากฐาน

6. Shifting in perspective ผู้บริหารจะต้องกล้าเปลี่ยนแปลงมุมมองของตนเอง โดยเริ่มจากการมองตนเองและประเมินการกระทำของตนเองอย่างตรงไปตรงมา และมุมมองทางความคิดจะเปิดกว้างเมื่อผู้บริหารมีความกล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก และพยายามรับมือกับสถานการณ์นั้น พร้อมๆ กับการจัดการกับอารมณ์และความท้าทายที่เกิดขึ้นระหว่างทาง นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญอีกประการ คือ การประเมินสถานการณ์หรือการวางแผนล่วงหน้าทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งการเตรียมแผนสำรองไว้ล่วงหน้า ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเพราะอนาคตไม่สามารถคาดการณ์ได้ โดยเฉพาะวิกฤต COVID-19 ที่บังคับให้ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปในชั่วเวลาข้ามคืน การที่วิกฤตการณ์ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่เห็นจุดจบ การเตรียมความพร้อม คือ สิ่งเดียวที่ทุกคนทำได้ และหากผู้นำพร้อมไปด้วยคุณสมบัติดังกล่าว ก็มั่นใจได้ว่าได้เตรียมความพร้อมแล้วในการรับมือกับทุกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

แผนภาพที่ 3 คุณสมบัติของการบริหารจัดการองค์กร

บทสรุปที่ควรมีสำหรับการบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal

บทความนี้ได้อธิบายเกี่ยวกับ “การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal” สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ อันส่งผลกระทบต่อองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารจัดการ (management process) หมายถึง การปรับให้มีการ Work From Home หรือ Remote Work การประชุมผ่านวิดีโอคอล การส่งงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การตั้งกฎระเบียบด้านความสะอาดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การโฟกัสกันที่ผลงานเป็นสำคัญ และการสำรวจข้อคิดเห็น หรือไอเดียต่างๆสม่ำเสมอ (อารังศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, 2563) ผ่าน 5 กลยุทธ์ กล่าวคือ ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น มีปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล ชี้ให้เห็นคุณค่ากับผลงาน วัฒนธรรม รูปแบบการจ้างงาน และสวัสดิการที่เลือกได้วิธีการทำงานในยุคใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับองค์กรต่างๆที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้องค์กรต้องมีความเข้มแข็งในองค์ประกอบกระบวนการบริหารจัดการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้มแข็งของทรัพยากรการบริหารจัดการ ก็จะทำให้องค์กรสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง (ศศิมา สุขสว่าง, 2563)

1. สามารถแก้ปัญหาซับซ้อน (Complex Problem Solving) การแก้ปัญหาด้วยมุมมองและวิธีที่หลากหลายเพื่อจัดการปัญหาที่ซับซ้อนให้เกิดช่องว่างและพบแนวทางในการจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. คิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ใช้เหตุผลวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อดี-ข้อด้อยวิธีแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบด้วยการ swot ให้เห็นอย่างชัดเจน
3. ได้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) สร้างสรรค์ไอเดียแปลกใหม่ในการแก้ปัญหา เพิ่มทางเลือกมีทางออกในชีวิตมากขึ้น ด้วยระบบแสดงความคิดเห็นที่ทางองค์กรเลือก
4. บริหารจัดการคน (People Management) บริหารคนให้ตรงกับงาน และเติมแรงจูงใจให้สร้างผลงานได้ดีที่สุด Put the right man in the role job
5. ความสามารถร่วมมือกับผู้อื่น (Coordinating with others) การจัดการพฤติกรรมของตัวเองให้ทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น
6. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) รับรู้ถึงพฤติกรรมของอีกฝ่ายได้อย่างรวดเร็ว และเข้าใจว่าทำไมเขาถึงทำอย่างนั้น
7. การประเมินและตัดสินใจ (Judgment and Decision Making) ประเมินและตัดสินใจในการทำงานได้ด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม
8. มีใจรักการบริการ (Service Orientation) มีจิตอาสาและเสียสละ สามารถหาวิธีช่วยเหลือผู้อื่นอย่างกระตือรือร้น
9. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) ช่วยลดช่องว่างทางความคิด และประสานผลประโยชน์ให้ Win-Win ได้ทั้งสองฝ่าย
10. ความยืดหยุ่นทางความคิด (Cognitive Flexibility) ใช้หลักการหลากหลายเพื่อจัดลำดับและปรับวิธีการทำงานต่างๆ ด้วยความคิดที่สร้างสรรค์

References

- Thamrongsak Kongkasawat. (2020). *6 New Management Techniques During The New Normal*. Bangkok: HR Center, Co., Ltd.
- Thamrongsak Kongkasawat. (2020). *Managing people in the New Normal era*. Bangkok: S.A.T., EPPO.
- Malee Boonsiriphan. (2020). *The Royal Institute of Communication Arts Committee Define the word New Normal*. Royal Academy.
- Thosaporn Sirisamphan. (2017) *Analysis Techniques*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Sasima Suksawang. (2020). *New Normal Skills: 5 Essential Skills Every Worker Should Have*. Innovation and Organization Development Center.
- Sirasak Sasiwanpong. (2561). *10 skills in the New Normal era that you should have*. Faculty of Science, Mae Jo University
- Sasima Suksawang. (2020). *Required Skills in order to survive in this era*. Center for Innovation and Organizational Development.

